

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

61 metai

2018 m. rugpjūčio 10 d.

Turinys

I Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės

NUOMONĖS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

535-oji EESRK plenarinė sesija. EESRK – 60 metų, 2018 5 23–2018 5 24

2018/C 283/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Socialinės ekonomikos įmonės – migrantų integraciją skatinantis veiksnys“ (nuomonė savo iniciatyva)	1
2018/C 283/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. ES ir Mercosur asociacijos susitarimas (nuomonė savo iniciatyva)	9

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

535-oji EESRK plenarinė sesija. EESRK – 60 metų, 2018 5 23–2018 5 24

2018/C 283/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl a) Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Prekes reglamentuojančių dokumentų rinkinys. Pasitikėjimo didinimas bendrojoje rinkoje“ [COM(2017) 787 final], b) Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos gaminiams taikomų derinamųjų Sąjungos teisės aktų laikymosi ir vykdymo užtikrinimo taisyklės ir procedūros ir iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 305/2011, (ES) Nr. 528/2012, (ES) 2016/424, (ES) 2016/425, (ES) 2016/426 ir (ES) 2017/1369 ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/42/EB, 2009/48/EB, 2010/35/ES, 2013/29/ES, 2013/53/ES, 2014/28/ES, 2014/29/ES, 2014/30/ES, 2014/31/ES, 2014/32/ES, 2014/33/ES, 2014/34/ES, 2014/35/ES, 2014/53/ES, 2014/68/ES ir 2014/90/ES [COM(2017) 795 final – 2017/0353 (COD)], c) Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl kitoje valstybėje narėje teisėtai parduodamų prekių abipusio pripažinimo [COM(2017) 796 final – 2017/0354 (COD)]	19
---------------	---	----

2018/C 283/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl sveikatos technologijų vertinimo, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2011/24/ES [COM(2018) 51 final – 2018/0018 (COD)]	28
2018/C 283/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2006/112/EB nuostatos dėl pridėtinės vertės mokesčio tarifų“ (COM(2018) 20 final – 2018/0005 (CNS))m, „Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos nuostatos, susijusios su specialia mažosioms įmonėms skirta schema“ (COM(2018) 21 final – 2018/0006 (CNS)), „Pakeistas pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Reglamento (ES) Nr. 904/2010 nuostatos dėl administracinio bendradarbiavimo pridėtinės vertės mokesčio srityje stiprinimo priemonių“ (COM(2017) 706 final – 2017/0248 (CNS)), „Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos nuostatos dėl prievolės taikyti minimalų standartinį tarifą“ (COM(2017) 783 final – 2017/0349 (CNS))	35
2018/C 283/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl skaidrių ir nuspėjamų darbo sąlygų Europos Sąjungoje [COM(2017) 797 final – 2017/0355 (COD)]	39
2018/C 283/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl ES informacinių sistemų (sienų ir vizų) sąveikumo sistemos sukūrimo, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos sprendimas 2004/512/EB, Reglamentas (EB) Nr. 767/2008, Tarybos sprendimas 2008/633/TVR, Reglamentas (ES) 2016/399 ir Reglamentas (ES) 2017/2226 [COM(2017) 793 final – 2017/0351 (COD)] ir dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl ES informacinių sistemų (policijos ir teismo bendradarbiavimo, prieglobsčio ir migracijos) sąveikumo sistemos sukūrimo [COM(2017) 794 final – 2017/0352 (COD)]	48
2018/C 283/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinio gyvendinimas: cheminių medžiagų, produktų ir atliekų teisės aktų sąlyčio gerinimo variantai“ [COM(2018) 32 final]	56
2018/C 283/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europinė plastikų žiedinėje ekonomikoje strategija““ (COM(2018) 28 final), „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl uosto priėmimo įrenginių, į kuriuos pristatomos laivų atliekos, kuria panaikinama Direktyva 2000/59/EB ir iš dalies keičiama Direktyva 2009/16/EB ir Direktyva 2010/65/ES“ (COM(2018) 33 final – 2018/0012 (COD))	61
2018/C 283/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Maisto ir ūkininkavimo ateitis“ (COM(2017) 713 final)	69
2018/C 283/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES aplinkosaugos reikalavimų laikymosi ir aplinkos valdymo gerinimo veiksmai“ [COM(2018) 10 final]	83
2018/C 283/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento dėl Europos našiosios kompiuterijos bendrosios įmonės steigimo (COM(2018) 8 final – 2018/0003(NLE))	89
2018/C 283/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1343/2011 dėl tam tikrų žvejybos BVJŽK (Bendrosios Viduržemio jūros žvejybos komisijos) susitarimo rajone nuostatų“ (COM(2018) 143 final – 2018/0069(COD))	95

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

535-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA. EESRK – 60 METŲ, 2018 5 23–2018 5 24

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Socialinės ekonomikos įmonės –
migrantų integraciją skatinantis veiksnys“**

(nuomonė savo iniciatyva)

(2018/C 283/01)

Pranešėjas **Giuseppe GUERINI**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2016 1 21
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalis Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius
Priimta skyriuje	2018 4 27
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 5 23
Plenarinė sesija Nr.	535
Balsavimo rezultatai	186 / 1 / 2
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Naujausi su migracijos reiškiniu susiję įvykiai pateikė išbandymų atvykimo į Europos Sąjungą sistemai, todėl Sąjungos ir valstybių narių migracijos, socialinė ir viešojo saugumo politika patyrė tikrą „testavimą nepalankiausiomis sąlygomis“.

1.2. EESRK nuomone, labai svarbu, kad Europos institucijos, kartu su valstybių narių Vyriausybėmis, skatintų suderintą politiką, kuri padėtų nustatyti aiškesnę, tvaresnę ir veiksmingesnę tvarką, pagal kurią iš trečiųjų šalių atvykstantys asmenys gali patekti į Europą ir joje įsikurti, dirbti, tapti piliečiais ir gauti tarptautinę apsaugą. Komitetas ragina Komisiją ypatingą dėmesį skirti migrantams, kuriems gali grėsti socialinė atskirtis, pavyzdžiui, ligoniams ir patyrusiems psichinį sukrėtimą, neįgaliesiems, senyvo amžiaus žmonėms.

1.3. EESRK atkreipė dėmesį, kad socialinės ekonomikos įmonės sugebėjo praktiškai įgyvendinti bendrus savo veiklos principus⁽¹⁾ (tokius kaip įtraukumas, parama ir nepalankiausiame padėtyje esančių asmenų apsauga) aktyviai sprendžiant pagalbos migrantams problemą ir sutelkiant vietos bendruomenes ir piliečius.

⁽¹⁾ Apie socialinės ekonomikos įmonių vaidmenį taip pat žr. OL C 117, 2000 4 26, p. 52.

1.4. EESRK prašo Europos Komisijos atsižvelgti į šį socialinės ekonomikos įmonėms būdingą ypatumą būti įtraukiamis ir joms teikti pirmenybę nustatant ES politikos kryptis ir programuojant Europos fondų lėšas ir ypatingą dėmesį skirti Europos socialinių teisių ramsčio principams, kaip, be kita ko, buvo pabrėžta tiek 2017 m. lapkričio 16 d. konferencijoje socialinės ekonomikos tema, tiek 2017 m. lapkričio 17 d. Europos aukščiausiojo lygio susitikime Geteborge.

1.5. Socialinės ekonomikos įmonės kuria kokybiškas darbo vietas sektoriuose, kuriuose reikia daug darbo jėgos, visų pirma, sektoriuose, kuriuose dirba daug darbuotojų iš trečiųjų šalių. Šiose socialinės ekonomikos įmonėse yra svarbus dalyvavimo aspektas, nes organizuojant ekonominę veiklą užtikrinamas saugumas ir apsauga, taigi jos padeda atsisakyti neoficialios ekonomikos ir nedeklaruojamo darbo.

1.6. Socialinės ekonomikos įmonės taip atlieka labai svarbų vaidmenį ir imasi veiksmų, susijusių su keturiais pagrindiniais migrantų integracijos proceso aspektais: sveikata ir priežiūra, būstu, mokymu ir švietimu (visų pirma supažindinimas su Europos piliečio teisėmis ir pareigomis, kurias būtina žinoti siekiant įsikurti ES), darbu ir aktyviu migrantų integravimu į priimančiąsias bendruomenes.

1.7. EESRK nuomone, atsižvelgiant į tai, kad socialinės ekonomikos įmonės ypač dažnai vykdo veiklą priežiūros paslaugų srityse, taip pat plėtoja su bendradarbiaujamąja ekonomika ir žiedine ekonomika susijusią veiklą, jos gali skatinti ir remti ne tik naujų darbo vietų kūrimą, bet ir verslumą, taip pat suteikti migrantams ir pabėgėliams galimybę vykdyti ekonominę veiklą. Europos Sąjunga turi ir toliau skatinti socialinės ekonomikos įmones, kaip vieną iš augimo bei migrantų užimtumo ir socialinės įtraukties variklių. Todėl Komitetas prašo Europos Sąjungos institucijų teikti pirmenybę su socialinės ekonomikos įmonėmis susijusioms politikos sritims, kaip jau yra raginę savo pasiūlymuose dėl Europos Komisijos 2018 m. darbo programos ⁽²⁾.

1.8. Atsižvelgdamas į faktus, įrodančius socialinės ekonomikos įmonių indėlį skatinant migrantų integravimą į darbo rinką ir jų socialinę įtrauktį, Komitetas ragina Sąjungą, valstybes nares ir tarptautinę bendruomenę nustatyti užimtumo skatinimo priemones, kuriomis galėtų pasinaudoti darbo vietas suteikiančios socialinės ekonomikos įmonės.

1.9. Komitetas, atsižvelgdamas į 2017 m. lapkričio mėn. pateiktą pažangos ataskaitą, patvirtina, kad būtinas suderintas Sąjungos ir valstybių narių požiūris ⁽³⁾. Visų pirma akivaizdu, kad nesant veiksmingos migrantų atvykimo sistemos, toliau bus piktnaudžiaujama tarptautinės apsaugos prašymais, kaip galėjome tai stebėti pastaraisiais metais. Komitetas dar kartą tvirtai pabrėžia, kad netinkamai taikomos tarptautinės apsaugos sistemos atvejai nepateisina kai kurių valstybių narių nustatytų apribojimų trečiųjų šalių piliečiams prašyti prieglobsčio jų teritorijoje.

1.10. EESRK ragina Komisiją ir Tarybą geriau koordinuoti veiksmus su migrantų kilmės ir tranzito šalimis, siekiant sukurti geresnes gyvenimo sąlygas visų pirma asmenims, kurie persikelia dėl ekonominių priežasčių, dėl bado ar klimato kaitos, ir mano, kad Europa turėtų ryžtingesnę užsienio politiką šalių, kuriose vyksta karai, veikia diktatūra ir iš kurių dėl persekiojimo bėga žmonės, atžvilgiu.

1.11. Komitetas visų pirma ragina Sąjungą spręsti su migracijos reiškiniais susijusias problemas pradėdant nuo priežasčių, lemiančių būtinybę žmonėms persikelti, kaip antai skurdas, konfliktai, diskriminacija, klimato kaita. Toks požiūris neišvengiamai susijęs su atnaujintu Europos Sąjungos išsipareigojimu diplomatijos ir tarptautinio vystomojo bendradarbiavimo srityje, įskaitant visapusišką nepaprastąjį investicijų į vystomąjį bendradarbiavimą planą.

2. Bendrosios pastabos

2.1. Socialinės ekonomikos įmonės yra svarbūs Europos ekonomikos ir visuomenės subjektai, atspindi turtingą Sąjungos įvairovę ir padeda įgyvendinti strategijos „Europa 2020“ tikslus kuriant pažangesnę, tvaresnę ir įtraukesnę Europą ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ EESRK indėlis į Europos Komisijos 2018 m. darbo programą, visų pirma dokumento 2.4.6 ir tolesni punktai.

⁽³⁾ Europos migracijos darbotvarkės įgyvendinimo ataskaita.

⁽⁴⁾ OL C 318, 2009 12 23, p. 22.

2.2. Socialinės ekonomikos įmonės svariai prisidėjo sprendžiant su pokyčiais visuomenėje susijusias problemas. Šios įmonės vykdo veiklą įvairiuose visuomenės sektoriuose ir ėmėsi novatoriškų iniciatyvų siekdamos patenkinti didėjančią pagalbą ir priežiūrą priklausomiems asmenims, visų pirma vyresnio amžiaus asmenims ir neįgaliesiems, poreikį. Daugeliu atvejų jos tai darė suteikdamos daugiau galimybių moterims dalyvauti darbo rinkoje ne tik tiesiogiai įtraukdamos jas į socialinės ekonomikos įmonių veiklą, bet ir sukurdamos naujas vaikų priežiūros ir pagalbos šeimai paslaugas⁽⁵⁾. Be to, socialinės ekonomikos įmonės padeda kurti užimtumo galimybes nepalankioje padėtyje esantiems žmonėms, visų pirma daug dėmesio skiria asmenims, kuriems gali kilti didžiausia socialinės atskirties grėsmė, pavyzdžiui, neįgaliesiems, patyrusiems psichinį sukrėtimą arba turintiems priklausomybę nuo alkoholio ir narkotikų. Socialinės ekonomikos įmonės įsitvirtina kaip pagrindinės veikėjos propaguojant Europos socialinį modelį⁽⁶⁾.

2.3. Vienas iš svarbiausių iššūkių, kuriuos Sąjunga turėjo įveikti pastaraisiais metais – tai didėjančio migrantų srauto valdymas milijonams žmonių kertant žemyno sienas, kad pabėgtų nuo karų, bado, persekiojimų, išrūktų iš dėl klimato kaitos labai pasunkėjusių gyvenimo sąlygų. Šis reiškinys tapo išbandymu valstybių narių atvykimo sistemai, taip pat migracijos, socialinei ir viešojo saugumo politikai. Tam tikra prasme Sąjungos migracijos politika patiria „testavimą nepalankiausiomis sąlygomis“, todėl svarbu pasinaudoti šia galimybe ir atidžiai išanalizuoti sistemos reagavimą ir siunčiamus signalus, kad būtų galima skatinti tikslinius veiksmus ir padidinti ES politikos veiksmingumą ir efektyvumą.

2.4. Naujai atvykusių asmenų integracija – dinamiškas procesas, kuris laikui bėgant keičiasi ir vystosi pagal ekonomines, socialines ir kultūrinės šalies, kurioje šie asmenys įsikuria, aplinkybes. Dėl šio proceso Sąjungai, valstybėms narėms ir Europos visuomenei kyla klausimų, visų pirma dėl to, kaip ne Europos piliečiai gali atvykti, įsikurti, gyventi ir dirbti Sąjungoje, taip pat gauti tarptautinę apsaugą.

2.5. Nors socialinės ekonomikos įmonės vykdo įvairią veiklą skirtingomis nacionalinėmis sąlygomis, jos sugebėjo praktiškai įgyvendinti savo bendrus veiklos principus (tokius kaip įtraukumas, parama ir nepalankiausioje padėtyje esančių asmenų apsauga) aktyviai sprendamos pagalbos migrantams problema.

2.6. Vienas pagrindinių socialinės ekonomikos įmonių įgyvendintų veiksmų aspektų yra jų gebėjimas sutelkti ir įtraukti vietos bendruomenes kuriant tinklus ir partnerystes, kuriais gerinami ryšiai su centrinės ir vietos valdžios institucijomis, siekiant numatyti pagalbos ir įtraukties būdus, kurie būtų priimtinesni vietos gyventojams.

2.7. Socialinės ekonomikos įmonės taip atlieka labai svarbų vaidmenį ir imasi veiksmų, susijusių su keturiais pagrindiniais migrantų integracijos proceso aspektais: sveikata ir priežiūra, būstu, mokymu ir švietimu (visų pirma supažindinimas su Europos piliečio teisėmis ir pareigomis, kurios būtina žinoti siekiant įsikurti ES), darbu ir aktyviu migrantų integravimu į priimančiąsias bendruomenes. Šiais savo veiksmais socialinės ekonomikos įmonės ir pilietinės visuomenės organizacijos sukuria galimybes Europos piliečiams susitikti su naujai atvykusiais asmenimis, skatinti jų dialogą ir taip sumažinti išankstinę nusistatymą ir baimes.

3. Migracija Europoje: reguliavimas pastaraisiais metais

3.1. Kadangi migracijos reiškiniai būdinga nuolatinė kaita, jo valdymas yra sudėtingas procesas. Karai, diktatoriški režimai, klimato kaita, didelis skurdas ir nepriteklis lėmė situaciją, kurioje dabar gyvename.

3.2. Jungtinių Tautų duomenimis, 2015 m. daugiau kaip 244 milijonai žmonių, t. y. 3,3 % pasaulio gyventojų, kirto savo kilmės šalių sienas ieškodami politinio prieglobsčio, darbo ir palankesnių ekonominių ir klimato sąlygų⁽⁷⁾.

3.3. Pastaraisiais metais išaugo asmenų, mėginusių patekti į Europą, skaičius. 2015 m. Eurostato duomenimis, į 28 ES valstybes narės iš trečiųjų šalių iš viso atvyko 2,7 mln. imigrantų, iš kurių 56 % vyrų ir 44 % moterų.

⁽⁵⁾ Daugeliu atvejų šią veiklą šeimos ūkiuose vykdo beveik išskirtinai moterys ir tai trukdo joms dalyvauti darbo rinkoje.

⁽⁶⁾ OL C 24, 2012 I 28, p. 1.

⁽⁷⁾ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N17/002/18/PDF/N1700218.pdf?OpenElement>

3.4. Išskirtinių migrantų srautą visų pirma lėmė karo sukeltas nestabilumas tiek konfliktą išgyvenančiose šalyse, kaip antai Sirijoje, tiek šalyse, kuriose iki šiol susiduriama su dideliais sunkumais stabilizuojant padėtį po konflikto, kaip antai Irake ir Afganistane. Būtent iš šių šalių 2016 m. atvyko 54 % migrantų, kurie ieškojo prieglobsčio Sąjungos valstybėse⁽⁸⁾.

3.5. Be to, išlieka didelė asmenų, kurie savo kilmės šalyje gyvena sunkiomis ekonominėmis ar klimato sąlygomis, migracija. Daugeliu atvejų šie žmonės atvyko iš Afrikos žemyno, jų srautą lėmė didėjantis nestabilumas pietinės Viduržemio jūros pakrantės šalyse.

3.6. Šiomis aplinkybėmis paaiškėjo, kad Europos Sąjungos nustatytų taisyklių sistemoje esama spragų ir problemų, patvirtinančių Sąjungos išorės sienų valdymo trūkumus ir netinkamą atvykimų reguliavimą, todėl akivaizdu, kad būtina peržiūrėti principus ir tvarką, kuriais turi būti grindžiami valstybių narių veiksmai.

3.7. Komitetas daug kartų nagrinėjo migracijos politikos klausimą⁽⁹⁾ ir palankiai vertina Europos Komisijos iniciatyvą priimti Europos migracijos darbotvarkę. Visų pirma 2017 m. lapkričio mėn. ataskaitoje Komisija konkrečiai paragino Sąjungos valstybes nares glaudžiau bendradarbiauti ir atnaujinti diskusijas su migrantų kilmės ir tranzito šalimis⁽¹⁰⁾. Komitetas tikisi, kad bus persvarstytas kvotų mechanizmas atsižvelgiant į sunkumus jį įgyvendinti.

3.8. Taigi, svarbu peržiūrėti taisyklių sistemą, kad ji leistų migrantams pasinaudoti teisėtai būdais atvykti į Sąjungą, užtikrintų apsaugą prieglobsčio prašytojams, suteiktų galimybę asmenims, bėgantiems nuo nepalankių ekonominių ir klimato sąlygų, rasti saugią vietą Europoje ir prisidėti prie Sąjungos augimo, taip pat padėtų užtikrinti migrantų teises. Tokiais veiksmais būtų įgyvendintos Jungtinių Tautų rekomendacijos dėl migracijos reiškinio, nes visiems naudinga, kad jis vyktų saugiai ir teisėtai ir būtų kontroliuojamas, o ne būtų neteisėtas⁽¹¹⁾.

3.9. Komitetas palankiai vertina praėjusių metų lapkričio 17 d. vykusį neoficialų valstybių ir Vyriausybių vadovų susitikimą Geteborge, per kurį buvo aptartas Europos ateities kūrimo klausimas didžiausią dėmesį skiriant lygioms galimybėms darbo rinkoje ir augimui. Be to, Komitetas atkreipia dėmesį į svarbų renginį „Socialinės ekonomikos vaidmuo darbo ateičiai“, kuriuo buvo pradėtas Geteborgo susitikimo darbas ir kuriuo buvo pabrėžtas socialinės ekonomikos indėlis į Sąjungos politiką.

3.10. Vilčių teikia ir Tarybos ir Europos Parlamento susitarimas dėl 2018 m. Sąjungos biudžeto, kuriame pripažįstama, kad ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui, taip pat saugumo stiprinimui ir su migracijos reiškinio susijusių problemų sprendimui turi būti teikiama pirmenybė⁽¹²⁾.

3.11. Komitetas ragina Europos institucijas imtis veiksmų sprendžiant problemas, kurios išryškėjo taikant Dublino reglamentą. Europos Parlamentas 2017 m. lapkričio 16 d. priėmė rezoliuciją, kurioje siūlomos šio reglamento peržiūros gairės ir aiškiai pabrėžiama, kad visos valstybės narės turi dalyvauti taikant nuolatinį automatinio perkėlimo mechanizmą.

4. Problemų pavertimas galimybėmis: socialinės ekonomikos įmonės kaip pagalbos ir įtraukties variklis

4.1. Vienos iš ključių, trukdančių naujai atvykusiems asmenims integruotis ir prisidėti prie bendruomenių, kuriose jie įsikuria, ekonominio ir socialinio gyvenimo – tai jų statuso neapibrėžtumas ir ilgai trunkantis prieglobsčio prašymų nagrinėjimas.

⁽⁸⁾ Eurostato duomenys, ANCI, Italijos „Caritas“, „Cittalia“, „Fondazione Migrantes“ ir SPRAR centrinės tarnybos, bendradarbiaujant su UNHCR, parengta „Tarptautinės apsaugos ataskaita“; taip pat žr. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/main-tables>.

⁽⁹⁾ <https://www.eesc.europa.eu/en/policies/policy-areas/migration-and-asylum/opinions>

⁽¹⁰⁾ Žr. 2 išnašą.

⁽¹¹⁾ JT generalinio sekretoriaus specialiojo įgaliotinio migracijos klausimais ataskaita, 2017 m. vasario 3 d.

⁽¹²⁾ <http://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2017/11/18/2018-eu-budget-agreement-reached/>

4.2. Teikti humanitarinę pagalbą migrantams ilgus metus nesudarant jiems galimybės gauti išsilavinimą, profesinį mokymą ir užsidirbti trukdo jų žmogiškojo kapitalo vystymui ir apriboja galimybes teigiamai prisidėti prie priimančiosios šalies ekonomikos bei socialinio gyvenimo⁽¹³⁾. Šiuo klausimu Komitetas neseniai pabrėžė svarbų socialinės ekonomikos įmonių vaidmenį siekiant užkirsti kelią radikalizacijai ir propaguoti bendras vertybes, taiką ir smurto nenaudojimą⁽¹⁴⁾.

4.3. Komitetas tikisi, kad diskusijose bus aptarta būtinybė patikrinti, ar veiksmingi dabartiniai mechanizmai, pagal kuriuos trečiųjų šalių piliečiai teikia prašymą atvykti ir įsikurti Europos Sąjungoje darbo tikslais.

4.4. Taip pat svarbu, kad Sąjunga imtųsi spręsti su migracijos reiškiniu susijusias problemas pradedant nuo priežasčių, lemiančių būtinybę žmonėms persikelti, kaip antai skurdas, konfliktai, diskriminacija, klimato kaita. Toks požiūris neišvengiamai susijęs su atnaujintu Europos Sąjungos išipareigojimu diplomatijos ir tarptautinio vystomojo bendradarbiavimo srityje.

4.5. Nors mėlynosios kortelės sistema buvo ribotai taikoma, jos peržiūra taip pat gali suteikti naujų galimybių teisėtai atvykti į Europos Sąjungą. Komitetas primena, kad būtina parengti Europos strategiją, kaip pritraukti darbo jėgą iš trečiųjų šalių, siekiant užtikrinti Sąjungos ekonomikos augimą ir klestėjimą. Tai darant reikia atsižvelgti į migracijos poveikį migrantų kilmės šalyse, kad būtų remiamas ne tik tų šalių švietimo sistemų, bet ir bendras tolesnis jų vystymasis⁽¹⁵⁾. Komitetas siūlo apsvarstyti galimybę išplėsti galimų mėlynosios kortelės gavėjų sąrašą, visų pirma įtraukti asmenis, norinčius pradėti verslą, taip pat sustiprinti dėmesį socialiniam verslumui.

4.6. Daugeliu atvejų pilietinė visuomenė susitelkė siekdama skatinti teisėtus ir skaidrius būdus atvykti į ES bendradarbiaudama su vietos, nacionalinėmis ir tarptautinėmis institucijomis ir siūsdama vilčių teikiančius signalus. Italijoje *Sant'Egidio* bendruomenės, Italijos evangelikų bažnyčių federacijos, Valdensų Bažnyčios ir Italijos Vyriausybės įgyvendinamas projektas „Humanitariniai koridoriai“ yra svarbus bandomųjų veiksmų pavyzdys. Taip nuo 2016 m. iki šiandien daugiau nei 1 000 asmenų suteikta galimybė pateikti tarptautinės apsaugos prašymą ir gauti pagalbą tvarkant prašymus prieš leidžiantis į kelionę į vieną iš Sąjungos valstybių⁽¹⁶⁾.

4.7. Pageidautina, kad į šias bandomąsias priemones būtų atsižvelgta kuriant būsimą imigracijos politiką. Visų pirma reikalingas geresnis tarptautinių institucijų veiksmų koordinavimas, kad, viena vertus, būtų užtikrintas nuolatinis šių atvykimo formų valdymas, ir, kita vertus, būtų išvengta diskriminacijos tarp saujelės „išrinktųjų“, kurie gali pasinaudoti humanitariniais koridoriais ir visapusiška apsauga ir kitame priėmimo etape, ir tarp daugybės asmenų, negalinčių pasinaudoti šiais būdais, kurie tampa neteisėtai žmones gabenančių asmenų aukomis ir keliauja neteisėtais keliais.

4.8. Socialinės ekonomikos įmonių vaidmuo labai svarbus socialinės įtraukties ir įdarbinimo veiksmų požiūriu, kadangi jos sudaro sąlygas išnaudoti migrantų, kurie dažniausiai nusprendžia palikti savo šalį ir ieškoti geresnių gyvenimo sąlygų bei darbo galimybių, potencialą.

4.9. Daugeliu atvejų buvo pripažintas svarbus migrantų vaidmuo Sąjungoje, pavyzdžiui, skatinant stiprinti jų kūrybiškumą ir inovacinius gebėjimus. Įgyvendinant šį tikslą skatinamas darbo vietų kūrimas, kartu didinamas gamybos sektorių internacionalizavimas ir sudaromos palankios sąlygos užmegzti ryšius, įskaitant prekybą, su migrantų kilmės šalimis⁽¹⁷⁾. EESRK vienoje iš savo nuomonių⁽¹⁸⁾ yra pabrėžęs, kad didinti Europos ekonominių ir socialinių struktūrų gebėjimą įtraukti migrantus yra taip pat labai svarbu siekiant pagerinti Europos MVĮ politiką, visų pirma jų galimybes būti atspariomis konkurencijai vis labiau globalizuotose rinkose.

⁽¹³⁾ UNHCR, *Framework for durable solutions for refugees and persons of concern*, 2003 m. gegužės mėn., Ženeva.

⁽¹⁴⁾ OL C 129, 2018 4 11, p. 11.

⁽¹⁵⁾ OL C 75, 2017 3 10, p. 75.

⁽¹⁶⁾ <http://www.santegidio.org/pageID/11676/Corridoi-umanitari.html>

⁽¹⁷⁾ OL C 351, 2012 11 15, p. 16.

⁽¹⁸⁾ OL C 345, 2017 10 13, p. 15.

4.10. Socialinės ekonomikos įmonės daugeliu atvejų atliko svarbų vaidmenį pripažįstant teigiamą migrantų ekonominį ir socialinį vaidmenį, kadangi jos kuria kokybiškas darbo vietas tiek sektoriuose, kuriuose reikia daug darbo jėgos, tiek technologijų naujovių ir skaitmeninimo srityse. Tarp svarbiausių jų vykdomos veiklos rūšių neabejotinai reikėtų paminėti asmens priežiūros paslaugas, socialines paslaugas, vaiko priežiūros paslaugas ir apskritai pagalbos priklausomiems asmenims bei asmenims, kuriems gresia socialinė atskirtis, paslaugas. Dažnai šiuose sektoriuose dirba daug darbuotojų iš trečiųjų šalių.

4.11. Tačiau kai kuriuose sektoriuose išlieka daug galimybių neteisėtam darbui, pavyzdžiui, priežiūros paslaugų, žemės ūkio, statybų ir viešojo maitinimo, būtent todėl svarbu remti socialinės ekonomikos įmones, kurios jau įrodė, kad gali atlikti svarbią integravimo ir darbo sutarčių įteisinimo funkciją, pripažinti migrantų vaidmens vertę ir užtikrinti darbuotojų teises minėtuose sektoriuose laikydamosi atitinkamos Europos politikos ir kovodamos su piktnaudžiavimu savarankiškai dirbančių asmenų kvalifikacija⁽¹⁹⁾.

4.12. Priežiūros namuose sektoriuje, kuriame dirba daugiausia moterys, įdarbinamos tiesiogiai teikti priežiūros paslaugas šeimose, dažnai sukuriama sąlyga, kurios trukdo profesiniam tobulėjimui. Neseniai atliktas tyrimas dėl moterų migrantų verslumo veiksmų parodė, kad nepakankamas jų gebėjimų pripažinimas yra vienas aspektų, skatinančių imtis nuosavo verslo⁽²⁰⁾. Šiuose sektoriuose socialinės ekonomikos įmonės gali atlikti svarbų vaidmenį įteisinant darbą ir suteikiant daugiaau augimo galimybių migrantams, jeigu jos bus remiamos tinkamais viešosios politikos veiksmais.

4.13. Daug socialinės ekonomikos įmonių, kurios įdarbina nepalankioje padėtyje esančius asmenis, veikia sektoriuose, kurie yra žiedinės ekonomikos dalis: atliekų rūšiavimas ir rūšiuotų atliekų tvarkymas, medžiagų surinkimas ir pakartotinis jų panaudojimas, socialinis ūkininkavimas ir žalių viešųjų erdvių priežiūra. Šie sektoriai atlieka svarbų vaidmenį užimtumo srityje ir įmonių taikoma integracijos į darbo rinką metodika atrodo ypač veiksminga migrantų įtraukimo į darbo rinką požiūriu.

4.14. Daugeliu atvejų migrantų užimtumas suteikia galimybę pakeisti socialinės atskirties ir Sąjungos kultūrinio nuskurdinimo procesų kryptį, pavyzdžiui, atgaivinant tradicinius amatus ir profesijas tose srityse, kuriose susiduriama su kartų kaitos problema⁽²¹⁾. Iš tiesų yra daug amatų ir smulkios prekybos įmonių, kurias įsteigia piliečiai migrantai.

4.15. Daugelis socialinės ekonomikos organizacijų įgyvendindamos migrantų priėmimo projektus ėmėsi iniciatyvos sudaryti susitarimus su centrinėmis ir vietos valdžios institucijomis, siekiant išspręsti sistemoje iškilusias problemas ir sudaryti tinkamas sąlygas prieglobsčio prašytojų paskirstymui teritorijoje, taip pat įvedė „paskirstomojo priėmimo“ sąvoką, kad būtų paprasčiau taikyti sąžiningus priėmimo į vietos bendruomenes mechanizmus⁽²²⁾.

4.16. Šiais projektais pirmiausia buvo siekiama paspartinti migrantų integracijos procesą numatant kalbos kursus, gebėjimų vertinimo metodus ir profesinio mokymo kursus. Tokia veikla padėjo sukurti studijų ar ankstesnės profesinės patirties pripažinimo mechanizmus, kurie padidina naujai atvykusių asmenų įsidarbinimo galimybes.

4.17. Kai kuriais atvejais paskirstomojo priėmimo patirtis padeda atkurti gyventojų skaičių atokiose teritorijose, ypač kalnuotose vietovėse, kur migrantai prisideda prie vietos ekonominės veiklos ir paslaugų (pradedant mokyklomis) išsaugojimo, todėl kartu šiose vietovėse sumažėja gyventojų skaičiaus mažėjimo rizika. Bet kuriuo atveju, kad šios priemonės būtų sėkmingai įgyvendinamos, būtina jas paremti užimtumo ir būsto politika.

⁽¹⁹⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos platformos, skirtos bendradarbiavimui nedeklaruojamo darbo prevencijai ir atgrasymo nuo jo srityje gerinti, sukūrimo, COM(2014) 221 final, OL C 161, 2013 6 6, p. 14; OL C 125, 2017 4 12, p. 1.

⁽²⁰⁾ Marcella Corsi, Marina De Angelis, Daniele Frigeri, darbinis dokumentas *The determinants of entrepreneurship for migrants in Italy. Do Italian migrants become entrepreneurs by „opportunity“ or through „necessity“?* Taip pat žr. ILO *Cooperatives and the world of work n. 2 „Cooperating out of isolation: domestic workers' cooperatives“*.

⁽²¹⁾ OL C 351, 2012 11 15, p. 16.

⁽²²⁾ <http://www.interno.gov.it/it/notizie/carta-buona-accoglienza-nuovo-modello-integrazione>.

4.18. Tokiomis aplinkybėmis socialinės ekonomikos įmonės gali jungtis į tinklus su tradicinėmis verslo įmonėmis, suteikdamos galimybę migrantams patekti į darbo rinką pasinaudojant specialiai parengtomis mokymo ir mokomosios praktikos programomis⁽²³⁾.

4.19. Todėl atliekant tyrimus, kuriuose buvo išsamiai nagrinėjamas kooperatyvų vaidmuo sprendžiant migrantų klausimą, būtent socialinės ekonomikos įmonių sukurtas modelis sulaukė daug dėmesio. Šiose socialinės ekonomikos įmonėse yra svarbus dalyvavimo aspektas, nes organizuojant ekonominę veiklą užtikrinamas saugumas ir apsauga, taigi jos padeda atsakyti neoficialios ekonomikos ir nedeklaruojamo darbo.

4.20. Specialiame Tarptautinės darbo organizacijos tyrime nustatytos sritys, kuriose kooperatyvų veikla daro teigiamą poveikį migrantų ir pabėgėlių integracijai: įsidarbinimui, priežiūrai ir paramai, švietimui ir mokymui, pagalbai kasdieniame gyvenime ir savarankiškumui, patekimui į rinką, galimybėms gauti finansavimą, teisinę pagalbą ir konsultacijas bei patenkinti svarbiausius poreikius⁽²⁴⁾.

4.21. Per 2016 ir 2017 m. Komiteto surengtas pirmąją ir antrąją Europos socialinės ekonomikos įmonių dienas nagrinėti atvejai parodė susidomėjimą migrantų tema⁽²⁵⁾, taip pat buvo pabrėžta profesinio mokymo ir integravimo į darbo rinką svarba, ypač moterų migrantų.

4.22. Europos Komisija taip pat pripažino socialinės ekonomikos įmonių svarbą sprendžiant su migracija susijusias problemas ir 2016 m. socialinių inovacijų konkursą skyrė pabėgėlių priėmimo ir integracijos idėjoms⁽²⁶⁾. Komitetas tikisi, kad Komisija toliau skirs dėmesį su migracija susijusioms iniciatyvoms ir kad joms bus teikiama pirmenybė rengiant ES politiką.

4.23. Socialinės ekonomikos įmonės ne tik atlieka vaidmenį įdarbinimo, švietimo, mokymo ir pagalbos srityse, daug jų dalyvauja įgyvendinant projektus, kurių tikslas užtikrinti galimybę suteikti būstą migrantams, visų pirma pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams. Socialinės ekonomikos įmonių taikomas nekilnojamojo turto valdymo modelis įgijo reikšmingą ekonominį mastą tokiose šalyse kaip Italija, kur tūkstančiai pastatų panaudoti integracijos projektuose, kurie dažnai pasitarnauja atkuriant rajonus ir teritorijas.

4.24. Galiausiai, socialinės ekonomikos įmonės ir apskritai visa pilietinė visuomenė atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant galimybes naudotis priežiūros ir sveikatos priežiūros paslaugomis taip gerokai sumažindamos sunkumus gauti gydymą. Komitetas ragina valstybes nares užtikrinti visapusiškas galimybes migrantams naudotis sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų sistemomis nediskriminuojant dėl jų statuso.

5. EESRK nuolatinės grupės dėl socialinės ekonomikos įmonių tolesni svarstymai

5.1. Socialinės ekonomikos įmonės ypač linkusios imtis veiklos priežiūros paslaugų, kultūros vertybių ir aplinkos viešųjų gėrybių valdymo sektoriuose, taip pat bendradarbiaujamosios ekonomikos ir žiedinės ekonomikos veiklos. Šios įmonės gali būti vertingas partneris skatinant Europos vystymosi modelio perėjimą prie ekologijos, taip pat kuriant daug naujų darbo vietų šiose veiklos srityse.

5.2. Socialinės ekonomikos įmonės remia ir skatina verslumą ir sudaro palankias sąlygas žmonėms pradėti ekonominę veiklą, neatsižvelgiant į jų turimą pradinį kapitalą, kad galėtų pradėti verslą. Tai ypač būdinga kooperatinėms įmonėms, todėl būtų tikslinga ir svarbu į besivystančiose šalyse įgyvendinamas Europos Sąjungos vystomojo bendradarbiavimo programas įtraukti socialinės ekonomikos įmonių skatinimo programas.

⁽²³⁾ Parengta konsorciumo *Veneto insieme*. Daugiau informacijos <http://venetoinsieme.it/>.

⁽²⁴⁾ Literatūros apžvalga *Cooperatives and Refugees*, TDO, 2016 m. (nepaskelbta).

⁽²⁵⁾ Visų pirma projektai *Okus Doma* 2016 m. ir projektas *Solidarity Salt* 2017 m. (taip pat žr. <https://www.eesc.europa.eu/en/agenda/our-events/events/2nd-european-day-social-economy-enterprises>).

⁽²⁶⁾ http://ec.europa.eu/growth/content/4-social-innovators-win-%E2%82%AC200000-2016-european-social-innovation-competition-0_en. Taip pat žr. <http://eusic-2016.challenges.org/how-is-europe-supporting-the-integration-of-refugees-and-migrants/>.

5.3. Atsižvelgiant į faktus, įrodančius socialinės ekonomikos įmonių indėlį skatinant migrantų integravimą į darbo rinką ir jų socialinę įtrauktį, valstybės narės raginamos nustatyti užimtumo skatinimo priemones, kuriomis galėtų pasinaudoti darbo vietas suteikiančios socialinės ekonomikos įmonės. Tokios paskatos turėtų galioti dvejus metus nuo tada, kai asmeniui suteikiamas tarptautinės apsaugos gavėjo statusas.

5.4. Galiausiai reikėtų atsižvelgti į tai, kad per ateinančius kelerius metus neabejotinai padaugės migrantų, kurie nuspręš palikti savo šalį dėl sunkių klimato kaitos pasekmių, dėl kurių didėja dykumėjimas, badas ir kyša ekologinės katastrofos. Šis reiškinys privers peržiūrėti dirbtinį ir diskriminuojantį pabėgėlių, prieglobsčio prašytojų ir ekonominių migrantų suskirstymą bent jau tais atvejais, kai migrantai bėga nuo bado ir gaivalinių nelaimių.

5.5. Todėl reikia tęsti veiksmus, kuriais skatinamas darnus vystymasis ir perėjimas prie ekologijos ir kurie galėtų daryti teigiamą poveikį ekonomikai, įvertinti socialinės ekonomikos įmonių indėlį skatinant augimą, įtrauktį ir gerovę, kuri Komitetas jau pabrėžė savo neseniai priimtose nuomonėse ⁽²⁷⁾.

Bruselis, 2018 m. gegužės 23 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽²⁷⁾ Nuomonė „Nevalstybinių subjektų veiksmų klimato kaitos srityje skatinimas“ OL C 227, 2018 6 28, p. 35 ir nuomonė „Nauji tvarūs verslo modeliai“, OL C 81, 2018 3 2, p. 57.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. ES ir Mercosur asociacijos susitarimas**(nuomonė savo iniciatyva)**

(2018/C 283/02)

Pranešėjas Josep PUXEU ROCAMORA**Bendrapranešėjis Mário SOARES**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2018 2 15
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalis Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Išorės santykių skyrius
Priimta skyriuje	2018 4 26
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 5 23
Plenarinė sesija Nr.	535
Balsavimo rezultatai	185/3/7
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK mano, kad abiem šalims būtų labai naudinga užbaigti jau per ilgai trunkančias derybas ir sudaryti tinkamą ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimą. Asociacijos susitarimo pasirašymas visų pirma būtų labai naudingas pačiai ES, ypač vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu, visų pirma dėl to, kad ji patektų į beveik 300 mln. gyventojų turinčią rinką. Be to, Mercosur šalys galėtų įvairinti savo ekonomiką ir suteikti pridėtinės vertės savo eksportui, taip pat patekti į 500 mln. gyventojų turinčią rinką. Asociacijos susitarimas iš esmės turėtų būti pasiektas plėtojant skaidrų dalyvaujamąjį dialogą.

1.2. Dabartinė tarptautinė padėtis, mažėjantis piliečių tikėjimas, kad globalizacija naudinga visiems, didėjantis prekybos protekcionizmas taikant naujas tarifines kliūtis ir tai, kad pirmenybė teikiama ne daugiašalėms, o dvišalėms deryboms, turėtų skatinti sudaryti susitarimą, kaip to siekia pagrindiniai subjektai abiejuose žemynuose. Svarbus „Brexit'o“ aspektas, į kurį reikia atsižvelgti vedant derybas.

1.3. EESRK palankiai vertina Europos Parlamento pranešimą „Nauja ES santykių su Lotynų Amerika sistema“, taip pat EIVT parengtą pranešimą, kuriame nagrinėjami strateginiai santykiai su Lotynų Amerika įgyvendinant visuotinę užsienio politikos strategiją. Šios iniciatyvos, pabrėžiančios ES strateginį interesą Lotynų Amerikos atžvilgiu ir įrodančios, kad abiejų regionų santykiai turi būti ne tik komerciniai, chronologiškai sutampa su kitomis pilietinės visuomenės⁽¹⁾, akademinės bendruomenės ar mokslinių institutų⁽²⁾ iniciatyvomis.

1.4. EESRK mano, kad tokio pobūdžio susitarimą įmanoma sudaryti tik tuo atveju, jei jis bus subalansuotas, naudingas abiem susitarimo šalims vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu ir, visų pirma, jei juo nebus paaukotas nė vienas sektorius (pvz., žemės ūkio ar pramonės), regionas ar valstybė. Asociacijos susitarimas jokia būdu neturėtų būti sudaromas netinkamų derybų pagrindu. Atsižvelgdamas į viską, kas susiję su bendradarbiavimu ir politiniu dialogu (tai du iš trijų svarbiausių asociacijos susitarimo ramsčių), EESRK ragina derybų šalis turėti daugiau politinės valios, kurios reikia siekiant

⁽¹⁾ Nuomonė savo iniciatyva dėl naujų ES ir Lotynų Amerikos ir Karibų valstybių bendrijos (CELAC) strateginių santykių plėtojimo aplinkybių ir pilietinės visuomenės vaidmens (OL C 434, 2017 12 15, p. 23).

⁽²⁾ Pranešimas „Kuo svarbi Lotynų Amerika?“, kurį parengė Karališkasis Elcano institutas.

sudaryti susitarimą, ir dėti visas pastangas siekiant panaikinti skirtumus, kurie šiuo metu daro įtaką prekybai, pripažinti kai kurių į derybas įtrauktų sektorių opius aspektus ir šiuo tikslu pripažinti skirtumus, stebėti patvirtintus punktus, taikyti paramos ir kompensavimo priemonės, nustatyti išimtis, parengti vystymo planus labiausiai nukentėjusiems sektoriams remti, skatinti investicijas, inovacijų politikos kryptis ir kompensavimo, pereinamojo laikotarpio ir būsimų pokyčių sąlygas. Be to, paramos priemonės, be kita ko, turėtų apimti visas ES politikos kryptis.

1.5. EESRK manymu, dideli skaitmeniniai pokyčiai, vykstantys abipus Atlanto, galėtų paskatinti geriau pasinaudoti ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimo pasirašymu. Kalbant apie sektorius, kurie galėtų patirti teigiamą poveikį, reikėtų apsvarstyti galimybę sustiprinti pasaulines vertės grandines tarp ES ir Mercosur šalių, kurios šiuo metu yra labai silpnos. Asociacijos susitarimas taip pat būtų svarbus kalbant apie infrastruktūros, ypač jungčių, kūrimą, atsinaujinančiųjų energijos išteklių plėtrą ir visų pirma telekomunikacijų sektorių, pradedant nuo 5G sistemos įdiegimo tiek ES, tiek Lotynų Amerikoje.

1.6. EESRK derybų šalių ir visų pirma ES prašo apsvarstyti dideles politines, ekonomines ir alternatyvias sąnaudas, kurių patirtų abi šalys nesudarius susitarimo arba sudarius nesubalansuotą susitarimą, ir kokia proga būtų praleista. Akivaizdu, kad sąnaudos, kurių būtų patirta nesudarius susitarimo, turi būti apskaičiuojamos atsižvelgiant ne tik į Mercosur šalis, bet ir į visą Lotynų Ameriką, ypač į Ramiojo vandenyno aljanso šalis⁽³⁾. Europa, įgyvendindama Lotynų Amerikos regioninės integracijos procesą, šiam aljansui skiria daugiausiai dėmesio.

1.7. EESRK ypač svarbu, kad asociacijos susitarimas būtų plataus užmojo ir apimtų visus ES ir Mercosur šalių santykių aspektus. Reikia atsižvelgti į neseniai su Kanada ir Japonija pasirašytus laisvosios prekybos susitarimus. Šioje srityje svarbu šalinti kliūtis, su kuriomis susiduria įmonės, derinant teisės aktus ir atsižvelgiant į poveikį ne prekybos kliūtims.

1.8. Asociacijos susitarimas turėtų apimti išsamius socialinius, su darbu ir aplinka susijusius aspektus. Įtraukus šiuos aspektus turėtų būti užtikrinti ekonominiai santykiai, kurie atitiktų susitarime nustatytus socialinius ir aplinkos tikslus, nepažeidžiant darnų vystymąsi reglamentuojančių taisyklių ir garantijų⁽⁴⁾. Be to, reikėtų pabrėžti apsirūpinimo maistu saugumo svarbą.

1.9. EESRK mano, jog bet kuriame asociacijos susitarime turi būti akcentuojamos ir išsaugotos su fitosanitarija susijusios nuostatos, siekiant užtikrinti vartotojų ir gamintojų apsaugą sąžiningos prekybos požiūriu.

1.10. EESRK mano, kad asociacijos susitarimas turėtų būti aktyvi socialinio dialogo skatinimo ir pagrindinių TDO konvencijų laikymosi priemonė, visų pirma susijusių su deramu darbu ir pateiktų 1998 m. Principų ir teisių darbe deklaracijoje. Šiuo požiūriu EESRK ragina įtraukti sustiprintą socialinių ir darbo klausimų skyrių, siekiant spręsti darbo problemas ir skatinti darbdavių ir darbuotojų dialogą, kuris galėtų tapti paskata užtikrinti didesnę socialinę sanglaudą. Šiame skyriuje turėtų būti įtvirtinti abiejų šalių jau priimti su darbo santykiais susiję dokumentai, t. y. ES pagrindinių teisių chartija ir Mercosur šalių socialinių ir darbo santykių deklaracija. Tokiu būdu asociacijos susitarimu būtų užtikrinta, kad principų ir teisių darbe pažeidimu nebūtų galima pasinaudoti kaip teisėtu lyginamuoju pranašumu nei tarp šalių, nei vykdant tarptautinę prekybą. Šiuo tikslu reikėtų sukurti tokių nuostatų laikymosi užtikrinimo mechanizmus.

⁽³⁾ Ramiojo vandenyno aljansas yra regioninės integracijos iniciatyva, kuriai priklauso keturios valstybės narės: Čilė, Kolumbija, Meksika ir Peru. Dar dvi šalys (Kosta Rika ir Panama) yra oficialios kandidatės tapti narėmis.

⁽⁴⁾ Kaip rekomendavo EESRK savo nuomonėje „Prekybos ir darnaus vystymosi (PDV) skyriai ES laisvosios prekybos susitarimuose (LPS)“ (OL C 227, 2018 6 28, p. 27).

1.11. EESRK prašo Mercosur šalių ekonomikos ir socialinių reikalų konsultacinio forumo (FCES) ir paties EESRK, kaip abiejų regionų pilietinei visuomenei atstovaujančių institucijų, dalyvauti derybose atliekant asociacijos susitarimo poveikio vertinimus, teikiant atitinkamus pasiūlymus (EESRK nuomone, labai svarbu *a priori* įvertinti galimo asociacijos susitarimo poveikį ir nustatyti mechanizmus, kurie padėtų *a posteriori* įvertinti, kaip laikomasi sutartų nuostatų ir kokia jų tolesnė raida), dalyvauti rengiant specialų susitarimo skyrių, skirtą socialiniams, darbo ir aplinkos aspektams.

1.12. EESRK taip pat prašo įsteigti pilietinės visuomenės jungtinį stebėsenos komitetą (JSK), sudarytą iš EESRK ir FCES atstovų. Šis komitetas turėtų:

- būti konsultacinio pobūdžio,
- būti sudarytas iš vienodo atstovų skaičiaus, išlaikant pusiausvyrą tarp trijų susijusių sektorių, kuriems būtų atstovaujama abiejose institucijose,
- galėti pareikšti nuomonę apie visas asociacijos susitarime aptariamias sritis (taigi įskaitant prekybos ir darnaus vystymosi skyrių),
- gebėti palaikyti tiesioginį dialogą su likusiomis asociacijos susitarimo organizacijomis ir
- galėti konsultuotis su šiomis organizacijomis ir reikšti nuomonę savo iniciatyva, parengti savo vidaus darbo taisykles ir gauti tinkamą finansavimą iš atitinkamų politinių institucijų, kad galėtų vykdyti savo funkcijas.

1.13. EESRK mano, kad nebūtina ir neveiksminga du kartus minėti atstovavimą pilietinei visuomenei, t. y. visame asociacijos susitarime ir skyriuje dėl prekybos ir darnaus vystymosi. Todėl EESRK mano, kad asociacijos susitarimas sudaro visumą, kuri svarbi visoms abiejų susitarimo šalių valstybėms. EESRK ragina derybininkus pasimokyti iš patirties, įgytos sudarant kitus asociacijos susitarimus⁽⁵⁾, pagal kuriuos buvo sukurtos kiekvienos šalies pilietinės visuomenės vidaus patariamiosios grupės (VPG) susitarimuose nenumatant jokios pripažintos dialogo galimybių. Akivaizdūs šio modelio trūkumai rodo, kad nėra jokios prasmės kiekvienai Mercosur šaliai turėti VPG, kuri užtikrintų netiesioginį pilietinės visuomenės dalyvavimą asociacijos susitarime. Juo labiau, kad abi šalys turi nepriklausomas, subalansuotas ir atstovaujamas konsultacines institucijas, galinčias vykdyti savo įgaliojimus, numatytus pagal asociacijos susitarimą.

2. Įžanga

2.1. Mercosur šalių plotas sudaro 12 800 000 km²; jose gyvena 293 mln. gyventojų, o gyventojų tankis yra 22,9 gyv./km². Mercosur yra šeštasis pagal dydį stipriausios ekonomikos šalių blokas, kurio BVP siekia 2 mlrd. USD. Be to, šiam blokui priklauso dvi visateisės G 20 narės – Argentina ir Brazilija. Tai, kad 2018 m. Argentina pirmininkauja G 20, rodo, kad regiono įtaka auga.

2.2. 1995 m. gruodžio mėn. pasirašiusios tarpregioninį pagrindų susitarimą, ES ir Mercosur šalys pradėjo derybas dėl asociacijos susitarimo. Kadangi tarp šalių kilo nesutarimų (nesutarta dėl žemės ūkio gamybos modelių ir jų poveikio rinkai, pramonės ir paslaugų sektoriaus protekcionizmo ES ir Mercosur šalyse aptikimo), 2004 m. derybos buvo sustabdytos iš esmės dėl skirtingų šalių lūkesčių, susijusių su Dohos derybų raundu. 2010 m. aukščiausiojo lygio susitikime Lotynų Amerikos, Karibų ir Europos Sąjungos šalys nusprendė atnaujinti derybas. Perspektyvos sudaryti susitarimą iki šių metų pabaigos teikė vilčių, tačiau, atsižvelgiant į iš esmės politinę kryptį, kurią pasirinko Mercosur šalių Vyriausybės, vykdydamos regioninę integraciją ir palaikydamos santykius su ES, derybos vėl užstrigo, bet pasikeitus Brazilijos Vyriausybės pozicijoms 2013 m. šias derybas buvo galima atnaujinti.

2.3. Iškilus įvairių grėsmių atstovaujamajai demokratijai ir visapusiškam laisvių užtikrinimui abiejose Atlanto pusėse, EESRK pabrėžia, kad ES ir Mercosur asociacijos susitarimu turėtų būti aktyviai propaguojamos vertybės, principai ir skatinamos nacionalinės bei tarptautinės demokratinės politikos sistemos.

⁽⁵⁾ Centrinė Amerika, Ukraina, Gruzija ir Moldova.

2.4. Atsižvelgdamas į kintantį poveikį, kurį Jungtinės Karalystės ir ES derybos gali turėti asociacijos susitarimui, EESRK mano, kad šie klausimai turėtų būti sprendžiami dinamiškai, atsižvelgiant į labiausiai tikėtinas būsimas pasekmes ⁽⁶⁾.

3. ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimo strateginiai elementai

3.1. Asociacijos susitarimo su Mercosur pasirašymas turėtų būti Europos užsienio politikos, įgyvendinamos Lotynų Amerikos atžvilgiu, dalis, remiantis dviejų regionų santykių išskirtiniu pobūdžiu – šie santykiai gerokai skiriasi nuo santykių su bet kuriuo kitu pasaulio regionu. Nors esama didelių sunkumų (regiono susiskaidymas), ES būtų naudinga stiprinti santykius su Lotynų Amerika, o Lotynų Amerikai būtų naudinga stiprinti santykius su ES.

3.2. Tvirta politinė valia būtina rengiant ir skatinant sudaryti asociacijos susitarimą, kuris būtų ne tik laisvosios prekybos susitarimas, bet ir visų pirma bendras strateginis susitarimas, kuriuo siekiama visiems abiejų šalių ekonominiams ir socialiniams subjektams suteikti ilgalaikių pranašumų vystymosi, saugumo, migracijos procesų ir aplinkosaugos iššūkių srityse. Be to, ji svarbi siekiant panaudoti visus esamus mechanizmus tam, kad būtų įvertinti abiejų regionų skirtumai, sumažintas neigiamas prekybos liberalizavimo poveikis kai kuriems sektoriams, užpildytos Mercosur šalių integracijos spragos ir užtikrintas socialinis dalyvavimas bei skaidrumas. Tai yra abiejų regionų santykių pagrindiniai veiksniai.

3.3. Asociacijos susitarimas suteikia puikią galimybę artėti prie visuotinės svarbos strateginių tikslų įgyvendinimo. Ekonominė ir politinė galia iš Atlanto vandenyno zonos persikeliant į Ramiojo vandenyno zoną, tai būtų būdas užtikrinti tarptautinį dalyvavimą ekonomikoje ir politikoje. Be susitarimų tarp Lotynų Amerikos integracijos asociacijos (ALADI) šalių, Mercosur šalys nėra sudariusios laisvosios prekybos susitarimų (LPS) nei su JAV, nei su galingiausiomis Azijos valstybėmis. Tuo jos, be kita ko, skiriasi nuo Ramiojo vandenyno aljanso. Už Lotynų Amerikos ribų Mercosur šalys yra sudariusios įvairių rūšių susitarimus su Pietų Afrika, Indija, Pakistanu, Turkija ir Maroku ir LPS su Egiptu, Palestinos Administracija ir Izraeliu. Savo ruožtu ES yra sudariusi daugiau kaip 50 prekybos susitarimų su įvairiomis pasaulio šalimis. Lotynų Amerikos ir Karibų jūros regione – su Meksika, Čile, Centrine Amerika, Peru, Kolumbija, Ekvadoru ir CARIFORUM valstybėmis. Trumpai tariant, ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimas leistų sukurti dviejų regionų bloką, kuris turėtų didelės reikšmės naujoje pasaulio arenoje.

3.3.1. Protekcionizmo tendencija, kuri išplito visame pasaulyje, daro didelį poveikį tarptautinei ekonomikai. ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimas galėtų sustiprinti Atlanto zoną ir parodyti, kad yra alternatyvių būdų plėtoti prekybos santykius ir skatinti šalių ir regionų pažangą. Šie naujos kartos laisvosios prekybos susitarimai, kuriuose atsižvelgiama į piliečiams rūpimus klausimus, susijusius su baimė prarasti darbo vietą, pajamas ir saugumą, yra geriausias atsakas tiek į didėjančią protekcionizmą, tiek į pavojų, kad vykstant prekybos politiką piliečiai liktų neapsaugoti.

3.3.2. Nors Mercosur šalys nėra pasirašiusios susitarimo su Kinija, šios šalies įtaka regione pastaraisiais metais labai išaugo. Kalbant apie Kinijos įtaką, Argentina ir Brazilija yra dvi pagrindinės šalys, kaip rodo ne tik prekyba, bet ir augančios tiesioginės užsienio investicijos (TUI) ir finansinė parama infrastruktūrai skatinti.

3.3.3. Pasirašiusi asociacijos susitarimą su Mercosur šalimis, ES galėtų įgyti strateginę sąjungininkę siekdama visuotiniu mastu skatinti aplinkosaugą. Šiuo metu aplinka yra vienas iš valstybėms narėms, plačiai visuomenei ir daugiašalei sistemai ypač rūpimų dalykų. ES yra „žaliosios“ politikos kryptį ir technologijų priešakyje. Gamtos išteklių yra vienas pagrindinių Mercosur šalių pranašumų, tačiau šis regionas yra vienas iš tų, kuriems klimato kaita kelia didžiausią grėsmę. Šiomis aplinkybėmis vidutinės trukmės laikotarpiu ypatingą dėmesį reikėtų skirti intensyvios netvarios žemdirbystės ir gyvulininkystės praktikos peržiūrai ir panaikinimui.

3.3.4. Kad šis tikslas sulauktų pakankamos paramos, asociacijos susitarimą reikėtų papildyti svarbiais straipsniais, skirtais „energetikai, aplinkai, klimato kaitai, mokslui, technologijoms ir inovacijoms“. Vystomajam bendradarbiavimui skirtoje dalyje šios sritys turėtų būti laikomos prioritetinėmis.

⁽⁶⁾ „Brexit'o“ ekonominio poveikio ES 27 vertinimas, P/A/IMCO/2016–13, 2017 m. kovo mėn., PE 595.374 EN.

3.4. Taip pat svarbu atsižvelgti į patirtį, įgytą sudarius aljansus su kitomis regiono šalimis. Tai leistų sukurti tvirtą pagrindą ir tinkamą aplinką, kad būtų galima tvariai išnaudoti visą tiek Europos, tiek vietos investicijų potencialą, kaip klestėjimo, užimtumo ir gerovės varomąją jėgą.

4. Opūs derybų aspektai

4.1. Tačiau, nepaisant ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimo privalumų, derybose kyla akivaizdžių sunkumų, kuriuos galima apibendrinti penkiais punktais: i) derybų darbotvarkės dėl prekybos, pramonei ir paslaugoms skirtos susitarimo dalies sudėtingumas, ii) galimas abiejų šalių disbalansas žemės ūkio srityje, iii) Mercosur šalių integracijos struktūriniai trūkumai, ribojantys laisvąją prekybą, iv) asociacijos susitarimo socialiniai ir aplinkos aspektai ir v) nevienoda derybų šalių politinė valia sudaryti susitarimą ir noras aptarti visas galimas kompensavimo mechanizmus, kurie būtų nustatyti susitarime arba kitose priemonėse, panaudojimo galimybes, kad būtų įmanoma jį sudaryti. Visi šie klausimai šiame dokumente nagrinėjami neišsamiai ir remiantis iki šiol turimais dokumentais.

4.1.1. Kalbant apie prekybą, po tokių užsitęsusių derybų nustatyti sunkumai prekybos srityje. Iš Europos perspektyvos, minėti sunkumai iš esmės susiję su Mercosur šalių žemės ūkio maisto produktų sektoriumi. Konkrečiai, ES baiminasi neigiamo poveikio cukraus, jautienos, vištienos ir kiaulienos, vaisių ir daržovių sektoriams. Taip pat nerimaujama dėl pramonės (automobilių ir chemijos produktų, pvz., etanolio) ir kai kurių perdirbtų žemės ūkio produktų (įskaitant vyną) protekcionizmo, rizikos, kad bus nesilaikoma kilmės vietos nuorodų apsaugos taisyklių, itin menkai užtikrinto maisto saugą ir aplinką reglamentuojančių taisyklių įgyvendinimo, skaidrumo sudarant viešųjų pirkimų sutartis trūkumo.

4.1.2. ES labai svarbu išlaikyti pasiektus gamybos standartus, kurie naudingi ir vartotojams, ir gamintojams. Abipusiškumo principas turėtų būti itin svarbus atsižvelgiant į aprūpinimo maistu, aplinkos apsaugos ir gyvūnų gerovės (įskaitant šėrimo techniką) aspektus. Asociacijos susitarime turi būti aiškiai nurodytos augalinių ir gyvūninės kilmės produktų naudojimo taisyklės ir jų laikymasis. Be to, vykdant gamybos procesus, o gyvulininkystės produktų atveju transportuojant ir skerdžiant, visai tarp šalių vykdomai prekybos veiklai reikia taikyti veiksmingas ir palyginamas patikros sistemas. Šiuo atžvilgiu labai svarbus skyrius dėl saugomų geografinių nuorodų, siekiant apsaugoti daugelį metų puoselėtą bendrą Europos paveldą ir kovoti su produktų plagijavimu ir klastojimu.

4.1.3. Produktams, kuriems nustatytos kvotos, – cukrui, etanolui, jautienai ir veršienai – turėtų būti taikoma nuolatinė ir patvirtinta stebėsenos sistema, kad atsiradus reikšmingų pakitimų būtų pritaikytos kompensavimo priemonės ir nebūtų atsisakoma vietos gamybos. Kalbant apie vaisius ir daržoves, jei būtų panaikinta įvežimo kainų mechanizmo apsauga, reikėtų įsteigti rinkos veikimo observatoriją, kad būtų apsaugoti abiejų šalių gamybos interesai. Tokiu atveju reikėtų įsteigti darbo grupes, kurios keistųsi prognozėmis ir informacija apie padarinius, kurie iškreipia rinką.

4.2. Mercosur šalys daugiausia dėmesio skiria žemės ūkiui. Europoje kiltų mažiau nuogastavimų, jeigu pavyktų užtikrinti, kad Europos produktai ir iš Mercosur šalių importuojami produktai atitiktų tuos pačius standartus, t. y. aplinkos, apsirūpinimo maistu saugumo, gyvūnų gerovės ir kt. Sudarius asociacijos susitarimą, neturėtų padidėti nė vienos ES šalies priklausomybė nuo maisto produktų tiekimo, be to, susitarimas turėtų apimti priemones, būtinas siekiant užkirsti kelią netvaraus žemės ūkio modeliams, kartu nuolat atsižvelgiant į vartotojų interesus.

4.3. Atrodo, kad tikimybė susitarti dėl pramonės gaminių, kuriems kliūtys ne tokios didelės, yra didesnė, kaip, pavyzdžiui, ES ir Pietų Korėjos susitarimo dėl automobilių pramonės atveju. Galiausiai kitoms sritims, pavyzdžiui, intelektinei nuosavybei, kurios kai kurioms Mercosur šalims, pavyzdžiui, Brazilijai, yra itin opios, galėtų būti taikomos būsimų pokyčių ar pereinamojo laikotarpio sąlygos, remiantis PPO taisyklėmis. Šiuo atžvilgiu EESRK mano, kad, be kitų iniciatyvų, būtų galima parengti pramoninės nuosavybės programą, kuri paskatintų technologijų perdavimą ir padėtų sukurti veiksmingą patentų sistemą ES ir Mercosur šalyse, kurią būtų galima išplėsti į visą Lotynų Ameriką.

4.4. Dėl Mercosur struktūrinių trūkumų gali būti sunkiau sudaryti asociacijos susitarimą. Reikėtų atkreipti dėmesį į apribojimus, kuriuos lemia prasta tarpusavio jungčių infrastruktūra ir menkas regioninių vertės grandinių integracijos lygis tris kartus už ES didesnėje teritorijoje. Tai apima žemą regiono vidaus prekybos lygį ir prekybos tarp regionų

dominavimą, nebaigtą kurti muitų sąjungą, prastą makroekonomikos politikos kryptį koordinavimą ir regioninių institucijų trūkumą. Pavyzdžiui, nėra jokio viršnacionalinio Mercosur šalių teisingumo teismo, kuris priimtų privalomus sprendimus Vyriausyбėms; be to, taikaus ginчų sprendimo sistema nėra itin veiksminga.

4.4.1. Nors Mercosur šalys naują Bendrąjį muitinės kodeksą priėmė 2010 m., jis vis dar neišgaliojo, todėl ir toliau taikomas bendras išorės tarifas. Mercosur veikiau yra laisvosios prekybos zona, o ne su muitų sąjunga.

4.5. Vis dėlto Europa turėtų labai palankiai vertinti šiuo metu vykstančias derybas su keturių šalių Mercosur (Argentina, Brazilija, Paragvajumi ir Urugvajumi). Dėl galimo bloko išplėtimo į jį priėmus naujų įstojimo laukiančių narių, derybų sąlygos taptų dar sudėtingesnės.

4.6. EESRK pritaria tam, kad būtų sukurtas daugiašalis investicinių ginчų teismas⁽⁷⁾ ir kad Mercosur šalys, taip pat asocijuotosios šalys prisidėtų prie šios iniciatyvos, kad būtų užtikrintas didesnis teisinis tikrumas tiek Lotynų Amerikos, tiek Europos investuotojams. Be to, EESRK mano, kad galima būsima narystė EBPO turėtų priklausyti nuo veiksmingo savo susitarimų su ES įgyvendinimo ir laikymosi, nuo teisinio tikrumo aplinkos sukūrimo ir visapusiškos pagarbos teisės aktams, susijusiems su visais ekonominiais ir socialiniais subjektais abipus Atlanto.

5. Asociacijos susitarimo potencialas ir jo atveriamos galimybės

5.1. Asociacijos susitarimas, dėl kurio ES ir Mercosur šalys vykdo derybas, nėra vien tik laisvosios prekybos susitarimas ir apima kitus du komponentus, kurie ir žymi šį skirtumą, – politinį dialogą ir bendradarbiavimą. Kadangi susiduriama su grėsme daugiašališkumui, auga protekcionizmas ir bręsta prekybos karai, tai yra tinkamas metas ES pareikšti savo strateginę paramą Lotynų Amerikai apskritai ir ypač Mercosur ir atitinkamai pasinaudoti esamomis galimybėmis.

5.2. Atsižvelgiant į teritorijos dydį, gyventojų skaičių ir tai, kad prekybos apimtis kasmet siekia daugiau kaip 84 mlrd. EUR, sudarius ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimą, atsirastų galimybė sustiprinti abiejų blokų vaidmenį tarptautiniuose mastuose ir sukurti didelę ekonominės integracijos erdvę, kuri galėtų būti naudinga abiem susitarimo šalims ir darytų teigiamą poveikį visoms kitoms Lotynų Amerikos šalims. Todėl asociacijos susitarimas su Mercosur šalimis turi būti naudingas abiem susitarimo šalims.

5.3. ES yra didžiausia pasaulio ekonomika, o Mercosur šalių blokas užima šeštąją vietą. Mercosur šalys pradėjo įvairinti savo ekonomiką, kurią sudaro ne tik stiprus žemės ūkio maisto produktų sektorius, bet ir auganti pramoninė bazė, turinti daug su energetika ir technologijomis susijusių išteklių. Bandymai įvairinti ekonomiką, ypač suteikti didesnę pridėtinę vertę Mercosur šalių eksportui, suteikia puikių galimybių Europos įmonėms, visų pirma susijusioms su technologijomis ir paslaugomis.

5.4. 2012–2016 m. tik Paragvajuje ekonomikos augimo tempas nesikeitė (8,4 %), o Argentinoje ir Urugvajuje – sulėtėjo (atitinkamai 1,4 % ir 2,9 %). Brazilijoje nustatytas 1,4 % sumažėjimas. Vis dėlto Argentinoje ir Brazilijoje jau pastebimas atsigavimas ir vidutinės trukmės laikotarpio prognozės vėl teikia vilčių.

5.5. Keturiuose Mercosur šalyse užtikrintas teisinis saugumas yra svarbus elementas, į kurį reikia atsižvelgti, nors jis gali ir turi būti pagerintas. Korupcija abiem šalims tapo vis didesnę visuomenės susirūpinimą keliančiu klausimu.

5.6. Atsižvelgiant į Mercosur šalių narių dydį, regiono rinkos svarba tiek kokybiniu, tiek kiekybiniu požiūriu labai skiriasi. Santykinai nustatyta, kad mažesnės šalys aktyviau dalyvauja vykdamas prekybą su Europa. 2015 m. daugiau kaip 40 % ES vykdomos prekybos veiklos sudarė prekyba su Paragvajumi, apie 30 % – prekyba su Urugvajumi ir beveik ketvirtadalis – prekyba su Argentina, tačiau prekyba su Brazilija nesiekė 10 % Šie duomenys panašūs tiek eksporto, tiek importo atveju.

(7) REX 501 – Daugiašalis investicinių ginчų teismas (šiuo metu rengiama).

5.7. TUI – vienas iš svarbių ES veiklos Mercosur aspektų, nes Europos TUI šiame regione viršija ES TUI Kinijoje, Indijoje ir Rusijoje kartu paėmus⁽⁸⁾. Nors Kinijos eksportas ir importas didėja, Europos prekyba su Mercosur šalimis turi didelį augimo potencialą. Vis dėlto reikėtų atkreipti dėmesį į pernelyg didelę Mercosur šalių priklausomybę nuo žaliavų eksporto į Kiniją.

5.8. Per pastaruosius metus Mercosur šalyse padaugėjo Europos MVĮ ir kai kurios Mercosur šalių MVĮ pamažu tampa Europos rinkos dalimi. ES ir Mercosur šalių asociacijos susitarimas suteiktų puikią galimybę Europos MVĮ padidinti savo matomumą ir išplėsti veiklą regione.

5.8.1. ES daugiausiai eksportuoja pagamintas prekes, įrangą, transporto įrenginius ir cheminius produktus, o importuoja maistą ir energetikos produktus. Sudarius subalansuotą asociacijos susitarimą, jeigu būtų leista verslininkams, darbuotojams ir visai visuomenei juo pasinaudoti, būtų užtikrintos didžiulės galimybės sukurti gerovę, ypač jeigu būtų galima sudaryti sąlygas investicijoms, visų pirma į naujas veiklos rūšis, grindžiamas aktyviu žinių panaudojimu ir aukštos kokybės darbo vietomis, taip pat skatinti steigti mažąsias ir vidutines įmones kuriant darbo vietas tinkluose ir skatinti diegti inovacijas bei demokratizuoti naująsias technologijas, taip prisidedant prie jų masinio panaudojimo, ypač informacinių ir ryšių technologijų (IRT) srityje. Tiek investicijos į technologijas, tiek auganti abiejų regionų prekyba, sudarius reikiamas sąlygas, galėtų paskatinti darbo vietų kūrimą.

5.8.2. Kita vertus, yra konkrečių veiksmų, kurie ne tik atvertų verslo galimybių, bet ir svariai prisidėtų prie darnaus vystymosi, įskaitant įtraukios ir aplinką tausojančios infrastruktūros kūrimą, kuri sudarytų palankesnes sąlygas naudotis pagrindinėmis paslaugomis pagal naują miestų plėtros programą ir skatintų teritorinę sanglaudą, investicijas į inžineriją ir technologijas, kuriomis būtų mažinamas klimato kaitos poveikis, taip pat tvarios energijos naudojimą, kuri būtų įvairinama pasitelkus neįprastus atsinaujinančiuosius energijos šaltinius, ir naudojimąsi Europos įmonių patirtimi šioje srityje, kad būtų pereita prie žaliosios ekonomikos.

5.8.3. Be to, tinkamu asociacijos susitarimu, jei būtų sudarytos tinkamos sąlygos, būtų galima užtikrinti abiejų regionų ekonominę ir socialinę gerovę, o tai neabejotinai paskatintų kurti darbo vietas, pavyzdžiui:

- atveriant naujas verslo galimybes įmonėms netradicinėse srityse, pavyzdžiui, naujų technologijų, žaliosios ekonomikos ir socialinių tinklų,
- išplečiant tradicines rinkas į telekomunikacijų, automobilių, farmacijos pramonės, elektros energijos ir bankų sektorius,
- atveriant naujas rinkas MVĮ,
- tiekiant gamtos išteklius ir maistą kartu taip pat padedant išsaugoti biologinę įvairovę ir aplinkos tvarumą,
- skatinant socialinę, demokratišką ir solidariąją ekonomiką, kaip priemonę gerinti socialinę ir ekonominę struktūrą ir panaikinti šešėlinę ekonomiką.

5.9. Asociacijos susitarimas su Mercosur šalimis leistų ES stiprinti savo ekonominius ir geopolitinius ryšius su strateginiu partneriu. Jeigu šis dviejų regionų susitarimas būtų nedelsiant sudarytas, tai būtų pirmasis svarbus Mercosur šalių pasirašytas dvišalis susitarimas, kuris leistų ES pralenkti kitus tarptautinius konkurentus, pavyzdžiui, JAV, Kiniją ar Indiją, Rusiją ir Pietų Korėją. Be to, asociacijos susitarimu būtų remiama prekybos neapimanti strateginė partnerystė su Brazilija – šalimi, kuri yra ypač svarbi tarptautinių santykių geopolitinėje sistemoje. Šiuo asociacijos susitarimu būtų remiamas Europos dalyvavimas Lotynų Amerikos – regiono, turinčio XXI a. gyvybiškai svarbių energijos, maisto ir vandens išteklių, – veikloje. Asociacijos susitarimas galėtų padėti sustiprinti Atlanto vandenyno regiono ir Ramiojo vandenyno regiono ekonominius ir geopolitinius ryšius.

⁽⁸⁾ 2016 m. ES TUI Mercosur šalyse buvo 447 700 mln. EUR, o tai yra daugiau nei ES TUI Rusijoje (162 000 mln. EUR), Kinijoje (177 700 mln. EUR) ir Indijoje (72 900 mln. EUR) kartu paėmus. Šaltinis: Eurostatas.

5.10. Asociacijos susitarimas su ES taip pat būtų naudingas Mercosur šalims strateginiu požiūriu. Viena vertus, šis susitarimas padėtų joms sustiprinti savo poziciją regione ir sudarytų palankesnes sąlygas priartėti prie Ramiojo vandenyno aljanso, o, kita vertus, sustiprintų jų gebėjimą vykdyti tarptautines derybas; be to, būtų galima atkurti Mercosur šalių (ir apskritai Lotynų Amerikos) pusiausvyrą prekybos ir finansinių ryšių su kitais tarptautiniais konkurentais srityje. Mercosur šalys gautų naudos iš technologijų, mokslo žinių ir švietimo perdavimo ir įgytų svarbų sąjungininką daugiašalėje aplinkoje sprendžiant klausimus, darančius joms didelį poveikį, pavyzdžiui, susijusius su klimato kaita, darniu vystymusi ar kova su visuotinėmis grėsmėmis.

5.11. EESRK palankiai vertina šalių politinę valią bendradarbiavimo srityje ir ragina šalis veiksmingai naudotis esamomis finansinėmis priemonėmis siekiant dar glaudžiau bendradarbiauti šiose srityse:

- švietimo, mokymo ir akademinį mainų: programos „Erasmus“ ES ir Mercosur šalims,
- universitetų, viešųjų mokslinių tyrimų centrų ir įmonių bendradarbiavimo mokslinių tyrimų, technologinės plėtros ir inovacijų srityje pirmenybę teikiant technologijų perdavimui,
- tvarių plėtros ir verslo projektų ir
- socialinės sanglaudos: kovos su skurdu ir nelygybe.

6. Pilietinė visuomenė ir asociacijos susitarimas ⁽⁹⁾

6.1. EESRK mano, kad asociacijos susitarimo turinio dvišalis pobūdis yra pagrindinis bei išskirtinis šių derybų elementas ir kad politinių ir ekonominių santykių pasaulyje, kuris tampa vis labiau globalizuotas, jį galima laikyti atskaitos tašku. EESRK yra įsitikinęs tuo, kad dialogas su ES išorės politikos šalių partnerių pilietine visuomene yra vertingas, ir daugiau kaip 20 metų bendradarbiauja su Mercosur šalių organizacijomis tiek stebėdamas derybas, tiek nuolat palaikydamas struktūrinį dialogą, kuriuo sudaromos palankesnės sąlygos pasiekti bendrą sutarimą ir užtikrinti kritišką, tačiau konstruktyvią paramą abiejų regionų santykių srityje.

6.2. EESRK nuomone, ES ir Mercosur šalių santykiai neabejotinai yra teigiami. Palaikant šį jau seniai užmegztą ryšį, grindžiamą tvirtais istoriniais, kultūriniais ir lingvistiniais saitais, siekiama padidinti regioninę integraciją, kartu spręsti bendrų sunkumų, kylančių dėl globalizacijos, valdymo klausimą ir išsaugoti socialinės sanglaudos bei ekonomikos vystymosi sąsają. Abiejų susitarimo šalių pilietinė visuomenė sukūrė tvirtų ryšių tinklą, kuris, savo ruožtu, padėjo užtikrinti geresnę koordinavimą visuose sektoriuose (verslo, darbo, trečiajame sektoriuje ir kt.).

6.3. Per pastaruosius metus Europos derybininkai pripažino atliktą darbą – iš esmės jie pritarė tam, kad būtina priimti nuostatas dėl pilietinės visuomenės dalyvavimo sudarant visus susitarimus ir taip skatinti darnų vystymąsi ⁽¹⁰⁾. EESRK palankiai vertina šiuos pokyčius, tačiau apgailestauja, kad šiuo metu galiojančiuose susitarimuose pilietinei visuomenei suteiktas ribotas vaidmuo. Iš tiesų, kiekvienai šaliai (ir kiekvienai neeuropinės dalies pasirašiusiajai šaliai, kai kalbama apie regioną) sukurtos vidaus patariamiosios grupės (VPG), nors šiuose susitarimuose oficialiai nenumatyta galimybė šioms VPG dirbti išvien. Dar blogiau, kad VPG sukūrimas šalyse partnerėse priklauso tik nuo jų Vyriausybių valios, o tai lėmė disbalansą tarp sektorių, nepakankamą atstovavimą, nepakankamą nepriklausomumą nuo Vyriausybių, menką Vyriausybių, kurios turi sudaryti tokias grupes, suinteresuotumą ar netgi atvirą priešišumą.

6.3.1. EESRK atmeta galimybę, kad derybos dėl asociacijos susitarimo su Mercosur baigsis tuo, kad ir vėl bus nustatyta VPG modeliu pagrįsta dalyvavimo tvarka.

⁽⁹⁾ Taip pat žr. ankstesnėse EESRK nuomonėse OL C 347, 2010 12 18, p 48, OL C 248, 2011 8 25, p. 55 ir OL C 434, 15.12.2017 12 15, p. 23, pateiktus pasiūlymus bei kas dvejus metus rengiamų ES ir CELAC organizuotos pilietinės visuomenės susitikimų galutines deklaracijas.

⁽¹⁰⁾ Tokios nuostatos, daugiau ar mažiau išplėtos, jau įtrauktos į susitarimus su Centrine Amerika, Kolumbija/Peru/Ekvadoru, Čile ir CARIFORUM šalimis ir bus įtrauktos į peržiūretą susitarimą su Meksika.

6.4. EESRK dar kartą primena, kad Mercosur, kaip ir pati ES, turi pilietinės visuomenės dalyvavimo ir konsultavimosi su ja instituciją – Mercosur šalių ekonomikos ir socialinių reikalų konsultacinį forumą (FCES). FCES vienodomis teisėmis atstovauja ekonomikos, darbo ir kitų pilietinės visuomenės organizacijų sektoriams. Jo nariai renkami reguliariai ir suderintas pozicijas pristato regiono politinėms institucijoms. EESRK parama FCES nuo pat jos sukūrimo buvo siekiama pabrėžti, kad svarbu stiprinti šią instituciją, kaip regiono socialinei ir ekonominei integracijai svarbų veiksnį.

6.5. EESRK dar kartą patvirtina skaidrumo ir dalyvavimo principų svarbą derybų procese ir įgyvendinant asociacijos susitarimą, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos pavyzdiniam procesui užtikrinant pasitikėjimą institucijomis, teisėtumą ir pilietinės visuomenės paramą vykdant derybas, kurios joms turi tiesioginės įtakos. Todėl apgailestauja, kad šioms deryboms trūksta skaidrumo ir kad jos nevyksta pagal ankstesnėse derybose dėl LPS su JAV nustatytą tinkamą modelį, todėl visas derybose dalyvaujantįs šalis, ypač susijusias su Mercosur, ragina pilietinei visuomenei teikti sistemingą, svarbią ir aktualią informaciją.

6.6. Remdamiesi EESRK ir ESCF bendromis pozicijomis ir iki 2004 m. vykusiose derybose pasiektais ir vėliau patvirtintais išankstiniais susitarimais, kuriuose nustatyta, kad asociacijos susitarimu abiem institucijoms bus suteikti bendri įgaliojimai, raginame pagal asociacijos susitarimą įsteigti pilietinės visuomenės jungtinį stebėsenos komitetą (JSK). JSK turėtų:

- būti sudarytas iš vienodo EESRK ir ESCF atstovų skaičiaus,
- subalansuoti atstovauti trims sektoriams (ekonomikos, darbo, kitos organizacijos),
- turėti privalomas konsultacines funkcijas visose asociacijos susitarimo srityse, įskaitant prekybos skyrių ir darnaus vystymosi stebėseną,
- laiku gauti naujausią informaciją apie asociacijos susitarimo poveikį,
- turėti galimybę vykdyti dialogą su kitais bendrais asociacijos susitarimo organais (asociacijos taryba, asociacijos komitetu, bendru parlamentiniu organu, prekybos ir darnaus vystymosi valdyba),
- gauti minėtų organų konsultacijas, tačiau taip pat reikšti nuomonę savo iniciatyva,
- parengti savo darbo tvarkos taisykles ir
- gauti iš atitinkamų politinių institucijų deramą finansavimą savo funkcijoms atlikti ⁽¹⁾.

6.7. Tokio pobūdžio jungtiniam stebėsenos komitetui būtų lengviau spręsti konfliktus, kurių galėtų kilti pasirašius asociacijos susitarimą, ir klausimus, susijusius su galimu blokavimu. Konkrečiau kalbant ir atsižvelgiant į esamų institucijų vaidmenį jau sudarytuose panašiuose susitarimuose, jungtinis stebėsenos komitetas turėtų stebėti, kokį poveikį asociacijos susitarimas daro gerinant žmogaus teisių, darbo teisių, socialinių ir aplinkos teisių padėtį (užkirsdamas kelią socialinio ar aplinkosauginio dempingo, kuriuo, pavyzdžiui, siekiama komercinio pranašumo, atvejams) ir užtikrinant sudarytų tarptautinių susitarimų ar konvencijų šalių visapusišką pagarbą šioms teisėms ⁽¹²⁾. Dėl savo pobūdžio pilietinės visuomenės organizacijos, kurių atstovai sudarytų jungtinį stebėsenos komitetą, galėtų geriausiai užtikrinti, kad asociacijos susitarimas būtų naudingas visoms susitarimo šalims, ir tarpininkauti ar sudaryti palankesnes sąlygas bendradarbiauti su susijusiais sektoriais. Todėl jungtiniam stebėsenos komitetui turėtų būti suteikta galimybė perduoti turimą informaciją apie konkrečius atvejus, taip pat teikti rekomendacijas bendriems asociacijos sutarimo organams siekiant gauti atsakymus.

⁽¹⁾ Šiuo tikslu žr. bendrą komunikatą, kurį vasario 23 d. ESCF ir EESRK pristatė ES ir Mercosur šalių derybų dalyviams, užbaigus derybų rundą Asunsjone (Paragvajus).

⁽²⁾ Pavyzdžiui, galima paminėti DVT ir Darbotvarkę iki 2030 m., Paryžiaus susitarimą dėl klimato kaitos, pagrindines TDO konvencijas, žmogaus teisių srityje taikytinas deklaracijas, tarptautines konvencijas dėl biologinės įvairovės apsaugos ir t. t.

6.8. EESRK nuomone, į asociacijos susitarimą būtina įtraukti socialinį aspektą, kad tai būtų ne tik prekybos, bet ir daugiau aspektų apimantis asociacijos susitarimas, kurio bendras tikslas būtų didinti socialinę sanglaudą. Konkrečiai kalbant, socialinis aspektas turėtų apimti susitarimo poveikį užimtumui, vietos gyventojų ir nepalankiausioje padėtyje esančių žmonių interesų apsaugą, žmogaus teisių propagavimą ir pagarbą joms, aplinkos apsaugą, imigrantų ir apskritai darbuotojų teises, vartotojų apsaugą ir socialinės ekonomikos skatinimą. Šiuo atžvilgiu jis turėtų apimti susitarimo šalių įsipareigojimą taikyti pagrindines Tarptautinės darbo organizacijos konvencijas, kad pagrindinių principų ir teisių darbe pažeidimu nebūtų galima remtis ar pasinaudoti siekiant lyginamojo pranašumo tarptautinėje prekyboje. Be to, socialiniams ir darbo aspektams skirto skyriaus įtraukimas, siekiant išspręsti su darbo aplinka susijusius klausimus ir paskatinti darbdavių ir darbuotojų dialogą, galėtų būti priemonė užtikrinti, kad susitarimu būtų kuriamos kokybiškos darbo vietos, būtų pagerintos darbuotojų socialinės sąlygos ir smarkiai prisidėta prie tolygesnio turto paskirstymo.

2018 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

535-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA. EESRK – 60 METŲ, 2018 5 23–2018 5 24

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl

a) Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Prekes reglamentuojančių dokumentų rinkinys. Pasitikėjimo didinimas bendrojoje rinkoje“

[COM(2017) 787 final]

b) Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos gaminiams taikomų derinamųjų Sąjungos teisės aktų laikymosi ir vykdymo užtikrinimo taisyklės ir procedūros ir iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 305/2011, (ES) Nr. 528/2012, (ES) 2016/424, (ES) 2016/425, (ES) 2016/426 ir (ES) 2017/1369 ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/42/EB, 2009/48/EB, 2010/35/ES, 2013/29/ES, 2013/53/ES, 2014/28/ES, 2014/29/ES, 2014/30/ES, 2014/31/ES, 2014/32/ES, 2014/33/ES, 2014/34/ES, 2014/35/ES, 2014/53/ES, 2014/68/ES ir 2014/90/ES

[COM(2017) 795 final – 2017/0353 (COD)]

c) Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl kitoje valstybėje narėje teisėtai parduodamų prekių abipusio pripažinimo

[COM(2017) 796 final – 2017/0354 (COD)]

(2018/C 283/03)

Pranešėjas **Jorge PEGADO LIZ**

Konsultavimasis

a) Europos Komisija, 2018 2 12

b) Taryba, 31/01/2018

Europos Parlamentas, 2018 2 5

c) Europos Parlamentas, 2018 2 5

Taryba, 2018 2 6

Teisinis pagrindas

a) Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis

b) Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnis

c) Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnis

Atsakingas skyrius

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius

Priimta skyriuje

2018 4 27

Priimta plenarinėje sesijoje	2018 5 23
Plenarinė sesija Nr.	535
Balsavimo rezultatai (už/prieš/susilaikė)	184/2/5

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina didelį reikalingą, sudėtingą ir vertingą Komisijos darbą, kurį ji atliko pateikdama šį dokumentų rinkinį, ir apgailėstauja tik dėl per didelio kai kurių nuostatų lankstumo, kadangi jomis paliekama pernelyg daug veiksmų laisvės valstybėms narėms ir nesuteikiama daugiau galimybių griežtesnei kontrolei.

1.2. EESRK mano, kad aptariamiems pasiūlymams pasirinktas teisinis pagrindas yra tinkamas, taip pat galima juos teigiamai įvertinti subsidiarumo ir proporcingumo principų požiūriu, be to, pasirinktos teisinės priemonės yra labiausiai tinkamos nustatytiems tikslams pasiekti.

1.3. EESRK sunku suprasti, kodėl Komisija nepaaiškina, kas atsitiko su jos 2013 m. pasiūlymu dėl reglamento dėl vartojimo gaminių saugos, kuris, kaip yra žinoma, dar nėra priimtas ir kad jo nuostatos dubliuojasi su kai kuriomis šioje nuomonėje svarstomo pasiūlymo nuostatomis.

1.4. Komisija taip pat nepaaiškina, kodėl kartu su pasiūlymais nebuvo pateiktas naujas reglamentas dėl naujos bendros gaminių saugos, kuriuos būtų užtikrinama, kad visiems gaminiams, neatsižvelgiant į jų savybes, būtų taikomas atnaujintas ir veiksmingesnis teisės aktas.

1.5. Be to, EESRK mano, kad dabartiniame pasiūlyme turėtų būti numatyta taisyklė, kuria būtų sustiprinta valstybių narių rinkos priežiūros prievolė, visų pirma prievolė pateikti Komisijai ataskaitas (ketvirtines) apie savo veiksmus ir kontrolę.

1.6. EESRK primygtinai ragina į bendruosius rinkos priežiūros principus būtinai įtraukti atsargumo principą siekiant, kad jis būtų svarbiausias priimant sprendimus visais atvejais, net kai nėra aiškių mokslinių įrodymų, kad produktas galėtų būti kenksmingas vartotojams arba aplinkai, tačiau yra pagrįstų duomenų, dėl kurių reikia juos apsaugoti.

1.7. EESRK pabrėžia, kad nesant jokios nuorodos į atsargumo principą, būtina aiškiai nurodyti, kad prievolė įrodyti visada tenka ekonominės veiklos vykdytojams, tai reiškia, kad jie negali teigti, kad valdžios institucijos turi įrodyti, kad gaminy yra nesaugus ar kelia kokį nors pavojų.

1.8. EESRK mano, kad svarbiausia ne tik tai, kad Europos Komisija būtų įpareigota teikti periodines ataskaitas apie RAPEX sistemą (Skubių pranešimų apie pavojingus maisto produktus sistema), bet kad ir vartotojai, įmonės bei jiems atstovaujanti organizacijos galėtų gauti daugiau informacijos, nei pateikiama visuomenei.

1.9. Be to, EESRK mano, kad šis reglamentas turėtų būti teisės aktas, kuris apimtų visas nuostatas, susijusias su skubaus informavimo sistema Europos Sąjungoje, įskaitant apibrėžtis, kontaktinius punktus, keitimosi informacija sąlygas ir procedūras, išorės subjektus, kurie gali dalyvauti sistemoje (pvz., vartotojų gynimo organizacijos), ir pranešimo taisykles.

1.10. EESRK, be kita ko, pabrėžia, kad reikia stiprinti bendrą Europos muitų strategiją, siekiant užtikrinti optimalų žmoniškųjų ir materialinių išteklių naudojimą ir sukurti nagrinėjamame pasiūlyme numatytas priemones, todėl rekomenduoja stiprinti savitarpio pagalbos susitarimus su prekybos partneriais, visų pirma PPO, ir tuos, kurie numatyti neseniai sudarytuose partnerystės susitarimuose su Japonija ir Kanada.

1.11. Komitetas taip pat pabrėžia, kad reikia plataus užmojo politikos, kuri suteiktų valstybėms narėms galimybę bendradarbiauti keičiantis informacija, kad būtų galima kuo greičiau imtis veiksmų, jei naudojant tam tikrą produktą kyla rimta nepageidaujama reakcija.

1.12. Kalbant apie Sąjungos atliekamą produktų, kurie buvo patikrinti jos teritorijoje ir kuriems taikomi derinamieji teisės aktai, vertinimą, EESRK nuomone, labai svarbu, kad, nedarant poveikio konkrečiai nacionalinių valdžios institucijų kompetencijai, Europos Komisija turėtų įgaliojimus vertinti valstybių narių įgyvendinamas priemones, susijusias su šia suderinimo politika.

1.13. Be to, EESRK mano, kad šiame pasiūlyme turėtų būti nagrinėjamas klausimas dėl pardavimo interneto platformose rinkos priežiūros, taip pat turėtų būti įvertinti nauji pavojai, kylantys vartotojams, naudojantiems prie interneto prijungtus įrenginius (angl. *Internet-connected Devices*).

1.14. Galiausiai EESRK ragina įtraukti nuostatas dėl Europos duomenų apie sužalojimus bazės sukūrimo, kuri apimtų visų rūšių sužalojimus, todėl rekomenduoja numatyti parengti teisinį pagrindą tokiai Europos masto priemonei sukurti, kuriuo remiantis Komisija padėtų koordinuoti duomenų rinkimą valstybėse narėse ir užtikrinti sklandų šios duomenų bazės veikimą.

1.15. EESRK taip pat rekomenduoja Komisijai atsižvelgti į šios nuomonės konkrečių pastabų skyriuje pateiktus pasiūlymus iš dalies pakeisti kai kuriuos jos pateiktų dokumentų straipsnius.

2. Prekes reglamentuojančių dokumentų rinkinio tikslas

2.1. Bendrieji tikslai

2.1.1. Komisijos komunikate ⁽¹⁾, kuris yra pirmoji šio prekes reglamentuojančių dokumentų rinkinio dalis, įvardijamas pagrindinis ir visiems bendras šios iniciatyvos tikslas: „Visi suinteresuotieji subjektai – plačioji visuomenė, darbuotojai, vartotojai, įmonės ir institucijos – turi būti tikri, kad jie gali veikti ir įsigyti saugius produktus skaidrioje ir sąžiningoje aplinkoje, kurioje taisyklės taikomos visiems vienodai“.

2.1.2. Šiuo tikslu Komisija mano, kad reikės skubiai pašalinti du struktūrinius trūkumus, kurie dar yra bendrojoje prekių rinkoje, kad būtų galima išlaisvinti visą jos potencialą ir pelnyti vartotojų, įmonių ir valdžios institucijų pasitikėjimą.

2.1.3. Pirmas trūkumas susijęs su ES suderintų produktų saugos taisyklių vykdymo užtikrinimu.

2.1.4. Antrasis – su produktais, kurie nepatenka arba patenka tik iš dalies į ES lygmeniu suderintų saugos taisyklių taikymo sritį. Tokie produktai gali būti laikomi saugiais ir atitikti viešąjį interesą vienoje valstybėje narėje, tačiau kitoje gali būti sudėtinga juos tiekti rinkai.

2.1.5. Būtent siekdama ištaisyti šiuos trūkumus Komisija pateikė pasiūlymą, kurį sudaro dvi teisėkūros iniciatyvos ir keletas papildomų priemonių.

2.1.5.1. Pirmąja teisėkūros iniciatyva siekiama sustiprinti faktinį prekėms taikomų ES taisyklių laikymąsi ir taikymą, antrąja – perorganizuoti ir palengvinti abipusio pripažinimo bendrojoje rinkoje principo taikymą.

2.1.5.2. Papildomas priemonės sudaro:

a) ataskaita dėl Direktyvos (ES) 2015/1535, kuria nustatoma informacijos apie techninius reglamentus ir informacinės visuomenės paslaugų taisyklės teikimo tvarka 2014–2015 m. laikotarpiu, veikimo ⁽²⁾;

b) ataskaita dėl Reglamento (EB) Nr. 765/20089 įgyvendinimo ⁽³⁾.

2.2. Konkretieji tikslai

2.2.1. Konkrečiuosius tikslus, kurių siekiama šiomis iniciatyvomis, būtų galima apibendrinti taip:

⁽¹⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/ALL/?uri=COM%3A2017%3A787%3AFIN>.

⁽²⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX:52017DC0788&qid=1519385332001>.

⁽³⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?qid=1519385589015&uri=CELEX:52017DC0789>.

a) *Pasiūlymas dėl atitikties*

2.2.2. Pirmosios teisėkūros iniciatyvos, t. y. pasiūlymo dėl reglamento, kuriuo nustatomos gaminiams taikomų derinamųjų Sąjungos teisės aktų laikymosi ir vykdymo užtikrinimo taisyklės ir procedūros⁽⁴⁾, ir kuri toliau vadinsime „pasiūlymu dėl atitikties“, tikslas yra stiprinti pasitikėjimą veiksmingu ES taisyklių dėl produktų taikymu, o jam pasiekti siūlomi šie veiksmai:

- a) pažangiu būdu užtikrinti veiksmingą taisyklių laikymąsi bendrojoje rinkoje be sienų;
- b) teisės aktus taikyti prie išorės sienų.

2.2.3. Pagrindiniai konkretūs tikslai:

- a) sutvirtinta esama rinkos priežiūros veiklos sistema;
- b) skatinami bendri kelių valstybių narių rinkos priežiūros institucijų veiksmai;
- c) tobulinamas keitimasis informacija ir skatinamas rinkos priežiūros programų koordinavimas;
- d) sukurti tvirtesnę į Sąjungos rinką patenkančių gaminių kontrolės sistemą ir gerinti rinkos priežiūros institucijų ir muitinės bendradarbiavimą.

b) *Pasiūlymas dėl pripažinimo*

2.2.4. Antrosios teisėkūros iniciatyvos, t. y. pasiūlymo dėl reglamento dėl tarpusavio pripažinimo prekių, kurios teisėtai parduodamos kitoje valstybėje narėje⁽⁵⁾, kuri toliau vadinsime „pasiūlymu dėl pripažinimo“, tikslas – užtikrinti, kad abipusio pripažinimo principas būtų taikomas veiksmingai ir efektyviai, o jam pasiekti siūlomi šie veiksmai:

- a) užtikrinti tinkamą abipusio pripažinimo principo taikymą;
- b) stiprinti bendradarbiavimą ir pasitikėjimą;
- c) užtikrinti sklandų vidaus rinkos veikimą nesuderintų prekių srityje.

2.2.5. Pagrindinis konkretus šio pasiūlymo tikslas – gerinti abipusio pripažinimo veikimą pasiūlant keletą priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti, kad būtų paisoma esamų teisių ir iš abipusio pripažinimo principo kylančių išipareigojimų taikant šias priemones:

- a) patikslinti abipusio pripažinimo principo taikymo sritį, aiškiai nurodant, kada jis turi būti taikomas;
- b) įvesti savideklaraciją, kad būtų lengviau įrodyti, jog gaminyje jau yra tiesėtai parduodamas, ir sukurti problemų sprendimo sistemą, skirtą nagrinėti sprendimus neleisti patekti į rinką arba riboti patekimą į rinką;
- c) numatyti administracinį bendradarbiavimą ir įdiegti IT priemonę, kad būtų galima pagerinti nacionalinių valdžios institucijų tarpusavio ryšius, bendradarbiavimą ir pasitikėjimą ir tokiu būdu sudarys palankesnes sąlygas abipusio pripažinimo veikimui.

c) *Papildomi dokumentai*

2.2.6. Komisija pateikia papildomus dokumentus, t. y. dvi ataskaitas, kuriomis ji grindžia savo pasiūlymus:

2.2.7. Komisijos ataskaita dėl Direktyvos (ES) 2015/1535 (sutrumpintai – Skaidrumo direktyva) veikimo 2014–2015 m.⁽⁶⁾, kurioje pateikiamos šios pagrindinės išvados:

- a) pripažįstama, kad ši direktyva naudinga užtikrinant skaidrumą, administracinį bendradarbiavimą ir techninių kliūčių prevenciją vidaus rinkoje, tai patvirtina didelis suinteresuotųjų subjektų susidomėjimas pranešimo procedūra, kuri leidžia nustatyti sritis, kuriose dar galima imtis derinimo veiksnių ES lygmeniu;
- b) vis dėlto pripažįstama, kad procedūrą dar galima tobulinti, ypač kiek tai susiję su pranešimų skaičiumi kai kuriose valstybėse narėse ir jų pareigos pranešti vykdymu;

⁽⁴⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=COM%3A2017%3A0795%3AFIN>.

⁽⁵⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=COM%3A2017%3A0795%3AFIN>.

⁽⁶⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/?uri=CELEX:52017DC0788&qid=1519385332001>.

- c) manoma, kad didesnis pranešimų skaičius ir aktyvesnis valstybių narių dalyvavimas procedūroje padėtų užkirsti kelią naujų techninių kliūčių atsiradimui ir nustatyti sisteminės problemas kiekvienoje valstybėje narėje ir visoje Europos Sąjungoje;
- d) pripažįstama, labai svarbu toliau laikytis direktyvos ir remti geresnį jos įgyvendinimą, įskaitant tvirtesnes sąsajas su tolesniais politiniais ir teisėkūros veiksmais.

2.2.8. Komisijos ataskaita dėl 2008 m. liepos 9 d. Reglamento (EB) Nr. 765/2008 ⁽⁷⁾, nustatančio su gaminių prekyba susijusius akreditavimo ir rinkos priežiūros reikalavimus (sutrumpintai – dar vadinamo „atitikties reglamentu“) įgyvendinimo (COM (2017) 789 final), kurioje pateikiamos šios pagrindinės pastabos:

- a) reikia patikimų, kompetentingų ir tinkamai veikiančių „atitikties vertinimo įstaigų“, kurios prieš parduoiant gaminius patikrintų, ar jie atitinka tam tikrus standartus;
- b) dėl šios priežasties ES sukūrė šių atitikties vertinimo įstaigų akreditavimo sistemą;
- c) Komisija mano, kad Reglamentu (EB) Nr. 765/2008 ⁽⁸⁾ sukurta Europos akreditavimo infrastruktūra suteikė papildomos naudos ne tik bendrajai rinkai, bet ir tarptautinei prekybai;
- d) patvirtinama, kad akreditavimui plačiai pritaria Europos pramonės atstovai ir atitikties vertinimo įstaigos;
- e) vis dėlto nelengva užtikrinti, kad visa akreditavimo sistema atitiktų naujausius technikos laimėjimus ir būtų vienodai griežtai taikoma;
- f) ataskaitoje taip pat patvirtinama, kad įmonės geriau suvokia, koki svarbų vaidmenį atlieka prekių ženklavimas CE ženklu, kuris bendrojoje rinkoje įvestas 2013–2017 m.

d) *Neprivalomos priemonės*

2.2.9. Komisija pripažįsta, nors ir nepaaiškina išsamiai kodėl, kad yra galimybių priimti privalomos teisinės galios neturinčius teisės aktus, kuriais būtų siekiama sukurti pasitikėjimą bendrąja rinką ir kurie numatyti pačiame komunikate, pavyzdžiui, naudotis esamais SOLVIT mechanizmais ar aiškiai ir nedviprasmiškai įtraukti bendrosios rinkos sąlygą, plėtoti mokytojų mokymo programos abipusio pripažinimo tema, organizuoti pareigūnų mainus ir t. t. (žr. pirmiau nurodyto komunikato priedą).

3. Bendrosios pastabos

3.1. Reikėtų pažymėti, kad Komisija atliko didžiulį, reikalingą, sudėtingą ir vertingą darbą, kuris turi būti vertinamas labai teigiamai.

3.2. Tačiau ji pakankamai nepaaiškina, kokia 2013 m. pasiūlymo dėl Reglamento dėl gaminių rinkos priežiūros padėtis: nežinome, ar reglamentas buvo baigtas rengti, nes panašu, kad dabar svarstomame pasiūlyme kartojasi, nors ir iš dalies pakeistos, kai kurios nuostatos, nenurodoma, kad ankstesnio pasiūlymo atsisakyta.

3.2.1. Be to, EESRK mano, kad būtina aiškiai susieti Bendros gaminių saugos direktyvą ir dabartinį pasiūlymą, kad jo taikymo sritis apimtų visus produktus, o ne tik tuos, kurie nurodyti priede.

3.2.2. EESRK nuomone, labai svarbu, kad kartu su pasiūlymu būtų teikiamas naujasis reglamentas dėl bendros gaminių saugos, kuriuo būtų užtikrinama, kad visiems gaminiams, neatsižvelgiant į jų savybes, būtų taikomas atnaujintas ir veiksmingesnis teisės aktas.

3.2.3. Iš tiesų EESRK toliau laikosi nuomonės, kad nuostatos dėl rinkos priežiūros yra fragmentuotos ir dažnai dubliuojasi, todėl atsiranda painiavos tarp pačių priežiūros taisyklių ir ekonominės veiklos vykdytojų prievolių.

⁽⁷⁾ OL L 218, 2008 8 13, p. 30.

⁽⁸⁾ OL L 218, 2008 8 13, p. 30.

3.2.4. EESRK abejoja, ar tai, kad Komisija tuo pačiu metu diskusijoms pateikia du nors ir skirtingų elementų turinčius, tačiau panašaus turinio pasiūlymus, yra tinkamas problemos sprendimas.

3.3. Atsižvelgdamas į dabartinių diskusijų dėl produktų saugos ir rinkos priežiūros dokumentų rinkinio aplinkybes, EESRK mano, kad svarstomame pasiūlyme turėtų būti numatyta nuostata, kuria būtų sustiprinta valstybių narių rinkos priežiūros prievolė, šiuo atveju prievolė pateikti Komisijai ketvirtines ataskaitas apie savo veiksmus ir kontrolę, įskaitant statistinius duomenis ir sprendimus.

3.4. Be to, apie priežiūros institucijų veiklą turi būti skelbiama veiklos ataskaitose ar įvairiose jų interneto svetainėse.

3.5. Antra vertus EESRK mano, kad aptariamiems pasiūlymams pasirinktas teisinis pagrindas yra tinkamas, taip pat galima juos teigiamai įvertinti subsidiarumo ir proporcingumo principų požiūriu, be to, pasirinktos teisinės priemonės yra labiausiai tinkamos nustatytiems tikslams pasiekti. Komitetas apgailestauja tik dėl per didelio tam tikrų nuostatų lankstumo, kadangi, nepaisant to, kad naudojami reglamentai, jomis paliekama pernelyg didelė veiksmų laisvė valstybėms narėms ir nesuteikiama daugiau galimybių griežtesnei kontrolei, nors ES būtų galėjusi tai daryti pasirinkus tam tikrus kitus būdus, kurie buvo atmesti.

3.6. EESRK ragina į bendruosius rinkos priežiūros principus privaloma tvarka įtraukti atsargumo principą kaip svarbiausią veiksnių priimanant sprendimus visais atvejais, net kai nėra mokslinių įrodymų, patvirtinančių, kad produktas galėtų būti kenksmingas vartotojams arba aplinkai, tačiau yra pagrįstų duomenų, dėl kurių reikia juos apsaugoti.

3.6.1. EESRK negali nepareikšti dar kartą Komisijai kritikos, kad ji nepateikė visiškai jokios nuorodos į atsargumo principą, kurį reikia priminti, valstybių narių valdžios institucijos nuolat taiko rizikos valdymo srityje ir kuris yra pagrindinis reikalavimas visoms institucijoms, turinčioms priimti sprendimus dėl kokio nors produkto pašalinimo iš rinkos ar palikimo joje.

3.6.2. Kadangi nėra jokios nuorodos į atsargumo principą, EESRK rekomenduoja vis dėlto nurodyti, kad prievolė įrodyti visada tenka ekonominės veiklos vykdytojams, kad jie negalėtų teigti, kad valdžios institucijos turi įrodyti, kad gaminyje yra nesaugus ar kelia kokią nors kitą pavojų.

3.7. EESRK pritaria valstybėms narėms taikomai prievolei nustatyti bendrą rinkos priežiūros strategiją ne rečiau kaip kas trejus metus.

3.7.1. Tačiau EESRK nemano, kad valdžios institucijų priimtas priemonės Europos Komisija turi reguliariai kontroliuoti.

3.8. EESRK nuomone, labai svarbu, kad RAPEX sistema (skubių pranešimų apie pavojingus maisto produktus sistema) keičiantis informacija tarp valstybių narių veiktų koordinuotai ir efektyviai, tačiau Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad pastaraisiais metais, kai kuri nors valstybė narė Europos Komisijai pranešdavo apie pavojingo gaminio keliamą pavojų, nei Komisija, nei tos šalies valdžios institucijos paprastai apie tai neinformuodavo vartotojų nei jiems atstovaujančių asociacijų, išskyrus atvejus, kai būtina taikyti privalomąsias priemones, pavyzdžiui, atšaukimo procedūrą, pagal kurią būtinas vartotojų dalyvavimas; panaši padėtis yra ir tais atvejais, kai valstybės narės valdžios institucijos su atitinkamu ekonominės veiklos vykdytoju susitaria pašalinti produktą, bet apie šį susitarimą neinformuoja kitų ES šalių, tokių būdu dažnai pažeidamos atsargumo principą.

3.8.1. EESRK pabrėžia, kad toks mechanizmas turėtų būti koordinuojamas ir tais atvejais, kai produktas turi būti sunaikintas, siekiant įtraukti vartotojus ir juos informuoti apie šiuos atvejus.

3.8.2. Šiuo požiūriu ir nepažeidžiant konfidencialumo ir komercinių paslapčių apsaugos principo, EESRK mano, kad svarbiausia ne tik tai, kad Europos Komisija reguliariai teiktų ataskaitas apie RAPEX sistemą, bet ir tai, kad vartotojai, įmonės bei jiems atstovaujančios organizacijos galėtų gauti daugiau informacijos, nei pateikiama visuomenei, atsižvelgiant į tai, kad vartotojams dažnai labai sudėtinga suprasti, kad produktas buvo pripažintas nesaugiu ir atitinkamai pakeisti elgseną jo atžvilgiu.

3.8.3. Be to, EESRK mano, kad šis reglamentas turės būti toks teisės aktas, kuris privaloma tvarka apims visas nuostatas, susijusias su skubaus informavimo sistema Europos Sąjungoje, įskaitant apibrėžtis, kontaktinius punktus, keitimosi informacija sąlygas ir procedūras, išorės subjektus, kurie gali dalyvauti sistemoje (pvz., vartotojų gynimo organizacijos), ir pranešimo taisykles.

3.9. EESRK taip pat pabrėžia, kaip jau tai darė anksčiau kitose nuomonėse, kad reikia stiprinti bendrą Europos muitų strategiją siekiant užtikrinti optimalų žmogiškųjų ir materialinių išteklių naudojimą ir sukurti priemones, numatytas šiame pasiūlyme, be kita ko, išnagrinėjant galimybes taikyti naujas technologijas ir inovacijas, kartu visapusiškai laikytis piliečių asmens duomenų konfidencialumo ir ypač daug dėmesio skirti MVĮ ir vartotojams.

3.9.1. Atsižvelgdamas į tai EESRK rekomenduoja plėtoti savitarpio pagalbos susitarimus, kuriuos ES sudaro su savo prekybos partneriais, visų pirma su Pasaulio prekybos organizacija (PPO), ir tuos, dėl kurių buvo neseniai susitarta su Japonija ir Kanada.

3.9.2. Be to, EESRK ragina Komisiją spręsti kovos su sukčiavimu, klastojimu ir falsifikavimu problemą, visų pirma kalbant apie į ES importuojamas prekes, nes tai daro didelį poveikį bendrai produktų saugai.

3.9.3. Šiuo požiūriu EESRK pabrėžia, kad reikia sukurti politiką, kuri suteiktų valstybėms narėms galimybę bendradarbiauti keičiantis informacija, kad būtų galima sparčiau reaguoti į rimtus neigiamus padarinius, susijusius su prekių naudojimu, nes daugėja suklastotų arba padirbtų produktų, valstybės narės turi ribotus išteklius jų kontrolei, todėl didėja pavojus vartotojų sveikatai ir saugai.

3.9.4. Galiausiai, kaip atkreipė dėmesį savo ankstesnėje nuomonėje, EESRK pažymi, kad „priežiūros institucijų ir muitinių nariai bei darbuotojai eidami savo pareigas turės pateikti sąžiningumo ir nepriklausomumo garantijas ir turės būti apsaugoti nuo galimo spaudimo ar bandymų papirkti“⁽⁹⁾.

3.10. Kalbant apie Sąjungos atliekamą produktų, kurie buvo patikrinti jos teritorijoje ir kuriems taikomi derinamieji teisės aktai, vertinimą, EESRK nuomone, labai svarbu, kad, nedarant poveikio konkrečiai nacionalinių valdžios institucijų kompetencijai, Europos Komisija turėtų įgaliojimus vertinti valstybių narių įgyvendinamas priemones, susijusias su šia suderinimo politika, ir tokiu būdu būtų išvengta teisinio netikrumo, dėl kurio galėtų būti kvestionuojamas laisvas saugių produktų judėjimas.

3.11. Be to, kaip jau minėta ankstesnėse nuomonėse, EESRK ir toliau rekomenduoja įtraukti nuostatas dėl visos Europos duomenų apie sužalojimus bazės sukūrimo, kurioje būtų kaupiami duomenys apie visų tipų sužalojimus ir kuria būtų siekiama šių tikslų:

- a) padėti rinkos priežiūros institucijoms priimti kompetentingesnius rizikos vertinimo sprendimus;
- b) sudaryti pagrindą imtis prevencinių veiksnių ir vykdyti visuomenės informavimo kampanijas, taip pat leisti už standartų rengimą atsakingiems pareigūnams kurti geresnius gaminių standartus;
- c) padėti gamintojams kuriant naujus produktus atsižvelgti į saugumo aspektus;
- d) įvertinti prevencinių priemonių veiksmingumą ir nustatyti rengiamos politikos prioritetus.

3.12. Šiuo tikslu EESRK dar kartą siūlo sukurti teisinį pagrindą Europos duomenų apie sužalojimus bazei sudaryti, kuriuo remiantis Komisija turėtų būti įpareigota padėti koordinuoti duomenų rinkimą valstybėse narėse ir užtikrinti sklandų šios duomenų bazės veikimą.

4. Konkrečios pastabos

4.1. Pasiūlymas dėl atitikties (COM(2017) 795 final)

4.1.1. 1 straipsnis

4.1.1.1. EESRK palankiai vertina tai, kad be sveikatos apsaugos ir asmenų saugos pasiūlyme taip pat kalbama apie aplinkos bei viešųjų interesų apsaugą.

⁽⁹⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 86, 1.6 punktas.

4.1.2. 5 straipsnis

4.1.2.1. Daugelio vartojimo prekių atveju EESRK nepitaria atitikties deklaracijoms, nes iš esmės tai vienašališka gamintojo pateikta deklaracija, kurioje pripažįstama, kad gaminys atitinka susijusius Europos teisės aktus dėl saugos. Dėl atitikties deklaracijos dažnai kyla nesusipratimų vartotojams, kurie painioja produkto kilmę ir produkto leidimą.

4.1.2.2. Neseniai keletas vartotojų organizacijų išreiškė susirūpinimą dėl šių atitikties sistemų, panašiai kaip ir dėl CE ženklo. Šiuo klausimu EESRK mano, kad atitikties deklaracija turi būti skelbiama gaminio interneto svetainėje, puslapyje, kuriame pateikiami gaminio techniniai dokumentai. Taigi, ji neturi kelti painiavos ir klaidinti vartotojo.

4.1.3. 10 ir 14 straipsniai

4.1.3.1. EESRK palankiai vertina svarstomą pasiūlymą, nes jame siekiama nustatyti nuoseklią rinkos priežiūros sistemą kiekvienoje valstybėje narėje. Nors pasiūlyme nustatomos taisyklės dėl prievolių, įgaliojimų ir rinkos priežiūros organizavimo, jame nieko nepasakyta apie valstybių narių įgaliojimus ir diskreciją techninių, žmogiškųjų ir finansinių išteklių klausimais, ir tai gali sukelti prieštaravimų dėl gaminių priežiūros Europos Sąjungoje.

4.1.3.2. Neatsižvelgiant į valdžios institucijoms suteiktus įgaliojimus, EESRK mano, kad pasiūlyme joms numatyta labai nedaug įpareigojimų. Dokumente daugiausia kalbama apie jų prerogatyvas, visų pirma apie paprasčiausią teisę jų teritorijoje esančius naudotojus laiku įspėti apie produktus, kurie pripažinti galinčiais kelti pavojų.

4.1.4. 18 straipsnis

4.1.4.1. EESRK nežino, dėl kokių priežasčių Komisija į šį straipsnį neįtraukė taisyklės, kurią siūlė anksčiau, 2013 m., ir kurioje patikslinami kriterijai dėl valdžios institucijų priimamų sprendimų, taip pat visos tolesnės priemonės, pavyzdžiui, ekonominės veiklos vykdytojo pareigos ir tolesni valdžios institucijų veiksmai. Žvelgiant iš ekonominės veiklos vykdytojų perspektyvos, tekste nėra aiškiai nustatyta, ar pranešimai RAPEX sistemai yra faktiškai stebimi ir ar šie veiklos vykdytojai iš tiesų pašalina atitinkamus gaminius iš rinkos.

4.1.4.2. Kalbant apie produktų atšaukimo procedūrą, EESRK nuomone, svarbiausia informuoti vartotojus, todėl jis primygtinai prašo šią informaciją aiškiai nurodyti ir įpareigoti valdžios institucijas ją paskelbti. Be to, taip pat reikės reglamentuoti informavimo apie produkto atšaukimą procedūrą, kad vartotojai jos nepainiotų su komerciniais pranešimais apie atitinkamą produktą.

4.1.5. 26 straipsnis

4.1.5.1. EESRK mano, kad ypač svarbu pasiūlyme pateikti aiškią nuostatą, nurodančią, kad valstybių narių valdžios institucijos turi turėti įgaliojimus ir reikiamus išteklius, kad galėtų atlikti savo užduotis, visų pirma kalbant apie gaminių fizinius patikrinimus ir patikrinimus laboratorijoje.

4.1.6. 27 straipsnis

4.1.6.1. EESRK mano, kad nepažeidžiant pirmiau nurodytų punktų, reikėtų numatyti bendrą nuostatą, kuri suteiktų galimybę rinkos priežiūros institucijoms prašyti išorės sienų kontrolę vykdančių institucijų neleisti produktui patekti į laisvą apyvartą, jei paaiškėja, kad jis iš tiesų kelia pavojų sveikatai, saugai, aplinkai ar viešajam interesui.

4.1.7. 32 straipsnis

4.1.7.1. EESRK pabrėžia, kad būtina į tinklą įtraukti pilietinės visuomenės organizacijas, ypač vartotojų asociacijas, siekiant užtikrinti didesnę skaidrumą, susijusį su valstybių narių pasiekiamais rezultatais rinkos priežiūros politikos srityje.

4.1.8. 61 straipsnis

4.1.8.1. EESRK teigiamai vertina pasiūlymą nustatyti konkrečią nuostatą dėl baudų, kurios atgrasytų ekonominės veiklos vykdytojus nuo pavojingų produktų teikimo į rinką.

4.1.8.2. Dėl tos pačios priežasties EESRK palankiai vertina 61 straipsnio 3 dalį, kurioje teigiama, kad baudos dydis gali būti didinamas, jei tai pakartotinis pažeidimas.

4.2. Pasiūlymas dėl pripažinimo [COM(2017) 796 final]

4.2.1. 4 straipsnis

4.2.1.1. EESRK reiškia abejonių dėl svarstomo principo veiksmingumo, ypač dėl to, kad 4 straipsnio 3 dalyje nurodoma, jog atsakomybė už atitinkamos deklaracijos pateikimą tenka ekonominės veiklos vykdytojams, nes tai gali vartotojams turėti tokį patį poveikį kaip ženklavimas CE ženklu, kuris niekada nesutrukdė pavojingais laikomiems produktams cirkuliuoti vidaus rinkoje, nepriklausomai nuo to, ar buvo pateikta deklaracija.

4.2.1.2. EESRK mano, kad tais atvejais, kai ekonominės veiklos vykdytojas nepateikia reikiamos deklaracijos, nepažeidžiant 8 punkto nuostatų, reikia atlikti informacijos dėl atitikties patikrinimą.

4.2.2. 5 straipsnis

4.2.2.1. EESRK vėlgi pabrėžia, kad atsižvelgiant į šio straipsnio 5 dalį, reikia įrašyti atsargumo principą greta kitų produktų vertinimo kriterijų.

4.2.3. 6 straipsnis

4.2.3.1. Atsižvelgdamas į vartotojų teises, visų pirma teisę į sveikatą ir saugą, taip pat į aplinkos ir viešojo intereso apsaugą, EESRK nesutinka su šioje nuostatoje pateikiama saugumo prielaida, nes, Komiteto nuomone, jei gaminys yra vertinamas, kaip nurodyta 5 straipsnyje, jo negalima išleisti į apyvartą, kol atitinkama valstybės narės institucija nepriims galutinio sprendimo.

Briuselis, 2018 m. gegužės 23 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl sveikatos technologijų vertinimo, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2011/24/ES

[COM(2018) 51 final – 2018/0018 (COD)]

(2018/C 283/04)

Pranešėjas: **Dimitris DIMITRIADIS**

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2018 2 8 Taryba, 2018 2 26
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 straipsnis
Atsakingas skyrius	Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius
Biuro sprendimas	2017 12 5
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 5 23
Plenarinė sesija Nr.	535
Balsavimo rezultatai (už/prieš/susilaikė)	172/2/3

1. Išvados ir rekomendacijos

- 1.1. EESRK pritaria, kad tvarus bendradarbiavimas ES lygmeniu sveikatos technologijų vertinimo (SVT) srityje turėtų užtikrinti, kad visos ES valstybės narės galėtų pasinaudoti padidėjusiu veiksmingumu, tokiu būdu didinant pridėtinę vertę.
- 1.2. EESRK pritaria Komisijos sprendimui teisėkūros procedūra pasirinkti reglamentą, o ne kitą teisinę formą, nes juo galima užtikrinti labiau tiesioginį ir veiksmingesnį valstybių narių bendradarbiavimą.
- 1.3. EESRK yra įsitikinęs, kad pasiūlymas dėl reglamento visiškai atitinka bendrojo ES tikslus, įskaitant sklandų vidaus rinkos veikimą, tvarias sveikatos sistemas ir ambicingą mokslinių tyrimų ir inovacijų darbotvarkę.
- 1.4. EESRK pritaria nuostatai, kad sveikatos priežiūros išlaidos ateityje gali didėti, visų pirma dėl Europos gyventojų senėjimo, didėjančio lėtinių ligų skaičiaus ir naujų sudėtingų technologijų naudojimo, tuo tarpu valstybėms narėms taikomi vis didesni biudžeto apribojimai.
- 1.5. EESRK pritaria mokesčių paskatų naudojimui kai kuriose šalyse bei galimam valstybės pagalbai taikomų *de minimis* teisės aktų didžiausių sumų persvarstymui, tačiau tai ir toliau turi būti paliekama valstybių narių nuožiūrai.
- 1.6. Komitetas mano, kad viešasis finansavimas yra labai svarbus STV ir, žinoma, jis galėtų būti stiprinamas vykdant bendrą darbą ir vengiant pastangų dubliavimo.
- 1.7. EESRK mano, kad valstybės narės turėtų remti ir finansuoti tinkamas pradedančiųjų įmonių idėjas ir iniciatyvas.
- 1.8. EESRK mano, kad pasiūlymas turėtų būti naudingas MVĮ ir šiame sektoriuje veikiančioms socialinėms įmonėms, atsižvelgiant į tai, kad juo bus mažinama dabartinė administracinė našta ir atitikties sąnaudos, susijusios su daugelio dokumentų rinkinių teikimu siekiant atitikti skirtingus nacionalinių STV reikalavimus, tačiau apgailestauja, kad nėra MVĮ skirtų konkrečių nuostatų.

1.9. EESRK siūlo reglamente nurodyti prevencines priemones, pavyzdžiui, paramą ligoninėms vykdam hospitalinių infekcijų kontrolę, prevenciją ir mažinimą, ir siūlo išplėsti reglamento taikymo sritį arba jį papildyti nuostatomis šioje srityje.

2. Bendra informacija

2.1. Pasiūlymas dėl reglamento teikiamas po daugiau kaip 20 metų savanoriško bendradarbiavimo sveikatos technologijų vertinimo srityje. Priėmus Tarpvalstybinių sveikatos priežiūros paslaugų direktyvą (2011/24/ES) ⁽¹⁾, 2013 m. buvo įkurtas ES mastu veikiantis savanoriškas sveikatos technologijų vertinimo tinklas, sudarytas iš nacionalinių sveikatos technologijų vertinimo institucijų ir įstaigų, kurio tikslas – rengti strategines ir politines gaires, skirtas ES lygmens moksliniam ir techniniam bendradarbiavimui.

2.2. Šie darbai buvo papildyti trimis vienas po kito vykdytais bendraisiais ⁽²⁾ STV veiksmis ir sudarė galimybę Komisijai ir valstybėms narėms sukurti tvirtą žinių pagrindą apie metodiką ir keitimąsi informacija sveikatos technologijų vertinimo srityje.

2.3. Tvaraus ES lygmens bendradarbiavimo STV srityje tikslas – užtikrinti, kad visos ES šalys galėtų pasinaudoti padidėjusiu veiksmingumu, tokiu būdu didinant pridėtinę vertę. ES lygmens bendradarbiavimo šioje srityje stiprinimą plačiai remia suinteresuotieji subjektai, kurie siekia, kad pacientai kuo anksčiau gautų naujovišką gydymą, vaistus ir sveikatos produktus, jei jie yra naudingesni, parodydami, kad ES yra ne tik ekonominė sąjunga, bet ir sąjunga, kuri visų pirma rūpinasi žmonėmis. Komisijos rengtose viešose konsultacijose dalyvavusių suinteresuotųjų subjektų ir piliečių išreikšta parama buvo išpūdinga: jie beveik vieningai pripažįsta (98 %), kad STV yra naudingi, o 87 % jų sutinka, kad ES lygmens bendradarbiavimas sveikatos technologijų vertinimo srityje turėtų būti tęsiamas po 2020 m. ⁽³⁾

3. Pasiūlyme nagrinėjamos spręstinios problemos ir trūkumai

3.1. EESRK pritaria per plataus masto konsultacijas išaiškėjusiam faktui, kad šiuo metu dėl skirtingų nacionalinių ir regionų lygmeniu taikomų administracinių procedūrų ir metodikų ir STV srities ES reikalavimų, nustatytų įvairiuose nacionaliniuose teisės aktuose ir grindžiamų valstybių narių praktika, apsunkinamas ir iškraipomas inovatyvių technologijų pateikimas į rinką. Tai paskatino Komisiją pateikti pasiūlymą dėl reglamento, nes tai yra tinkamiausia teisinė forma.

3.2. EESRK taip pat pritaria, kad tokia dabartinė padėtis mažina verslo nuspėjamumą, lemia didesnes sąnaudas pramonei ir MVĮ, uždelšia sveikatos technologijų prieinamumą ir daro neigiamą poveikį inovacijoms. Kaip dabartinės „nesuderintos“ padėties pavyzdį galima paminėti Konkurencingumo instituto (*I-Com, Institute for Competitiveness*) ⁽⁴⁾ paskelbtą dokumentą, kurio 49 puslapyje pateikiama nuoroda į Europos vartotojų organizacijų asociaciją (BEUC) ir pabrėžiama, kad kai kurios STV įstaigos pateikia visuomenei vertinimą tiesiogiai arba pateikus prašymą, tuo tarpu kitos valstybės narės laiko juos konfidencialiais. Be to, vieniems stebėjimo tyrimai, kuriais siekiama įvertinti vaisto naudą, yra priimtini, o kiti jų atsisako. Tai yra svarbu, nes, kaip pabrėžė Europos vartotojų organizacijų asociacija, literatūra šiuo klausimu rodo, kad tokie duomenys yra ne tokie įtikinami, kaip klinikiniai atsitiktinių imčių tyrimai ir vaistų veiksmingumo įvertinimai. Nors šie skirtumai neturi tiesioginės įtakos Europos vartotojų organizacijų asociacijos darbui, jie gali lemti darbo dubliavimą ir daug išlaidų valstybėms narėms. Todėl svarbu didinti vartotojų informuotumą apie STV svarbą ir naudą pacientams ir galutiniams paslaugų gavėjams. Galiausiai Europos vartotojų organizacijų asociacija mano, kad, nors bendras ir visapusiškas STV galėtų būtų naudingas, jį reikėtų pritaikyti įvairioms sveikatos priežiūrą reglamentuojančioms sistemoms. Kaip parodė keletas ES bendradarbiavimo STV srityje dešimtmečių, iki šiol bendrai vykdytus veiksmus grindžiant vien tik savanoriškumo principu šių problemų nepavyko visiškai išspręsti.

3.3. Šiuo metu ES lygmeniu vykdomas bendradarbiavimas STV srityje yra nepakankamai tvarus, nes jo finansavimas yra trumpalaikis ir turi būti iš naujo sutartas kiekvieno finansinio ciklo metu. Nors vykdomas bendradarbiavimas, būtent bendrieji veiksmai ir STV tinklas, parodė bendradarbiavimo ES mastu naudą kuriant specialistų tinklą, bendradarbiavimo priemones ir metodikas ir atliekant bandomuosius bendrus vertinimus, šis bendradarbiavimo modelis nepadėjo pašalinti nacionalinių sistemų susiskaidymo ir veiklos dubliavimo ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ 2011 m. kovo 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/24/ES dėl pacientų teisių į tarpvalstybines sveikatos priežiūros paslaugas įgyvendinimo (OL L 88, 2011 4 4).

⁽²⁾ 2010–2012 m. – pirmas bendrasis veiksmas EUnetHTA, 2012–2015 m. – antras bendrasis veiksmas EUnetHTA ir 2016–2019 m. – trečias bendrasis veiksmas EUnetHTA. Žr.: <http://www.eunetha.eu/>.

⁽³⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-486_lt.htm.

⁽⁴⁾ <http://www.astrid-online.it/static/upload/7787/7787e169a7f0afc63221153a6636c63f.pdf>.

⁽⁵⁾ <http://www.eunetha.eu/wp-content/uploads/2018/01/FINAL-Project-Plan-WP4-CA-TAVI-v3.pdf>.

3.4. Kadangi bet kokios naujos priemonės patikimumas turi būti išbandytas remiantis suinteresuotųjų subjektų nepriklausomumo ir saviraiškos laisvės principais, remiantis tik moksliniais, etikos ir nešališkumo kriterijais, šios iniciatyvos tikslus galima tinkamai pasiekti užtikrinant šiais principais grindžiamą glaudesnę bendradarbiavimą SVT srityje ES lygmeniu. Tai sudarys galimybę veiksmingai pašalinti dabartinę STV nacionalinių sistemų susiskaidymą (visų pirma procedūrų ir metodikų skirtumus, kurie daro poveikį patekimui į rinką) ir kartu sustiprinti bendradarbiavimą kitais STV labai svarbiais lygmenimis, pavyzdžiui, šalyse, kurios susiduria su sunkumais, nes jose nėra pacientų registro, reikėtų parengti su visais sveikatos sutrikimais susijusius nacionalinius veiksmų planus siekiant paspartinti susijusių sveikatos ministerijų darbą remiantis kitose ES šalyse taikoma geriausia praktika. Pagal šį požiūrį priimant mokslinius sprendimus atsižvelgiama ir į socialines vertybes ir prioritetus.

3.5. EESRK pabrėžia, kad būtina pripažinti technologines inovacijas sveikatos srityje, įskaitant nestacionarią sveikatos priežiūrą vietos lygmeniu. Senėjant visuomenei ⁽⁶⁾, augant lėtinių ligų skaičiui ir savarankiškumo praradimo atvejams, labai svarbu specializuoti ir veiksmingiau naudoti technologijas ir gydymo namuose metodus; be to, reikia parengti konkrečias STV programas, kuriomis būtų siekiama pagerinti sveikatos priežiūrą ir paslaugas namuose ne tik naudojant naujas technologijas ir nuotolinę mediciną, bet ir apskritai didinant profesionalių sveikatos priežiūros paslaugų kokybę.

3.6. Šiuo klausimu EESRK pabrėžia, kad dažnai ši sveikatos priežiūros paslaugų ES piliečiams sektorių plėtojo ir valdė novatoriškos socialinės įmonės, kurios šioje srityje turėtų būti labiau pripažintos ir kuriomis reikėtų geriau pasinaudoti.

4. Rezultatai, kuriuos tikimasi pasiekti šiuo konkrečiu pasiūlymu

4.1. Siūlomu ES reglamentu STV srityje siekiama gerinti inovatyvių sveikatos technologijų prieinamumą Europos pacientams, geriau panaudoti turimus išteklius ir gerinti verslo nuspėjamumą.

4.2. EESRK pritaria Komisijos sprendimui teisėkūros procedūra pasirinkti reglamentą, o ne kitą teisinę formą, nes juo galima užtikrinti labiau tiesioginį ir aktyvesnį valstybių narių bendradarbiavimą. Tačiau reikalavimas atlikti bendrą klinikinį vertinimą, jei dėl technologijos toks vertinimas buvo atliktas, negarantuoja, kad valstybės narės turės tinkamą STV, kuri galės naudoti priimdamos sprendimą. Todėl tam tikrų kategorijų STV atveju, galėtų būti laikomasi savanoriškumo principo, kaip nurodyta 19 straipsnyje. Kadangi dėl siekio atlikti STV per ribotą laiką gali pablogėti jų kokybė, būtina laikytis šio pasiūlymo dėl reglamento 29 straipsnio nuostatų dėl vertinimo ir stebėsenos.

4.3. Pasiūlymu dėl reglamento siekiama užtikrinti, kad STV taikoma metodika ir procedūros visoje ES būtų labiau nuspėjamo pobūdžio ir kad bendri klinikiniai vertinimai nebūtų bereikalingai kartojami nacionaliniu lygmeniu siekiant išvengti dubliavimosi ir iškraipymų. Kaip išsamiai nurodyta poveikio vertinimo ataskaitoje, tinkamiausiu sprendimu yra laikomas geriausias efektyvumo ir veiksmingumo derinys siekiant politikos tikslų ir kartu laikantis subsidiarumo ir proporcingumo principų. Būtent tai leidžia geriausiu įmanomu būdu pasiekti vidaus rinkos tikslus skatinant procedūrų ir metodikų konvergenciją, mažinant dubliavimą (pvz., klinikinių vertinimų) ir tuo pačiu mažinant skirtingų rezultatų riziką, o tai gerina inovatyvių sveikatos technologijų prieinamumą pacientams. Tačiau atsižvelgiant į nevienodas valstybių narių galimybes naudotis technologijomis, skiriasi ir STV poreikiai, visų pirma sveikatos priežiūros paslaugų standartų srityje. Šį papildomos analizės poreikį lemia ir tai, kad trūksta tiesioginio palyginimo bei tai, kad klinikiniuose tyrimuose, kurie atliekami rinkodaros leidimui gauti, naudojami tarpiniai kriterijai. Todėl gali nepavykti visiškai įgyvendinti reikalavimą atlikti bendrą STV ir, galbūt, tam tikrų kategorijų atveju turėtų būti toliau laikomasi savanoriško tokio vertinimo atlikimo principo, kaip pirmiau pasiūlyta. Todėl svarbu paaiškinti, kad pagal 34 straipsnį valstybės narės gali atlikti klinikinį vertinimą kitomis priemonėmis nei šio reglamento III skyriuje nustatytos taisyklės, siekiant užtikrinti, kad valstybės narės ir toliau turėtų galimybę atlikti pritaikytus papildomus vertinimus kai to reikia.

4.4. EESRK sutinka, kad pasiūlymas dėl reglamento suteikia valstybėms narėms tvarų pagrindą, leidžiantį joms telkti ekspertines žinias, stiprinti įrodymais grindžiamą sprendimų priėmimą ir palaikyti jų pastangas užtikrinti nacionalinių sveikatos sistemų tvarumą. Tinkamiausia alternatyva taip pat yra ekonomiškai efektyvi ta prasme, kad sąnaudas gerokai

⁽⁶⁾ http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2015/pdf/ee3_en.pdf.

nusveria sutaupytos valstybių narių, pramonės ir MVĮ lėšos sutelkus išteklius, išvengus dubliavimo ir pagerinus verslo nuspėjamumą. Pasiūlyme numatytos nuostatos dėl bendrų STV priemonių, procedūrų ir metodikos naudojimo visoje ES ir apibrėžti keturi valstybių narių bendradarbiavimo Sąjungos lygmeniu ramsčiai:

4.4.1. **bendri klinikiniai vertinimai** orientuoti į inovatyviausias ir potencialiai naudingas sveikatos technologijas, suteikiančias ES didžiausią pridėtinę vertę;

4.4.2. **bendros mokslinės konsultacijos**, per kurias sveikatos technologijų kūrėjai gali prašyti STV institucijų patarimo dėl duomenų ir įrodymų, kurių gali būti reikalaujama atliekant STV;

4.4.3. **atsirandančių sveikatos technologijų nustatymas**, kuris padės užtikrinti, kad sveikatos technologijos, kurios gali turėti didžiausią poveikį pacientams ir būti naudingiausios sveikatos priežiūros sistemoms, būtų nustatytos ankstyvu jų kūrimo etapu ir įtrauktos į bendrą veiklą;

4.4.4. **savanoriškas bendradarbiavimas** srityse, kurios nepriskiriamos privalomam bendradarbiavimui, pavyzdžiui, kitų sveikatos technologijų nei vaistai ar medicinos priemonės (chirurginės procedūros) arba su sveikatos technologijomis susijusiose ekonomikos srityse.

5. Kokios numatytos teisėkūros ir ne teisėkūros procedūra priimamų aktų galimybės? Ar yra tinkamiausia alternatyva?

5.1. EESRK mano, kad pasiūlymas dėl reglamento visiškai atitinka bendruosius ES tikslus, įskaitant sklandų vidaus rinkos veikimą, tvarias sveikatos sistemas ir ambicingą mokslinių tyrimų ir inovacijų darbotvarkę.

5.1.1. Be derėjimo su šiais ES politikos tikslais, pasiūlymas taip pat dera su ES vaistų ir medicinos priemonių teisės aktais ir juos papildo ⁽⁷⁾. Pavyzdžiui, nors reguliavimo ir STV procesai išliks atskiri, kadangi skiriasi jų tikslai, yra galimybių kurti sinergijas dalijantis informacija ir geriau suderinant procedūrų laiką, kai atliekami pasiūlyti bendri klinikiniai vertinimai ir centralizuotai suteikiami vaistų rinkodaros leidimai ⁽⁸⁾.

5.2. Pasiūlymas grindžiamas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 114 straipsniu.

5.2.1. SESV 114 straipsniu leidžiama priimti priemones valstybių narių įstatymams ir kitiems teisės aktams derinti, jeigu tai būtina vidaus rinkos kūrimui ar veikimui, tuo pačiu užtikrinant aukštą visuomenės sveikatos apsaugos lygį.

5.2.2. Be to, šiame SESV 114 straipsnyje nustatytas tinkamas teisinis pagrindas šio pasiūlymo tikslams – pašalinti kai kuriuos esamus sveikatos technologijų vidaus rinkos skirtumus dėl valstybių narių atliekamų klinikinių vertinimų procedūrų ir metodikų skirtumų ir išvengti tokių vertinimų dubliavimo ES mastu.

5.2.3. Kaip numatyta SESV 114 straipsnio 3 dalyje, rengiant šį pasiūlymą siekta aukšto sveikatos apsaugos lygio, kurio tikimasi gerinant inovatyvių sveikatos technologijų prieinamumą pacientams.

5.3. Bet koks pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto taip pat turi derėti su SESV 168 straipsnio 7 dalimi, pagal kurią Sąjunga savo veikloje pripažįsta valstybių narių atsakomybę už jų sveikatos politikos apibrėžimą ir už sveikatos paslaugų ir sveikatos priežiūros organizavimą bei teikimą. Šis reikalavimas taikomas sprendimams dėl kainodaros ir kompensavimo lygių nustatymo, kurie nepatenka į šios iniciatyvos taikymo sritį.

5.3.1. Nors visiškai akivaizdu, kad ES valstybės narės ir toliau bus atsakingos už, pirma, neklinikinius sveikatos technologijų vertinimo aspektus, pavyzdžiui, ekonominius, socialinius ir etinius, ir, antra, už sprendimų dėl kainodaros ir kompensavimo priėmimą, EESRK siūlo atskirame tyrime apsvaistyti galimybę įvesti ES bendrą kainų politiką, siekiant

⁽⁷⁾ Atitinkami teisės aktai yra Direktyva 2001/83/EB, Reglamentas (EB) Nr. 726/2004, Reglamentas (ES) Nr. 536/2014, Reglamentas (ES) 2017/745 ir Reglamentas (ES) 2017/746.

⁽⁸⁾ Pažymėtina, kad geresnių sinergijų būtinumą pripažino ir valstybės narės STV tinklo diskusijų dokumente „Reguliavimo ir STV sinergijų problemos vaistų klausimais“, taip pat EUnetHTA ir Europos vaistų agentūra (EMA) jų bendroje ataskaitoje „EMA-EUnetHTA trejų metų darbo plano (2012–2015 m) įgyvendinimas“.

užtikrinti skaidrumą ir galimybę visiems gyventojams įsigyti vaistų, medicinos priemonių ir apskritai in vitro diagnostikos produktų, **ypač jei atliktas jų STV**, siekiant pagerinti jų prieinamumą Europos piliečiams ir užkirsti kelią lygiagrečiam importui arba eksportui, grindžiamam tik kaina. Tai leistų veiksmingai paremti už kainų registro valdymą atsakingų nacionalinių komitetų arba kai kuriose šalyse veikiančių stebėjimo centrų, nustatančių didžiausią priimtina kainą, visų pirma medicinos priemonių.

5.4. Nors aiškinamajame memorandume nurodoma, kad „terminas „sveikatos technologijos“ turėtų būti suprantamas plačiai – tai vaistai, medicinos priemonės arba medicininės ir chirurginės procedūros, taip pat ligų profilaktikos, diagnostikos arba gydymo priemonės, naudojamos teikiant sveikatos priežiūros paslaugas“, bendri klinikiniai vertinimai atliekami tik dėl „vaistų, kurių rinkodaros leidimas suteikiamas centralizuotai, naujų veikliųjų medžiagų ir esamų produktų, kurių rinkodaros leidimas papildytas nauja terapine indikacija, ir tam tikrų klasių medicinos priemonių ir in vitro diagnostikos medicinos priemonių, dėl kurių atitinkamos ekspertų grupės, sudarytos pagal reglamentus (ES) 2017/745 ir 2017/746, pateikė nuomones ir kurie buvo atrinkti Koordinavimo grupės, sudarytos pagal šį reglamentą“.

5.5. Siekiant ne tik užkirsti kelią degeneracinėms ligoms, bet ir sumažinti piktnaudžiavimą vyresnio amžiaus ir priklausomų asmenų hospitalizavimu, reikia nustatyti priemones ir veiksmus, kurie leistų padidinti sveikatos apsaugos ir socialinės priežiūros kokybę ir atitinkamai pacientų saugą ir gerovę.

5.5.1. EESRK mano, kad reiktų nurodyti prevencines priemones, pavyzdžiui, paramą ligoninėms vykdant hospitalinių infekcijų prevenciją, kontrolę ir mažinimą, ir siūlo išplėsti reglamento taikymo sritį papildant nuostatomis šioje srityje. Šis konkretus pavyzdys susijęs su apie 37 000 asmenų⁽⁹⁾, kurie kasmet Europoje miršta nuo hospitalinės infekcijos. Reikia nedelsiant padidinti pacientų saugą didesnę dėmesį skiriant minėtai hospitalinei infekcijai ir racionaliai vartojant antibiotikus; iki šiol tyrimai atlikti tik nacionaliniu lygmeniu, juose nurodant trūkumus, kuriuos nagrinėjamu pasiūlymu siekiama šalinti.

6. Kokios bus tinkamiausios alternatyvos sąnaudos?

6.1. EESRK mano, kad tinkamiausia alternatyva yra ekonomiškai efektyvi ta prasme, kad su ja susijusias išlaidas gerokai nusveria sutaupytos valstybių narių ir pramonės lėšos⁽¹⁰⁾ sutelkus išteklius, išvengus dubliavimo ir pagerinus verslo nuspėjamumą.

EESRK pritaria minčiai, kad, siekiant užtikrinti pakankamai išteklių⁽¹¹⁾ bendrai veiklai pagal šį reglamentą, Sąjunga turėtų skirti lėšų bendrai veiklai ir savanoriškam bendradarbiavimui, taip pat užtikrinti paramos šiai veiklai sistemą. Finansavimas turėtų padengti bendro klinikinio vertinimo ir bendrų mokslinių konsultacijų išlaidas. Valstybės narės taip pat turėtų turėti galimybę laikinai komandiruoti nacionalinius ekspertus į Komisiją padėti Koordinavimo grupės sekretoriatui, kaip nustatyta 3 straipsnyje.

6.2. Kontrolės sąnaudos yra įtrauktos į išlaidas, skirtas atsirandančių naujų technologijų, kurios turės būti vertinamos ES lygmeniu, nustatymo ir bendrų klinikinių vertinimų atlikimo veiklai finansuoti. Bendradarbiavimas su atitinkamomis vaistų ir medicinos priemonių sričių įstaigomis sumažins klaidų rengiant už stebėseną atsakingos Koordinavimo grupės darbo programą riziką. Komisija taip pat nurodo, kad koordinavimo grupę sudarys valstybių narių STV įstaigų atstovai, o po grupius – vertinimus atliekantys techniniai ekspertai. Taip pat numatyta rengti mokymą nacionalinės STV įstaigoms, siekiant užtikrinti, kad mažiau patirties turinčios valstybės narės atitiktų reikalavimus. Tačiau tai nėra aiškiai paminėta pasiūlymo tekste.

⁽⁹⁾ <http://www.cleoresearch.org/en/>.

⁽¹⁰⁾ Atliekant bendrus vertinimus (Mokslinių tyrimų vykdomoji įstaiga (REA)) sutaupytos lėšos gali siekti 2,67 mln. EUR per metus.

⁽¹¹⁾ Apskaičiuota, kad tinkamiausios alternatyvos sąnaudos sieks maždaug 16 mln. EUR.

6.3. Iš viso ES sveikatos priežiūros išlaidos (viešosios ir privačios) siekia apie 1 300 mlrd. eurų per metus⁽¹²⁾, iš jų 220 mlrd. vaistams⁽¹³⁾ ir 100 mlrd. eurų medicinos priemonėms⁽¹⁴⁾. Šios išlaidos vidutiniškai sudaro apie 10 % ES BVP⁽¹⁵⁾.

6.4. EESRK pritaria nuostatai, kad sveikatos priežiūros išlaidos ateityje gali didėti, visų pirma dėl Europos gyventojų senėjimo, didėjančio lėtinių ligų skaičiaus ir naujų sudėtingų technologijų naudojimo, tuo tarpu valstybėms narėms taikomi vis didesni biudžeto apribojimai.

6.5. Be to, EESRK mano, kad vykstant šioms pokyčiams valstybės narės turės dar labiau padidinti sveikatos priežiūros biudžeto veiksmingumą ir daugiausia dėmesio skirti veiksmingoms technologijoms ir toliau taikyti paskatas inovacijoms⁽¹⁶⁾.

6.6. EESRK pritaria mokesčių paskatų naudojimui kai kuriose šalyse bei galimam valstybės pagalbai taikomų *de minimis* teisės aktų didžiausių sumų persvarstymui. Vienas iš pasiūlymų šioje srityje galėtų būtų persvarstyti valstybės pagalbai taikomų *de minimis* teisės aktų didžiausias sumas, pavyzdžiui, padidinti dabartinę 200 000 EUR ribą iki 700 000 EUR, bent jau MVĮ, kurios veikia sveikatos apsaugos ir socialinės priežiūros sektoriuose, ir kartu nustatyti susijusioms įmonėms papildomus kokybės reikalavimus, pavyzdžiui, vykdyti veiklą pagal keletą įmonių bendradarbiavimo projektus, investuoti į mokslinius tyrimus ir inovacijas arba visą savo gautą pelną investuoti į savo įmonę. Tokiomis nuostatomis būtų galima paskatinti MVĮ ir socialinės ekonomikos įmones daugiau investuoti į mokslinius tyrimus, inovacijas ir bendradarbiavimo tinklų plėtojimą⁽¹⁷⁾. EESRK taip pat mano, kad valstybės narės turėtų remti ir finansuoti tinkamas pradedančiųjų įmonių idėjas ir iniciatyvas.

6.7. Komitetas mano, kad viešasis finansavimas yra labai svarbus STV ir, žinoma, jis galėtų būti stiprinamas vykdant bendrą darbą ir vengiant pastangų dubliavimo. Apskaičiuota, kad kiekvienas šalyje atliekamas STV nacionalinėms įstaigoms kainuoja apie 30 000 EUR ir 100 000 EUR sveikatos sektoriui⁽¹⁸⁾. Pavyzdžiui, jei dešimt valstybių narių atlieka tos pačios technologijos STV ir šis darbas apibendrinamas bendroje ataskaitoje, būtų galima sutaupyti iki 70 % šių sumų, net jei darytume prielaidą, kad bendro vertinimo sąnaudos būtų tris kartus didesnės už vienos nacionalinės ataskaitos, kadangi būtinas koordinavimas. Šias lėšas būtų galima sutaupyti arba perskirti kitai su STV susijusiai veiklai. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad naujos technologijos labai daug kainuoja, ypač svarbu, kad valstybės narės, atlikdamos sveikatos technologijų vertinimą siekiant nuspręsti dėl technologijos išlaidų atlyginimo, atsižvelgtų į nacionalinį gydymo priemonių arsenalą. Pavyzdžiui, netinkamas klinikinis vertinimas vėžio gydymui, kuris paprastai vienam pacientui kainuoja 100 000 EUR, gerokai viršytų sumas, sutaupyta atliekant bendrą vertinimą. Žinoma, svarbu pažymėti, kad Europos vėžio sergančių ligonių koalicija (ECPC) palankiai vertina nagrinėjamą pasiūlymą ir pabrėžia, kad išvengiant pastangų dubliavimo, privalomi

⁽¹²⁾ Eurostato duomenys. Eurostato duomenys, pateikti Komisijos tarnybų darbiniam dokumente „Farmacijos pramonė – strateginis Europos ekonomikos sektorius“, Vidaus rinkos, pramonės, verslumo ir MVĮ generalinis direktoratas (GROW), 2014 m. Eurostatas, visų valstybių narių sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų išlaidos, 2012 m. arba naujausi turimi duomenys. Airijos, Italijos, Maltos ir Jungtinės Karalystės atveju šie duomenys papildyti PSO duomenimis apie sveikatą (pagal metinį ECB nustatytą valiutų keitimo kursą).

⁽¹³⁾ Eurostat data, in DG GROW SWP, 2014, Pharmaceutical Industry: A Strategic Sector for the European Economy.

⁽¹⁴⁾ Komunikatas „Saugūs, veiksmingi ir inovatyvūs medicinos prietaisai ir diagnostikos in vitro medicinos prietaisai – nauda pacientams, vartotojams ir sveikatos priežiūros specialistams“, COM/2012/0540 final. Pasaulio banko, EDMA, „Espicom“ ir „Eucomed“ skaičiavimai.

⁽¹⁵⁾ Europos Komisija. Europos semestro teminis aprašas: Sveikata ir sveikatos priežiūros sistemos, 2015 m. Ekonomikos ir finansų reikalų generalinis direktoratas (ECFIN), „Viešųjų išlaidų vaistams sąnaudų ribojimo politikos priemonės, 2012 m., ir http://ec.europa.eu/smart-regulation/roadmaps/docs/2016_sante_144_health_technology_assessments_en.pdf

⁽¹⁶⁾ DG ECFIN, Cost-containment policies in public pharmaceutical spending in the EU, 2012.

⁽¹⁷⁾ Šiuo metu Reglamente (ES) Nr. 1407/2013 nustatyta, kad įmonei per trijų metų laikotarpį skiriamos valstybės pagalbos, įskaitant mokesčių lengvatų forma, viršutinė riba yra 200 000 EUR. Reaguodama į ekonomikos krizę, 2008 m. savo ekonomikos gaivinimo plane ES laikinai padidino šią viršutinę ribą iki 500 000 EUR. Reikia pripažinti, kad vis didėjanti sveikatos priežiūros paslaugų, ypač priklausomiems asmenims, paklausa lems didžiausias išlaidas valstybių narių sveikatos priežiūros sistemoms, todėl būtų tikslinga šioje srityje numatyti specialią tvarką skirti paskatas ir pagalbą, ypač toms įmonėms, kurios teikia socialinę paramą vietos lygmeniu.

⁽¹⁸⁾ Ekonomikos ir finansų reikalų generalinis direktoratas „The 2015 Ageing Report“, 2015 m. OECD, 2015 m. „Pharmaceutical expenditure and policies: past trends and future challenges“.

bendri klinikiniai vertinimai leistų išvengti skirtingų rezultatų ir maksimaliai sutrumpintų vėlavimą pasinaudoti naujais gydymo būdais⁽¹⁹⁾. Be to, Tarptautinė savitarpio pagalbos asociacija (AIM), tarptautinė nevyriausybinė organizacijų, sveikatos priežiūros paslaugų teikėjų, sąjunga palankiai vertina Komisijos pasiūlymą ES lygmeniu nustatyti tvaraus ES bendradarbiavimo STV srityje pagrindą. [...] Tačiau ji baiminasi, kad įvedus Sąjungoje vieną bendrą klinikinį vertinimą naująją sistema nebūtų skatinama šiuos STV atlikti kuo greičiau taip darant neigiamą poveikį sveikatos priežiūros kokybei ir saugai⁽²⁰⁾.

6.8. Šio pasiūlymo poveikis biudžetui numatomas pradedant 2023 m. ir vėliau, todėl ES biudžeto įnašas po 2020 m. bus aptartas rengiant Komisijos pasiūlymus dėl kitos daugiamečių finansinės programos (DFP) ir bus atsižvelgta į derybų dėl DFP po 2020 m. rezultatus.

6.9. Dėl didelių ekonominių interesų sveikatos technologijų sektoriuje gali labai lengvai kilti interesų konfliktų. Labai svarbu, kad STV būtų atliekamas bešališku, nepriklausomu ir skaidriu būdu.

7. Koks bus poveikis MVĮ ir labai mažoms įmonėms?

7.1. Kaip nurodyta 4.2 punkte, šis pasiūlymas yra tinkamas mažoms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ), kurios yra ypač svarbios medicinos priemonių sektoriui. Tačiau nėra konkrečių nuostatų dėl mikroįmonių, nes nesitikima didelio jų aktyvumo teikiant naujas sveikatos technologijas rinkai. EESRK mano, kad pasiūlymas turėtų būti naudingas MVĮ ir šiame sektoriuje veikiančioms socialinės ekonomikos įmonėms, atsižvelgiant į tai, kad juo bus mažinama dabartinė administracinė našta ir atitikties sąnaudos, susijusios su daugelio dokumentų rinkinių teikimu siekiant atitikti skirtingus nacionalinių STV reikalavimus, tačiau apgailestauja, kad nėra MVĮ skirtų konkrečių nuostatų. Visų pirma, pasiūlyme numatyti klinikiniai vertinimai ir bendros mokslinės konsultacijos didins verslo nuspėjamumą sektoriuje. Tai ypač tinka MVĮ ir socialinėms įmonėms, nes jos dažniausiai turi mažesnę produktų asortimentą ir ribotus STV skirtus išteklius ir specialius pajėgumus. Reikėtų pažymėti, kad pasiūlyme nenumatytas mokestis už bendrus klinikinius vertinimus ir mokslines konsultacijas, o tai yra labai svarbu užimtumui (nedarbo problemos sprendimas). Tikimasi, kad geresnis verslo nuspėjamumas dėl bendros STV veiklos ES mastu teigiamai paveiks ES sveikatos technologijų sektoriaus konkurencingumą. Pasiūlymu numatyta IT infrastruktūra grindžiama standartinėmis IT priemonėmis (pvz., skirtomis duomenų bazėms, dokumentų mainams, internetinėms publikacijoms), ji kuriama pagal EUnetHTA bendruosius veiksmus jau sukurtas priemonės.

7.2. Labai svarbi finansinė paskata MVĮ galėtų būti raginti jas ir po 2020 m. dalyvauti Europos vystymosi finansavimo programose pagal nacionalinius strateginių krypčių planus. Dabartinių nacionalinių strateginių krypčių planuose 2014–2020 m. laikotarpiui numatytos konkrečios nuostatos dėl mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros mechanizmų siekiant kovoti su skurdu ir nedarbu.

7.2.1. EESRK mano, kad reikėtų ne tik toliau įgyvendinti šias programas, bet ir jas išplėsti platesniame pasiūlymo dėl reglamento principų kontekste, kad tai būtų mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir inovacijas skatinti priemonė. Pasiūlyme neužsimenama apie trečiąsias šalis, tačiau EESRK nuomone, jame neturėtų būti atmesta galimybė bendradarbiauti su šalimis, su kuriomis pasirašyti dvišaliai susitarimai. Galiausiai viskas priklausys nuo galutinio vartotojo ir jo pasirinkimo.

Briuselis, 2018 m. gegužės 23 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER

⁽¹⁹⁾ [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614772/EPRS_BRI\(2018\)614772_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614772/EPRS_BRI(2018)614772_EN.pdf).

⁽²⁰⁾ <https://www.aim-mutual.org/wp-content/uploads/2018/02/AIM-on-HTA.pdf>.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė

„Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2006/112/EB nuostatos dėl pridėtinės vertės mokesčio tarifų“

(COM(2018) 20 final – 2018/0005 (CNS))m

„Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos nuostatos, susijusios su specialia mažosioms įmonėms skirta schema“

(COM(2018) 21 final – 2018/0006 (CNS))

„Pakeistas pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamos Reglamento (ES) Nr. 904/2010 nuostatos dėl administracinio bendradarbiavimo pridėtinės vertės mokesčio srityje stiprinimo priemonių“

(COM(2017) 706 final – 2017/0248 (CNS))

„Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos nuostatos dėl prievolės taikyti minimalų standartinį tarifą“

(COM(2017) 783 final – 2017/0349 (CNS))

(2018/C 283/05)

Pranešėjas **Petru Sorin DANDEA**

Konsultavimasis	Europos Sąjungos Taryba, 2017 12 15, 2018 1 9, 2018 2 5
Teisinis pagrindas	SESV 113 straipsnis
Atsakinga skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta skyriuje	2018 3 26
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 5 23
Plenarinė sesija Nr.	535
Balsavimo rezultatai	198/5/10
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą ir rekomenduoja valstybėms narėms jį priimti ir skubiai įgyvendinti, nes pernelyg didelis PVM sistemos susiskaidymas vidaus rinkoje kelia nepagrįstų kliūčių mažųjų įmonių plėtrai.

1.2. EESRK remia Komisijos tikslą užtikrinti, kad nagrinėjamuose dokumentuose numatytos priemonės būtų naudingos galutiniam vartotojui. Tačiau mano, kad pagal pasiūlymo dėl Direktyvos Nr. 2018/0005 (CNS) 98 straipsnio 1 ir 2 dalis taikomi lengvatiniai tarifai ir atleidimas nuo PVM turi būti visų pirma taikomi siekiant nuosekliai įgyvendinti bendrojo intereso tikslą. Tam tikrais atvejais tokio pobūdžio tikslų siekia tarpinės institucijos, (pavyzdžiui, socialinės rūpybos ar švietimo tarnybos), kurios nėra galutiniai vartotojai. Be to, EESRK mano, kad sistema, padidinus slenkstines ribas, turėtų būti taikoma ne tik labai mažoms, bet ir mažosioms ir vidutinėms įmonėms.

1.3. EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui nustatyti prekių ir paslaugų, kurioms netaikomi direktyvos projekte numatyti lengvatiniai tarifai, „neigiamą sąrašą“, tačiau atkreipia dėmesį į tai, kad šiuo sąrašu negali būti netinkamai ribojama valstybių narių laisvė nustatyti lengvatinius tarifus tam tikroms visuotinės svarbos prekėms. Valstybėms narėms turėtų būti leidžiama prekėms, kurioms pagal Direktyvos 2006/112/EB galiojančias nukrypti leidžiančias nuostatas taikomi lengvatiniai tarifai, juos taikyti ir toliau.

1.4. Komisija mano, kad lengvatiniai tarifai neturėtų būti taikomi prekėms ir paslaugoms, kurie yra tarpiniai produktai. EESRK mano, kad dėl šio požiūrio kyla aiškinimo problemų, pavyzdžiui, susijusių su sudėtingų paslaugų, visų pirma teikiamų tinklų, branduolių ir konsorciūmų, valdymu. Todėl jis gali būti neaiškiai suprantamas, kai už paslaugą, kurią teikia viena iš grupės įmonių, mokama pagrindinei patronuojančiajai įmonei, kuri vėliau dar kartą pateikia sąskaitą faktūrą paslaugą teikusiai įmonei. Tokiu atveju, netaikant lengvatinio tarifo, padidėja sąnaudos, o tai galiausiai, nors ir netiesiogiai, turės poveikio galutiniam naudotojui.

1.5. EESRK mano, kad šiame teisės aktų rinkinyje Komisijos nustatyti plataus užmojo tikslai bus įgyvendinti tik tuo atveju, jei valstybės narės dės reikiamas pastangas, kad per pagrįstą laikotarpį būtų priimta galutinė PVM sistema.

1.6. EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui leisti valstybėms narėms taikyti du ne mažesnius kaip 5 proc. lengvatinius tarifus, taip pat dar vieną nedidesnį nei 5 proc. lengvatinį tarifą ir mano, kad jie turėtų būti taikomi tam tikroms prekių ir paslaugų klasėms, kaip tai jau daroma kai kuriose valstybėse narėse. EESRK rekomenduoja valstybėms narėms ir toliau taikyti lengvatinius tarifus tam tikrų visuotinės svarbos prekių ar paslaugų klasėms. Be to, mano, kad valstybės narės turėtų pasiūlyti prekių ir paslaugų, kurioms galėtų būti taikomi lengvatiniai tarifai, sąrašą siekiant padėti MVĮ patekti į vidaus rinką. Reikėtų apsvarstyti, ar nevertėtų nuodugnai iširti galimybę prabangos prekes apmokestinti aukštesniu PVM tarifu.

1.7. Komitetas norėtų atkreipti valstybių narių dėmesį į svarbius PVM sistemos, taikomos pagalbą nepalankioje padėtyje esantiems asmenims teikiančioms organizacijoms ir asociacijoms, aspektus. Dažniausiai jos negali susigrąžinti didelių su PVM susijusių sumų ir tai labai riboja jų galimybes teikti pagalbą nepalankioje padėtyje esančioms asmenų grupėms. Todėl Komitetas rekomenduoja ES institucijoms ir valstybėms narėms šioms organizacijoms netaikyti PVM sistemos. EESRK taip pat mano, kad PVM neturėtų būti taikomas *Pro Bono* arba *Pro Deo* paslaugas teikiantiems advokatams, tačiau su sąlyga, kad jie negaus (arba gaus mažai) pajamų.

1.8. EESRK rekomenduoja valstybėms narėms užtikrinti žmogiškuosius, finansinius ir logistinius išteklius, kurie būtini už kovą su nusikaltimais PVM srityje atsakingoms institucijoms, siekiant užtikrinti, kad būtų tinkamai įgyvendinamos reglamento nuostatos, kaip tai siūlo Komisija. Be to, Komiteto manymu, tikslinga valstybėms narėms apsvarstyti galimybę, kaip geriau pasinaudoti skaitmeninėmis technologijomis siekiant kovoti su sukčiavimu PVM srityje ir paskatinti savanoriškai prisidėti prie didesnio ES teisėkūros PVM srityje skaidrumo užtikrinimo.

2. Europos Komisijos pasiūlymas

2.1. 2016 m. balandžio mėn. Europos Komisija paskelbė ES PVM sistemos modernizavimo veiksmų planą⁽¹⁾. Jos pasiūlytą priemonę sudaro trys pasiūlymai dėl direktyvos⁽²⁾ ir pasiūlymas dėl reglamento⁽³⁾, kuriais įgyvendinamas minėtas planas.

2.2. Trijuose pasiūlymuose dėl direktyvos siūloma iš dalies pakeisti Tarybos direktyvą 2006/112/EB dėl bendros pridėtinės vertės mokesčio sistemos. Siūlomi pakeitimai susiję su specialia smulkaus verslo įmonėms skirta schema, minimaliais PVM tarifais ir minimalaus standartinio tarifo laikymusi.

2.3. Europos PVM taisyklės rengtos prieš daugiau kaip dvidešimt metų ir yra grindžiamos kilmės šalies principu. Komisija nori jas modernizuoti ir įvesti galutinę PVM sistemą tarpvalstybinei prekybai prekėmis tarp įmonių, kuri turėtų būti grindžiama apmokestinimo paskirties valstybėje narėje principu.

2.4. Komisijos pasiūlymu siekiama užtikrinti vienodas sąlygas valstybėms narėms numatant galimybę taikyti PVM lengvatinį tarifą, kuriam netaikomas minimalaus tarifo reikalavimas, ir kitus du lengvatinius ne mažesnius kaip 5 proc. tarifus. Be to, Komisija siūlo ir toliau taikyti minimalų standartinį 15 proc. tarifą.

2.5. Komisija mano, kad lengvatiniai tarifai neturėtų būti taikomi prekėms ir paslaugoms, kurie Sąjungos vidaus prekyboje yra tarpiniai produktai. Ji taip pat siekia, kad nagrinėjamame dokumentų rinkinyje pateiktos nuostatos būtų naudingos galutiniam vartotojui.

⁽¹⁾ COM(2016) 148 final – „PVM veiksmų planas. Bendros ES PVM erdvės kūrimas. Laikas spręsti“.

⁽²⁾ COM(2017) 783 final – Pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiamos Direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos nuostatos dėl prievolės taikyti minimalų standartinį tarifą.

⁽³⁾ COM (2017) 706 final – Pakeistas pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamento (ES) Nr. 904/2010 nuostatos dėl administracinio bendradarbiavimo pridėtinės vertės mokesčio srityje stiprinimo priemonių.

2.6. Pasiūlymu dėl reglamento siekiama iš dalies pakeisti Reglamentą (ES) Nr. 904/2010, kuriame nurodytos administracinio bendradarbiavimo pridėtinės vertės mokesčio srityje stiprinimo priemonės. Tarp svarbiausių pakeitimų: skatinimas keisti informacija be išankstinio prašymo, bendri auditai, PVM grąžinimo apmokestinamiesiems asmenims, kurie nėra įsisteigę grąžinančioje valstybėje narėje, tvarka, tinklo „Eurofisc“ sustiprinimas numatant bendros rizikos analizės pajėgumą ir galimybę koordinuoti tyrimus bei bendradarbiauti su Europos kovos su sukčiavimu tarnyba (OLAF) ir Europolu dėl didelio masto sukčiavimo PVM atvejų atskleidimo Europos prokuratūrai, sąlygų, reglamentuojančių keitimąsi informacija, atnaujinimas ir mokesčių administratorių dalijimasis informacija apie 42 ir 63 muitinės procedūras ir transporto priemonių registraciją⁽⁴⁾.

3. Bendrosios ir konkrečios pastabos

3.1. Atsižvelgdamas į pernelyg didelį PVM sistemos susiskaidymą valstybių narių lygmeniu, jos neveiksmingumą galimybių sukčiauti požiūriu ir į jos keliamas kliūtis mažoms įmonėms vykdant prekybos operacijas ir investicijas, EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą ir rekomenduoja valstybėms narėms jį priimti ir skubiai įgyvendinti.

3.2. Komisija mano, kad lengvatiniai tarifai neturėtų būti taikomi prekėms ir paslaugoms, kurie yra tarpiniai produktai. Tačiau dėl šio požiūrio kyla aiškinimo problemų, pavyzdžiui, susijusių su sudėtingų paslaugų, visų pirma teikiamų tinklų, branduolių ir konsorciūmų, valdymu. Todėl jis gali būti neaiškiai suprantamas, kai už paslaugą, kurią teikia viena iš grupės įmonių, mokama pagrindinei patronuojančiajai įmonei, kuri vėliau dar kartą pateikia sąskaitą faktūrą paslaugą teikusiai įmonei. Tokiu atveju, netaikant lengvatinio tarifo, padidėja sąnaudos, o tai galiausiai, nors ir netiesiogiai, turės poveikio galutiniam naudotojui.

3.3. Komisija siūlo ateityje PVM sistema grįsti paskirties šalies principu. EESRK mano, kad tai turėtų būti svarbus žingsnis siekiant sukurti galutinę PVM sistemą, ir ragina Komisiją ir valstybes nares paspartinti šį procesą ir aiškiau apibrėžti įvairias prekes ir paslaugas.

3.4. Komisija siūlo išlaikyti 15 proc. minimalų standartinių PVM tarifą. EESRK norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad daugumoje ES šalių PVM yra vienas iš pagrindinių valstybės biudžeto pajamų šaltinių, todėl remia Komisijos pasiūlymą.

3.5. Dauguma valstybių narių taiko lengvatinį PVM tarifą maisto produktams, vaistams arba knygoms, taip pat pagrindinėms paslaugoms, pavyzdžiui, sveikatos priežiūros ar socialinės paramos. EESRK pritaria Komisijos pasiūlymui leisti valstybėms narėms taikyti du ne mažesnius kaip 5 proc. lengvatinius tarifus, taip pat dar vieną nedidesnį nei 5 proc. lengvatinį tarifą ir mano, kad jie turėtų būti taikomi tam tikroms prekių ir paslaugų klasėms, kaip tai jau daroma kai kuriose valstybėse narėse. Taikant šiuos lengvatinius tarifus tampa svarbu suteikti informaciją ir MVĮ, kurios vykdo veiklą už savo vidaus rinkos ribų. Reikėtų apsvarstyti, ar nevertėtų nuodugnai iširti galimybę prabangos prekes apmokestinti aukštesniu PVM tarifu.

3.6. Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad nauja, paskirties šalies principu grindžiama sistema gali lemti tam tikrų paslaugų ir produktų konkurencijos iškraipymą. Siekiant to išvengti Komisija siūlo, remiantis statistiniu klasifikatoriumi, nustatyti prekių ir paslaugų, kurioms taikomas standartinis PVM tarifas, „neigiamą sąrašą“. Komitetas pritaria Komisijos pasiūlymams ir pabrėžia valstybių narių įpareigojimą vadovautis tokiu sąrašu, tačiau EESRK nori pabrėžti, kad svarbu, jog priėmus sprendimą dėl tokio sąrašo nebūtų netinkamai ribojama valstybių narių veiksmų laisvė nustatyti lengvatinius tarifus tam tikroms visuotinės svarbos prekėms. Valstybėms narėms turėtų būti leidžiama prekėms, kurioms pagal Direktyvos 2006/112/EB galiojančias nukrypti leidžiančias nuostatas taikomi lengvatiniai tarifai, juos taikyti ir toliau. Todėl Europos Komisijos pasiūlytame „neigiamame sąraše“ (III a priedas) turėtų būti atsižvelgiama į valstybėse narėse taikomą gerąją patirtį. Bet kuriuo atveju turi būti aiškiai nustatyta, kad lengvatinis PVM tarifas ir toliau būtų taikomas darbu imlioms paslaugoms, ypač teikiamoms MVĮ.

3.7. Atsižvelgdamas į tai, kad Komisijos siūloma mažosioms įmonėms taikytina naująja PVM sistema siekiama padėti šioms įmonėms, sudarant joms sąlygas pasinaudoti bendrosios rinkos teikiamomis galimybėmis, EESRK mano, kad 284 straipsnio 1 dalyje ir 284 straipsnio 2 dalies b punkte pasiūlyta viršutinė riba turėtų geriau atitikti 280a straipsnio 1 punkte nurodytą apyvartos apimtį. Kitaip tariant, Komisijos pasiūlyme nurodoma, kad labai mažos įmonės, kurių metinė apyvarta neviršija 85 000 EUR, pagal siūlomą direktyvą gali būti atleistos nuo mokesčio. Tarpvalstybinių sandorių apimties

⁽⁴⁾ Išsamesnės informacijos rasite: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A52014DC0069> ir http://europa.eu/rapid/press-release_ECA-11-47_lt.htm

viršutinė riba yra 100 000 EUR, o tai reiškia, kad siūloma sistema taikoma veikiausiai labai mažoms įmonėms. EESRK laikosi nuomonės, kad viršutinės ribos turėtų būti nustatytos taip, kad ši nauja tvarka būtų taikoma ir MVĮ. Be to, pageidautina, kad MVĮ skirtos priemonės galėtų būti taikomos ir socialinės ekonomikos įmonėms, ypač kai jos teikia paslaugas socialinėje ir švietimo srityse. EESRK taip pat mano, kad būtina numatyti papildomas priemones, kad ir MVĮ sumažėtų administracinė našta, kuri pagal Komisijos siūlomą sistemą sumažėja tik labai mažoms įmonėms.

3.8. EESRK mano, kad siekiant sudaryti MVĮ galimybes patekti į ES vidaus rinką valstybės narės turėtų parengti prekių ir paslaugų, kurioms taikomi lengvatiniai PVM tarifai, sąrašą. Jis turėtų būti pateiktas ekonominės veiklos vykdytojams visoje Europoje.

3.9. EESRK pritaria Komisijos siūlojamiems supaprastinimams dėl įmonėms nustatytų prievolių, susijusių su registravimusi PVM mokėtoju ir PVM deklaracijų teikimu ir mano, kad jos padės sparčiau plėtoti bendrąją rinką ir lengviau į ją patekti.

3.10. Todėl EESRK pritaria Komisijos tikslui, kad nagrinėjamame dokumentų rinkinyje pateiktos nuostatos turi būti naudingos galutiniam vartotojui, tačiau mano, kad lengvatiniai tarifai ir atleidimas nuo PVM pagal pasiūlymo dėl Direktyvos Nr. 2018/0005 (CNS) 98 straipsnio 1 ir 2 dalis turi būti visų pirma taikomi siekiant nuosekliai įgyvendinti bendrojo intereso tikslą. Tam tikrais atvejais tokio pobūdžio tikslų siekia tarpinės institucijos, pavyzdžiui, socialinės rūpybos ar švietimo tarnybos, kurios nėra galutiniai vartotojai. Be to, siekiant sudaryti visiems galimybes pasinaudoti teisine gynyba, svarbu numatyti lengvatinį PVM tarifą advokatų teikiamoms teisinės gynybos paslaugoms nepalankioje padėtyje esantiems asmenims.

3.11. EESRK pripažįsta, kad į antrąjį dokumentų rinkinį įtraukti teisės aktai neapima visos PVM srities. Vis dėlto Komitetas norėtų atkreipti valstybių narių dėmesį į svarbius PVM sistemos, taikomos pagal nepalankioje padėtyje esantiems asmenims teikiančioms organizacijoms ir asociacijoms, aspektus. Dažniausiai jos negali susigrąžinti didelių su PVM susijusių sumų ir tai labai riboja jų galimybes teikti pagalbą nepalankioje padėtyje esančioms asmenų grupėms.

3.12. Kaip galutinį direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminą Komisija siūlo 2022 m. EESRK rekomenduoja Komisijai, taip pat valstybėms narėms numatyti trumpesnę įgyvendinimo terminą, atsižvelgiant į tai, kad nauja sistema sudarys palankesnes sąlygas įmonių veiklai ir jos galės pasinaudoti didesnėmis bendrosios rinkos galimybėmis. EESRK siūlo, kad Komisija, bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, pradėtų didelio masto informacinę kampaniją žiniasklaidoje, siekiant paviešinti naują PVM sistemą ir joje nustatytus reikalavimus.

3.13. Atsižvelgdamas į tai, kad 2015 m. bendra valstybių narių nuostolių surenkant PVM suma siekė 152 mlrd. EUR, EESRK pritaria Komisijos pasiūlyme dėl reglamento numatytoms administracinio bendradarbiavimo priemonėms. Kadangi „Eurofisc“ tyrimuose dėl sukčiavimo PVM vykdant tarpvalstybinius sandorius dalyvaus OLAF ir Europos prokuratūra, bus galima pagerinti sukčiavimo nustatymo pajėgumus valstybių narių lygmeniu.

3.14. EESRK rekomenduoja valstybėms narėms užtikrinti žmogiškuosius, finansinius ir logistinius išteklius, kurie būtini už kovą su nusikaltimais PVM srityje atsakingoms institucijoms, siekiant užtikrinti, kad būtų tinkamai įgyvendinamos reglamento nuostatos, kaip tai siūlo Komisija. Be to, Komiteto manymu, tikslinga valstybėms narėms apsvarstyti galimybę, kaip geriau pasinaudoti skaitmeninėmis technologijomis siekiant kovoti su sukčiavimu PVM srityje ir užtikrinti, kad savanoriškai būtų geriau laikomasi galiojančių nuostatų.

3.15. EESRK primena savo pasiūlymą įsteigti forumą⁽⁵⁾, kuris padėtų keistis geriausia praktika surenkant įplaukas ir leistų nustatyti esamas galimybes plėtoti valstybių narių administracinius gebėjimus kovoti su sukčiavimu PVM vykdant tarpvalstybinius sandorius ir kartu pagerinant vidaus rinkos veikimą. Komisija turėtų įsteigti tokią struktūrą.

3.16. EESRK pabrėžia, kad šiame teisės aktų rinkinyje Komisijos nustatyti plataus užmojo tikslai bus įgyvendinti tik tuo atveju, jei valstybės narės dės pastangas, kad per pagrįstą laikotarpį būtų priimta galutinė PVM sistema.

2018 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽⁵⁾ Žr. EESRK nuomonę ECO/442 „PVM reformos dokumentų rinkinys – (I)“ (dar nepaskelbta OL).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl skaidrių ir nuspėjamų darbo sąlygų Europos Sąjungoje

[COM(2017) 797 final – 2017/0355 (COD)]

(2018/C 283/06)

Pranešėjas **Christian BÄUMLER**Bendrapranešėję **Vladimíra DRBALOVÁ**

Konsultavimasis	Europos Sąjungos Tarybos prašymas pateikti nuomonę: 2018 1 10
	Europos Parlamento prašymas pateikti nuomonę: 2018 1 18
Reglamentavimo pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 153 straipsnio 2 dalis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje	2018 4 25
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 5 23
Plenarinės sesijos Nr.	535
Balsavimo rezultatai	164/22/9
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir pasiūlymai

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) remia Komisijos pastangas užtikrinti, kad darbo sąlygos visiems darbuotojams, ypač dirbantiems pagal netipines darbo sutartis, taptų skaidresnės ir nuspėjamesnės, nes tai būtų konkretus žingsnis įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį.

1.2. EESRK apgailestauja, kad nebuvo įmanoma peržiūrėti ir atnaujinti Direktyvos dėl informavimo raštu (Direktyva 91/533/EEB) vykdant socialinį dialogą. Jis atkreipia dėmesį į tai, kad socialiniams partneriams tenka konkretus vaidmuo reguliuoti skaidrias ir nuspėjamas darbo sąlygas pasinaudojant socialiniu dialogu ir kolektyvinėmis derybomis, atsižvelgiant į tarp valstybių narių esančią įvairovę ir nacionalinę praktiką.

1.3. EESRK taip pat nurodo, kad REFIT ataskaitoje pažymima, kad dabartinė Direktyva 91/533/EEB dėl informavimo raštu vis dar turi aiškią pridėtinę vertę, jos tikslai įgyvendinami, ji tebėra svarbi acquis dalis ir išlieka aktuali visoms suinteresuotosioms šalims. Vis dėlto nustatyta trūkumų, susijusių su direktyvos veiksmingumu, jos subjektine taikymo sritimi ir įgyvendinimu.

1.4. Kai kurios valstybės narės išsprendė netipinio darbo problemas ir įdiegė apsaugos priemones, vykdydamos kolektyvines sutartis, socialinį dialogą arba teisės aktus, kad būtų užtikrintos sąžiningos darbo sąlygos ir perėjimas esant įvairioms karjeros galimybėms darbo rinkose, ir tai EESRK vertina ypač palankiai. Komisija turėtų paaiškinti, kad tokių rūšių apsauga turėtų išlikti, visapusiškai atsižvelgiant į socialinių partnerių savarankiškumą.

1.5. EESRK supranta Komisijos pasiūlymo dėl Direktyvos dėl skaidrių ir nuspėjamų darbo sąlygų tikslus, kurie turėtų geriau apsaugoti darbuotojus, ypač dirbančius pagal netipines sutartis. EESRK nurodo, kad tik subalansuotas, teisiškai pagrįstas, nedviprasmiškas ir pakankamai argumentuotas pasiūlymas galės užtikrinti būtiną konvergenciją ir tai, kad Europos darbo rinkoje būtų nuosekliai vykdomos siūloma direktyva nustatytos prievolės.

1.6. EESRK pripažįsta ypatingą darbdavių, kai jie yra fiziniai asmenys, ir labai mažų ir mažųjų įmonių padėtį, nes jie negali turėti tiek pat išteklių, kiek turi vidutinės ir didesnės įmonės vykdyti savo prievolės pagal siūlomą direktyvą. Todėl EESRK rekomenduoja Europos Komisijai ir valstybėms narėms teikti tinkamą paramą ir pagalbą tokiems subjektams, kad padėtų jiems vykdyti šias pareigas. Laiškų šablonų ir modelių naudojimas, kaip jau numatyta pasiūlyme, yra geras pavyzdys, tačiau turėtų būti išnagrinėtos galimybės taikyti ir kitas praktines priemones.

1.7. Siekiant užtikrinti, kad Sąjungos teise suteikiamos teisės būtų veiksmingos, Direktyvos dėl informavimo raštu subjektinę taikymo sritį reikėtų atnaujinti taip, kad ja būtų atsižvelgiama į darbo rinkos pokyčius kartu visapusiškai laikantis nacionalinės praktikos. Anot Komisijos, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas savo praktikoje nustatė darbuotojo statuso nustatymo kriterijus, kuriais tinka remtis nustatant subjektinę šios direktyvos taikymo sritį. Darbuotojo apibrėžtis grindžiama šiais kriterijais. Komisija turėtų apsvarstyti galimybę parengti gaires, kurios padėtų darbdaviams vykdyti savo pareigas ir geriau informuoti darbuotojus, taip sumažinant bylinėjimosi riziką.

1.8. EESRK pabrėžia, kad valstybės narės turi turėti galimybę, vykstant socialiniam dialogui, nustatyti, kurie asmenys patenka į sąvokos „darbuotojas“ taikymo sritį, tačiau tai turi būti aiškinama atsižvelgiant į direktyvos tikslą – skatinti saugesnį ir nuspėjamesnį užimtumą, drauge užtikrinant darbo rinkos gebėjimą prisitaikyti ir gerinant gyvenimo ir darbo sąlygas. EESRK pabrėžia, kad namų ūkio darbuotojai, jūrininkai ir žvejai taip pat turėtų patekti į šios direktyvos taikymo sritį. Jūrinių darbo sąlygos jau yra išsamiai reglamentuojamos Europos socialinių partnerių susitarimu dėl TDO 2006 m. konvencijos dėl darbo jūrų laivyboje, kuris pridedamas prie Tarybos direktyvos 2009/13/EB.

1.9. EESRK nurodo, kad darbuoto apibrėžtyje pateiktas kriterijus „fizinis asmuo, vadovaujamas kito asmens, vykdo veiklą“, galėtų trukdyti įtraukti interneto platformose dirbančius asmenis. Todėl jis rekomenduoja patikslinti taip, kad tokie darbuotojai taip pat būtų apsaugoti pagal šią direktyvą. Tačiau EESRK mano, kad platformas naudojančius asmenis, kurie iš tikrųjų yra savarankiškai dirbantys ir nepriklausomi, turėtų būti pašalinti iš šios direktyvos taikymo srities.

1.10. EESRK rekomenduoja direktyvos subjektinę taikymo sritį darbdavio apibrėžties klausimu aiškiau išdėstyti, nes dabar ji yra netikslė.

1.11. EESRK pritaria naujai prievolės teikti darbuotojams informaciją dėl darbo sąlygų darbo santykių pradžioje ar įvykus jų pokyčiams redakcijai ir patikslinimui, kad vėliausiai tokia informacija turi būti pateikta ne vėliau kaip tokių santykių pradžioje ar įsigaliojus pasikeitimams. EESRK pripažįsta, kad gali būti pateisinamų su veikla susijusių priežasčių leisti tam tikrą lankstumą labai mažoms ir mažosioms įmonėms, kartu užtikrinant, kad darbuotojai būtų informuoti apie jų darbo sąlygas kuo ankstesniame darbo santykių pradžios etape.

1.12. EESRK pažymi, kad pasiūlyme numatyta galimybė socialiniams partneriams sudaryti kolektyvines sutartis, kuriomis nukrypstama nuo būtinųjų reikalavimų, susijusių su darbo sąlygomis. EESRK pritaria tam, jeigu pasiekiami direktyvos tikslai ir jeigu bendra darbuotojų apsauga yra priimtina ir nesumažinama.

1.13. EESRK mano, kad pagal poreikį iškviečiamų darbuotojų darbo negalima toliau laikyti užimtumo forma be atitinkamo apskaitinio laikotarpio ir atitinkamo išankstinio pranešimo. EESRK rekomenduoja, kad darbo sutartimis, kuriomis numatoma darbo pagal iškvietimą galimybė, būtų užtikrintas tam tikras valandų skaičius arba atitinkamas atlyginimas.

1.14. EESRK pritaria nuostatomis dėl būtinųjų reikalavimų, susijusių su darbo sąlygomis, visų pirma dėl bandomojo laikotarpio trukmės, draudimo dirbti keliems darbdaviams apribojimo, minimalaus darbo nuspėjamumo, pervedimo į kitos užimtumo formos darbo vietą, kai tokia galima, ir dėl užtikrinimo, kad darbuotojams būtų nemokamai rengiami mokymai, reikalingi jų darbui atlikti. Vis dėlto EESRK rekomenduoja aiškiau apibrėžti tam tikrus aspektus, siūlydamas atsakomybę palikti nacionaliniam lygmeniui pagal nacionalinę teisinio ir socialinio dialogo praktiką.

1.15. EESRK mano, kad, siekiant užtikrinti veiksmingą direktyvos taikymą, reikia, kad darbuotojai būtų apsaugoti nuo atleidimo iš darbo arba kitų lygiavertį poveikį turinčių priemonių taikymo dėl to, kad jie pasinaudojo savo teisėmis pagal šią direktyvą. Esant tokioms aplinkybėms, tikslinga, kad iš darbdavio, darbuotojo prašymu, būtų galima pareikalauti raštu pagrįsti atleidimo iš darbo priežastis.

1.16. Pasiūlyme numatomos priemonės, kuriomis būtų nustatomos sankcijos pažeidus direktyvoje numatytas informavimo prievoles. EESRK ankstesnėje nuomonėje atkreipė dėmesį į šią spragą ir ragino ją ištaisyti. EESRK laikosi nuomonės, kad sankcijos, kai jos pagrįstos, turėtų atitikti darbuotojo patirtos žalos mastą. EESRK palankiai vertina 14 straipsnio 1 dalies nuostatą, pagal kurią darbdaviams suteikiama 15 dienų pateikti trūkstamą informaciją.

1.17. Pasiūlyme nustatyti minimalieji standartai konvergencijai, ir svarbu, kad darbuotojai, kurie šiuo metu naudojami geresnėmis materialinėmis teisėmis, nebijotų, kad, įgyvendinus šią direktyvą, pablogės jų esamos teisės. Todėl EESRK pritaria tam, kad pasiūlyme buvo aiškiai nustatytas draudimas bloginti sąlygas. Tačiau EESRK rekomenduoja, kad, be to, kad būtų užtikrinta, jog nebūtų bloginamas bendras apsaugos lygis, direktyvoje taip pat turėtų būti aiškiau numatyta, kad neturėtų blogėti sąlygos atskirose srityse, kurioms taikomos šios direktyvos nuostatos.

2. Pasiūlymo aplinkybės

2.1. Siūloma Direktyva dėl skaidrių ir nuspėjamų darbo sąlygų Europos Sąjungoje (2017/0355 (COD)) siekiama pakeisti esamą 1991 m. spalio 14 d. Tarybos direktyvą 91/533/EEB dėl darbdavio pareigos informuoti darbuotojus apie galiojančias sutarties arba darbo santykių sąlygas (toliau – Direktyva dėl informavimo raštu). Ši direktyva taip pat turėtų papildyti kitas esamas ES direktyvas.

2.2. Pasiūlymo teisinis pagrindas yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 153 straipsnio 2 dalies b punktas, jį rengiant remtasi esamų ES teisės aktų REFIT vertinimu. REFIT ataskaitoje pažymima, kad Direktyva dėl informavimo raštu sukuriamą aiški pridėtinę vertę, jos tikslai įgyvendinami, ji tebėra svarbi *acquis* dalis ir išlieka aktuali visoms suinteresuotosioms šalims. Vis dėlto nustatyta trūkumų, susijusių su veiksmingumu, direktyvos subjektine taikymo sritimi ir jos įgyvendinimu.

2.3. MVĮ sąnaudos, susijusios su naujos ar peržiūrėtos rašytinės pažymos parengimu, būtų 18–153 EUR, didesnių bendrovių – 10–45 EUR. Be to, įmonės turėtų susipažinti su nauja Direktyva ir dėl to patirtų vienkartinį sąnaudų: MVĮ – vidutiniškai 53 EUR, didesnės bendrovės – 39 EUR. Manoma, kad sąnaudos, susijusios su atsakymu į prašymus pervesti į naujos formos darbo vietą, būtų panašios į sąnaudas, susijusias su naujų rašytinių pažymų parengimu.

2.4. Darbdaviai mano patirsiantys nedidelių netiesioginių (teisinių konsultacijų, darbo grafikų sudarymo sistemų atnaujinimo, žmogiškųjų išteklių valdymo laiko, darbuotojų informavimo, kt.) sąnaudų. Lankstumas sumažės labai nedaug (t. y. tik nedidelei darbdavių, kurie plačiai naudojami pačiomis lanksčiausiomis užimtumo formomis, daliai).

2.5. 2017 m. balandžio 26 d. ir 2017 m. rugsėjo 21 d. Komisija pradėjo du konsultacijų dėl galimos Sąjungos veikimo linkmės ir turinio etapus su Europos socialiniais partneriais, kaip nustatyta SESV 154 straipsnyje. Socialinių partnerių nuomonės dėl būtinybės taikyti teisėkūros priemones peržiūrėti Direktyvą 91/533/EEB išsiskyrė. Kaip ir ankstesnėje nuomonėje, EESRK nurodo, kad dėl skaidrių ir nuspėjamų darbo sąlygų, vedant socialinį dialogą, visų pirma turėtų derėtis socialiniai partneriai⁽¹⁾ ir apgailestauja, kad jie nesutarė, ar reikia pradėti tiesiogines derybas ir sudaryti Sąjungos lygmens susitarimą.

2.6. Komisija nurodo, kad darbo pasaulis nuo Direktyvos 91/533/EEB dėl darbdavio pareigos informuoti darbuotojus apie galiojančias sutarties arba darbo santykių sąlygas (toliau – Direktyva dėl informavimo raštu) priėmimo gerokai pasikeitė. Per pastaruosius 25 metus darbo rinka darėsi vis lankstesnė. 2016 m. ketvirtadalis visų darbo sutarčių buvo dėl nestandartinių darbo formų ir daugiau kaip pusė per pastarąjį dešimtmetį sukurtų darbo vietų buvo nestandartinės. Dėl skaitmeninimo taip pat tapo lengviau kurti naujas užimtumo formas.

2.7. Pasiūlyme Komisija pažymi, kad šios naujos užimtumo formos ir lankstumas, kurį jos suteikia, buvo svarbiausi darbo vietų kūrimo ir darbo rinkos augimo veiksniai. Nuo 2014 m. sukurta per 5 mln. darbo vietų, iš kurių beveik 20 % yra naujų užimtumo formų.

2.8. Nepaisant to, Komisija taip pat pripažino, kad dėl tokių tendencijų atsirado nestabilumo ir didėjo dalies darbo santykių nenuspėjamumas. Šie veiksniai ypač aktualūs mažiausiai garantijų turintiems darbuotojams. 4–6 mln. darbuotojų yra pagal poreikį išskviečiami darbuotojai arba dirba pagal trumpalaikes terminuotas nereguliaraus darbo sutartis. Daugelis nežino, kada ir kiek laiko galės dirbti. Iki 1 mln. darbuotojų taikomos veiklos apribojimo nuostatos, pagal kurias jiems draudžiama dirbti kitam darbdaviui. Kita vertus, šeštojo darbo sąlygų Europoje tyrimo (2015 m.) rezultatai rodo, kad 80 % ES 28 darbuotojų patenkinti savo darbo sąlygomis.

⁽¹⁾ OL C 434, 2017 12 15, p. 30.

2.9. Kai kurios valstybės narės išsprendė netipinio darbo problemas ir įdiegė apsaugos priemones, vykdydamos kolektyvines sutartis, socialinį dialogą arba teisės aktus, kad būtų užtikrintos sąžiningos darbo sąlygos ir perėjimas esant įvairioms karjeros galimybėms darbo rinkose, ir tai EESRK vertina ypač palankiai. Komisija konstatuojamosiose dalyse turėtų nurodyti, kad reikia laikytis tam tikrų apsaugos formų, pvz., tokių, kokios taikomos Belgijoje ir Švedijoje. Pvz., Belgijoje papildomų darbo vietų įvairiuose sektoriuose sistema grindžiama principu, kad darbuotojai jau turi kitą, pagrindinį, darbą.

3. Bendrosios pastabos

3.1. Savo nuomonėse dėl socialinių teisių ramsčio⁽²⁾ EESRK taip pat ragino valstybes nares ir ES sukurti ir išlaikyti prisitaikymą skatinančią paprastą, skaidrią ir nuspėjamą reglamentavimo sistemą, kuria būtų stiprinamos ir išsaugomos darbuotojų teisės ir teisinė valstybė ir per kurią ES gali skatinti tvirtą kolektyvinių derybų ir socialinio dialogo teisinę sistemą užtikrinant darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyrą. Savo pirmojoje nuomonėje dėl socialinių teisių ramsčio⁽³⁾ EESRK pabrėžė, kad darbo rinkos sąlygomis reikia remti naujas ir įvairesnes karjeros galimybes. Profesiniame gyvenime reikalingos įvairios darbo vietų kūrimo ir darbo formos. Tam reikia užtikrinti tinkamą užimtumo apsaugą garantuojančių teisės aktų sistemą, kurioje būtų nustatyta sąžiningų darbo sąlygų sistema ir kuria būtų skatinamas įdarbinimas pagal visas darbo sutartis.

3.2. EESRK nurodo, kad netipinis darbas gali daryti didelį poveikį ir atskiriems asmenims, ir visuomenei. Mažų garantijų darbas galėtų kirstis su siekiu kurti šeimą, pirkti būstą ir su kitais asmeniniais planais. Nereikėtų pamiršti, kad jaunimas, moterys ir migrantų kilmės žmonės ypač jaučia šių darbo formų poveikį. Dėl mažesnio darbo užmokesčio, neretai siejamo su netipiniu darbu, kai kuriais atvejais gali prireikti skirti papildomas socialines išmokas, be to, mažesnis darbo užmokestis gali neigiamai paveikti teises į pensijų išmokas ir taip pat jų dydį.

3.3. EESRK pritaria Komisijos tikslui užtikrinti, kad dinamiškos ir novatoriškos darbo rinkos, kuriomis grindžiamas ES konkurencingumas, būtų reglamentuotos taip, kad visoje ES visiems darbuotojams būtų užtikrinta bazinė apsauga, o darbdaviams – ilgalaikis našumo augimas ir kad būtų galima kryptingai siekti geresnių gyvenimo ir darbo sąlygų. EESRK nurodo, kad tik subalansuotu ir teisiškai pagrįstu, nedviprasmišku ir pakankamai argumentuotu pasiūlymu bus galima užtikrinti reikiamą konvergenciją ir tai, kad Europos darbo rinkoje būtų vienodai vykdomos prievolės, nustatytos svarstomu užimtumo teisės aktu.

3.4. Komisija nurodo, kad reguliavimo sistema visoje ES tapo daug sudėtingesnė. Komisijos nuomone, taip didėja socialinių standartų mažinimu grindžiamos konkurencijos pavojus, kuris kartu gali turėti neigiamų padarinių ir darbdaviams, patiriantiems netvarų konkurencinį spaudimą, ir valstybėms narėms, prarandančioms mokestines pajamas ir socialinio draudimo įmokas. EESRK pritaria Komisijos tikslui nustatyti būtinuosius reikalavimus dėl netipinių darbuotojų, kartu atsižvelgiant į nacionalines teises ir socialinio dialogo sistemas, ypač apsaugant tuos darbuotojus, kuriems netaikomos kolektyvines sutartis.

3.5. EESRK šį pasiūlymą laiko viena svarbiausių Komisijos iniciatyvų įgyvendinant Europos socialinių teisių ramstį, apie kurį Europos Parlamentas, Taryba ir Komisija drauge paskelbė 2017 m. lapkričio 17 d. Geteborge vykusiame socialinių reikalų aukščiausiojo lygio susitikime deramo darbo vietų ir ekonomikos augimo klausimais. Remiantis ramsčio nuostatomis siekiama atgaivinti aukštynkryptę socialinių standartų konvergenciją kintančiomis darbo rinkos realijų sąlygomis. Šia direktyva iš esmės turėtų būti padedama įgyvendinti ramsčio principus – Saugus ir lankstus užimtumas ir Informavimas apie įdarbinimo sąlygas ir apsauga atleidimo atveju. Esama įvairių nuomonių apie tai, kaip galima veiksmingiausiai įgyvendinti šiuos principus. Yra manančių, kad Komisijos pasiūlymas yra svarbus žingsnis teisinga kryptimi, kitų nuomone, pasiūlymu siekiama apimti daugiau, nei yra būtina.

3.6. Vis dėlto EESRK pabrėžia, kad socialinis dialogas ir kolektyvinės derybos turėtų išlikti svarbiausia priemone siekiant nustatyti skaidrias, nuspėjamas ir deramas darbo sąlygas, o Europos Komisija turėtų atkreipti dėmesį į tai, kad nereikia kištis į socialinį dialogą ir kolektyvines derybas ar jiems trukdyti.

⁽²⁾ OL C 125, 2017 4 21, p. 10, OL C 81, 2018 3 2, p. 145.

⁽³⁾ OL C 125, 2017 4 21, p. 10.

4. Konkrečios pastabos

4.1. Taikymo sritis ir apibrėžtys

4.1.1. Pagal 1 straipsnio 2 dalį direktyvoje įtvirtintos būtiniausios teisės, taikomos kiekvienam Sąjungos darbuotojui. Siekiant užtikrinti, kad Sąjungos teise suteikiamos teisės būtų veiksmingos, Direktyvos dėl informavimo raštu subjektinę taikymo sritį reikėtų atnaujinti taip, kad ja būtų atsižvelgiama į darbo rinkos pokyčius kartu visapusiškai laikantis nacionalinės praktikos. Anot Komisijos, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas savo praktikoje nustatė darbuotojo statuso nustatymo kriterijus, kuriais tinka remtis nustatant subjektinę šios direktyvos taikymo sritį. 2 straipsnio 1 dalyje pateikta darbuotojo apibrėžtis grindžiama šiais kriterijais. Šie kriterijai užtikrina darnų direktyvos subjektinės taikymo srities įgyvendinimą, tačiau leidžia nacionalinėms institucijoms ir teismams patiems spręsti, kaip ją reikėtų taikyti konkrečiose situacijose. Į šios direktyvos taikymo sritį būtų galima įtraukti namų ūkio darbuotojus, pagal poreikį išskviečiamus darbuotojus, pagal trumpalaikes terminuotas nereguliarus darbo sutartis dirbantiems darbuotojus, pagal paslaugų kvitus dirbančius darbuotojus ir interneto platformose dirbančius asmenis, jeigu jie atitinka tokius kriterijus.

4.1.2. EESRK nurodo, kad dėl kriterijaus, pagal kurį darbuotojui vadovauja kitas asmuo, gali kilti kliūčių įtraukiant interneto platformose dirbančius asmenis. Todėl konstatuojamosiose dalyse reikėtų konkrečiai nurodyti, kad algoritmai darbuotojus gali teisiškai įpareigoti taip pat kaip žodiniai ar rašytiniai nurodymai. Į šios direktyvos subjektinę taikymo sritį nereikėtų įtraukti iš tiesų savarankiškai dirbančių asmenų, kurie naudoja interneto platformas.

4.1.3. EESRK pabrėžia, kad valstybės narės ir socialiniai partneriai privalo turėti galimybę, vykdydami socialinį dialogą, nustatyti, kokiems asmenims taikoma „darbuotojo“ apibrėžtis, tačiau priimant tokią sprendimą reikėtų vadovautis bendru direktyvos tikslu, t. y. gerinti darbo sąlygas skatinant saugesnį ir nuspėjamesnį užimtumą kartu užtikrinant, kad darbo rinka galėtų prisitaikyti. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas pabrėžė (žr., pvz., Sprendimą O'Brien, C-393/10), kad valstybės narės negali taikyti taisyklių, dėl kurių galėtų kilti grėsmė, kad nebus pasiekti direktyva nustatyti tikslai ir dėl to ji bus mažiau veiksminga.

4.1.4. EESRK nuogaštuoja, kad dėl pačios pasiūlyme pateiktos darbdavio apibrėžties gali kilti painiavos ir sudėtingumo. Pateikiant apibrėžtį, kad darbdavys – „vienas ar daugiau fizinių ar juridinių asmenų, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai yra darbo santykių su darbuotoju šalis“, pasiūlymu nustatoma nauja darbdavių apibrėžties koncepcija. Dažniausiai vienuose darbo santykiuose dalyvauja tik vienas darbdavys. Šiuo atžvilgiu būtina nuoroda į taikytinus nacionalinius teisės aktus.

4.1.5. EESRK nurodo, kad dėl 1 straipsnio 6 dalyje nustatytos išimties galėtų būti nepagrįstai pradėtas taikyti nevienodas požiūris į namų ūkio darbuotojus tais atvejais, kurie susiję su galimybe dirbti geresnį darbą, toliau mokytis ar naudotis savo teisėmis. Šis nevienodas požiūris yra nepagrįstas ir netgi draudžiamas atsižvelgiant į tai, kad kelios ES šalys jau yra ratifikavusios TDO konvenciją Nr. 189 dėl namų ūkio darbuotojų darbo sąlygų ir todėl jos yra įsipareigojusios laikytis šios konvencijos nuostatų.

4.1.6. EESRK palankiai vertina tai, kad direktyvos 1 straipsnio 7 dalis turėtų būti taikoma jūrininkams ir žvejams. Tarybos direktyva 2009/13/EB reglamentuojamų jūrininkų darbo sąlygų klausimu, EESRK mano, kad reikėtų apsvarstyti siūlomą direktyvos suderinamumą su jūrininko profesijos ypatumus.

4.2. Pareiga informuoti

4.2.1. EESRK gali pritarti tam, kad pagal pasiūlymo 4 straipsnio 1 dalį darbuotojai turi būti informuoti apie svarbias darbo sąlygas darbo santykių pradžioje. Tik taip galima užtikrinti, kad abi pusės, užmegzdamos darbo santykius, žinotų savo teises ir pareigas. Informaciją pateikiant vėliau tik daroma žala darbuotojams, o trumpalaikio darbo atveju jie netenka visos apsaugos, į kurią jie turi teisę. Nepaisant to, EESRK pripažįsta, kad gali būti išskirtinių aplinkybių, dėl kurių labai mažos ir mažosios įmonės neturėtų galimybės teikti informacijos pirmąją dieną. EESRK rekomenduoja nustatyti, kad labai mažos ir mažosios įmonės informaciją galėtų pateikti per šiek tiek ilgesnį laikotarpį. EESRK taip pat pripažįsta tai, kad dėl didesnės informacijos rinkinio gali kilti naštos verslui, ypač mažosioms ir labai mažoms įmonėms. Todėl EESRK mano, kad reikėtų teikti pagalbą ir paramą fiziniams asmenims, mažosioms ir labai mažoms įmonėms, be kita ko, tai turėtų daryti ir MVĮ asociacijos, siekiant padėti jiems vykdyti šia direktyva nustatytas prievoles.

4.2.2. Pasiūlymo 4 straipsnio 1 dalyje numatoma galimybė dokumentą, kuriame išdėstoma informacija apie darbo santykius, pateikti elektroniniu būdu, jei darbuotojas gali nesunkiai jį pasiekti. Vis dėlto, EESRK nuomone, svarbu užtikrinti, kad informavimas iš tiesų įvyktų. Jis rekomenduoja, kad darbdaviai ir darbuotojai turėtų galimybę susitarti dėl dokumento perdavimo būdo, ir kad bet kuriuo atveju pranešimas turi būti laikomas pateiktu tik tuo atveju, kai darbuotojas patvirtina jo gavimą.

4.2.3. EESRK pritaria tam, kad informaciją apie pagrindinius darbo sąlygų pasikeitimus reikia teikti vos atsiradus progai, vėliausiai – pasikeitimams įsigaliojant. Taip užpildoma didžiausia Direktyvos dėl informavimo raštu spraga, pagal kurią apie pasikeitimus reikia raštu pranešti per mėnesį po jų įsigaliojimo (5 straipsnio 1 dalis). Siekiant išvengti pernelyg didelės administracinės naštos, reikėtų nustatyti, kad bendrovė neturi atskirai informuoti apie pasikeitimus, atsiradusius dėl esamų teisinių ir administracinių reikalavimų pakeitimų ar dėl kolektyvinių sutarčių, nes daugelyje valstybių narių apie tokius pasikeitimus praneša teisės aktų leidėjai ir socialiniai partneriai.

4.2.4. 6 straipsnio 1 dalis daugeliu atžvilgių atitinka esamas nuostatas (Direktyvos dėl informavimo raštu 4 straipsnio 1 dalį). EESRK pažymi, kad pateikiama išsamesnė informacija dėl išmokų pinigais ir natūra (dabar pateikiama c punkte).

4.2.5. EESRK palankiai vertina 6 straipsnio 2 dalyje nustatytą prievolę komandiruojamiems darbuotojams teikti daugiau informacijos. Jis norėtų rekomenduoti aiškiai nustatyti, kad tokiomis nuostatomis būtų grindžiama esama tvarka, kitaip tariant, tokią informaciją reikėtų teikti drauge su informacija, nurodyta 6 straipsnio 1 dalyje ir 3 straipsnio 2 dalyje. Neaišku, kada įsigalios peržiūrėta Direktyva 96/71/EB, tačiau EESRK nurodo, kad šios direktyvos nuostatos turi derėti su galutiniu susitarimu dėl Darbuotojų komandiravimo direktyvos peržiūros.

4.2.6. EESRK pažymi, kad nuoroda į pradžios tinklalapį, kurį reikia sukurti kiekvienoje valstybėje narėje (pagal Vykdyimo užtikrinimo direktyvos 2014/67/ES 5 straipsnio 2 dalies a punktą), tinkamai nevykdomas reikalavimas teikti informaciją. Taip yra dėl to, kad nuoroda daroma prielaida, jog kiekviena valstybė narė visapusiškai laikėsi savo prievolių, nustatytų Vykdyimo užtikrinimo direktyva, ir tai, kad komandiruojami darbuotojai gali suprasti informacijos turinį ir kalbą. Atsižvelgiant į tai, kad daugelis šalių, įskaitant Vokietiją, savo prievolės pagal Direktyvos 2014/67/ES 5 straipsnį patenkinamai neįvykdė, nepaisant to, kad įgyvendinimo laikotarpis jau baigėsi, nuoroda yra betikslė, jeigu svetainių tinklalapiuose pateikiama tik labai bendro pobūdžio informacija, be to, jos nėra reikiamomis kalbomis.

4.2.7. EESRK nurodo, kad siekiant laikytis tinkamo užsieniečių darbuotojų informavimo reikalavimų neužtenka tik pateikti nuorodą į galiojančias nuostatas, kaip nurodoma 6 straipsnio 3 dalyje, jeigu tokie darbuotojai neturi galimybės su šiomis nuostatomis susipažinti jiems suprantama kalba. Užsieniečius darbuotojus būtina tiesiogiai informuoti ir neteikti jiems nuorodų į nuostatas, kurių jie negali suprasti, ypač kalbant apie darbo užmokestį, kurį jie gali tikėtis gauti užsienyje.

4.2.8. 6 straipsnio 4 dalyje atleidžiama nuo prievolės teikti informaciją tais atvejais, kai užduočių užsienio šalyje trukmė neviršija keturių paeilui einančių savaitių. EESRK yra susirūpinęs dėl to, kad šia išimtimi gali būti sukurta nauja spraga, kuri leistų apeiti informavimo reikalavimus. Jis rekomenduoja atėjus laikui įvertinti šią išimtį.

4.3. Būtinieji reikalavimai, susiję su darbo sąlygomis

4.3.1. EESRK pritaria Komisijos tikslui, kad reikėtų pasitelkti 7 straipsnio 1 dalies nuostatas siekiant nustatyti vienodus bandomojo laikotarpio trukmės būtinuosius standartus. Ši nuostata, kaip ir 7 straipsnio 2 dalyje pateikiama išimtis, atitinka ir darbdavių, ir darbuotojų interesus. Bandomasis laikotarpis leidžia darbdaviams įsitikinti, ar darbuotojai gali tinkamai eiti numatytas pareigas, ir drauge jiems padėti bei juos mokyti. Tokiu laikotarpiu gali būti taikoma mažesnė apsauga nuo atleidimo. Pirmieji žingsniai darbo rinkoje ar perėjimas į naują darbo vietą neturi reikšti neužtikrintos padėties. Todėl, kaip nustatyta Europos socialinių teisių ramstyje, bandomasis laikotarpis neturi trukti ilgiau nei pagrįsta. EESRK nurodo, kad 7 straipsnio 2 dalimi valstybėms narėms būtų leidžiama numatyti galimybę ilginti bandomojo laikotarpio trukmę tais atvejais, kai tai galima pagrįsti darbo santykių pobūdžiu, pvz., kai kurių valstybių narių viešojo administravimo atveju ar darbo vietų, kurioms reikia išskirtinių įgūdžių, aplinkybėmis.

4.3.2. EESRK pritaria 8 straipsnio 1 dalies nuostatai, kad darbdaviai neturi drausti darbuotojams kitu laiku, nei nustatytasis jų darbo grafike, dirbti kitiems darbdaviams, laikantis Darbo laiko direktyvoje, kuria siekiama apsaugoti darbuotojų sveikatą ir užtikrinti jiems saugą, nustatytą ribų. Vis dėlto EESRK nurodo, kad taikant tokią plataus pobūdžio teisę į darbą keliems darbdaviams reikėtų laikytis valstybių narių nacionalinių taisyklių ir socialinio dialogo bei socialinių partnerystės praktikos ir tradicijų. Darbdaviui gali kilti problemų dėl tokios plataus pobūdžio teisės, ypač tais atvejais, kurie

susiję su svarbiais darbuotojais, nes tokie darbuotojai negali vienu metu dirbti keliems darbdaviams. Kalbant apie Darbo laiko direktyvą, taip pat kyla susirūpinimas, kad darbdaviai galėtų būti atsakingi dėl keliems darbdaviams dirbančių asmenų darbo laiko stebėsenos. EESRK rekomenduoja patikslinti, kad darbdavys neatsako už darbo laiko stebėjimą kitų darbo santykių atveju.

4.3.3. Pagal 8 straipsnio 2 dalį darbdaviai gali nustatyti, kokiais atvejais toks draudimas yra pagrįstas teisėtomis priežastimis, pavyzdžiui, verslo paslapčių apsauga ar interesų konflikto vengimu. 20 konstatuojamojoje dalyje Komisija pateikia nuorodą į specifinių kategorijų darbdavius. Iš esmės darbdaviai gali pritarti 8 straipsnio 2 daliai, bet kartu manyti, kad apribojimus taikant tik darbui specifinių kategorijų darbdaviams jie gali netekti galimybės taikyti būtinus apribojimus svarbiems darbuotojams, neatsižvelgiant į tai, kurios kategorijos darbdaviui jie norėtų dirbti. Vis dėlto profesinės sąjungos nepritaria tokiai plačiai išimčiai, nes ja darbdaviams būtų suteikta teisė vienašališkai nustatyti nesuderinamumo kriterijus, pagal kuriuos būtų ribojamas darbas keliems darbdaviams. Jeigu darbdavys turėtų teisėtą priežastį tokiems apribojimams, privalu, kad jas būtų galima objektyviai pagrįsti, ir todėl už tai, kad būtų išlaikyta nesuderinamų šalių interesų pusiausvyra, visų pirma turėtų būti atsakingi valstybių narių teisės aktų leidėjai ir teismai.

4.3.4. EESRK pritaria pasiūlymu numatytam tikslui gerinti darbo pagal iškvietimą nuspėjamumą. Šį nuspėjamumą galima pagerinti iš anksto nustatytoje apskaitinėje sistemoje apribojus realų darbo laiką ir iš anksto informuojant darbuotojus apie tokį laiką, kaip numatyta 9 straipsnyje. Darbuotojams, kurių darbo grafikas tiesiogiai (pavyzdžiui, dėl darbo užduočių paskirstymo) ar netiesiogiai (pavyzdžiui, reikalaujant, kad darbuotojas reaguotų į klientų reikmes) yra daugiausia kintamas ir dėl to jie privalo būti lankstūs, turėtų būti užtikrintas būtiniausias darbo nuspėjamumas. Nepaisant to, reikės aiškiau nurodyti, kas turima omenyje kalbant apie pakankamai pagrįstą pranešimo darbuotojui apie darbą kitomis dienomis terminą ir kas turėtų nuspręsti, kokie pranešimo terminai yra pagrįsti atitinkamoms pramonės šakoms. Įvairiuose sektoriuose taikoma skirtinga tvarka.

4.3.5. EESRK nurodo, kad direktyvoje valstybėms narėms nepateikta jokių kokybinių gairių dėl apskaitinės sistemos ir išankstinio pranešimo. Negalima atmesti galimybės, kad netgi plataus masto apskaitinis laikotarpis ir pranešimo terminai vis tiek atitiks direktyvą, nors dėl tokio laikotarpio ir terminų darbuotojams nebus geriau užtikrinamas darbo nuspėjamumas. Be to, apskaitinius laikotarpius darbdavys galėtų vienašališkai nustatyti darbuotojui neturint tokios pačios teisės, o dėl to esamas disbalansas išliktų ir toliau.

4.3.6. EESRK palankiai vertina tai, kad darbas, kai darbuotojas iškviečiamas kilus tokiam poreikiui, suteikia lankstumo, kuris lemia sumažėjusį darbuotojo kasdienio gyvenimo nuspėjamumą. Svyruojančios ir nepatikimos pajamos galėtų būti rimta problema, kurią darbuotojams kelia darbas, kai jie iškviečiami pagal poreikį. EESRK mano, kad darbo, kai darbuotojas iškviečiamas pagal poreikį, nebegalima laikyti užimtumo forma nenustačius atitinkamo apskaitinio laikotarpio ir atitinkamo išankstinio pranešimo darbuotojui termino. EESRK rekomenduoja darbo sutartimis, kuriomis numatoma darbo pagal iškvietimą galimybė, užtikrinti tam tikrą valandų skaičių arba atitinkamą atlyginimą.

4.3.7. Pagal 10 straipsnio 1 dalį, pasibaigus šešių mėnesių darbo laikotarpiui, darbuotojai privalo turėti galimybę prašyti darbdavių juos pervesti į nuspėjamesnes ir saugesnes darbo sąlygas užtikrinančią darbo vietą. EESRK palankiai vertina tai, kad ši tvarka bus taikoma visų kategorijų darbuotojams, dirbantiems nestandartinėmis ar nesaugiomis darbo sąlygomis. Komitetas yra susirūpinęs dėl to, kad nėra nuostatos, numatančios įgyvendinamą teisę pereiti prie kitų užimtumo formų, jei yra tokia galimybė. Todėl dėl pačios teisės pateikti prašymą teisinė darbuotojų padėtis reikšmingai nepagerėja, nes jie jau dabar gali pareikšti savo pageidavimus dėl geresnių darbo sąlygų, neterminuotų darbo sutarčių ir kt. Vis dėlto šiam tikslui remti skirtos politikos priemonės turėtų būti veiksmingos ir proporcingos, jomis nereiktų bendrovėms užkrauti nereikalingos administracinės naštos.

4.3.8. EESRK mano, kad būtina papildyti 10 straipsnio 2 dalyje nurodytus reikalavimus dėl darbdavio rašytinio atsakymo. Darbdaviai turėtų pateikti objektyvias su veikla susijusias priežastis, dėl kurių jie atsisako tenkinti prašymą, kad tais atvejais, kai, darbuotojo manymu, prašymas buvo atmestas dėl kitų priežasčių, sprendimą galėtų nepriklausomai peržiūrėti teismai arba tokia peržiūra būtų galima vykdyti vadovaujantis nacionaline praktika. Tik taip galima užtikrinti, kad darbdaviai rimtai svarstytų darbuotojų prašymus, užuot tiesiog pateiktę bet kokią atsakymą, siekdami laikytis formalumų.

4.3.9. EESRK nurodo, kad 10 straipsnio 2 dalimi leisdama nukrypti nuo reikalavimų pateikti rašytinį atsakymą, Komisija pripažįsta ypatingą darbdavių, kai jie yra fiziniai asmenys, taip pat mažųjų ir labai mažų įmonių padėtį. Vis dėlto Komitetas nurodo, kad esama formuluotė būtų taikoma visoms bendrovėms, kuriose dirba 249 ar mažiau darbuotojų ir kurių metinė apyvarta neviršija 50 mln. EUR, o tokios bendrovės sudaro 99 % visų ES bendrovių. Todėl reikėtų iš naujo apsvarstyti šios nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo sritį.

4.3.10. EESRK mano, kad direktyva turėtų sukurti tikrų galimybių pagal nestandartines darbo sutartis dirbantiems darbuotojams pereiti prie labiau standartinių, jų kvalifikaciją atitinkančio užimtumo sąlygų. Tam reikia numatyti būtiniausias teises laikiniejiems darbuotojams būti perkeltiems į neterminuoto darbo vietas ir pereiti nuo darbo ne visą darbo laiką prie darbo visą darbo laiką, jeigu bendrovėje yra laisvų vietų ir darbuotojas turi reikalingus įgūdžius ir kvalifikaciją.

4.3.11. EESRK palankiai vertina 11 straipsnio nuostatą, kad tais atvejais, kai pagal Sąjungos ar nacionalinės teisės aktus ar atitinkamas kolektyvines sutartis darbdaviai privalo mokyti darbuotojus, kad jie galėtų atlikti darbą, kuriam jie buvo įdarbinti, toks mokymas darbuotojams būtų teikiamas nemokamai. Dėl galimos „išlaidų kompensavimo sąlygos“ tuo atveju, kai mokymas apima daugiau nei privaloma pagal teisinius reikalavimus ir po jo darbuotojas įgyja aukštesnę kvalifikaciją, tačiau netrukus po mokymo išeina iš darbo, EESRK pažymi, kad tokius pavienius atvejus reikia tinkamai pagrįsti ir pririnkus suderinti tarp socialinių partnerių, bet kokiu atveju reikia laikytis proporcingumo principo ir leisti jas taikyti regresyviai (t. y. mažėjant kompensavimo rizikai priklausomai nuo darbo santykių trukmės).“

4.3.12. EESRK palankiai vertina tai, kad 12 straipsnyje numatyta galimybė 7 ir 11 straipsniuose nustatytus minimaliuosius standartus keisti pagal kolektyvines sutartis, jeigu tokiomis sutartimis ir toliau bus tinkamai užtikrintos darbuotojų teisės ir bendra darbuotojų apsauga. Norėtume atkreipti dėmesį į tai, kad dėl skaidrių ir nuspėjamų darbo sąlygų, vedant socialinį dialogą, visų pirma turėtų derėtis socialiniai partneriai.

4.4. Kitos nuostatos

4.4.1. EESRK pabrėžia tai, kad 13 straipsnyje reikalaujama, jog valstybės narės užtikrintų atitiktį šiai direktyvai, ir tai, kad jai prieštaraujančios kolektyvinių ir individualiųjų sutarčių nuostatos būtų pripažintos niekinėmis arba pakeistos taip, kad atitiktų šios direktyvos nuostatas. Valstybėse narėse reikėtų atidžiai, ypač atsižvelgiant į 12 straipsnį, išanalizuoti panaikinimo padarinius ir atitinkamą atitiktį direktyvai. Reikėtų skatinti ir gerbti socialinių partnerių vaidmenį užtikrinant atitiktį.

4.4.2. Pasiūlymo 14 straipsnyje numatomos priemonės, kuriomis būtų nustatomos sankcijos dėl direktyvos informavimo prievolių pažeidimo. EESRK ankstesnėje nuomonėje atkreipė dėmesį į šią spragą ir ragino ją ištaisyti⁽⁴⁾. EESRK laikosi nuomonės, kad sankcijos, kai jos pagrįstos, turėtų atitikti darbuotojo patirtos žalos mastą. Taip būtų galima išvengti bylinėjimosi dėl net pačių smulkiusių techninių direktyvos pažeidimų. EESRK palankiai vertina 14 straipsnio 2 dalies nuostatą, pagal kurią darbdaviams suteikiama 15 dienų pateikti trūkstamą informaciją.

4.4.3. EESRK palankiai vertina 15 straipsnyje valstybėms narėms nustatytą reikalavimą užtikrinti, kad darbuotojams būtų suteikta galimybė veiksmingai ir nešališkai spręsti ginčus ir teisę į teisių gynimą, įskaitant tinkamą kompensaciją, jei pažeidžiamos šia direktyva susijusios jų teisės.

4.4.4. EESRK palankiai vertina 16 straipsnio nuostatą, kuriomis bendram draudimui drausminti darbuotojus suteikiama apčiuopiama forma. Šios nuostatos, kurias valstybės narės turėtų įgyvendinti aiškiai uždraudamos diskriminaciją, yra ženklas praktikuojantiems teisininkams ir jos veikia kaip prevencinė priemonė.

4.4.5. EESRK pažymi, kad 17 straipsnyje numatoma apsauga nuo atleidimo iš darbo ir susijusi prievolė įrodyti. 17 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad valstybės narės privalo uždrausti atleisti darbuotojus (arba imtis atleidimui prilygstančių priemonių) ir rengtis jų atleidimui, jei tokio atleidimo priežastis – darbuotojų naudojimas šioje direktyvoje nustatytais teisėmis. Kartu su 17 straipsnio 2 dalimi, pagal kurią darbuotojai, manantys, kad buvo atleisti dėl to, kad pasinaudojo šia direktyva nustatytais teisėmis, gali prašyti darbdavio tinkamai pagrįsti jų atleidimą, minėta nuostata yra naudinga priemonė siekiant įgyvendinti šia direktyva nustatytas teises. 17 straipsnio 3 dalies požiūris – kad prievolė įrodyti,

⁽⁴⁾ OL C 125, 2017 4 21, p. 10.

jog darbuotojas atleistas dėl kitų priežasčių nei darbuotojo diskriminacija, tenka darbdaviui – yra nukreiptas teisinga linkme, tačiau yra tam tikro susirūpinimo dėl teisinio pagrindo, kurį reikėtų patikslinti. Reikėtų aiškiai nurodyti, kad atleidimai ar panašios priemonės negalioja dėl to, kad darbuotojai pasinaudojo direktyvoje numatytais teisėmis.

4.4.6. EESRK pritaria 18 straipsnyje valstybėms narėms nurodytoms prievolėms nustatyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias nuobaudas už nacionalinių įgyvendinimo nuostatų pažeidimus.

4.4.7. EESRK palankiai vertina 19 straipsnyje pateiktas aiškias nuostatas, kuriomis draudžiama šiuo teisės aktu sumažinti esama Direktyva dėl informavimo raštu jau nustatytus standartus (7 straipsnis), o šis draudimas būtinas tais atvejais, kai esminių teisių standartai yra aukštesni. Vis dėlto 1 pastraipą reikėtų patikslinti siekiant, kad ne tik būtų negalima sumažinti bendro apsaugos lygio, bet ir (kas konkrečiai susiję su atskiromis sritimis, kuriose direktyva taikoma) užkirsti kelią tam, kad įgyvendinus šią direktyvą nepablogėtų padėtis ja reglamentuojamose srityse.

4.4.8. EESRK yra patenkintas dėl to, kad pagal 21 straipsnį šia direktyva nustatytos teisės ir prievolės turės būti taikomos ir esamoms darbo sąlygoms. Ši priemonė yra teisinga ir būtina atsižvelgiant į geresnę teisinę padėtį, kurią siekiama užtikrinti šia direktyva. Vis dėlto Komitetas pripažįsta, kad taip bendrovės gali patirti išlaidų ir papildomos naštos. Reikėtų imtis priemonių padėti darbdaviams, kai jie yra fiziniai asmenys, ir bendrovėms, ypač – mažosioms ir labai mažoms įmonėms įvykdyti šia direktyva nustatytas prievolės.

Bruselis, 2018 m. gegužės 23 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl ES informacinių sistemų (sienų ir vizų) sąveikumo sistemos sukūrimo, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos sprendimas 2004/512/EB, Reglamentas (EB) Nr. 767/2008, Tarybos sprendimas 2008/633/TVR, Reglamentas (ES) 2016/399 ir Reglamentas (ES) 2017/2226

[COM(2017) 793 *final* – 2017/0351 (COD)]

ir dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl ES informacinių sistemų (policijos ir teismo bendradarbiavimo, prieglobsčio ir migracijos) sąveikumo sistemos sukūrimo

[COM(2017) 794 *final* – 2017/0352 (COD)]

(2018/C 283/07)

Pranešėja: **Laure BATUT**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2018 1 18 Europos Parlamentas, 2018 2 28
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje	2018 4 25
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 5 23
Plenarinės sesijos Nr.	535
Balsavimo rezultatai (už/prieš/susilaikė)	160/3/2

1. Išvados ir pasiūlymai

1.1. EESRK mano, kad Komisijos pasiūlymas, kuriuo siekiama pagerinti ES sienų ir vizų, policijos ir teismo bendradarbiavimo, prieglobsčio ir migracijos informacinių sistemų sąveikumą yra naudingas ir jį vertina teigiamai.

1.2. EESRK laikosi nuomonės, kad šio sąveikumo užtikrinimas turėtų būti strateginis ES tikslas siekiant, kad ji ir toliau būtų atvira erdvė, kurioje užtikrinamos pagrindinės teisės ir judumas. ES ir valstybės narės privalo apsaugoti žmonių privatumą ar saugumą; turėtų būti visapusiškai laikomasi negražinimo principo.

1.3. Sąveikumo priemonės būtų geriau suprantamos, jei:

- įgyvendinant ES migracijos strategiją, jomis bus užtikrinama laisvės ir saugumo pusiausvyra laikantis valdžių padalijimo principo;
- garantuotų suinteresuotiesiems asmenims pagrindines jų teises, visų pirma jų asmens duomenų ir privatumo apsaugą, teisę per pagrįstą terminą ir prieinamais būdais peržiūrėti, ištaisyti ir ištrinti savo duomenis;
- jomis dar kartą būtų patvirtintas, įskaitant visuose vykdomuosiuose dokumentuose, reikalavimas taikyti integruotąją duomenų apsaugą (angl. *privacy by design*);
- jos nekeltų naujų kliūčių įprastam keleivių ir prekių vežimui.

1.4. EESRK ragina nustatyti su duomenų naudojimu teisėsaugos tikslais susijusias procedūras ir garantijas, kurios:

- įpareigotų numatyti šiai sričiai taikyti ES teisės aktą, kuriuo suteikiama geriausia apsauga (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas);
- padėtų greičiau nustatyti už tarptautinės apsaugos prašymų nagrinėjimą atsakingą valstybę narę;
- leistų užtikrinti suinteresuotiems asmenims jų teisę kreiptis į dviejų pakopų teismus;
- garantuotų nepilnamečiams, visų pirma nelydimiems, gyvenantiems be leidimo, persekiojamiems ar įvykdžiusiems nusikaltimus, teisę gauti vizas, būti apsaugotiems ir integruotiems bei teisę būti pamirštiems per trumpesnę laiką nei suaugusiųjų atveju.

1.5. EESRK mano, kad reikėtų toliau tobulinti dabartinę informacinių sistemų teisinį pagrindą ir atsižvelgti į duomenų rinkimo sistemų atnaujinamumą. Jis rekomenduoja:

- stiprinti esamų duomenų bazių ir ryšių kanalų saugumą;
- vertinti *ex ante* kontrolės stiprinimo poveikį rizikos valdymui;
- pavesti vykdyti nuolatinę struktūros kontrolę ir vertinimą duomenų apsaugos institucijoms (EDAPP) ir reikalauja, kad vadovai kiekvienais metais pateiktų sprendimus priimančioms institucijoms ir Komisijai sąveikumo komponentų saugumo ataskaitas ir kas dvejus metus – priemonių poveikio pagrindinėms teisėms ataskaitas.

1.6. EESRK mano, kad projektą turi vykdyti kompetentingi darbuotojai, ir ragina:

- numatyti atitinkamoms institucijoms ir „eu-LISA“ darbuotojams skirtas tvirtas mokymo programas;
- užtikrinti griežtą darbuotojų ir kandidatų į agentūros darbuotojus kompetencijos kontrolę.

1.7. EESRK reiškia susirūpinimą dėl naujos sistemos finansavimo. Bus labai svarbu vykdyti planavimo stebėseną, siekiant išvengti biudžeto nesilaikymo ir laiku, t. y. iki 2029 m. užbaigti šį projektą.

1.8. EESRK rekomenduoja iki pat projekto užbaigimo informuoti piliečius apie jo įgyvendinimo pažangą ir teikti asmenims šviečiamojo pobūdžio informaciją apie jiems taikytinus patikrinimus. Mano, kad turi būti numatyta galimybė viską sustabdyti, jei dėl piktnaudžiavimo sistemos veikimu kyla pavojus pagrindinėms laisvėms ir teisėms.

2. Įžanga

2.1. Tarptautiniu mastu 2017-ieji metai pripažinti nestabiliais tiek geopolitiniu, tiek valstybių narių vidaus saugumo atžvilgiu, todėl Taryba ne kartą prašė Komisijos diegti priemones, kuriomis būtų galima iš naujo aptikti grėsmę keliančių asmenų, kurie jau buvo slapta stebėti vienoje iš valstybių narių, pėdsakus. Nustatyti, kur jie pereina sienas, kaip ir kokiais maršrutais keliauja po Europą, gali tapti esminiu Sąjungos saugumo uždaviniu.

2.2. 2016 m. liepos 6 d. rezoliucijoje Parlamentas ragino Europos Komisiją užtikrinti reikiamas duomenų apsaugos priemones.

2.3. Nagrinėjamais dokumentais siekiama „Šengeno erdvės išsaugojimo ir stiprinimo“⁽¹⁾. Sąjunga jau yra patvirtinusi daug taisyklių ir įdiegusi skaitmeninių informacinių paslaugų, susijusių su asmenų ir prekių kontrole sienų perėjimo punktuose.

2.4. Priminimas:

- **SIS – Šengeno informacinė sistema** – tai vienas seniausių mechanizmų, kuris jau pertvarkytas ir kuriuo valdomi plataus spektro įspėjimai apie asmenis ir prekes;

⁽¹⁾ COM(2017) 570 final.

- **Eurodac – ES sistema, skirta** prieglobsčio prašytojų ir neteisėtų **imigrantų pirštų atspaudams lyginti** pasienyje ir valstybėse narėse bei už prašymų nagrinėjimą atsakingai valstybei narei nustatyti (EESC 2016–02981, pranešėjas – J. A. Moreno Díaz ⁽²⁾);
- **VIS – Vizų informacinė sistema** (Vizų kodeksas), kuria valdomos trumpalaikės vizos (EESC 2014–02932, pranešėjai – A. Pezzini ir L. M. Pariza Castaños ⁽³⁾);
- **AIS – atvykimo ir išvykimo sistema**, dėl kurios turi būti priimtas sprendimas ir kuria turėtų būti elektroniniu būdu valdomi pasų duomenys ir informacija apie į Šengeno erdvę atvykstančių trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir išvykimo datas (CESE 2016–03098, SOC/544, pranešėjas – C. Pîrvulescu ⁽⁴⁾);
- **ETIAS – Europos kelionių informacijos ir leidimų sistema**, dėl kurios turi būti priimtas sprendimas, turėtų tapti plačia automatizuota trečiųjų šalių piliečių, kuriems vykstant į Šengeno erdvę nereikalinga viza, duomenų saugojimo ir *ex ante* patikros sistema (CESE 2016–06889 SOC/556, pranešėjas – J. Simons ⁽⁵⁾);
- **ECRIS-TCN – ES keitimosi informacija apie trečiųjų šalių piliečių teistumą sistema** – šiuo metu Komisijos siūloma skaitmeninė keitimosi informacija apie nacionalinių teismų priimtus sprendimus sistema.

2.5. Dabartines įgaliotosios institucijos turimas priemonės galima palyginti su išmaniuoju telefonu, kuriame įdiegtos įvairios taikomosios programos, kurios tarpusavyje nesusijusios ir kiekviena teikia „savo“ informaciją.

2.6. Šios sistemos, išskyrus SIS, orientuotos į **trečiųjų šalių piliečių valdymą**. Sukurtos šešios viena kitą papildančios decentralizuotos sistemos. Visą ieškomą informaciją tyrimo tarnybos gauna iš skirtingų duomenų bazių, pasinaudodamos savo turimais priegios leidimais.

2.7. Komisija siekia išspręsti šį klausimą:

- pasirinkti metodą, kad nebūtų keičiamos esamos struktūros ir būtų išsaugotas tų sistemų savitarpio papildomumas, suderinti užklausas su visomis duomenų bazėmis tuo pačiu metu, kad patekimo į ES teritoriją momentu ir pateikus vienintelę užklausą sistemai visa esamose duomenų bazėse surinkta informacija būtų prieinama kontrolės institucijai, kuri turi leidimą ją peržiūrėti, ir visa tai turi vykti nepažeidžiant duomenų apsaugos taisyklių ir pagrindinių teisių.

2.8. Nagrinėjamais pasiūlymais Europos Komisija siekia:

2.8.1. suteikti papildomų galimybių, užtikrinant prieigą prie Europolo ir Interpolo, kurie jau bendradarbiauja su ES kontrolės institucijomis, duomenų bazių;

2.8.2. sinchronizuoti informacijos paieškas, siekiant sumažinti atsako trukmę tvarkant migrantų duomenų bylas ir, prireikus, paspartinti saugumo tarnybų reagavimą. Šiuo tikslu ji siūlo įsteigti naujus subjektus, kurie sudarytų galimybę sąveikiai veikti dabartinėms sistemoms.

2.9. **Komisija siekia kuo sėkmingiau užpildyti skirtingų sistemų spragas; pagerinti** Šengeno erdvės išorės sienų valdymą; padėti užtikrinti Europos Sąjungos vidaus saugumą; kovoti su tapatybės klastojimu, spręsti daugiabinių tapatybių problemas; surasti įtariamus ar jau nuteistus asmenis ir tikrinti jų tapatybę Šengeno erdvėje.

2.10. Jeigu vėl pasitelksime išmaniojo telefono įvaizdį, įgaliotoji institucija galėtų ne tik naudotis įvairiomis taikomosiomis programomis, bet ir, atlikdama vieną paiešką su savo prieigos kodais, vienu metu surinkti duomenis, saugomus visose savo laikmenose: asmeniniame kompiuteryje, mobilijame telefone, telefone, planšetiniame kompiuteryje, nešiojamajame kompiuteryje ir pan.

⁽²⁾ OL C 34, 2017 2 2, p. 144.

⁽³⁾ OL C 458, 2014 12 19, p. 36.

⁽⁴⁾ OL C 487, 2016 12 28, p. 66.

⁽⁵⁾ OL C 246, 2017 7 28, p. 28.

3. Sistemos veikimas

3.1. Komisija pradėjo konsultacijas ir subūrė aukšto lygio informacinių sistemų ir sąveikumo ekspertų grupę⁽⁶⁾, kurios narius skyrė valstybės narės, Šengeno grupės šalys, ES agentūros, kaip antai „eu-LISA2“⁽⁷⁾ ir FRA⁽⁸⁾, koordinuojamą Vidaus reikalų GD.

Metodas: tarpusavio sujungimas ar sąveikumas?

3.1.1. Informacinių sistemų **tarpusavio sujungimas** – tai galimybė susieti tarpusavyje informacines sistemas, kad vienoje sistemoje saugomus duomenis būtų galima automatiškai peržiūrėti naudojantis kita sistema.

3.1.2. **Sąveikumas**⁽⁹⁾ yra informacinių sistemų gebėjimas palaikyti ryšius, keistis duomenimis ir panaudoti pasikeista informacija, laikantis prieigos prie sistemų įgaliojimų.

3.2. Sąveikumo pasirinkimas

3.2.1. Komisija mano, kad tai iš esmės nepakeis esamos struktūros ir kompetencijos sričių, o duomenys liks atskirose saugyklose. Nepaisant didesnių duomenų perdavimo galimybių, taip bus geriau užtikrinamas sistemų ir duomenų saugumas, ir, aišku, jie tikrai nebus prieinami internetu. Dokumentai, dėl kurių prašoma pateikti nuomonę, turi daug panašumų ir:

— vienas jų, COM(2017) 793, skirtas informacinių sistemų (sienų ir vizų) sąveikumui,

— kitas – COM(2017) 794, yra susijęs su policijos ir teisminiu bendradarbiavimu, prieglobsčiu ir migracija.

3.3. Naujos priemonės

3.3.1. Siekiant užtikrinti sąveikumą šešios bazės bus papildytos nauja iš keturių naujų priemonių sudaryta struktūra, kad būtų galima dirbti greitai, paiešką sistemoje atliekant tik vieną kartą, o užklausas visada turi pateikti įgalioti asmenys.

3.4. Europos paieškos portalas (ESP)

3.4.1. Įgaliojami priežiūros institucija (galutinis naudotojas) turėtų turėti bendrą prieigą prie visos sistemos. Užuoat atlikusi šešias paieškas, ji pradėtų tik vieną (policijoje, muitinėje ir pan.) ir vienu metu peržiūrėtų keletą duomenų bazių ieškant reikiamų duomenų, jų neišsaugant. Jeigu jie yra, sistema juos suras. Įtariant nusikaltimu ar teroristine veikla pirmoji paieška galės būti neutrali kontroliuojamo asmens atžvilgiu („no-hit“), bet jeigu duomuo sutampa su antruoju informacijos punktu („hit“), rastu tokiose duomenų bazėse kaip SIS, AIS, ETIAS, tai galėtų sudaryti galimybę atlikti išsamesnę paiešką ir tyrimą.

3.5. Bendra BAP (Bendra biometrinių duomenų atitikties nustatymo paslauga, angl. Shared BMS – Biometric Matching Service)

3.5.1. Šioje bendroje duomenų atitikties nustatymo platformoje bus galima vienu metu rasti ir palyginti matematinius ir biometrinius duomenis, pirštų atspaudus ir asmens tapatybės dokumentams skirtas nuotraukas, kurie saugomi įvairiose duomenų bazėse, kaip antai SIS, Eurodac, VIS, AIS⁽¹⁰⁾, ECRIS, bet ne ETIAS; jų duomenys turės būti suderinami.

3.5.2. Matematiniai duomenys nebus saugomi savo originalia forma.

3.6. Bendra TDS (Bendra tapatybės duomenų saugykla, angl. CIR – Common Identity Repository)

3.6.1. Bendroje tapatybės duomenų saugykloje bus saugomi duomenys, susiję su biografiniais ir biometriniais pasienyje arba valstybėse narėse (Šengeno erdvės) patikrintų trečiųjų šalių piliečių asmens tapatybės duomenimis. Paiešką paspartins skirtingose bazėse saugomų duomenų sutapimo rodiklis. Atsakomybę prisiimant ir apsaugos priemonės teikiant Agentūrai „eu-LISA“, šie duomenys bus saugomi taip, kad joks asmuo negalėtų vienu metu peržiūrėti daugiau kaip vienos raidinės skaitmeninės eilutės. TDS, kuri būtų sukurta remiantis AIS ir ETIAS, duomenys neturėtų būti dubliuojami. Saugykloje bus galima atlikti ir civilinę paiešką.

⁽⁶⁾ Vidaus reikalų GD, padalinys B/3; 2016 m. birželio 17 d. Komisijos sprendimas C/2016/3780; <http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?Lang=LT>.

⁽⁷⁾ Europos didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūra.

⁽⁸⁾ FRA: ES pagrindinių teisių agentūra.

⁽⁹⁾ Komisijos komunikatas COM(2016) 205 final „Patikimesnės ir pažangesnės sienų ir saugumo informacinės sistemos“.

⁽¹⁰⁾ Pasviruoju šriftu pažymima, kad dokumentai dėl šių organų dar nėra priimti.

3.7. DTD (Daugybinių tapatybių detektorius, angl. MID – Multiple-Identity Detector)

3.7.1. Bus naudojamas tikrinti *bona fide* asmenų tapatybei ir kovoti su tapatybės klatojimu, vienu metu atliekant paiešką visose bazėse. Panašios priemonės, kuri turėtų sudaryti galimybę išvengti neteisėto naudojimosi tapatybe, dar nenaudojo nė viena institucija.

3.8. Agentūros „eu-LISA“ vaidmuo ⁽¹¹⁾

3.8.1. 2011 m. įsteigtos agentūros užduotis – padėti įgyvendinti ES politiką teisingumo, saugumo ir laisvės srityse. Ši Taline, Estijoje, įsteigta agentūra jau užtikrina keitimąsi informacija tarp įvairių valstybių narių teisėsaugos institucijų ir tinkamą ir nenutrūkstamą didelės apimties informacinių sistemų veikimą ir laisvą asmenų judėjimą Šengeno erdvėje.

3.8.2. Ji dirba rengiant pažangiai valdomų sienų („Smart Borders“) projektą ir naujojoje keitimosi duomenimis struktūroje atliks su asmenimis, institucijomis, tyrimais ir tyrėjais susijusių duomenų saugotojo vaidmenį. Ji kontroliuos prašymus pateikusių asmenų įgaliojimus ir užtikrins duomenų saugumą, įskaitant incidentų atvejus (pasiūlymų COM(2017) 793 ir 794 44 straipsnis).

3.8.3. **Naudojant universalų pranešimų formatą** (UPF) (angl. *Universal Message Format*), kurį dar reikia sukurti, taptų lengviau dirbti su naujomis sistemomis, kurios bus privalomos, valstybėse narėse būtų kuriamos sąsajos, jeigu jos dar jų neturi, ir laikino vertimo iš vienos kalbos į kitą sistema.

3.9. Asmens duomenų apsauga (Chartijos 7 ir 8 straipsniai):

3.9.1. Pasiūlyme dėl reglamento pripažinta saugumo incidentų galimybė. Visų pirma valstybės narės ir jų duomenų sistemos turi atitikti duomenų apsaugos principus, nustatytus teisės aktuose, Sutartyje, Pagrindinių teisių chartijoje ir Bendrajame duomenų apsaugos reglamente ⁽¹²⁾, kuris įsigalios 2018 m. gegužės 25 d.

4. Diskusija

4.1. Sąveikumo pridėtinė vertė demokratijoje

4.1.1. ES reikia reglamentavimo ir tyrimo priemonių, kurios ją apsaugotų nuo nusikalstamumo. Informacinių sistemų sąveikumas yra galimybė įgyvendinti teisės viršenybę ir žmogaus teisių apsaugą.

4.1.2. AIS ir ETIAS, susieti su BAP ir TDS, įgalins kontroliuoti sieną kertančius įtariamus asmenis ir išsaugoti jų duomenis. Tačiau teisėsaugos institucijų prieiga naudojantis BAP „prie ne teisėsaugos informacinių sistemų ES lygmeniu“ (pasiūlymų COM(2017) 793 ir COM(2017) 794 17 straipsnis) negali būti suderinama su minėtais tikslais, kuriais grindžiami nuomonėje nagrinėjami pasiūlymai. Komitetas (SESV 300 straipsnio 4 dalis) privalo priminti proporcingumo principą ir prašo Komisijos vengti bet kokių „Big Brother“ ⁽¹³⁾ tipo schemų ir kliūčių europiečių judėjimo laisvei kūrimo.

4.1.3. Siūlomas pasienyje ir Sąjungos teritorijoje atliekant asmenų judėjimo ir dokumentų patikrinimą gaunamų asmens duomenų rinkimo ir panaudojimo modelis pristatomas kaip nepralaidus, prieinamas tikrai įgaliotiems asmenims saugumo ir valdymo tikslais, be to, šis modelis leis užtikrinti sklandesnes procedūras.

4.1.4. Komitetui kyla klausimų dėl nepralaidumo: spragų liks, o 9 metus kuriama struktūra grindžiama „pamatais“, kurie vis dar neegzistuoja, pvz., AIS, ETIAS ar nacionalinės sąsajos. Technologijos yra nuolat tobulėja, todėl projektas būtinai turi būti grindžiamas technikos pažanga, o biudžete nenumatyta lėšų technikos senėjimo problemoms spręsti tam tikruose skaitmeninių technologijų sektoriuose.

⁽¹¹⁾ 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1077/2011, kuriuo įsteigiama Europos didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūra.

⁽¹²⁾ 2016 m. balandžio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo ir kuriuo panaikinama Direktyva 95/46/EB (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas). Žr. EESRK nuomonės OL C 229, 2012 7 31, p. 90 ir OL C 345, 2017 10 13, p. 138.

⁽¹³⁾ George Orwell, „1984-iejį“.

4.1.5. Be to, sparti vadinamųjų dirbtinio intelekto (DI) algoritmų naudojimo plėtra projekte galėjo būti laikoma sistemų kontrolės ir saugumo užtikrinimo priemonėmis, pavestomis sprendimus priimančioms institucijoms demokratiniam struktūros panaudojimui užtikrinti.

4.1.6. Pasiūlymu kuriama sistema, taikytina *bona fide* subjektams, kurie gerbia įstatymus. Aplinkybė, kad sistema bus valdoma žmonių, ramina, bet žmonės gali tapti ir viena silpnųjų jos grandžių. Komitetas siūlo įtraukti straipsnį, kuriame būtų numatyti „diferenciniai jungikliai“, pritaikytini politinės ir (arba) vadovavimo krizės atvejais, nes bet kokia vienos bazės problema galėtų kelti pavojų visai struktūrai⁽¹⁴⁾. Bendras universalus pranešimų formatas (UPF) galėtų būti taikomas tarptautiniu mastu; tai yra labai teigiama, tačiau labai rizikinga duomenų apsaugos požiūriu. Įgaliosioms institucijoms tektų didžiulė atsakomybė. Šie aspektai nagrinėjamuose dokumentuose nenumatyti.

4.2. Pagrindinių teisių apsauga

4.2.1. Pagrindinės teisės yra absoliučios; jų apribojimai galimi tik tuo atveju, kai tai yra būtina ir kai tai tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrus interesus, ir jeigu nekeičiama jų esmė (Pagrindinių teisių chartijos 8 straipsnis ir 52 straipsnio 1 dalis). Komitetui kyla klausimas, kaip galima vertinti priežiūros priemonių proporcingumą, tais atvejais, kai nuo persekiojimo bėgantys migrantai prašo prieglobsčio Sąjungos krantuose? (COM(2017) 794 final, Aiškinamasis memorandumas – Pagrindinės teisės). Dėl įtariamųjų paieškos siekiant išvengti nusikalstamos veikos, būtent teroro aktų, **mūsų demokratijos neturi priartėti prie nusikalstamumo prezumpcijos taikymo**; reikia atskirti „veiką“, kuria sutrikdoma viešoji tvarka, nuo „nuomonių“.

4.2.2. Pagarba Chartijoje įtvirtintoms kiekvieno žmogaus teisėms turi padėti užtikrinti saugumo ir laisvės pusiausvyrą, nes be jos nebelieka demokratijos. Komitetas mano, kad ši pusiausvyra yra ypač svarbi ir šio tikslo visos priežiūros institucijos, įskaitant priežiūros, turi nuolat siekti tiek nacionaliniu, tiek ES lygmeniu.

4.2.3. Paieškoje dalyvaujančių institucijų grandinė ir su ja susiję metaduomenys bus saugomi sistemoje. Turi būti gerbiamos pagrindinės pačių įgaliotųjų institucijų teisės, susijusios su generuojamais duomenimis, visų pirma teisė į saugumą, privatų gyvenimą, nes piktavališko įsibrovimo į struktūrą atveju nuo duomenų gavimo iki ištyrimo momento duomenys gali būti panaudojami piktinaudžiaujant.

4.3. Duomenų apsauga

4.3.1. Pasiūlymuose pripažįstamas pritaikytosios ir standartizuotosios asmens duomenų apsaugos principas, nors jų aiškinamuosiuose memorandumuose primenama, kad, pasak Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, tai nėra absoliuti prerogatyva. Komitetas pripažįsta prevencinių priemonių privalumus: jomis užtikrinamas saugumas, kova su netikra asmens tapatybe ir teisė į prieglobstį. Tačiau jis linkęs pabrėžti duomenų matematizavimo ir anonimizavimo ribas: suinteresuotiems asmenims vėliau gali pririnkti jų duomenų.

4.3.2. Jis taip pat pabrėžia, kad saugomi biometriniai ir biologiniai duomenys yra ypač svarbūs tam tikroms įmonėms ir kovojant su nusikalstamumu. Kibernetinis saugumas šiuo atveju toks pat svarbus kaip fizinis saugumas, tačiau jam pasiūlymuose skiriama pernelyg mažai dėmesio. Sukaupti duomenys bus saugomi vienoje fizinėje vietoje; netgi gerai saugoma, ji gali būti pažeidžiama.

4.3.3. EESRK primena, kad duomenų apsaugos ir teisės reikalauti ištrinti duomenis (teisės būti pamirštam) srityje Sąjungos institucijos ir organai privalo laikytis Reglamento (EB) Nr. 45/2001 nuostatų, kuriomis taikoma apsauga yra silpnesnė nei suteikiama 2016 m. Bendrojo duomenų apsaugos reglamentu⁽¹⁵⁾ (įsigaliosiančiu 2018 m. gegužės mėn.), kurio nuostatų valstybės narės privalo laikytis. Komitetas pabrėžia, kaip sudėtinga šią teisę įgyvendinti, ir baiminasi, kad keliautojai, migrantai, prieglobsčio prašytojai nesugebės pasiekti, kad jos būtų paisoma:

1. kad visa struktūra būtų saugi, asmens duomenų apsauga turi būti užtikrinama visose esamose nacionalinėse ir ES duomenų bazėse;
2. ji ypač svarbi siekiant, kad piliečiai sutiktų, kad virš jų būtų ištemptas toks milžiniškas stebėsenos priemonių tinklas.

4.3.4. Pasiūlymuose aiškiai nenurodyta įgaliotųjų institucijų surinktų duomenų saugojimo trukmė. Dokumentuose minimos taisyklės, kuriomis galima įgyvendinti teisę ištaisyti ir (arba) ištrinti duomenis, susijusius su išvykimu iš valstybės, kurioje pateiktas prašymas (atsakingos valstybės) ir grįžimu į ją, bet nenurodyti duomenų saugojimo terminai (pasiūlymų 47 str.). Komitetas rekomenduoja nustatyti tokį terminą: nepilnamečiams jis turėtų būti trumpesnis (Chartijos 24 str.), išskyrus terorizmo atvejus, kad jie turėtų galimybę integruotis.

⁽¹⁴⁾ Duomenų apsaugos institucijos (EDAPP), priedas, 2017 m. gegužės mėn. paskelbta aukšto lygio ekspertų grupės galutinė ataskaita.

⁽¹⁵⁾ Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (ES) 2016/679.

4.4. Valdymas ir atskaitomybė

4.4.1. Tarptautinėms duomenų bazėms taikomos ne tokios pat taisyklės kaip ES informacinėms sistemoms. Universalus priegios formato, kuris galėtų tapti tarptautiniu, įdiegimas būtų tikrai techninis elementas, kuris reglamentų neįjungs, nors Interpolas neabejotinai privalo paisyti JT Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 17 str. nuostatų⁽¹⁶⁾. Be to, įgaliojimų suteikimas ir toliau bus priskiriamas valstybių narių kompetencijai. EESRK mano, kad pasiūlymuose šis klausimas turėtų būti nagrinėjamas.

4.4.2. Pakaks vienos užklauso ir jungtinė ES duomenų bazė pateiks savo verdiktą. EESRK pabrėžia, kad susidariusi biurokratija bus daugiau nei proporcinga pasiektai spartai. Valdymą užtikrins Komisija, kuri kartu su valstybėmis narėmis vykdys priežiūros procedūrą. Atsparos tašku taps agentūra „eu-LISA“, kuriai konkrečiai pavesta sukurti informacijos apie sąveikumo įgyvendinimą rinkimo procedūras; ji gaus informaciją iš valstybių narių ir Europolo bei kas ketverius metus pateiks Tarybai, Europos Parlamentui ir Komisijai techninio įvertinimo ataskaitą, o vėliau pati Komisija parengs bendrą ataskaitą (pasiūlymų 68 straipsnis). Komiteto nuomone, tokios sekos yra gerokai per ilgos. Sąveikumo komponentų saugumo vertinimas (68 straipsnio 5 dalies d punktas) turėtų būti atliekamas ne rečiau kaip kiekvienais metais, o poveikio pagrindinėms teisėms vertinimas (to paties straipsnio b punktas) – bent kas dvejus metus.

4.4.3. Komitetas apgailestauja, kad tokias svarbias sritis, kurios aptariamose šiuose pasiūlymuose, valdys ES agentūros, kurių personalo atranka ir veikimas daugeliui piliečių yra neaiškūs. Jis mano, kad būtina sujungti gerą patirtį ir paprašyti pateikti nuomones visų nepriklausomų duomenų naudojimo kontrolės institucijų (EDAPP) bei kitų agentūrų, kaip antai FRA ir ENISA.

4.4.4. Visos šios naujosios struktūros ir procedūros bus nustatytos Komisijos deleguotaisiais ir įgyvendinimo aktais. Komitetas tikisi, kad tikslas gerbti pagrindines teises ir apsaugoti asmens duomenis ir ateityje bus įtvirtintas visuose teisės aktuose siekiant gerinti asmenų priėmimą pasienyje. EESRK rekomenduoja iki pat projekto užbaigimo informuoti ES piliečius apie jo etapus ir teikti asmenims šviečiamojo pobūdžio informaciją apie jiems taikytinus patikrinimus.

5. Būtinasis kontrolės institucijų rengimas visoje Sąjungoje

5.1. Komitetas mano, kad, priešingai, nei Komisija teigia savo poveikio vertinimo santraukoje (C), pradiniu laikotarpiu (po 2021 m.) reikės surengti daug mokymų. Komisija nurodo 76 mln. EUR sumą per metus. Pereinant prie naujų procedūrų visuomet būtini patobulinimai. Šiuo atveju – visų Sąjungos sienų ir nacionalinių sistemų. Tam tikros valstybės narės dar neturi suderinamų sistemų ir joms reikės dėti dideles pastangas, kad sukurtų sąsajas ir galėtų prisijungti prie sistemos. Kad sąveika būtų sklandi reikės išspręsti valstybių narių skirtumą problemą.

5.2. Svarbiausia išmokyti naudotis kokybiškais duomenimis ir universalioju pranešimų formatu (UPF). Komitetas siūlo kartu su CEPOL⁽¹⁷⁾, Frontex, Europolu ir kt. sukurti bendrą įgaliotųjų institucijų mokymo centrą, įtraukiant „eu-LISA“ darbuotojus, kurių įgūdžiai turi būti griežtai tikrinami.

5.3. Tokios priemonės kaip daugybinių tapatybių detektorius (DTD) nėra niekur kitur. Jeigu pasiseks jį įdiegti, tai bus galinga priemonė. Naujajai struktūrai reikės geresnės kokybės duomenų. Kad struktūra pateisintų su projektu siejamus lūkesčius, visos valstybės narės turi dalyvauti tuo pačiu lygmeniu, nes priešingu atveju spragos bus didesnės nei anksčiau ir bus sunkiau įgyvendinti teisę į prieglobstį ir teisę į tarptautinę apsaugą (Chartijos 18 ir 19 straipsniai).

6. Finansavimas

6.1. Visa siūloma struktūra grindžiama tam tikromis prielaidomis: kad sprendimus priimančios institucijos patvirtins sistemas AIS, ETIAS, UPF, kad tinkamai veiks DTD ir bus užtikrintas TDS saugumas. Ar du organai – EDAPP ir agentūra „eu-LISA“, o galbūt ir agentūra ENISA, turės pakankamai darbuotojų ir lėšų? Komisija siūlo bendrą ES ir valstybių narių finansavimą. Komitetas pažymi, kad semestro valdymas vis dar vyksta griežto taupymo sąlygomis, ir kad, be to, dar reikia optimizuoti esamų bazių (SIS, VIS, Priumo sistemos, AIS) naudojimą, atsižvelgiant į teisinius reikalavimus (ekspertų grupės ataskaitą).

⁽¹⁶⁾ JTO Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 17 straipsnis: „Niekas neturi patirti savavališko ar neteisėto kišimosi į jo asmeninį ir šeimyninį gyvenimą, jo būsto neliečiamybę, susirašinėjimo slaptumą, neteisėto kėsėjimosi į jo garbę ir orumą. 2. Kiekvienas asmuo turi teisę į įstatymo apsaugą nuo tokio kišimosi arba tokių pasikėsinių.“

⁽¹⁷⁾ CEPOL yra Europos Sąjungos teisėsaugos mokymo agentūra (Budapeštas, Vengrija).

6.2. EESRK kyla klausimų dėl „Brexit“ poveikio biudžetui, nors Jungtinė Karalystė nepriklauso Šengeno sistemai, ir apskritai dėl Europos valstybių, kurios nepriklauso Šengeno informacinei sistemai (SIS), tačiau dalyvauja kitose bazėse, pavyzdžiui, Eurodac, sąveikumo valdymo sudėtingumo.

6.3. Numatyta, kad finansuojantis fondas bus VSF – Vidaus saugumo ir sienų fondas. Jo veiklos pradžia numatyta 2023 m. Komitetas kelia klausimą, ar penkerių metų pakaks skirtumams ES sumažinti ir sąlygoms sėkmingam darbui sukurti. Numatytas 9 metų biudžetas (iki 2019–2027 m.) – 424,7 mln. EUR. Lėšas skirs Sąjunga (VSF) ir valstybės narės. Valstybės narės privalo užtikrinti tinkamą esamų sistemų veikimą esant naujai informacinei struktūrai. Komitetas mano, kad vėl pradėjusi augti ekonomika turėtų padėti įgyvendinti šias investicijas.

Briuselis, 2018 m. gegužės 23 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinio gyvendinimas: cheminių medžiagų, produktų ir atliekų teisės aktų sąlyčio gerinimo variantai“

[COM(2018) 32 final]

(2018/C 283/08)

Pranešėjas: **Brian CURTIS**

Komisijos prašymas pateikti nuomonę	2018 2 12
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Biuro sprendimas	2017 9 19 (laukiant prašymo pateikti nuomonę)
Atsakingas skyrius	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta skyriuje	2018 5 3
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 5 23
Plenarinė sesija Nr.	535
Balsavimo rezultatai (už/prieš/susilaikė)	185/01/01

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Komitetas palankiai vertina Komisijos požiūrį, kurio ji laikosi sistemingai nagrinėdama atitinkamus variantus, kurie galėtų padėti spręsti nustatytas cheminių medžiagų, produktų ir atliekų teisės aktų sąlyčio problemas.

1.2. Todėl yra pagirtinas Komisijos proaktyvus ilgalaikis požiūris į šį klausimą. Pereinamojo laikotarpio procesas neišvengiamai bus ilgas, tam prireiks nuolatinio skatinimo imtis tolesnių veiksmų ir bus būtina atsižvelgti į nuolatinis pokyčius, susijusius su nustatymo ir apdorojimo technologijomis.

1.3. Visuomenės sveikatos apskritai ir produktų galutinių vartotojų apsauga yra labai svarbi užtikrinant pasitikėjimą žiedinės ekonomikos principais.

1.4. Antrinio perdirbimo įmonių darbuotojų sveikatai ir saugai taip pat kyla grėsmė, jeigu nebus imtasi visapusiškų veiksmų, visų pirma susijusių su anksčiau leistomis, o dabar uždraustomis medžiagomis. Todėl labai svarbu, kad profesinėms sąjungoms būtų teikiama išsami informacija.

1.5. Pirmenybė turėtų būti teikiama visapusiškam REACH reglamento ir kitų jau priimtų teisės aktų dėl cheminių medžiagų taikymui. Galiojantys teisės aktai, kurie užkerta kelią pavojingų cheminių medžiagų pradiniam patekimui į medžiagų naudojimo ciklą, visų pirma dėl produktų iš trečiųjų šalių patekimo į ES, vis dar nevisiškai išnaudojami.

1.6. Komitetas nurodo ir ragina toliau investuoti į antrinio perdirbimo įmonių pritaikytus rūšiavimo įrenginius, ir atsižvelgti į ekonomines ir technines šios srities paramos priemones.

1.7. Komitetas tvirtai pritaria požiūriui, kad išsamesnė informacija apie cheminių medžiagų kiekį sudėtyje, vietą ir jų koncentraciją produktuose ir regeneruotose medžiagose gali sumažinti problemas, su kuriomis susiduria veiklos vykdytojai regeneravimo grandinėje.

1.8. Nustačius ir galimus vertės, ir būtinų apsaugos veikslių dėl pavojingų cheminių medžiagų atliekų sraute šaltinius, bus papildyta ekonominės naudos analizė, kurios prireiks teisėkūros veiksams ir praktinėms intervencinėms priemonėms pagrįsti.

1.9. Itin svarbu, kai būtina, pagerinti ir sustiprinti importuojamų prekių, kurių sudėtyje gali būti labai didelį susirūpinimą keliančių cheminių medžiagų (SVHC), nustatymo ir sekimo reikalavimus, kad būtų galima jas tam tikrais atvejais tiek uždrausti, tiek taikyti reikiamus atsekamumo mechanizmus visu produkto gyvavimo laikotarpiu.

1.10. Teisinė sistema turėtų suteikti vienodą apsaugą, neatsižvelgiant į tai, ar produktas pagamintas iš grynųjų ar regeneruotų medžiagų.

2. Įžanga

2.1. Savo nuomonėje dėl Žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinio⁽¹⁾ ⁽²⁾, Komitetas nurodė, kad reikia sudaryti palankesnes sąlygas atliekų srautui regeneruoti ir pažymėjo, kad teks spręsti nemažai problemų, susijusių su teisinėmis, techninėmis ir finansinėmis kliūtėmis. Atliekų sudėtyje esančios pavojingos medžiagos yra nemaža kliūtis ir šis komunikatas yra proceso, kuriuo nustatomi politikos tikslai, uždaviniai ir sprendimai siekiant didesnio ekonomikos žiediško, dalis. Kai kuriose srityse problemas teks spręsti ne teisėkūros priemonėmis, tačiau bendras tikslas – daryti įtaką būsimai politikai.

3. Svarbiausios Komisijos pasiūlymo nuostatos

3.1. Šiame komunikate išdėstyta nemažai politikos tikslų ir susijusių klausimų, o suinteresuotieji subjektai raginami suformuluoti pozicijas dėl nustatytų problemų, kad galėtų apibrėžti tolesnį kelią link iš tikrųjų žiedinės ekonomikos. Nurodytos keturios pagrindinės problemos – taikomas požiūris yra tiriamojo, o ne nurodomojo pobūdžio. Šia nuomone, atsižvelgiant į Komisijos tarnybų darbinį dokumentą ir EESRK narių ir pilietinės visuomenės suinteresuotųjų subjektų organizacijų pateiktą informaciją, reaguojama į prašymą pasiūlyti pageidautinų variantų pagrindiniams uždaviniams įgyvendinti. Dėl šios priežasties pagrindinis nuomonės turinys pateiktas paskutinėje, konkrečioms pastaboms skirtoje dalyje.

3.2. Komisija pradeda viešas konsultacijas ir skatina diskusijas su Europos Parlamentu, Taryba ir suinteresuotosiomis šalimis siekiant pasirinkti variantus ir apibrėžti konkrečius veiksmus bendru ar sektorių lygmeniu tvarių antrinių žaliavų rinkoms plėtoti. Paskesnių veikslių bus imamasi laikantis geresnio reglamentavimo principų, ir prieš priimant bet kokius konkrečius pasiūlymus, kurie, tikimasi, turėtų nemažą poveikį, bus parengtas poveikio vertinimas.

4. Bendrosios pastabos

4.1. ES teisės aktai, kurie yra susiję su šia tema, apima chemines medžiagas, produktus ir atliekas⁽³⁾. Visų pirma dabartinės teisinės sistemos trūkumai yra susiję su tuo, kad teisės aktai neužtikrina, kad informacija apie pavojingas chemines medžiagas yra perduodama per visą medžiagų naudojimo ciklą ir galimus vėlesnius gyvavimo ciklus.

4.2. Mūsų vis sudėtingesnė visuomenė vis labiau priklauso nuo cheminių medžiagų naudojimo⁽⁴⁾. ES **cheminių medžiagų teisės aktų** ramsčiai yra CLP reglamentas⁽⁵⁾, Reglamentas REACH⁽⁶⁾ ir POT reglamentas⁽⁷⁾, kurie vienas kitą papildo ir taikomi neatsižvelgiant į naudojimo sektorių.

⁽¹⁾ Nuomonė „Žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinys“ (OL C 264, 2016 7 20, p. 98).

⁽²⁾ Žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinys, kurį Komisija priėmė 2015 m. gruodžio 2 d.

⁽³⁾ Pavojingų atliekų apibrėžtį galima rasti „Rekomendaciniame dokumente dėl pavojingų atliekų apibrėžties ir klasifikavimo“, 2015 m. birželio mėn.

⁽⁴⁾ EAA ataskaita Nr. 2/2016, p. 33–34.

⁽⁵⁾ Klasifikavimo, ženklavimo ir pakavimo reglamentas (EB) Nr. 1272/2008.

⁽⁶⁾ Reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH).

⁽⁷⁾ Reglamentas dėl patvariųjų organinių teršalų žr. http://ec.europa.eu/environment/archives/pops/index_en.htm

4.3. **Produktus reglamentuojantys teisės aktai** gali apimti ir produktų saugą, ir produktų tvarumą. Direktyva dėl bendros gaminių saugos⁽⁸⁾ numato bendruosius ne maisto produktų saugos reikalavimus. Svarbūs ir nemažai su konkrečiais produktais susiję teisės aktai, pavyzdžiui, Žaislų direktyva, Maisto produktų pakuočių reglamentas, Pavojingų medžiagų naudojimo apribojimo direktyva⁽⁹⁾ ir Ekologinio projektavimo direktyva. EESRK nuomonėje⁽¹⁰⁾ remiamas „integruotas požiūris“ į ekologinį projektavimą, kuris turėtų būti išplėstas, kad apimtų ne tik dabartinę jo taikymo sritį. Toks integruotas požiūris apimtų ne tik energijos vartojimo efektyvumą ir produktų veikimo charakteristikas, bet ir išteklių bei medžiagų naudojimo efektyvumą ir veikimo charakteristikas.

4.4. Keletas **atliekų teisės aktų** taip pat yra svarbūs. Atliekų pagrindų direktyva buvo keletu Komiteto nuomonių tema, ir EESRK nuosekliai pritaria reikalavimui, kad valstybės narės atliekų srityje laikytųsi prioriteto tvarkos, t. y. pirmiausia yra atliekų prevencija, tuomet parengimas pakartotiniam naudojimui, perdirbimui arba kitoks pakartotinis panaudojimas ir kraštutiniu atveju, šalinimas deginant ir išvežant į sąvartynus. EESRK taip pat reikalavo, kad didesnės gamintojo atsakomybės (DGA) programos būtų privalomos valstybėms narėms. Be to, jis taip pat ragino įtraukti nuostatą, reikalaujančią sustiprinti atskirą surinkimą⁽¹¹⁾.

4.5. Galima būtų nurodyti keletą bendrų klausimų, dėl kurių reikėtų ateityje imtis veiksmų:

- **išsamesnė informacija** apie tai, ar yra cheminių medžiagų produktuose ir iš atliekų gautose medžiagose, jų buvimo vietą ir koncentraciją, gali sumažinti problemas, su kuriomis susiduria regeneravimo grandinėje veiklos vykdytojai, ir pagerinti aplinkos ir žmonių sveikatos apsaugą.
- Labai svarbu, kad pavojingos cheminės medžiagos **nepatektų** į medžiagų naudojimo ciklą **iš pat pradžių**. Galiojantys teisės aktai, kurie leistų, kad taip neatsitiktų, vis dar nėra visiškai išnaudojami.
- **Teisinė sistema** turėtų suteikti vienodą apsaugą, neatsižvelgiant į tai, ar produktas pagamintas iš grynųjų ar regeneruotų medžiagų.

4.6. Reikia atkreipti dėmesį į tai, kad darbas tebevyksta. Pavyzdžiui, klausimą dėl pavojingų medžiagų elektros ir elektroninėje įrangoje reglamentuoja Pavojingų medžiagų naudojimo apribojimo direktyva, kurioje, numatant tam tikrų pavojingų medžiagų pakeitimą elektros ir elektroninėje įrangoje, padidėja atliekų, gautų iš tokios įrangos, antrinio perdirbimo galimybės ir ekonominis pelningumas. Be to, Europos Parlamentas ir Taryba šiuo metu svarsto keturis susijusius pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų⁽¹²⁾⁽¹³⁾⁽¹⁴⁾⁽¹⁵⁾. EESRK atkreipia dėmesį į neseniai pasiektą politinį sutarimą šiuo klausimu⁽¹⁶⁾.

4.7. Kai kurie šiame komunikate iškelti klausimai yra iš esmės sudėtingi, ypač tie, kurie susiję su problemomis dėl nepakankamo taisyklių suderinimo ir suvienodinimo. Komiteto nuomone, pirmenybė turėtų būti teikiama konkretesniems klausimams dėl informacijos ir anksčiau leistų, o dabar uždraustų medžiagų.

4.8. Vis dėlto, apžvelgus šiame komunikate aptariamus klausimus ir atsižvelgiant į įvairias įgyvendintas arba rengiamas iniciatyvas, siekiant sukurti tikresnę žiedinę ekonomiką, tampa aišku, kad pereinamasis procesas, susijęs su pavojingų medžiagų šalinimu iš atliekų arba regeneravimo ar antrinio perdirbimo metu, nebus pasiektas greitai. Todėl Komisijos proaktyvus ilgalaikis požiūris yra tinkamas.

⁽⁸⁾ Direktyva dėl bendros gaminių saugos 2001/95/EB.

⁽⁹⁾ Direktyva 2011/65/ES dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo.

⁽¹⁰⁾ Nuomonė „2016–2019 m. ekologinio projektavimo darbo planas“ (OL C 345, 2017 10 13, p. 97).

⁽¹¹⁾ Nuomonė „Žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinys“ (OL C 264, 2016 7 20, p. 98).

⁽¹²⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 94/62/EB dėl pakuočių ir pakuočių atliekų.

⁽¹³⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2000/53/EB dėl eksploatuoti netinkamų transporto priemonių, 2006/66/EB dėl baterijų ir akumuliatorių bei baterijų ir akumuliatorių atliekų ir 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų.

⁽¹⁴⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2008/98/EB dėl atliekų.

⁽¹⁵⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 1999/31/EB dėl atliekų sąvartynų.

⁽¹⁶⁾ Komisijos narės Karmenu Vella pareiškimas dėl pasiektą politinio susitarimo modernizuoti atliekų tvarkymo taisykles.

5. Konkrečios pastabos

Informacijos būtinumas

5.1. Siekiama užtikrinti, kad atitinkama informacija apie produktuose esančias susirūpinimą keliančias medžiagas būtų prieinama visiems tiekimo grandinės dalyviams ir galiausiai taip pat atliekų tvarkymo subjektams. Jei galime pirmiausia riboti pavojingų cheminių medžiagų patekimą į ekonomikos ciklą, tai yra geriausias būdas apsaugoti žmonių sveikatą ir aplinką. Ji taip pat gali suteikti galimybę regeneruoti medžiagas iš atliekų ir sustiprinti žiedinę ekonomiką.

5.2. Išsamios informacijos teikimas profesinėms sąjungoms gali svariai prisidėti apsaugant darbuotojų sveikatą, todėl tai labai svarbu.

5.3. REACH reglamentuoja cheminių medžiagų gamybą, naudojimą ir patekimą rinkai ES. Pagrindinis tikslas – užtikrinti aukšto lygio žmonių ir aplinkos apsaugą. Kai kurių vartotojų asociacijų ir Komisijos ataskaitose nurodoma, kad netinkamai vykdomos REACH reglamente nustatytos ribotos prievolės dėl keitimosi informacija tiekimo grandinėje.

5.4. Komisija inicijuoja galimybių studiją, kaip naudojamosi skirtingomis informavimo sistemomis, novatoriškomis technologijomis produktams atsekti ir strategijomis siekiant, kad aktuali informacija būtų perduodama per visą tiekimo grandinę ir perdirbėjams. Kyla klausimas, ar privaloma informacinė sistema duotų papildomos naudos ir kaip turėtume elgtis su neleistinų medžiagų sudėtyje galinčiomis turėti prekėmis, kurios importuojamos į ES?

5.5. Komitetas teigia, kad iš esmės jau yra nemažai teisinių priemonių, kurios gali sumažinti labai didelį susirūpinimą keliančių cheminių medžiagų (SVHC) patekimą į medžiagų ciklą. Visų pirma yra svarbios tos teisinės nuostatos, kurios pirmenybę teikia jų pakeitimui nepavojingomis cheminėmis medžiagomis ir skatina tai. Komitetas norėtų, kad būtų visapusiškai taikomas REACH reglamentas ir kad jis būtų nuolat atnaujinamas atsižvelgiant į naujausias mokslo žinias apie cheminių medžiagų, įskaitant antrines žaliavas, pavojingas savybes. Taip bus apsaugota darbuotojų bei galutinio vartotojo sveikata. Be to, taip bus padidintas pasitikėjimas žiedine ekonomika.

5.6. Importuotų prekių atveju, importuotojai jau privalo nustatyti labai didelį susirūpinimą keliančias chemines medžiagas. Galima būtų dar akcentuoti gamintojų ir importuotojų prievolių pagal REACH vykdymo užtikrinimą, savo registracijos dokumentuose ir saugos duomenų lape išsamiai nurodant poveikio scenarijus, apimant atliekų etapą. Be to, galėtų prireikti išsamesnės informacijos, pavyzdžiui, įvairių gyvavimo ciklo pabaigos scenarijų dėl perdirbimo, parengimo pakartotiniam naudojimui ar šalinimui aprašymo. Tai turėtų būti daroma kartu su gaminių gamintojų ir importuotojų prievolių informuoti ekonominės veiklos vykdytojus tiekimo grandinėje apie labai didelį susirūpinimą keliančių cheminių medžiagų buvimą produktuose, vykdymo užtikrinimą, taip pat reikalaujant, kad būtų nustatyta medžiagos buvimas produkte vieta.

5.7. Itin svarbu, kai būtina, pagerinti ir sustiprinti importuojamų prekių, kurių sudėtyje gali būti labai didelį susirūpinimą keliančių cheminių medžiagų (SVHC), nustatymo ir sekimo reikalavimus, kad būtų galima jas tam tikrais atvejais tiek uždrausti, tiek taikyti reikiamus atsekamumo mechanizmus visu produkto gyvavimo laikotarpiu.

5.8. Komitetas yra susirūpinęs, kad gali kilti konkreti problema visapusiškai nustatant labai didelį susirūpinimą keliančias chemines medžiagas laisvosios prekybos susitarimų ir ekonominės partnerystės susitarimų atvejais.

5.9. Apskritai, antrinio perdirbimo įmonėms teks papildomai investuoti į pritaikytus rūšiavimo įrengimus ir turėtų būti svarstomos ekonominės ir techninės paramos priemonės.

Atliekos, kurių sudėtyje yra medžiagų, kurių nebeleidžiama naudoti naujuose gaminiuose

5.10. Ribojamojo pobūdžio teisės aktai dėl pavojingų cheminių medžiagų valstybėse narėse jau taikomi nuo XIX amžiaus, o naujos cheminės medžiagos griežtai tikrinamos dėl jų keliamo pavojaus. Tačiau nuolatinis rizikos vertinimas reiškia, kad šiandien teisėtai pagamintų produktų sudėtyje gali būti SVHC, kuri vėliau gali būti uždrausta. Atliekų perdirbimo ir regeneravimo etapu tai gali sukelti pavojingų, anksčiau leistų, o dabar uždraustų medžiagų, problemą.

5.11. Siekiama palengvinti perdirbimą ir plėsti antrinių žaliavų naudojimą skatinant netoksinių medžiagų naudojimo ciklus. Be to, svarstydami galimus cheminių medžiagų apribojimus ir apribojimų išimtis, turime labiau atsižvelgti į poveikį antriniam perdirbimui ir pakartotiniam naudojimui ateityje.

5.12. Komisija teigia, kad anksčiau leistų, o dabar uždraustų medžiagų problema išlieka kliūtimi žiedinei ekonomikai, ir reikėtų parengti specialią sprendimų priėmimo metodiką, padėsiančią pagrįsti sprendimus dėl atliekų, kurių sudėtyje yra susirūpinimą keliančių medžiagų, perdirbamumo. Toks darbas jau atliekamas ir turėtų būti baigtas iki 2019 m. vidurio. Kartu, reikia parengti rekomendacinį dokumentą siekiant užtikrinti, kad susirūpinimą keliančių medžiagų buvimo regeneruotų medžiagų sudėtyje problema būtų geriau sprendžiama ankstyvuose pasiūlymų valdyti susirūpinimą keliančių medžiagų riziką rengimo etapuose ir taip pat priimti įgyvendinimo teisės aktus siekiant sudaryti sąlygas veiksmingai kontroliuoti, kaip naudojamosi galiojančia išimtimi, atleidžiančia nuo įpareigojimo registruoti regeneruotas chemines medžiagas pagal REACH.

5.13. Dėl realios padėties dėl anksčiau leistų, o dabar uždraustų medžiagų kyla problema, ar įmanoma suderinti du dalykus – perdirbti atliekas, nes tai yra svarbus išteklius, ir kartu užtikrinti, kad atliekos, kurių sudėtyje yra susirūpinimą keliančių medžiagų, būtų regeneruotos tik iš tas medžiagas, kurias galima naudoti saugiai? Ar turėtume leisti, kad perdirbtose medžiagose būtų cheminių medžiagų, kurios nebeleidžiamos pirminėse žaliavose? Jei taip, kokiomis sąlygomis?

5.14. Perdirbtomis medžiagomis siekiama, kad jos naudingumu ir kokybe būtų panašiausios į pirmines žaliavas. Ekonominiai ir techniniai veiksniai yra svarbūs nustatant galimybes pašalinti susirūpinimą keliančias medžiagas ir labai priklauso nuo kiekvieno konkretaus atvejo. Reikia rinktis tokią politiką, pagal kurią būtų reikalaujama, kad visos pirminės ir antrinės žaliavos atitiktų tokias pačias taisykles arba būtų leidžiama antrinėms žaliavoms taikyti ribotos trukmės nukrypti leidžiančias nuostatas.

5.15. EESRK tvirtina, kad visi tokiais atvejais taikomi kriterijai turi užkirsti kelią pavojingoms cheminėms medžiagoms atsirasti regeneruotose medžiagose, jų koncentracijai viršijant ribą, leistiną grynosioms medžiagoms.

Trūksta taisyklių, taikomų atliekų ir cheminių medžiagų pavojingumui nustatyti, suderinimo

5.16. Šis klausimas yra glaudžiai susijęs su pirmiau nurodytais klausimais dėl suderinimo ir abu iš esmės yra sudėtingi. Kaip buvo išdėstyta pirmiau, pavojingų cheminių medžiagų ir produktų gamybai ir naudojimui yra taikomos griežtos ES taisyklės, siekiant apsaugoti darbuotojus, piliečius ir aplinką nuo žalos. Atliekų tvarkymas yra panašiai reglamentuojamas ES taisyklėmis, siekiant tokio paties rezultato. Vis dėlto, atlikus mokslinius tyrimus nustatyta, kad šie du taisyklių rinkiniai nėra visiškai suderinti⁽¹⁷⁾.

5.17. Nustatant cheminių medžiagų ir atliekų klasifikavimo taisykles būtina laikytis nuoseklesnio požiūrio. Pavyzdžiui, taisyklių, panašių į EEI atliekų direktyvą⁽¹⁸⁾, priėmimas kitoms konkrečių produktų grupėms ar medžiagų srautams (pvz., baldams ar tekstilėi), pagal kurias yra nustatytas atitinkamas atliekų, kurių sudėtyje yra pavojingų cheminių medžiagų, apdorojimas prieš jas regeneruojant ir naudojant naujuose produktuose. Komisija planuoja paskelbti rekomendacinį dokumentą dėl atliekų klasifikavimo siekiant padėti atliekų tvarkymo veiklos vykdytojams ir kompetentingoms institucijoms taikyti bendrą požiūrį į atliekų apibūdinimą ir klasifikaciją. Toliau bus keičiamasi geriausios praktikos pavyzdžiais, susijusiais su bandymų metodais. Suinteresuotųjų subjektų prašoma apsvarstyti, ar taisyklės dėl pavojingumo klasifikacijos turėtų būti suderintos taip, kad atliekos būtų laikomos pavojingomis pagal tas pačias taisykles, kurios taikomos produktams.

Bruselis, 2018 m. gegužės 23 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽¹⁷⁾ Pavyzdžiui, „Keeping it Clean: How to protect the circular economy from hazardous substances“ (Kaip išsaugoti žiedinę ekonomiką švarią ir ją apsaugoti nuo pavojingų medžiagų). Europos aplinkos biuras.

⁽¹⁸⁾ 2012 m. liepos 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/19/ES dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė**„Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europinė plastikų žiedinėje ekonomikoje strategija““***(COM(2018) 28 final)***„Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl uosto priėmimo įrenginių, į kuriuos pristatomos laivų atliekos, kuria panaikinama Direktyva 2000/59/EB ir iš dalies keičiama Direktyva 2009/16/EB ir Direktyva 2010/65/ES“***(COM(2018) 33 final – 2018/0012 (COD))**(2018/C 283/09)*Pranešėjas **Antonello PEZZINI**

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2018 2 5 Taryba, 2018 2 9 Europos Komisija, 2018 2 12
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 100 straipsnio 2 dalis ir 304 straipsnis
Plenarinės asamblėjos sprendimas	2017 9 19
Atsakingas skyrius	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta skyriuje	2018 5 3
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 5 23
Plenarinė sesija Nr.	535
Balsavimo rezultatai	193/00/01
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK nuo pat pradžių remia Europos Komisijos žiedinės ekonomikos politiką, tačiau mano, kad ji turėtų būti vykdoma glaudžiai bendradarbiaujant su socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės organizacijomis, vykdamas prognozavimo veiklą, dalyvaujant universitetams ir įvairiems mokymo centrams.

1.1.1. Be to, to reikia atsižvelgti į atitinkamas mokymo ir švietimo priemones, projektavimo ir elgsenos paskatas, bendrus techninius ir reglamentavimo kokybės standartus, patrauklias paskatų sistemas, įskaitant mokesčių ir finansines, sisteminių ir įvairius sektorius apimančių požiūrį, plataus masto ir pažangų skaitmeninių taikomųjų programų naudojimą.

1.2. Biosferos gėrybių dinamiškos pusiausvyros palaikymas ir apsauga nevyksta savaimiškai; tai pasiekama užtikrinant atidų procesą, grindžiamą kultūra ir sąmoningumu, kad tai, kas sukurta skirta ne eksploatuoti ir sunaikinti siekiant ekonominės naudos, bet naudoti protingai, gerinant ir apsaugant „universalioje antropomorfozmo genezėje“⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Benedetto Croce; istorijoje visa ko, kas visatoje turi žmogiškąjį pavidalą.

1.3. Nauji mokslo atradimai, pavyzdžiui, polimerinių medžiagų, sudarė palankesnes žmonių darbo ir gerovės sąlygas, tačiau turi būti valdomi per visą jų gyvavimo ciklą, kad nedarytų neigiamo poveikio gamtos procesams.

1.3.1. Komitetas mano, kad labai svarbu skatinti polimerinių medžiagų ekologinį projektavimą, kad po pirmojo jų panaudojimo būtų galima vėliau panaudoti perdirbtas polimerines medžiagas.

1.3.2. Elgsenos ir gamybos, platinimo ir vartojimo modeliuose, taip pat pilietinėje visuomenėje ir visų lygių ir pakraipų mokyklose būtina kultūrinė revoliucija, kuri sudarytų sąlygas atliekas paversti vertingais naudotinais ištekliais.

1.3.3. EESRK mano, kad visų pirma pakavimo sektoriuje, kuris šiandien yra labai išplėtotas dėl ekonominių ir higienos priežasčių, turi būti parengta pakartotinio panaudojimo grandinės strategija dalyvaujant įmonėms, kurios turi patirties perdirbimo procesų srityje. Būtina suderinti ir integruoti dalyvių kompetenciją tiek pradinuose, tiek tolesniuose proceso etapuose.

1.3.4. Nacionalinės standartizacijos institucijos, glaudžiai bendradarbiaudamos su atitinkamomis Europos ir tarptautinėmis institucijomis, turėtų intensyviau vykdyti perdirbtų žaliavų pripažinimo procesus sukuriant ženklą, kad Europos lygmeniu atlikus suderinimą būtų padidintas vartotojų ir naujų produktų saugumas.

1.3.5. EESRK nuomone, svarbus vaidmuo turi tekti moksliniams tyrimams ir inovacijoms, visų pirma jungtinėms technologijų iniciatyvoms, kaip Europos institucinės viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės pagal programą „Horizontas 2020“, skirtos plėtoti biologinius produktus⁽²⁾, ir kitos 9-osios bendrosios programos tvarumo iniciatyvos.

1.3.6. Pirmenybė turėtų būti teikiama įvairių rūšių plastiko skaitmeninio ženklinimo procesui, kad būtų galima identifikuoti, atskirti ir pašalinti medžiagas pagal bendrą metodiką. Visų pirma, šiose perdirbtose žaliavose neturi būti kokių nors žaliavose esančių toksiškų medžiagų, jos neturi būti skirtos maistui ir vaikų žaislams.

1.4. EESRK laikosi nuomonės, kad vykdant su REACH reglamentu susijusias chemines analizes turi būti imtasi veiksmų siekiant apriboti taršą mikroplastikais, kurie kelia didžiausią grėsmę aplinkai ir žmonių sveikatai.

1.5. EESRK tvirtai remia Europos Komisijos pasiūlymus užtikrinti uostuose atliekų priėmimo įrenginius ir nustatyti reikalavimą už laivus atsakantiems subjektams laikytis šiukšlių šalinimo procedūros.

1.5.1. EESRK mano, kad panaši politika turėtų būti vykdoma ir valdant upes, kuriose susikaupia didelė dalis jūrų taršos.

1.5.2. EESRK mano, kad žvejų asociacijos ir socialiniai partneriai turėtų būti įtraukti (tiek ugdant kultūrą, tiek skiriant jiems nacionalinį ir (arba) ES finansavimą) į vandens valymo nuo polimerų likučių operacijas, visų pirma didinant informuotumą apie upių ir jūrų taršą šiukšlėmis. Atitinkamai juos parengus, žvejai taip pat galėtų dalyvauti uostuose ir paupiuose veikiančioje pramonės grandinėje pradiniais perdirbimo etapais, ypač laikotarpiu, kai žvejyba nutraukiama dėl žuvų reprodukcijos.

1.6. EESRK laikosi nuomonės, kad atsiradus naujai papildomai su žiedine ekonomika susijusiai veiklai reikia persvarstyti galiojančius atliekų teisės aktus, susijusius su Direktyva 2008/98/EB, pagal kurią atliekų turėtojui suteikiama didesnė atsakomybė, tačiau dažnai neužtikrinamos priemonės, leidžiančios jas pakartotinai panaudoti.

⁽²⁾ Biologinės pramonės sektorių iniciatyva – Komisijos ir Biologinės pramonės sektorių konsorciavimo (BPS konsorciavimo) viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystė. Šiuo metu konsorciavimas vienija daugiau kaip 60 didelių ir mažų įmonių, branduolių, technologijų, pramonės, žemės ūkio ir miškininkystės sektorių organizacijų. Visi šie dalyviai įsipareigojo investuoti į bendrus biotechnologijų mokslinius turimus, technologinę plėtrą ir demonstravimo veiklą plėtojant viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystę. 2014–2020 m. („Horizontas 2020“) bus investuota 3,8 mlrd. EUR į biotechnologijomis grindžiamas inovacijas: ES lėšos sieks 1 mlrd. EUR, o privačios investicijos 2,8 mlrd. EUR.

1.7. EESRK mano, kad iki šiol taikytas energijos taupymo ekologinis projektavimas ⁽³⁾ turėtų būti taikomas žiedinei ekonomikai, visų pirma plastikams.

1.8. EESRK mano, kad reikia sudaryti atitinkamus regioninius susitarimus dėl jūrų taršos juos susiejant su vietos lygmens politika ir Euromed šalių ir Baltijos jūros regiono susitarimais.

1.9. Reikėtų remti ir skatinti savanoriškus pramonės sektorių ir tarpsektorinius susitarimus su teritorinės viešosios valdžios institucijomis, taip pat skatinti įmonių sertifikavimą (EMAS, CSR), *Green boats* ⁽⁴⁾.

2. Įvadas

2.1. Plastikams, bendrinis visos polimerų grupės pavadinimas, yra plačiai ekonomikoje ir kasdieniame gyvenime naudojama medžiaga. Jis padeda skatinti tvarų ir konkurencingą augimą, ilgalaikį užimtumą ir daugybę technologinių ir projektavimo inovacijų.

2.2. Šeštojo dešimtmečio viduryje plastiką (nuo monomero iki polimero) atrado du mokslininkai G. Natta ir K. Ziegler. 1953 m. Vokietijos chemikui Karl Ziegler pavyko iš naftos gauti naujo tipo plastiką polietilena, kurio molekulė yra polimeras ⁽⁵⁾. Italų chemikas Giulio Natta išgavo kitokį polimerą – polipropilena, patentuotą „Moplen“ pavadinimu. Šis atradimas labai prisidėjo prie kasybos pramonės krizės, nes žmogaus istorijoje šis sektorius teikė medžiagas ⁽⁶⁾ kasdienio gyvenimo ir darbo objektų statybai.

2.3. Plastikams gaunamas iš naftos, iš dviejų kilogramų naftos vidutiniškai gaunama vienas kilogramas plastiko.

2.3.1. Iš šių naujų medžiagų ⁽⁷⁾ pagaminti įvairiausi daiktai nerūdija, yra lengvi ir nedūžta. 1973 m. iš PET pagamintas pirmasis butelis ⁽⁸⁾.

2.4. EESRK jau yra pabrėžęs ⁽⁹⁾, kad „perėjimas prie žiedinės ekonomikos Europoje gali sudaryti palankias galimybes įgyvendinti strategijos „Europa 2020“ tikslus“.

2.5. Komitetas iš tiesų mano, kad Europos ekonomikos perėjimas prie žiedinės ekonomikos gali atverti palankias perspektyvas sisteminiam ES konkurencingumui jei bus grindžiamas „bendra Europos strategine vizija, kurią įgyvendinant aktyviai dalyvaus darbo rinkos subjektai, vyriausybės, darbdaviai ir darbuotojai, vartotojai ir įvairių lygmenų teisėkūros ir reguliavimo institucijos ⁽¹⁰⁾“.

2.6. EESRK primena 2014 m. priimtą dokumentų rinkinį ⁽¹¹⁾, kuris vėliau buvo atšauktas, ir 2015 m. gruodžio mėn. dokumentų rinkinį, parengtą kartu su ES žiedinės ekonomikos veiksmų planu, kuriame plastikams klausimas įvardytas pagrindiniu prioritetu.

2.7. EESRK mano, kad „vartotojų elgseną galima lengviausiai pakeisti pasiuntus jiems aiškius kainomis išreikštus signalus, pvz., pasiūlius patogias sąlygas ir konkurencingas kainas. Tai galima pasiekti per didesnės gamintojo atsakomybės programas ir (arba) ekologinius mokesčius ⁽¹²⁾“.

2.8. 2016 m. Europos plastikų pramonės apyvarta sudarė beveik 350 mlrd. EUR, joje yra apie 62 tūkst. įmonių, kuriose dirba daugiau nei 1,5 mln. darbuotojų, o gamybos apimtis siekia 60 mln. tonų ⁽¹³⁾.

2.9. Šiandien įvairių plastikų yra kasdieniniame gyvenime: transporto, statybų telekomunikacijų, plataus vartojimo prekių, maisto ir sveikatos srityse.

⁽³⁾ Direktyva 2005/32/EB ir vėlesni daliniai pakeitimai.

⁽⁴⁾ Žr. COM (2008) 33, 8 straipsnio 5 dalis.

⁽⁵⁾ Karl Ziegler kartu su Giulio Natta atrado specifinę polipropileno stereo sintezę naudojant titano katalizatorių; jie vadinami Ziegler-Natta katalizatoriai. 1963 m. jiems suteikta chemijos Nobelio premija.

⁽⁶⁾ Cinkas, sfaleritas, kalaminas, baritas, bakelitas.

⁽⁷⁾ PE (Polietilenas), PP (Polipropilenas), Polistirolis (PS), PET (Polietilenteraftalatas), PVC (Polivinilchloridas).

⁽⁸⁾ Patentas priklauso amerikiečių inžinieriui N. Convers Wyrth.

⁽⁹⁾ EEESR nuomonė (OL C 230, 2015 7 14, p. 91).

⁽¹⁰⁾ EEESR nuomonė (OL C 230, 2015 7 14, p. 91).

⁽¹¹⁾ Žr. SWD(2014) 208 ir SWD(2015) 259 Fin.

⁽¹²⁾ EEESR nuomonė (OL C 230, 2015 7 14, p. 91).

⁽¹³⁾ Žr. *L'eccellenza della filiera della plastica per il rilancio industriale dell'ITALIA e dell'EUROPA 2017* <https://www.ambrosetti.eu/wp-content/uploads/parte-2.pdf>

2.10. MVĮ, kuriose dirba 20 darbuotojų, sudaro apie 80 proc. ES plastiko įmonių, o apie 20 proc. jų yra vidutinės arba didelės įmonės⁽¹⁴⁾.

2.11. Kasmet susidaranti europiečių plastikų atliekos siekia 25 mln. tonų, iš kurių perdirbama mažiau nei 30 proc.⁽¹⁵⁾

2.12. Neseniai Europos lygmeniu atliktas tyrimas rodo (15 išnaša), kad, pakeitus plastiką kitomis medžiagomis svarbiausiose jo pritaikymo srityse, pakuočių svoris padidėtų beveik keturis kartus, palyginti su pakuotėmis iš plastiko, 60 proc. padidėtų susidariusių atliekų apimtis, per visą gyvavimo ciklą per metus 57 proc. išaugtų energijos suvartojimas.

2.12.1. Be to, 95 proc. pakuočių panaudojamos tik vieną kartą. Iš 78 mln. išleistų vartoti tonų 72 proc. nesusigrąžinama. Iš jų 40 proc. patenka į sąvartynus, o 32 proc. nepatenka į legalias surinkimo sistemas.

2.13. Todėl reikia plėtoti ekologinių plastikų projektavimą, kad taptų lengviau jį perdirbti ir taip padidinti perdirbtų plastikų poreikį įvairiuose pramonės sektoriuose ir platinimo kanaluose tarp Europos vartotojų ir piliečių.

2.13.1. Svarbu stiprinti dialogą su perdirbimo pramone siekiant suprasti gamybos procesus, reikalavimus ir technologijas.

2.14. Perdirbti plastikai turi būti tinkamai perkvalifikuoti ir patobulinti vykdant standartizavimo ir sertifikavimo ženklinimo procesą.

2.15. Žiedinėje ekonomikoje plastikas turėtų būti laikomas vertingu bendru materialiuoju paveldu, nes jis yra būtinas užtikrinant tvarų ir konkurencingą ekonomikos vystymąsi piliečių, sveikatos ir aplinkos labui, su sąlyga, kad daiktai, kurių sudėtyje yra tokių žaliavų, bus laikomi ne „šalintinomis atliekomis“, o „susigrąžintiniais daiktais“.

3. Jūros ir plastikai

3.1. Vandenynai ir jūros sudaro 70 proc. Žemės paviršiaus, o jūrų vanduo – 97 proc. jos vandenų. Vandenynai yra labai svarbūs sprendžiant klimato kaitos problemas, į juos buvo atkreiptas dėmesys į Paryžiaus susitarimą įtraukus specialiąją vandenynams skirtą IPCC ataskaitą.

3.2. Į jūrą išmestos šiukšlės, o ypač plastikai ir mikroplastikai, yra dar viena didelė grėsmė vandenynams ir pasaulinė problema, aktuali visiems pasaulio vandenynams. Kiekvienais metais daugybė milijonų tonų šiukšlių patenka į pasaulio vandenynus ir kelia aplinkos, ekonominių, sveikatos ir estetinių problemų. Į jūrą išmestos šiukšlės gali lemti didelę ekonominę žalą: padaryti nuostolių pakrančių bendruomenėms, turizmui, laivybai ir žvejybai.

3.3. Apskaičiuota, kad ES pakrančių ir paplūdimių valymo išlaidos galėtų siekti maždaug 630 mln. EUR per metus.

3.4. Turint mintyje į jūrą išmestų šiukšlių sankaupas ir jų sklaidą, šios šiukšlės gali būti viena iš sparčiausiai didėjančių grėsmių pasaulio vandenynų būklei. Atsižvelgiant į tai, tarptautiniu ir Europos lygmeniu būtina parengti subalansuotas ir veiksmingas žiedinės ekonomikos priemones nustatant į jūrą išmestų šiukšlių mažinimo ES tikslus: 30 proc. – 2025 m. ir 50 proc. – 2030 m.

3.4.1. Siekiant šių tikslų pirmiausia turėtų būti pakeisti galiojantys teisės aktai, pagal kuriuos atsakomybė už atliekas priskiriama tiems, kurie jas surenka, taip atgrasant jas rinkti.

3.4.2. Reikėtų apsvarstyti galimybę numatyti paskatas tiems, ypač žvejams, kurie gali bendradarbiauti valant jūras ir upes tinkamai panaudojant Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo (EJRŽF) lėšas.

⁽¹⁴⁾ Ambrosetti, *L'eccellenza della filiera della plastica nell'UE* 2015.

⁽¹⁵⁾ 2018 m. sausio 16 d. Europos Komisijos pranešimas spaudai.

3.5. Be to, 2017 m. gruodžio 18 d. Taryba priėmė išvadas dėl ekologinių inovacijų ir pabrėžė „paramos inovacijoms politikos ir kitų sričių politikos suderinamumo poreikį, visų pirma itin daug dėmesio skiriant žmonių sveikatos apsaugai, aplinkai ir perėjimui prie žiedinės ekonomikos“⁽¹⁶⁾.

3.6. Europos Parlamentas savo ruožtu priėmė keletą dokumentų šiuo klausimu, visų pirma, 2015 m. liepos 9 d. rezoliuciją „Efektyvus išteklių naudojimas. Žiedinės ekonomikos kūrimas“, 2017 m. vasario mėn. priėmė rezoliucijas dėl dokumentų dėl atliekų rinkinio ir galiausiai 2017 m. gruodžio 18 d. rezoliuciją „Tarptautinis vandenynų valdymas“.

3.7. Viduržemio jūros valymo veiksmai galėtų būti vykdomi sukuriant sinergiją su programa PRIMA (PPP), pagal kurią numatytos ekologinės priemonės aplinkos apsaugos tikslais⁽¹⁷⁾.

4. Komisijos pasiūlymai

4.1. Europos Komisijos siūloma strategija siekiama apsaugoti aplinką nuo taršos plastikais ir kartu skatinti augimą ir inovacijas ir taip linijinio pobūdžio ekonominių modelių (gamyba, paskirstymas, vartojimas ir elgsena) pakeisti žiediniu modeliu, kuris būtų grindžiamas efektyviu išteklių naudojimu ir kuriame atliekos būtų laikomos **atkurtiniais ištekliais**.

4.2. Pakartotinis naudojimas, perdirbimas ir naudojimas taptų raktiniais žodžiais, kuriais remiantis bus kuriamas naujas modelis, siekiant skatinti naujo pobūdžio projektavimą, tvarumą, inovacijas ir konkurencingumą tiek visoje vidaus, tiek ir tarptautinėje rinkoje.

Siūlomoje strategijoje numatyta 40 veiksmų, 15 rekomendacijų nacionalinėms ir regionų valdžios institucijoms ir 8 rekomendacijos pramonei.

4.3. Pasiūlyme dėl direktyvos dėl uosto priėmimo įrenginių pateikiamos naujos taisyklės, skirtos kovoti su pačioje jūroje vykstančiu šiukšlinimu, numatant priemones, kuriomis užtikrinama, kad laivuose atsirandančios ar jūroje surenkamos šiukšlės nebūtų paliktos, o būtų sugrąžintos į sausumą ir ten tinkamai tvarkomos. Taip pat numatytos priemonės, padedančios mažinti uostų, laivų ir kompetentingų institucijų administracinę našą.

5. Bendrosios pastabos ir rekomendacijos

5.1. Komitetas mano, kad siekiant sėkmingai įgyvendinti plastikų strategiją būtinos švietimo ir profesinio mokymo priemonės, projektavimo ir elgesio paskatos, bendri techniniai ir reglamentavimo aukštos kokybės- standartai, patrauklios paskatų sistemos, įskaitant mokesčių ir finansines, sistemines ir įvairius sektorius apimančias požiūris, plataus masto ir pažangus skaitmeninių taikomųjų programų naudojimas, plati dalyvaujamojo pobūdžio prognozavimo veikla siekiant tikslo prisidėti prie proceso kuriant tikrą **Europos plastiko žiediškumo kultūrą, grindžiamą viso produktų gyvavimo ciklo analize**.

5.2. Tarša mikroplastikais kelia didžiausią grėsmę aplinkai ir žmonių sveikatai. Tokios medžiagos dažnai naudojamos valikliuose, kosmetikoje, baldų, dažų gamyboje. **EESRK mano**, kad šios taršos problema turi būti sprendžiama jos susidarymo vietoje imantis ES lygmens veiksmų pagal **REACH** reglamentą.

5.3. **ES apie 40 proc. plastikų yra vienkartinio naudojimo ir yra didžiausias taršos šaltinis. Minimalios plastiko maišelio kainos nustatymas leidžia gerokai sumažinti jų naudojimą. Todėl EESRK rekomenduoja šią priemonę taikyti visų rūšių vienkartinio naudojimo plastiko gaminiams.**

5.4. EESRK mano, kad pirmenybė turėtų būti teikiama įvairių rūšių plastiko skaitmeniniam ženklavimui, kad būtų galima identifikuoti, atskirti ir pašalinti kenksmingas medžiagas. Plastikuose dažnai yra toksiškų medžiagų, kurias draudžiama naudoti su maistu besiliečiančiose medžiagose ir žaisluose. Plastikų perdirbimas galėtų sudaryti galimybę šias medžiagas panaudoti naujuose produktuose. Todėl reikia užtikrinti ir patvirtinti, kad „perdirbtoje žaliavoje“ tokių toksiškų medžiagų nėra.

5.5. Nacionaliniuose teisės aktuose nurodomi skirtingi kiekiai ir leistinos normos. Reikėtų vieno, griežtesnio, **suderinto** teisės akto, kuriame atsižvelgiama į vartotojų interesus.

⁽¹⁶⁾ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15811-2017-INIT/lt/pdf>, 2017 m. gruodžio 18 d. Tarybos išvados „Ekologinės inovacijos: sąlygų perėjimui prie žiedinės ekonomikos sudarymas“.

⁽¹⁷⁾ COM(2016) 662 final ir EESRK nuomonė (OL C 125, 2017 4 21, p. 80).

5.6. EESRK mano, kad turėtų būti sustiprinami veiksmai, skirti įgyvendinti šiuos prioritetus:

- bendra nustatymo metodika,
- produktų, procesų ir sudedamųjų dalių skaitmeninimas taikant įvairių rūšių plastiko skaitmeninį ženklimą,
- labai veiksminga surinkimo ir rūšiavimo infrastruktūra naudojant optinius skaitlius,
- produktų, procesų ir įrenginių standartai ir sertifikavimas,
- profesionalumo didinimas perdirbimo ir stebėsenos srityse,
- išplėstinės gamintojų ir vartotojų atsakomybės paskatų sistema,
- ES bandomojo projekto, susijusio su tikros konkurencingos kokybiškos perdirbtos žaliavos Europos rinkos organizavimu, kūrimu ir plėtojimu, skatinant žaliuosius viešuosius pirkimus.

5.7. Atskiras PET surinkimas ir visų pirma perdirbimas⁽¹⁸⁾ gali būti ES ekonomiškai naudingas, paskatinti naujų rūšių ekonominę veiklą ir užimtumą.

5.8. Iki šiol teikta pirmenybė biologiniam grąžinamajam perdirbimui kompostuojant⁽¹⁹⁾, šalinant sąvartyne, gaunant energiją deginant atliekas⁽²⁰⁾, ypač plieno ir cemento sektoriuose, tinkamai filtruojant išmetamąsias dujas.

5.9. Tampa vis svarbiau perdirbti plastiką į naujus daiktus: tos pačios rūšies daiktus (butelis/butelis) arba kitokio pobūdžio daiktus (plastikas/medžiaga). Tačiau šiuo tikslu būtina numatyti paskatas vartotojams⁽²¹⁾ ir surinkimo punktus aprūpinti nustatymo įrenginius su skaitmeniniais skaitliais.

5.10. Perdirbtas PET gali būti naudojamas kaip vasarinių ir žieminių audinių gamybos pluoštas, darbo drabužiams, karinėms uniformoms, padangų stiprinimui, konvejerių juostoms, pakuočių plėvelei, spaudos gaminiams.

5.11. Griežti techninės ir reglamentavimo standartizacijos veiksmai ir sertifikavimas leidžia užtikrinti, kad net po perdirbimo, jei procesai vykdyti tinkamai ir yra sertifikuoti⁽²²⁾, PET išlieka chemiškai inertiškas, todėl yra tinkamas naudoti su maistu saugiai besiliečiančiuose gaminiuose⁽²³⁾.

5.12. **Dėl į jūrą išmetamų šiukšlių** EESRK remia direktyvos suderinimą su Tarptautine konvencija dėl teršimo iš laivų prevencijos (MARPOL konvencija) ir laikosi nuomonės, kad klausimo dėl atliekų iš žvejybos ir pramoginių laivų svarstymas gali padėti spręsti jūrų taršos problemą, su sąlyga, kad bus nustatytos tinkamos išimties mažiems laivams ir riboto eismo uostams.

5.13. Į jūroje esančių atliekų surinkimą reikėtų įtraukti žvejų organizacijas pasitelkiant žuvininkystės fondą (EJRŽF); tinkamai parengus, žvejai galėtų papildyti nevisada garantuotas žvejybos pajamas vykdydami veiklą atliekų surinkimo srityje ir perdirbimo grandinėje.

⁽¹⁸⁾ PET: polietileno tereftalatas, sudėtis (C₁₀H₈O₄)_n. Tai žalios naftos (C₉H₁₈) produktas. Tai yra termoplastinė derva, tinkama liestis su maistu.

⁽¹⁹⁾ **Kompostas** – tai medžiagos, kurios lieka suirus ir supuvus organinėms medžiagoms.

⁽²⁰⁾ **Kuras iš atliekų** (angl. WDF). Degimo metu atsiskiriant vandenilio ir anglies atomams išskiriamas didelis kiekis šilumos.

⁽²¹⁾ Pvz. Vokietijoje privalomas užstatas. Šveicarijoje pardavėjai privalo surinkti tuščius butelius.

⁽²²⁾ Vengti acetaldehido susidarymo optimizuojant lydymosi temperatūrą ir buvimo trukmę. Atmesti nukensksminimą.

⁽²³⁾ Pagal kai kurių valstybių narių teisės aktus maisto produktams skirtų talpų sudėtyje perdirbtos žaliavos kiekis negali viršyti 50 proc. Todėl su maistu besiliečiančios talpos paviršiui padengti perdirbtas plastikas turi būti maišomas su „grynu“ plastikumu.

5.14. Taip galėtų būti vykdomas ir upių valymas pasitelkiant darbo kooperatyvus, iš dalies pakeitus galiojančius teisės aktus⁽²⁴⁾.

5.15. EESRK mano, kad ypač svarbu sudaryti regioninius susitarimus dėl jūrų taršos, visų pirma jūrų ir upių teritorijose.

6. Konkrečios pastabos

6.1. **Konkrečios pastabos** Nuo PET iki verpalų PET perdirbimas vykdomas novatorišką mechaninį ir cheminį, netaršų procesą, kurio metu išsaugomas pluošto grynumas, sunaudojama mažiau vandens ir energijos bei išmetama apie 30 proc. mažiau CO₂. Jo metu nesusidaro šlakų ir atliekų.

6.1.1. Pirmas žingsnis – susigrąžinti žaliavą atskirai surenkant įvairias atliekas. Po traiskymo, plovimo, smulkinimo, tempimo, džiovavimo ir granuliavimo PET paverčiamas nauju polimeru; tai daroma netaršiu būdu, kuris dažniausiai reguliuojamas temperatūros kaitymu. Galiausiai taip išgautas išlydytas polimeras patenka į ekstruderį. Medžiaga, supjaustyta norimo ilgio intervalais, tampa įvairiais sintetiniais siūlais, perdirbtais į aukštos kokybės ir ypatingomis savybėmis pasižyminčiu poliesteriu.

6.2. PET (polietileno tereftalato) pavertimas⁽²⁵⁾ audiniais, pradedant gamybos technika ir baigiant dizainu, yra aplinkai žalos nedaranti ir kokybę užtikrinanti inovacija.

6.2.1. Techniniai duomenys⁽²⁶⁾:

— Iš 2 kg naftos (C₉H₁₈) pagaminama 1 kg PET (C₁₀H₈O₄)_N.

— Vienas 1,5 litro talpos butelis sveria 38 g;

— Vienas 0,5 litro talpos butelis sveria 25 g.

— Drabužiui iš šio pluošto (330 g/m²) pagaminti reikia apie dvidešimt septynių 1,5 litrų talpos butelių.

— 27 buteliai atitinka apie 1 026 g PET, o tai yra prilygsta maždaug 2 052 g naftos.

— 2 052 g naftos (24,2136 kWh)⁽²⁷⁾ išmetamas CO₂ kiekis sumažinamas **6,39239 kg/CO₂**.

6.2.2. Kitas pavyzdys: 53 900 1,5 litrų talpos plastikinių butelių galima perdirbti į puikų poliesterį, iš kurio galima pagaminti 7 000 kuprinių neišmetant 3,34 tonų CO₂⁽²⁸⁾.

7. Svarstylini klausimai

7.1. Valstybių narių įsipareigojimai:

— mokymas atskiro atliekų (įskaitant plastikų!) surinkimo klausimais pradedant nuo mokyklos, ypač šeimoje;

— kooperatyvų ir (arba) konsorciūmų, kurie renka plastiką bendradarbiaudami su savivaldybėmis ir ūkiais ir jį perduoda atliekų tvarkymo centrams, kūrimas;

— šiuo metu galiojančių taisyklių dėl atliekų surinkimo pritaikymas prie su plastiką susijusių poreikių.

⁽²⁴⁾ Apskaičiuota, kad šiuo metu kasmet iš upių į vandenynus patenka nuo 1,15 mln. iki 2,41 mln. tonų plastiko atliekų ir kad daugiau nei 74 proc. jų susidaro gegužės–spalio mėn. Dvidešimties labiausiai užterštų upių, kurių dauguma yra Azijoje, taršalai sudaro 67 proc. bendro į vandenynus išmestų plastiko atliekų kiekio.

⁽²⁵⁾ Poliesteriai gaunami iš PET, jie gali būti gaunami kuokštelinio pluošto, plonų ar storų verpalų, mikropluošto pavidalu.

⁽²⁶⁾ Šaltinis. Pielleitalia S.r.l Grassobbio Bergamo.

⁽²⁷⁾ Šaltinis JRC Ispra. Perskaičiavimo koeficientas, taikytinas žaliai naftai:

— 11,8 MWh/t

— 0,264 tCO₂/MWh.

⁽²⁸⁾ Žr. 28 išnašą JRC Ispra.

7.2. EESRK remia suinteresuotųjų subjektų dialogą siekiant įsteigti investicijų į plastiko medžiagų perdirbimo technologijas fondą ir Europos kokybiškų antrinių plastikų rinkos sukūrimą.

7.3. EESRK, atsižvelgdamas į programą „Horizontas 2020“ ir **naują BP9**, taip pat į bakterijų tyrimus ⁽²⁹⁾, remia Jungtines technologijų iniciatyvas (ITI) ir visų pirma Institucinę viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę biologinės pramonės sektoriuje.

Briuselis, 2018 m. gegužės 23 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽²⁹⁾ Kioto technologinis institutas ir Kejo universitetas su kitais Japonijos mokslinių tyrimų institutais atrado bakteriją *Ideonella sakaiensis*, kuri išgyvenimui ir augimui „minta“ plastiku vykstant tik dviejų fermentų cheminiam procesui. Žr.: science.sciencemag.org/content/351/6278/1196 – YOSHIDA & OTHERS. Portsmuto universiteto biologijos profesorius John McGeehan ir jo kolegės atsitiktinai sukūrė didelių pajėgumų plastiku mintantį fermentą, paskelbta žurnale *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 2018 m.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė**Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Maisto ir ūkininkavimo ateitis“**

(COM(2017) 713 final)

(2018/C 283/10)

Pranešėja **Jarmila DUBRAVSKÁ**Bendrapranešėjis **John BRYAN**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2018 1 18
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Biuro sprendimas	2017 12 5
Atsakingas skyrius	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta skyriuje	2018 5 3
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 5 23
Plenarinė sesija Nr.	535
Balsavimo rezultatai	195/7/18
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK teigiamai vertina Komisijos komunikatą „Maisto ir ūkininkavimo ateitis“ ir mano, kad tvirta ir gerai finansuojama bendra žemės ūkio politika (BŽŪP) yra būtina tvariam ir perspektyviam ES žemės ūkiui.

1.2. Būsima BŽŪP turi atitikti pirminius tikslus, nustatytus Romos sutartyje, ir naujus tikslus, susijusius su aplinka, klimato kaita ir biologine įvairove, kartu užtikrinti, kad būtų išlaikytas Europos žemės ūkio modelis ir kad jis išliktų konkurencingas ir perspektyvus, siekiant patenkinti Europos piliečių poreikius. Pagal naująją BŽŪP taip pat turi būti patvirtinti ir įgyvendinti uždaviniai, nustatyti JT darnaus vystymosi tiksluose (DVT) ir 21-ojoje Klimato kaitos konferencijoje (COP 21).

1.3. EESRK teigiamai vertina reformų kryptį ir naujus pasiūlymus dėl subsidiarumo bei naujojo įgyvendinimo modelio ir pabrėžia, jog reikia užtikrinti, kad jie būtų įgyvendinami taip, kad būtų apsaugota bendra politika ir bendroji rinka, taip pat laikantis įsipareigojimų dėl supaprastinimo įgyvendinimo. Tačiau EESRK mano, kad komunikatas turėjo būti konkretesnis. EESRK tikėjosi, kad būsimuose pasiūlymuose dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų Komisija atsižvelgs į šioje nuomonėje išdėstytą pilietinės visuomenės nuomonę. EESRK nuomonės parengimo ir Europos Komisijos pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamo akto priėmimo terminai buvo pernelyg trumpi.

1.4. EESRK remia BŽŪP dviejų ramsčių modelį, kai pagal pirmąjį ramsčių skiriamos tiesioginės išmokos, kurios turi būti perorientuotos ir privalo užtikrinti teisingas pajamas ūkininkams ir paskatą teikti viešąsias gėrybes, taip pat paramą rinkai, o pagal antrąjį ramsčių – remiamos kaimo vietovės ir kovojama su gyventojų skaičiaus mažėjimu pagal Koriko 2.0 deklaraciją. EESRK prieštarauja pirmojo ramsčio bendram finansavimui. Jis ragina nustatyti pagrįstą antrojo ramsčio bendro finansavimo lygį visoms valstybėms narėms. EESRK aiškiai supranta, kad tiesioginės išmokos turėtų būti mokamos tik aktyviems ūkininkams, remiantis objektyviais kriterijais, susijusiais su žemės ūkio veikla ir viešųjų gėrybių teikimu.

1.5. EESRK remia tvirtą ir gerai finansuojamą BŽŪP ir pritaria ES biudžeto padidinimui iki 1,3% BNP, remiantis ES ekonomikos augimu. BŽŪP būtina pakankamai finansuoti siekiant spręsti ūkininkų ir žemės ūkio darbuotojų mažų pajamų, infliacijos ir „Brexit'o“ sukulto trūkumo klausimus, taip pat tenkinti papildomus aplinkosaugos ir klimato kaitos reikalavimus, ir siekiant rasti sprendimą dėl būtinybės suderinti valstybėse narėse mokamas tiesiogines išmokas atsižvelgiant į sąlygų skirtumus.

1.6. EESRK mano, kad pagal BŽŪP turi būti remiami smulkieji ir stambieji ūkiai, jauni ir pagyvenę ūkininkai, pradantys ir jau įsisteigę veiklos vykdytojai, savarankiškai dirbantys ūkininkai ir jų darbuotojai, moterys ir vyrai, siekiant užtikrinti, kad gyvenimas kaimo vietovėje būtų perspektyvus aktyviems ūkininkams, kurie vykdo žemės ūkio gamybą, teikia viešąsias gėrybes, rūpinasi aplinka ir prisideda prie darbo vietų kūrimo.

1.7. Nors EESRK palankiai vertina naujus pasiūlymus dėl subsidiarumo ir didesnės atsakomybės valstybėms narėms suteikimo, jis aiškiai nurodo, kad būtina išlaikyti stiprią BŽŪP, nevykdant jokios renacionalizacijos, kuri keltų pavojų bendrajai rinkai. Subsidiarumas turi būti taikomas tik valstybių narių planams dėl BŽŪP tikslų įgyvendinimo, kartu suteikiant valstybėms narėms lanksčią galimybę patvirtinti tokius išmokų pagal pirmąjį ir antrąjį ramstį mokėjimo būdus, kurie geriausiai atitinka konkrečiose šalyse vykdomo ūkininkavimo tipus, struktūrą bei sąlygas ir kuriais atsižvelgiama į šalies gamtos sąlygas ir aplinką.

1.8. Siūlomas naujas įgyvendinimo modelis, skirtas su aplinka ir klimato kaita susijusiems tikslams, turi būti daugiausia taikomas valstybių narių lygmeniu. Atsižvelgiant į prisiimtus išpareigojimus dėl supaprastinimo, šis modelis turi būti paprastas ir lengvai suprantamas ūkininkams, nenustatant papildomų išlaidų. Nacionaliniai strateginiai planai ūkių lygmeniu turi būti pertvarkyti į paprastus planus, kuriuose būtų nustatyti lengvai suprantami ir paprastai išmatuojami rodikliai.

1.9. Pranešimuose apie BŽŪP jau ilgą laiką nuolat nurodomas supaprastinimas, todėl įgyvendinant dabartinę reformą privaloma šį išpareigojimą įvykdyti. EESRK mano, kad ši reforma yra reali supaprastinimo galimybė, ir pasiūlė labai konkrečių įgyvendintinų klausimų sąrašą. Kompleksinė parama turėtų būti konsoliduota naudojantis technologine pažanga, patikrinimų ūkiuose formą ir normą privaloma peržiūrėti bei optimizuoti, o leistinus nuokrypius esant reikalui – padidinti; ūkininkai turėtų turėti galimybę ištaisyti neatitikimus vykstant užbaigimo procesu ir mokėjimai turėtų būti atliekami laiku. Čia turėtų būti taikomas metinio periodiškumo principas, siekiant išvengti patikrinimų ir sankcijų taikymo atgaline data.

1.10. EESRK labai palankiai vertina jauniems ūkininkams skirtas patobulintas priemonės ir pasiūlė šešias konkrečias priemones, įskaitant aiškia jaunųjų ūkininkų apibrėžtį, kuriomis siekiama spręsti itin svarbų kartų kaitos žemės ūkyje klausimą.

1.11. Laikydamosis teigiamo aplinkosauginio požiūrio ir siekdamas visoje ES padidinti pievų plotą, EESRK rekomenduoja stiprinti aktyviems ūkininkams skiriamą tiesioginę paramą už daugiamečius žolynus, nustatant didesnes išmokas.

1.12. BŽŪP po 2020 m. turi sustiprinti ūkininkų pozicijas tiekimo grandinėje, kad jie galėtų gauti teisingas pajamas ir nebūtų silpniausia šios grandinės grandis ⁽¹⁾. BŽŪP privalo apsaugoti bendrosios rinkos veikimą, taikant privalomą žemės ūkio produktų kilmės ženklumą, kuris nevaržys laisvo prekių judėjimo Europos Sąjungoje.

1.13. EESRK laikosi nuomonės, kad BŽŪP privalo papildyti visapusišką maisto politiką ⁽²⁾.

1.14. ES reikia tvaraus maisto vartojimo, kuris atitiktų mažo išmetamo anglies dioksido kiekio ⁽³⁾ ir aukštų su aplinka ir klimato kaita susijusių standartų užtikrinimo reikalavimą pagal žiedinės ekonomikos ir aplinką tausojančio ūkininkavimo principus.

1.15. Žemės ūkis apima ne tik maisto gamybą, bet ir žemės ūkio paskirties žemės valdymą, vandens išteklių naudojimą ir aplinkos išsaugojimą. Todėl EESRK ragina Komisiją apsaugoti žemę ES lygmeniu nuo negrįžtamo užgrobimo ir panaudojimo kitai paskirčiai, taip pat nuo būklės blogėjimo, dykumėjimo, apleidimo, užteršimo ir erozijos ⁽⁴⁾. Taip pat reikėtų pripažinti glaudžią žemės ūkio ir miškininkystės sąsają.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė *Veiksniai, turintys įtakos BŽŪP po 2020 m.* (OL C 75, 2017 3 10, p. 21).

⁽²⁾ EESRK nuomonė *Pilietinės visuomenės indėlis rengiant visapusišką ES maisto politiką* (OL C 129, 2018 4 11, p. 18).

⁽³⁾ EESRK nuomonė *Klimato teisingumas* (OL C 81, 2018 3 2, p. 22).

⁽⁴⁾ EESRK nuomonė *Žemės naudojimas tvariai maisto gamybai ir ekosisteminiams paslaugoms* (OL C 81, 2018 3 2, p. 72).

1.16. EESRK mano, kad reikia daug nuoseklesnės strategijos, suderinančios BŽŪP ir ES vykdomą tarptautinę prekybos politiką. Pripažindamas, kad prekybos politika yra nepaprastai svarbi BŽŪP sėkmei, EESRK mano, kad visuose naujuose prekybos susitarimuose turi būti reikalaujama, kad būtų visapusiškai laikomasi Europos standartų tokiose ypatingos svarbos srityse kaip maisto sauga, poveikis aplinkai, gyvūnų ir augalų sveikata, gerovė ir darbo sąlygos.

2. Žemės ūkio svarba bei maisto ir ūkininkavimo ateitis

2.1. Tvarus ir perspektyvus žemės ūkis yra vienintelis sektorius, kuris gali patenkinti būtinausius gyventojų poreikius, susijusius su maisto gamyba, o valdydamas žemę ir ją prižiūradamas jis taip pat teikia esmines viešąsias gėrybes, susijusias su mūsų vandens, dirvožemio, oro ir biologinės įvairovės išteklių apsauga.

2.2. Žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriai, kuriuose dirba 11 mln. ūkininkų, ne tik teikia viešąsias gėrybes, bet ir sukuria 22 mln. darbo vietų tiesiogiai ūkiuose ir dar 22 mln. darbo vietų – visos Europos platesnio masto maisto sektoriuje atitinkamose srityse, pavyzdžiui, perdirbimo, prekybos ir transporto ir net mokslo, mokslinių tyrimų ir švietimo. Jei bendrosios sąlygos būtų atitinkamai pakeistos, žemės ūkis galėtų veiksmingiau prisidėti prie ekonominių rezultatų, augimo ir darbo vietų kūrimo kaimo vietovėse.

2.3. Ūkininkavimas ir žemės ūkis turi atlikti itin svarbų vaidmenį kuriant Europos ateitį ir įgyvendinant uždavinius, nustatytus tiek Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tiksluose (DVT), tiek išipareigojimuose, prisiimtuose 21-ojoje Klimato kaitos konferencijoje (COP 21). Pagal komunikatą „Maisto ir ūkininkavimo ateitis“ Europos žemės ūkis gali suteikti didelės naudos visuomenei, pasitelkiant patobulintą maisto grandinę, teikiančią gausybę saugių ir įperkamų maisto produktų tvarių būdu, kuriuo apsaugomi mūsų pagrindiniai dirvožemio, vandens, oro ir biologinės įvairovės aplinkos išteklių ir kuriuo taip pat užtikrinamos teisingos pajamos ūkininkams nustatant tinkamas kainas.

2.4. EESRK mano, kad būsimoje BŽŪP turi būti siekiama ne tik Romos sutartyje nustatytų pagrindinių tikslų, susijusių su 1) žemės ūkio našumo didinimu, 2) deramu ūkininkų gyvenimo lygio užtikrinimu, 3) rinkų stabilizavimu, 4) tiekimo užtikrinimu ir 5) priimtinių kainų vartotojams užtikrinimu, bet ir daugiau tikslų, ypač aplinkos, klimato kaitos ir biologinės įvairovės, taip pat siekiant spręsti socialinius ir užimtumo kaimo vietovėse klausimus.

2.5. EESRK pripažįsta, kad Romos sutartyse nustatyti BŽŪP tikslai laikui bėgant keitėsi ir visi šie tikslai nebuvo visapusiškai pasiekti. Vienas iš tikslų buvo ir tebėra padidinus įmonių našumą užtikrinti pakankamas pajamas. Įmonių našumas šiandien iš tiesų yra didesnis nei kada nors anksčiau, tačiau pajamos dažnai tebėra nepakankamos, o tiesioginės išmokos daugeliu atveju pakeitė „sąžiningas ir teisingas“ kainas, kurias galima pasiekti rinkose. Aktyviems ūkininkams papildomai prie rinkos grąžos reikia BŽŪP bendrųjų išmokų.

2.6. EESRK mano, kad būsimų BŽŪP tikslų pagrindą turi sudaryti šie pagrindiniai principai:

- Europos žemės ūkio modelio, apimančio daugiafunkcinius vaidmenis ir perspektyvius šeimos ūkius, MVĮ, kooperatyvus ir kitas ūkininkavimo sistemas, turinčias istorinį pagrindą ES, apsauga. BŽŪP turėtų sudaryti galimybę visuose ES regionuose užtikrinti tvarią žemės ūkio gamybą,
- tvirtos tiesioginės išmokos tinkamoms ūkių pajamoms remti,
- tvirti kaimo plėtros veiksmai,
- tinkamai veikianti bendroji rinka,
- tvirtesnė pozicija dėl pagrindinių gamintojų pridėtinės vertės grandinėje,
- tausaus gamtos išteklių – dirvožemio, vandens, oro ir biologinės įvairovės – naudojimas ir valdymas,
- aplinkos apsauga ir klimato kaitos švelninimas,
- gamtos ir kraštovaizdžio išsaugojimas,

- parama kartų kaitos užtikrinimui ir jaunų ūkininkų pritraukimui,
- užimtumo skatinimas,
- darbo vietų ir socialinės įtraukties apsauga,
- parama augimui ir konkurencingumo didinimas,
- labai įvairių tvariai pagamintų maisto produktų, įskaitant regioninius produktus, geografinėmis nuorodomis pažymėtus produktus ir ekologišką maistą, pasiūla piliečiams,
- nuoseklios prekybos politikos, suderintos su BŽŪP tikslais, patvirtinimas,
- privalomas kilmės vietos ženklavimas, teikiantis papildomos naudos vartotojams,
- mokymo priemonių, kurios remiasi gamybos ir maisto kokybės gerinimu, prioritetizavimas,
- apykaitinės migracijos srautų atvėrimas, gamybos poreikiams patenkinti pasitelkiant sezoninius darbuotojus iš trečiųjų šalių,
- kaimo vietovių, ūkininkavimo veiklos ir maisto tiekimo grandinės skaitmeninimo stiprinimas.

2.7. EESRK mano, kad Komisijos komunikate teikiami nauji pasiūlymai dėl subsidiarumo ir naujojo įgyvendinimo modelio yra konstruktyvūs ir, jei jie bus tinkamai įgyvendinti, gali turėti didelį teigiamą poveikį BŽŪP ūkių lygmeniu supaprastinimo ir biurokratizmo mažinimo, taip pat geresnio priemonių priderinimo prie skirtingų sąlygų valstybėse narėse ir užtikrinimo, kad politika būtų labiau sutelkta į aplinkos ir klimato kaitos klausimus, požiūriu. EESRK taip pat mano, kad siekiant šio tikslo reikia tam tikrų esminių BŽŪP pakeitimų, o kai kurie iš jų jau yra įtraukti į Komisijos pasiūlymus. Jeigu jie bus tinkamai įgyvendinti, jie gali turėti teigiamo poveikio žemės ūkiui ir faktiniam BŽŪP tikslų pasiekimui.

2.8. BŽŪP turi būti atsižvelgiama į pagrindinius tikslus ir uždavinius, nustatytus JT DVT ir COP 21. Tai, be kita ko, skurdo panaikinimas, kuris apima ūkių pajamų didinimą, kovą su badu, gerą sveikatą ir gerovę, kokybišką švietimą, švarų vandenį ir sanitarines sąlygas, įperkama ir švarią energiją, deramą darbą ir ekonomikos augimą, nelygybės mažinimą, atsakingą gamybą ir vartojimą, klimato politikos veiksmus ir vandens bei gyvybės žemėje apsaugą. EESRK mano, kad įgyvendinant BŽŪP turi būti laikomasi šių pagrindinių tikslų ir į juos turėtų būti atsižvelgta nustatant sąlygas tiesioginėms išmokoms, visų pirma susijusias su žemės ir aplinkos bei darbo standartais.

2.9. Atsižvelgdamas į pasiūlymų priėmimo proceso tvarkaraštį, EESRK mano, kad turi būti nustatyta aiški perėjimo tvarka, jau vien todėl, kad iki 2022 m. pabaigos greičiausiai nebus galima užbaigti būtinų politinių procesų ir su tuo susijusio administracinio įgyvendinimo. Reikia pakankamai laiko, kad būtų galima be problemų pereiti nuo esamos politikos prie naujos politikos. Ūkininkams ir žemės ūkio sektoriui reikalingas aiškumas, stabilumas ir planavimo saugumas. ES privalo vengti sunkumų, kilusių per praėjusią reformą.

3. Biudžetas

3.1. Tiesioginės išmokos ir toliau bus svarbios užtikrinant pajamas, nes bendrosios sąlygos ūkininkams neleidžia parduodant savo produktus užsitikrinti pakankamas pajamas. Kadangi tuo pat metu ūkininkams turi būti sukurta „viešųjų gėrybių“ rinka, kuri ne tik kompensuotų papildomas ūkininkų sąnaudas arba galimas mažesnes pajamas, bet ir darytų teigiamą poveikį pajamoms (o tai EESRK tvirtai remia), politikos formuotojai turi užtikrinti pakankamą finansavimą, kad šiuos pažadus būtų galima faktiškai išpildyti. EESRK kritiškai vertina tai, kad komunikate nepateikta analizė, kokie yra tikrieji naujos „teisingesnės ir žalesnės“ BŽŪP finansiniai poreikiai⁽⁵⁾.

⁽⁵⁾ Savo nuomonėje OL C 354, 2010 12 28, p. 35 EESRK pažymėjo, kad Europos žemės ūkio modelis yra neįmanomas pasaulio rinkos kainomis.

3.2. Todėl EESRK ragina BŽŪP skirti tvirtą biudžetą, tačiau kartu išvengia tam kylančią grėsmę. Siekiant patenkinti BŽŪP keliamus naujus reikalavimus, susijusius su papildomų aplinkosaugos ir klimato kaitos reikalavimų įgyvendinimu ūkių lygmeniu, taip pat siekiant spręsti klausimą dėl būtinybės suvienodinti valstybėse narėse mokamas tiesiogines išmokas atsižvelgiant į sąlygų skirtumus ir toliau gebėti šalinti mažas pajamas gaunančių ūkių patiriamą spaudimą ir panaikinti pajamų atotrūkį nuo kitų visuomenės sektorių bei susidoroti su infliacija, BŽŪP biudžetas greičiausiai turi būti gerokai padidintas.

3.3. Nuo XX a. devintojo dešimtmečio BŽŪP išlaidos buvo sumažintos nuo maždaug 70 % ES biudžeto iki 38 % Nors ES valstybių narių skaičius staiga padidėjo aštuoniolika narių ir gerokai padidėjo ES žemės ūkio paskirties žemės plotai, BŽŪP biudžetas nebuvo didinamas.

3.4. EESRK atkreipia dėmesį į Europos Parlamento pasiūlymus padidinti ES biudžetą nuo 1,0 % BNP iki ne mažiau kaip 1,3 % BNP. Lieka neaišku, kokia papildomai skirtų pinigų dalis atiteks žemės ūkiui ir ar jų pakaks, kad būtų galima remti pakankamą ir tinkamą BŽŪP biudžetą ir įgyvendinti visus plataus užmojo tikslus ir reikalavimus. Tiek pilietinė visuomenė, tiek Europos Parlamentas remia tvirtą biudžetą ir juo užtikrinamą stabilumą. Pasiūlymai dėl BŽŪP reformos be pakankamo BŽŪP biudžeto nebus sėkmingai įgyvendinti.

3.5. Bet koks ES biudžeto, ypač BŽŪP biudžeto, trūkumas, atsiradęs dėl „Brexit'o“, turi būti padengtas papildomais valstybių narių įnašais. Be to, pasiūlymams dėl naujų ES priemonių finansavimo turi būti numatytos naujos lėšos.

4. Subsidiarumas

4.1. EESRK palankiai vertina pasiūlymą BŽŪP numatyti didesnę subsidiarumą, tačiau pabrėžia, kad svarbu išlaikyti stiprią bendrą žemės ūkio politiką ir stiprią ES bendrąją rinką. Negalima leisti, kad subsidiarumas kaip nors pakenktų BŽŪP arba bendrajai rinkai. Be to, EESRK nariai pabrėžia, jog jiems rūpi, kad taikant subsidiarumo principą nebūtų jokios BŽŪP renacionalizacijos jokioje valstybėje narėje.

4.2. Subsidiarumo principas turėtų būti taikomas tik valstybių narių parengtiems planams, skirtiems BŽŪP prioritetams įgyvendinti, kartu išsaugant BŽŪP dviejų ramsčių modelį. EESRK palankiai vertina iniciatyvą vystyti migrantų kilmės regionų žemės ūkį. Darbo standartai turi būti taikomi visiems darbuotojams, įskaitant sezoninius darbuotojus.

4.3. Siekiant užtikrinti, kad BŽŪP išliktų bendra politika, labai svarbus Komisijos vaidmuo tvirtinant ir tikrinant nacionalinius įgyvendinimo planus, o neįgyvendinimo atveju – galimai skiriant sankcijas.

4.4. Pagrindinis pozityvus subsidiarumo aspektas turėtų būti tai, kad valstybėms narėms leidžiama rengti pirmojo ir antrojo ramsčio mokėjimų schemas ir operacijas, kurios geriausiai atitinka ūkininkavimo tipus, struktūrą ir sąlygas konkrečiose šalyse, kartu užtikrinant geresnius pasiektus rezultatus klimato kaitos ir aplinkos klausimais.

4.5. Subsidiarumo principo taikymas taip pat turėtų suteikti lankstumo, kuris valstybėms narėms leistų patvirtinti tokias kompleksinės paramos struktūras, sąlygas ir taisykles, kurios geriausiai atitiktų aplinkybes jų šalyje, ir leistų jas iš tiesų ir iš esmės supaprastinti ūkių lygmeniu, išlaikant tinkamą kontrolę.

5. Naujas įgyvendinimo modelis

5.1. BŽŪP komunikate siūlomas naujas įgyvendinimo modelis, pagal kurį, taikant subsidiarumo principą, valstybėms narėms bus leista abiejuose ramsčiuose susikurti privalomų ir savanoriškų priemonių, kuriomis bus siekiama ES lygmeniu nustatytų aplinkos ir klimato kaitos politikos tikslų, rinkinį. Pagal šį modelį siūloma valstybėms narėms strateginiuose planuose nusistatyti kiekybinius tikslinius rodiklius, kuriais bus užtikrintas tikslų pasiekimas. Be to, modelyje siūloma, kad visos tiesioginės išmokos ūkininkams būtų mokamos tik jiems išpareigojus vykdyti aplinkai ir klimatui palankią praktiką (arba ją tęsti, kai ji jau vykdoma). Jame taip pat siūlomos paskatos ūkininkams už savanorišką platesnio užmojo praktiką, kuriai prireiks didelių skatinamųjų išmokų.

5.2. EESRK aiškiai supranta, kad aplinkos ir klimato kaitos srities kiekybiniai tiksliniai rodikliai, rezultatai ir išdirbio rodikliai turi būti daugiausia taikomi valstybių narių lygmeniu.

5.3. Ūkių lygmeniu į naująjį įgyvendinimo modelį galėtų būti įtrauktas paprastas planas, apimantis pagrindinius aplinkos ir klimato kaitos politikos priemonių aspektus, numatančius dirvožemio, vandens, oro, biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio ypatumų apsaugą, taip pat maisto medžiagų valdymą.

5.4. Jeigu būtų taikomos savanoriškos griežtesnės aplinkos, socialinės, darbo ir klimato kaitos sąlygos, pagal antrąjį ramstį būtų mokamos papildomos ir didesnės išmokos.

5.5. EESRK mano, jog labai svarbu, kad naujas įgyvendinimo modelis atitiktų supaprastinimo tikslus ir būtų lengvai suprantamas bei taikomas ūkių lygmeniu.

5.6. Taikant naują įgyvendinimo modelį ūkiai neturėtų patirti jokių papildomų išlaidų, susijusių su konsultavimo paslaugomis, arba reikalavimų laikymosi išlaidų, dėl kurių mažėtų tiesioginės išmokos. Visos ūkių lygmeniu patirtos išlaidos siekiant geriau užtikrinti reikalavimų, susijusių su naujais aplinkos ir klimato politikos uždaviniais, laikymąsi, turi atsispindėti didesnėse išmokose ir biudžeto asignavimuose valstybių narių lygmeniu.

5.7. EESRK palankiai vertina Komisijos siūlymą įtraukti pažangaus ūkininkavimo, kuris padėtų padidinti ūkių pajamas ir kartu būtų naudingas aplinkai, koncepciją. Tokia koncepcija apimtų mokymus, žinių ir technologijų perdavimą siekiant padidinti vandens, energijos, trąšų ir kitų žaliavų, pavyzdžiui, pesticidų, naudojimo veiksmingumą, tai taip pat skatintų ekologinius gamybos metodus, pavyzdžiui, aplinką tausojančią žemėtvarką, ekologinį ūkininkavimą ir agroekologiją⁽⁶⁾.

6. Supaprastinimas

6.1. EESRK labai palankiai vertina esminį BŽŪP supaprastinimą ir politinių išsipareigojimų, prisiimtų supaprastinimo atžvilgiu, vykdymą, siekiant gauti apčiuopiamos naudos, įskaitant biurokratinės naštos mažinimą ūkininkams. Supaprastinti buvo žadama daugelyje ankstesnių BŽŪP reformų, tačiau pasiekta labai mažai arba nieko.

6.2. Itin svarbu, kad pasiūlymuose dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų būtų numatyta iš tiesų supaprastinti biurokratiškiausius BŽŪP aspektus, visų pirma susijusius su patikromis vietoje teikiant pagalbos paraiškas pagal su plotu susijusios pagalbos schemas ir su labai plataus masto ir sudėtingais kompleksinio paramos susiejimo reikalavimais pagal teisės aktuose nustatytus valdymo reikalavimus (TANVR) ir GAAB standartus, kurių ūkininkai turi laikytis. Be to, svarbu įdiegti veiksmingą, rezultatyvią ir rizika grindžiamą kontrolės sistemą, kuri bet kuriuo atveju būtų susieta su pradinės grandies konsultavimo ir paskatų sistema, skirta ūkininkams.

6.3. Nors reglamente „Omnibus“ buvo numatytas šioks toks sveikintinas supaprastinimas, siekiant supaprastinimo tikslo reikia atlikti papildomus pakeitimus.

6.4. EESRK siūlo taikant naująjį įgyvendinimo modelį laikytis subsidiarumo principo ir geriau panaudojant šiuolaikines technologijas ir Jungtinio tyrimų centro (JRC) išteklius ir priemones įgyvendinti supaprastinimą šiose srityse:

— reikia nuodugniai persvarstyti ir pertvarkyti kontrolės sistemą ūkių lygmeniu, kad ji taptų veiksmingesnė ir mažiau biurokratinė: remiantis metinio periodiškumo principu (be patikrinimų atgaline data) ir dėmesį sutelkiant į rekomendacijas ir tikslinimą, o ne į baudas ir sankcijas,

⁽⁶⁾ EESRK nuomonė *Galimas bendros žemės ūkio politikos pertvarkymas* (OL C 288, 2017 8 31, p. 10).

- geresnis naujų technologijų, palydovinių patikrinimų ir nuotolinio stebėjimo naudojimas galėtų pakeisti kai kuriuos patikrinimus vietoje dėl kompleksinės paramos,
- turėtų būti optimizuoti dabartiniai teisės aktų nustatyti valdymo reikalavimai (TANVR) ir geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės reikalavimai (GAAB), nepakenkiant kontrolės priemonėms ir standartams,
- turėtų būti padidinti leistini nuokrypiai, siekiant atsižvelgti į realių ūkio darbų, kurie daugeliu atvejų gali būti vieno asmens darbas, ypatumus, ir skirti pakankamai laiko pataisyti arba pašalinti visus neatitikimus,
- patikrinimų metu neturėtų būti stabdomas išmokų mokėjimas ir reikėtų laikytis politikos, pagal kurią bet kokios sankcijos dėl visų tinkamumo ir kompleksinės paramos ir (arba) teisės aktų nustatytų valdymo reikalavimų pažeidimų būtų skiriamos kitais metais ⁽⁷⁾.

6.5. Taikant subsidiarumo principą valstybėms narėms būtų suteikta galimybė nustatyti konkrečias aplinkybes atitinkančią aukštesnį supaprastinimo lygį ūkių lygmeniu ir kartu išsaugoti viešųjų gėrybių teikimą.

7. Tiesioginės išmokos, kaimo plėtra ir BRO

7.1. Neseniai paskelbtoje ataskaitoje Europos Audito Rūmai pabrėžė, kad ūkininkams skirta bazinės išmokos schema (BIS) – veiklos požiūriu įdiegta, bet jos poveikis supaprastinimui, geresniam pagalbos skirstymui ir pagalbos dydžio konvergencijai ribotas. Be to, Europos Audito Rūmai pažymi, kad BIS yra svarbus pajamų šaltinis daugeliui ūkininkų, tačiau šiai schemai būdingi tam tikri apribojimai. Ją taikant neatsižvelgiama į rinkos sąlygas, žemės ūkio paskirties žemės naudojimą ar individualias ūkio aplinkybes, be to, ji neįvertinama bendros ūkininkų pajamų padėties analize.

7.2. Taigi tiesioginės išmokos daugeliui ūkininkų tapo svarbiausia BŽŪP priemone ⁽⁸⁾ ir atsižvelgiant į tai, kad ūkininkai iš savo produktų gamybos ir pardavimo rinkoje daugiau nebegali gauti pakankamų pajamų, tiesioginės išmokos yra gyvybiškai svarbios Europos žemės ūkiui, nes jomis remiamos ūkininkų pajamos, padedama apsaugoti ES žemės ūkio modelį ir patenkinti aukščiausio lygio maisto ir aplinkos apsaugos standartus. Tiesioginės išmokos vidutiniškai sudaro 46 % 7 mln. ūkių, apimančių 90 % dirbamos žemės visoje ES, pajamų ⁽⁹⁾. Kai kuriuose sektoriuose ir regionuose tiesioginės išmokos yra dar svarbesnės ir absoliučiai būtinos ūkininkavimo išlikimui.

7.3. EESRK apgailestauja dėl šių pokyčių, dėl kurių žemės ūkis tampa vis labiau priklausomas nuo derybų dėl biudžeto. EESRK nuomone, BŽŪP visų pirma turi pasiekti, kad stabilizuotos rinkos (ir sąžiningos prekybos susitarimai) užtikrintų teisingas pajamas iš prekybos tvariai pagamintais produktais. Be to, EESRK palankiai vertina tai, kad politikos formuotojai ketina sukurti „viešųjų gėrybių“ rinką, kuri turės teigiamo poveikio pajamoms.

7.4. Kaip matyti iš Komisijos komunikato, tam prireiks pakeisti tiesioginių išmokų skyrimo pobūdį. EESRK palankiai vertina tai, kad Komisija nagrinėja klausimą, ar dabartinis lėšų paskirstymas gali būti išsaugotas. Tačiau atliekant bet kokius pakeitimus būtina išsaugoti vieną iš svarbiausių šios politikos privalumų: apsaugoti per daugelį metų įgyvendinant BŽŪP sukurtos bendrosios rinkos sklandų veikimą.

7.5. EESRK yra susirūpinęs dėl to, kad nepakankamai remiami ūkininkai, kurie gauna mažai tiesioginių išmokų arba jų visiškai negauna, kaip antai vaisių ir daržovių augintojai mažuose plotuose arba, pavyzdžiui, ganyklų ūkininkai tose valstybėse narėse, kuriose nėra numatytos susietos priemonės už jų paslaugas.

7.6. EESRK pritaria, kad reikia išsaugoti BŽŪP dviejų ramsčių modelį, pagal kurio pirmąjį ramstį skiriamos tiesioginės išmokos ir taikomos rinkos priemonės ūkių pajamoms remti, o pagal antrąjį ramstį – taikomos tikslingos intervencinės priemonės siekiant ekonomikos, darbo, socialinių ir aplinkos apsaugos tikslų žemės ūkio ir kaimo vietovėse pagal Korko 2.0 deklaraciją ⁽¹⁰⁾.

⁽⁷⁾ EESRK nuomonė *Galimas bendros žemės ūkio politikos pertvarkymas* (OL C 288, 2017 8 31, p. 10, 4.24 punktas).

⁽⁸⁾ „Ūkininkams reikia tiesioginės paramos“. Viešų konsultacijų dėl bendros žemės ūkio politikos (BŽŪP) modernizavimo ir supaprastinimo (ECORYS) rezultatų santrauka, 6.1 lentelė, p. 95.

⁽⁹⁾ *Maisto ir ūkininkavimo ateitis*, COM(2017) 713 final.

⁽¹⁰⁾ EESRK nuomonė *Nuo deklaracijos „Korkas 2.0“ prie konkrečių veiksmų* (OL C 345, 2017 10 13, p. 37).

7.7. EESRK pritaria pasiūlymams dėl platesnių užmojų ir didesnio dėmesio aplinkos apsaugai ir klimato politikos veiksams abiejuose BŽŪP ramsčiuose, kad BŽŪP taptų ekologiškesnė tose srityse, kurios pasirodė esančios pernelyg biurokratiškos ir kurių veiksmingumą reikia padidinti.

7.8. Tiesioginės išmokos turi būti mokamos tik aktyviems ūkininkams, remiantis aiškiais objektyviais kriterijais ir regionų praktika, taikomais žemės ūkio veiklai ir viešųjų gėrybių teikimui. Tiesioginės išmokos neturi būti mokamos tiems asmenims, kurie tik turi žemės, tačiau aktyviai nedalyvauja žemės ūkio gamyboje ir neteikia viešųjų gėrybių.

7.9. Prireikus valstybėms narėms turi būti leidžiama padidinti susietųjų išmokų dydį, siekiant tvirtai paremti pažeidžiamus sektorius ir regionus be jokių rinkos iškraipymų. Tai padės apsaugoti nykstančią biologinę įvairovę, ganyklinius ūkius ir kitus sektorius ir užkirsti kelią žemės apleidimui atokiose kaimo vietovėse, kuriose neįmanoma prisitaikyti arba pereiti prie kitų žemės ūkio įmonių. Be to, valstybės narės turėtų turėti daugiau lankstumo nukreipiant antrojo ramsčio išmokas siekiant pagerinti padėtį pažeidžiamuose sektoriuose ir nuosmukį patiriančiose teritorijose, kai susietosios išmokos gali netikti.

7.10. EESRK laikosi nuomonės, kad būtina tiksliau remti šeimos ūkius. Siekiant pagerinti smulkiųjų ūkių ekonominę gyvybingumą turėtų būti taikomos geriausiai tam tinkančios savanoriškos BŽŪP pirmojo ir antrojo ramsčių priemonės. Būtina užtikrinti, kad dėl galimo išmokų perskirstymo tarp pareiškėjų nepadidėtų žemės ir žemės nuomos kainos arba nesumažėtų aktyvių ūkininkų pajamos ir pelningumas.

7.11. Kiekviena valstybė narė turės patvirtintą strateginį planą ir juo remdamasi imsis priemonių išmokoms ūkininkams užtikrinti. Pagal pirmąjį ramstį mokamų tiesioginių išmokų viršutinė riba pavieniams ūkininkams turi būti sąžininga ir pagrįsta. Turėtų būti įmanomas koregavimas ir reikėtų atsižvelgti į partnerystes, kooperatyvus, bendroves ir darbuotojų, kuriems reikia draudimo, skaičių. Viršutinės ribos neturėtų būti taikomos savanoriškoms aplinkosaugos priemonėms ir viešųjų gėrybių tiekėjams. Taikant viršutines ribas likusios lėšos galėtų būti panaudotos perskirstymo išmokoms. Valstybės narės gali atsižvelgti į užimtumą, gyvulininkystę ir pažeidžiamus sektorius.

7.12. Remiantis bazinių išmokų modeliu, siūloma, kad šalims, kurios patvirtino kitą modelį nei fiksuoto dydžio bazinių išmokų sistema, pavyzdžiui, mišrų modelį arba suderinimo modelį, turėtų būti leidžiama išlaikyti šį modelį po 2020 m., jeigu jis geriau atitinka šių šalių aplinkybes⁽¹¹⁾. Valstybėms narėms, kuriose taikoma vienkartinės išmokos už plotus sistema, turėtų būti suteikta galimybė panaikinti teisių į išmokas sistemą. Fiksuoto dydžio išmokos už hektarą gali tam tikrais atvejais būti labiau naudingos lauko augalų augintojams nei kitiems darbo jėgai imliems sektoriams, pavyzdžiui, gyvulių ir vaisių bei daržovių augintojams.

7.13. Kad BŽŪP išliktų stipri bendra ES politika, EESRK mano, kad pagal pirmąjį ramstį neturi būti numatytas joks bendras finansavimas. EESRK nepritaria tam, kad valstybėms narėms būtų leidžiama pervesti lėšas iš antrojo ramsčio į pirmąjį ramstį. Jis ragina nustatyti pagrįstą antrojo ramsčio bendro finansavimo lygį visoms valstybėms narėms.

7.14. Tiesioginių pagalbos ūkininkams išmokų dydį atskirose ES valstybėse narėse reikia toliau vienodinti, kad būtų atsižvelgta į skirtingas aplinkybes ir tokiu būdu būtų sudarytos vienodos sąlygos ūkininkams visose valstybėse narėse ir užtikrintas subalansuotas kaimo vietovių vystymasis visoje ES⁽¹²⁾.

7.15. Tvirta kaimo plėtros politika, suteikianti didesnę veiksmų laisvę pagal BŽŪP antrąjį ramstį, yra labai svarbi, kad kaimo vietovėse, įskaitant pažeidžiamesnius regionus, būtų galima paremti žemės ūkio, ekonominius, aplinkosaugos ir socialinius reikalavimus pagal Korko 2.0 deklaratiją. Įgyvendinant priemones, kartu su kitais struktūrinės politikos instrumentais, daug dėmesio reikėtų skirti kovai su gyventojų skaičiaus mažėjimu. EESRK taip pat pabrėžia glaudžią žemės ūkio ir miškininkystės sąsają ir miškų vaidmenį kaimo ekonomikoje.

⁽¹¹⁾ EESRK nuomonė *Galimas bendros žemės ūkio politikos pertvarkymas* (OL C 288, 2017 8 31).

⁽¹²⁾ EESRK nuomonė *Galimas bendros žemės ūkio politikos pertvarkymas* (OL C 288, 2017 8 31, p. 10, 1.12 punktas).

7.16. Išmokos už vietoves, kuriose esama gamtinių ar kitokių specifinių kliūčių, yra viena iš ypatingos svarbos priemonių, kuriomis siekiama atkurti, išsaugoti ir pagerinti ekosistemas, priklausomas nuo žemės ūkio ir miškininkystės⁽¹³⁾. Parama ūkininkams, vykdančioms veiklą vietovėse, kuriose esama gamtinių ar kitokių specifinių kliūčių, yra svarbus veiksnys siekiant išsaugoti ūkininkavimą šiose vietovėse, užkirsti kelią žemės apleidimui ir galiausiai – kaimo gyventojų skaičiaus mažėjimui. Valstybėms narėms turi būti skiriama pakankamai finansinių asignavimų iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) remti vietovėms, kuriose esama gamtinių ar kitokių specifinių kliūčių.

7.17. EESRK toliau pritaria paramos, teikiamos vietovėse, kuriose esama gamtinių ar kitokių specifinių kliūčių, didinimui. Ši parama turėtų skirtis priklausomai nuo nepalankių sąlygų, kurios turėtų būti pagrįstos esamais biofiziniais kriterijais, pagal kuriuos nustatomos vietovės, kuriose esama gamtinių ar kitokių specifinių kliūčių.

7.18. EESRK siūlo patobulinti ir sustiprinti dabartinę bendrą rinkos organizavimą (BRO), kad būtų galima teikti veiksmingą garantiją ir paramą rinkai, ypač kilus krizei arba sunkiais laikais, pvz., Rusijos paskelbto importo draudimo arba „Brexit'o“ atvejais, siekiant apsaugoti pagrindinius gamintojus, perdirbėjus, vartotojus, rinkas ir darbo vietas. EESRK mano, kad Europos Komisijos pasiūlymuose dėl teisėkūros procedūra priimamo akto turi būti numatytos daug stipresnės nuostatos dėl rinkų bei prekybos ir išdėstytos prasmingos ir konkrečios priemonės.

7.19. BŽŪP turi sustiprinti ūkininkų pozicijas, kad jie nebūtų silpniausia tiekimo grandinės grandis⁽¹⁴⁾. EESRK palankiai vertina Komisijos iniciatyvą parengti teisėkūros priemones, kuriomis būtų siekiama kovoti su nesąžininga prekybos praktika. Šios priemonės turi būti patvirtintos kuo skubiau, kad iš ES biudžeto skiriama parama būtų ne prarasta žemės ūkiui, o veikia ja būtų sukuriama vertė ir padedama ūkininkams pateikti savo produktus rinkai teisingomis kainomis. Be to, EESRK rekomenduoja įgyvendinti Žemės ūkio rinkų darbo grupės pasiūlymus.

7.20. Gerai veikianti bendroji rinka turi būti BŽŪP pagrindas. Didelį nerimą pastaruoju metu kelia vyraujančios bendrojoje rinkoje renacionalizavimo tendencijos, dėl kurių didėja kainų ir rinkos skirtumai. Būtina nustatyti taisykles (jei jų nėra) dėl privalomo žemės ūkio ir maisto produktų kilmės ženklavimo, nes tai būtina siekiant užkirsti kelią sukčiavimui ir sudaryti sąlygas vartotojams rinktis turint pakankamai informacijos, tačiau tokios taisyklės neturi kenkti laisvam prekių judėjimui ES bendrojoje rinkoje arba jį varžyti⁽¹⁵⁾. Nesąžininga konkurencija, kai nesilaikoma darbo standartų (sutarčių, socialinės apsaugos, sveikatos ir saugos darbe srityse), kelia didelį pavojų bendrajai rinkai.

7.21. Politinis netikrumas, klimato kaita ir kiti veiksniai lemia tai, kad ūkininkams reikia dar dažniau kovoti su gaivalinėmis nelaimėmis dėl orų ir dideliais kainų svyravimais rinkose. Nepastovios biržos prekių kainos gali stipriai paveikti ūkių pajamas. EESRK prašo Komisijos ir valstybių narių suteikti priemones, kurios padėtų ūkininkams veiksmingai įveikti riziką ir užsitikrinti stabilias pajamas. Dabartinis krizių rezervo mechanizmas turėtų būti peržiūrėtas, siekiant kaupti finansinius išteklius, kad būtų galima užtikrinti veiksmingą reaguojimą į krizes. EESRK aiškiai supranta, kad tvirtos tiesioginės išmokos yra geriausias ūkininkų pajamų užtikrinimo būdas.

8. Jaunieji ūkininkai, kartų kaitos užtikrinimas, nauji ūkininkai ir moterys žemės ūkyje

8.1. Jaunųjų ūkininkų, kaip ir ūkininkų apskritai, skaičius nuolat mažėja. Vis tik spartus ūkininkų skaičiaus mažėjimas nuo 14,5 mln. iki 10,7 mln.⁽¹⁶⁾ ankstesniu biudžeto laikotarpiu apima visas amžiaus grupes⁽¹⁷⁾. Nepaisant vienodų galimybių gauti paramą vykdant BŽŪP, jaunųjų ūkininkų skaičius ir jų sudaroma dalis atskirose valstybėse narėse labai skiriasi⁽¹⁸⁾. 2016 m. iki 40 metų amžiaus buvo tik 31,8 % ES žemės ūkio darbuotojų, palyginti su 42,4 % visų dirbančių gyventojų⁽¹⁹⁾.

⁽¹³⁾ Reglamentas (ES) Nr. 1305/2013, VI priedas.

⁽¹⁴⁾ EESRK nuomonė *Veiksniai, turintys įtakos BŽŪP po 2020 m.* (OL C 75, 2017 3 10, p. 21).

⁽¹⁵⁾ EESRK nuomonė *Galimas bendros žemės ūkio politikos pertvarkymas* (OL C 288, 2017 8 31, p. 10).

⁽¹⁶⁾ 10 mln. ES 28 2015 m. (EUROSTATAS 2017 m.).

⁽¹⁷⁾ Ūkininkų skaičius ES 27: 14,5 milijonų (2005 m.), 10,7 milijonų (2013 m.).

⁽¹⁸⁾ Didžiausias ūkininkų skaičiaus sumažėjimas per 2007–2013 m. laikotarpį buvo nustatytas Lenkijoje, Vokietijoje ir Italijoje, o jų skaičius Rumunijoje ir Slovėnijoje padidėjo (Eurostatas).

⁽¹⁹⁾ 2016 m. darbo jėgos tyrimas (DJT).

8.2. EESRK siūlo padidinti BŽŪP paramą jauniems ūkininkams ir kartų kaitos užtikrinimui. Be to, valstybėms narėms turėtų būti suteikiama lankstumo taikant jauniems ūkininkams ir jauniems ūkių darbuotojams pastovias pajamas užtikrinančias priemones, mokesčių lengvatas ir paskatų schemas. Jos taip pat turėtų imtis priemonių, kuriomis būtų siekiama integruoti naujus ūkininkus (vyresnius kaip 40 metų), kad būtų atsižvelgta ir į kaimo vietovėse, kaip ir miestuose, didėjantį darbo jėgos judumą.

8.3. EESRK siūlo, kad jaunųjų ūkininkų apibrėžtis būtų aiškinama taip: tai jaunesnis nei 40 metų amžiaus asmuo, kuris turi reikiamą kvalifikaciją ir atitinka aktyviam ūkininkui nustatytus reikalavimus.

8.4. Jaunieji ūkininkai, vykdydami savo veiklą, susiduria su didele rizika, didelėmis išlaidomis ir neužtikrintomis pajamomis. Siekdamas paremti ir suteikti pagalbą jauniems ūkininkams ir kartų kaitos užtikrinimui, EESRK pateikia šiuos konkrečius pasiūlymus:

- padidinti pajamas ir paramą investicijoms didinant pirmojo ir antrojo ramsčio išmokas kvalifikuotiems jauniems ūkininkams,
- padidinti 25 % papildomą išmoką jauniems ūkininkams pagal pirmąjį ramstį,
- į antrąjį ramstį įtraukti pensijų sistemą ūkininkams, norintiems užbaigti veiklą ir perleisti savo žemės ūkio valdas kvalifikuotiems jauniems ūkininkams, be to, numatyti žemės nuosavybės judumo schemas,
- pradėti taikyti įsikūrimo tipo sistemą ir kitas tikslines priemones jauniems ūkininkams, siekiant padėti jiems įsitvirtinti pagal antrąjį ramstį,
- užtikrinti papildomas pajamas penkerius metus mokant mėnesines išmokas jauniems ūkininkams, kurie sukuria mažas struktūras, gaminančias produktus vietos rinkoms, kad jie galėtų palaipsniui įsitvirtinti,
- plėtoti finansines priemones siekiant padėti nebrangiai suteikti veiklos pradžios kapitalą ar paskolas,
- taikyti inovacijų ir žinių perdavimo paramą, pritaikytą jauniems ūkininkams.

8.5. 35,1 % sudaranti ES žemės ūkyje dirbančių moterų dalis mažesnė už 45,9 % sudarančią apskritai dirbančių moterų dalį ir valstybėse narėse šie skaičiai labai skiriasi. Tačiau moterų atliekamas vaidmuo darbo rinkoje yra labai svarbus. Todėl svarbu, kad į BŽŪP būtų įtrauktos priemonės, kuriomis būtų siekiama į žemės ūkį pritraukti daugiau moterų ir joms suteikti daugiau motyvacijos.

9. Aspektai, teikiantys didelę pridėtinę vertę aplinkosaugos srityje

9.1. EESRK palankiai vertina ypatingą dėmesį, kuris BŽŪP komunikate skiriamas aplinkai ir klimato kaitai ir ypač dirvožemio, vandens, oro, biologinės įvairovės apsaugai ir tvarumui ūkių lygmeniu.

9.2. Be savo gamybinų funkcijų, daugiamečiai žolynai, kurie sudaro daugiau kaip 20 % ES ploto, atlieka daug kitų funkcijų. Jie duoda akivaizdžios naudos aplinkai, ypač užtikrinant anglies dioksido sekvestraciją ir ekologinį stabilumą kaip svarbų biologinės įvairovės šaltinį žemės ūkio paskirties plotuose.

9.3. Dėl šios priežasties ir siekdamas visoje ES padidinti žolynų plotą, EESRK rekomenduoja pagal BŽŪP politiką a) stiprinti ūkininkams skiriamą tiesioginę paramą už daugiamečius žolynus, nustatant naują didesnę išmoką už ganyklas, ir b) remti naudojant ganyklas pagamintiems produktams skirtas rinkodaros iniciatyvas. Kaip būtina sąlyga gauti didesnes pagalbos sumas, pareiškėjas turi tenkinti reikalavimus dėl minimalaus gyvulių tankumo ir ganymo laikotarpio. Tačiau EESRK taip pat atkreipia dėmesį į nemažai problemų, susijusių su daugiamečių ganyklų atitikimu reikalavimams Žemės sklypų identifikavimo sistemoje (ŽSIS) ⁽²⁰⁾, kylančias dėl stebėsenos trūkumų arba neišsamių pirminių duomenų, dėl kurių parama skiriama reikalavimų neatitinkantiems plotams.

⁽²⁰⁾ Europos Audito Rūmai, *Specialioji ataskaita Nr. 25/2016*.

9.4. EESRK taip pat atkreipia dėmesį į senus terminologinius ganyklų aprašymo trūkumus. Siūlytume vartoti vieningą daugiamečių ganyklų sampratą, kuria būtų pašalinti terminologiniai skirtumai, paveldėti iš ankstesnių laikotarpių⁽²¹⁾. Reglamente taip pat turėtų būti pateikta geresnė apibrėžtis ir atsižvelgta į gyvulininkystei naudojamas nežolines ganyklas, kurios yra plačiai paplitusios daugelyje ES regionų, kadangi jos atlieka itin svarbų vaidmenį aplinkos apsaugos srityje.

9.5. Žemė yra pirmiausia ūkininkavimą, o paskui kitus sektorius ribojantis veiksnys. Visoje ES įgyvendinamos įvairios žemės apsaugos priemonės – ir teisėkūros, ir neteisėkūros. Tačiau bendra Europos sistema būtų užtikrintas tvarus žemės ūkio paskirties žemės ir dirvožemio naudojimas ir apsauga⁽²²⁾. Sveikatos ir dirvos derlingumo apsauga turėtų būti vienas iš tikslų, nustatytų ES lygmeniu pagal naująjį BŽŪP įgyvendinimo modelį. EESRK pasisako už ES baltymų strategijos rengimą ir įgyvendinimą siekiant padidinti apsirūpinimą baltyminiais pašarais.

10. Prekyba ir tarptautiniai klausimai

10.1. Europos žemės ūkio, kuris yra didžiausias pasaulio žemės ūkio produktų neto eksportuotojas, sėkmė didele dalimi remiasi prekyba su trečiosiomis šalimis. Būsimų sąžiningų ir abipusiai naudingų laisvosios prekybos susitarimų potencialą reikėtų išnaudoti, užtikrinant nuolatinį indėlį į darbo vietų kūrimą ir ūkininkų pajamas.

10.2. EESRK laikosi nuomonės, kad reikia daug nuoseklesnės strategijos, suderinančios BŽŪP ir ES vykdomą prekybos politiką. BŽŪP padeda įgyvendinti politiką, remiančią ES šeimos ūkius ir kitos struktūros ES ūkius, taip pat aukštesnius standartus pagrindinėse maisto saugos, aplinkos ir darbo srityse. Tačiau prekybos derybose, pavyzdžiui, su Mercosur, ES leidžia importuoti maisto produktus, kurie neatitinka ES maisto saugos standartų, yra gaminami taikant žemesnius aplinkos apsaugos standartus ir visiškai nepriimtinius darbo standartus.

10.3. Sudarant bet kokius ES prekybos susitarimus turi būti atsižvelgiama į apsirūpinimo maistu savarankiškumo ir Bendrijos pirmenybės principą, apimančių ES maistą ES piliečiams ir bendrus išorės tarifus. Siekiant užkirsti kelią anglies dioksido nutekėjimui ir darbo vietų praradimui, būtina išlaikyti ir apsaugoti aukščiausio lygio sanitarijos, fitosanitarijos, aplinkosaugos ir darbo sąlygų standartus.

10.4. Naujausiems teigiamos prekybos pavyzdžiams priskiriamas ES ir Japonijos susitarimas, pagal kurį išlaikomi lygiaverčiai standartai ir kuris nėra susijęs nei su dideliu anglies dioksido kiekio nutekėjimu, nei su darbo vietų praradimu. Kitaip yra su siūlomu ES ir Mercosur šalių susitarimu, su kuriuo siejamas didelis anglies dioksido nutekėjimas dėl nuolatinio Amazonės atogrąžų miškų naikinimo, papildomas išmetamas ŠESD kiekis ir darbo vietų praradimas. Brazilijos gyvulių išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekis sudaro 80 kg CO₂ ekv./kg, palyginti su ES gamybos išmetamu 19 kg CO₂ ekv./kg. Ekonominės partnerystės susitarimuose su besivystančiomis šalimis reikia atsižvelgti į poveikį užimtumui ir socialiniams standartams paskirties šalyse.

11. Maistas ir sveikata

11.1. ES ūkininkai ir BŽŪP užtikrina, kad Europos Sąjungos piliečiams būtų garantuotas pakankamas aukštos kokybės maisto, kuris yra įperkamas, saugus ir gaminamas laikantis aplinkos apsaugos standartų, kiekis⁽²³⁾. BŽŪP – žemės ūkiui galių suteikiantis mechanizmas, kuris yra ES maisto pramonės pagrindas⁽²⁴⁾.

11.2. EESRK pabrėžia, kad esamas ES politikos priemonės reikia pertvarkyti ir suderinti siekiant sukurti aplinkos, ekonomikos ir socialiniais bei kultūriniais aspektais pagrįstas tvarias maisto sistemas. Be to, EESRK dar kartą pabrėžia, kad visuotinė maisto politika turėtų papildyti, o ne pakeisti pertvarkytą BŽŪP⁽²⁵⁾.

⁽²¹⁾ <http://www.consilium.europa.eu/media/32072/pe00056en17.pdf>;

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Permanent_grassland

⁽²²⁾ EESRK nuomonė *Žemės naudojimas tvariai maisto gamybai ir ekosisteminėms paslaugoms* (OL C 81, 2018 3 2, p. 72).

⁽²³⁾ Lisabonos sutarties (SESV) 39 straipsnio 1 dalies e punktas.

⁽²⁴⁾ 2010 m. Jungtinio tyrimų centro atliktas ES gyvulininkystės sektoriaus indėlio mažinant ES šiltnamio efektą sukeliančių išmetamųjų dujų kiekį vertinimas.

⁽²⁵⁾ EESRK nuomonė *Galimas bendros žemės ūkio politikos pertvarkymas* (OL C 288, 2017 8 31, p. 10).

11.3. EESRK prašo Europos Komisijos užtikrinti, kad – siekiant apsaugoti vartotojus – vidaus rinkoje galiojantys gamybos reikalavimai dėl aplinkos apsaugos, gyvulių gerovės ir socialinės apsaugos standartų būtų taikomi ir importui iš trečiųjų šalių.

2018 m. gegužės 24 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

I PRIEDAS

Šio skyriaus nuomonės punkto kompromisiniam pakeitimui nepritarė daugiau kaip 1/4 balsavusių narių:

7.11 punktas

Pagal pirmąjį ramstį mokamų tiesioginių išmokų viršutinė riba individualiems aktyviems ūkininkams turi būti sąžininga ir pagrįsta (pvz., lygi panašaus darbuotojo pajamoms). Turėtų būti įmanomas koregavimas ir reikėtų atsižvelgti į partnerystes, kooperatyvus, bendroves ir socialinės apsaugos sistemoje apdraustų darbuotojų skaičių. Viršutinės ribos neturėtų būti taikomos savanoriškoms aplinkosaugos priemonėms ir viešųjų gėrybių tiekėjams. Taikant viršutines ribas likusios lėšos galėtų būti panaudotos persikirstymo išmokoms.

Balsavimo rezultatai

Už 92

Prieš 85

Susilaikė 30

II PRIEDAS

Šis kompromisinis pakeitimas, už kurį buvo atiduota daugiau kaip 1/4 balsų, diskusijų metu buvo atmestas:

7.13 punktas

Kad BŽŪP išliktų stipri bendra ES politika, EESRK mano, kad pagal pirmąjį ramstį neturi būti numatytas joks bendras finansavimas. Tiek tvirtas pirmasis ir antrasis ramsčiai yra esminė naujos pertvarkytos BŽŪP dalis, kuri apima lanksčias visose valstybėse narėse, įskaitant vietas, kuriose esama gamtinių kliūčių, prieinamas kaimo plėtros programas, skirtas pažeidžiamiems regionams ir sektoriams. EESRK nepitaria tam, kad valstybėms narėms būtų leidžiama pervesti lėšas iš antrojo ramsčio į pirmąjį ramstį. Jis ragina nustatyti pagrįstą antrojo ramsčio bendro finansavimo lygį – tiek minimalų, tiek maksimalų – visoms valstybėms narėms.

Balsavimo rezultatai

Už 73

Prieš 98

Susilaikė 37

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „ES aplinkosaugos reikalavimų laikymosi ir aplinkos valdymo gerinimo veiksmai“

[COM(2018) 10 final]

(2018/C 283/11)

Pranešėjas: **Arnaud SCHWARTZ**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2018 2 12
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Plenarinės asamblėjos sprendimas	2018 1 16
Atsakingas skyrius	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta skyriuje	2018 5 3
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 5 23
Plenarinė sesija Nr.	535
Balsavimo rezultatai (už/prieš/susilaikė)	192/02/05

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) atsargiai vertina nagrinėjamą komunikatą. Atsižvelgiant į dabartinį mūsų aplinkos būklės blogėjimą, Europos Komisijos pateiktam veikslių planui, kuriuo siekiama pagerinti aplinkosaugos reikalavimų laikymąsi ir aplinkos valdymą, labai trūksta užmojo ir priemonių.

1.2. EESRK yra dar atsargesnis todėl, kad, kaip ir Komisija, pripažįsta, jog nepakankamas mechanizmų, užtikrinančių aplinkosaugos reikalavimų laikymąsi ir aplinkos valdymą, taikymas yra vienas iš nesąžiningą konkurenciją ir ekonominę žalą lemiančių veiksnių, dėl kurių tenka apgailestauti.

1.3. Be to, EESRK pritaria Komisijai, kuri pabrėžia, kad dabartiniai trūkumai pakerta piliečių pasitikėjimą ES teisės aktų veiksmingumu, ir prašo valstybių narių ir Komisijos sutelkti daug lėšų papildomų darbuotojų įdarbinimui, kad būtų galima prižiūrėti, kaip užtikrinamas aplinkos valdymas ir aplinkosaugos reikalavimų laikymasis.

1.4. Kaip nurodyta komunikate „ES teisė. Geresnis taikymas – geresni rezultatai“⁽¹⁾, „ES teisės pažeidimai nėra kasdienis klausimas“ ir negali būti tokiu laikomas. EESRK mano, kad ES teisės nesilaikymo atvejai turi būti nagrinėjami pakankamai aukštu lygmeniu ir nedelsiant, o tai šiame komunikate⁽²⁾ neaptariama.

1.5. Komunikate kalbama tik apie gebėjimų stiprinimą ir paramą valstybių narių lygmeniu. Nė viena priemonė nėra susijusi su Komisijos, kaip Sutarčių sergėtojos, ES lygmeniu vykdoma stebėsenos ir vykdymo užtikrinimo veikla. Veikslių plane nekalbama apie reikalavimų nesilaikymo priežastis, pavyzdžiui, oportunistą, politinės valios stoką, nurodomas tik apsirikimas ir pajėgumų trūkumas. Nors parama valstybėms narėms yra būtina, šio veikslių plano neįpralomos priemonės neturėtų būti vienintelė aplinkosaugos reikalavimų laikymosi gerinimo strategija.

⁽¹⁾ OL C 18, 2017 1 19, p. 10.

⁽²⁾ COM(2018) 10.

1.6. Be to, EESRK, pateikdamas nuorodą į nuomonę ⁽³⁾, prašo konkrečiai Komisijos į veiksmų planą įtraukti svarbų teisės kreiptis į teismą klausimą. EESRK taip pat prašo apsvarstyti su šiuo kreipimusi į teismą susijusių išlaidų pilietinei visuomenei klausimą.

1.7. Be to, EESRK pabrėžia, kad reikia dėti daugiau pastangų siekiant visų pirma užkirsti kelią aplinkos būklės blogėjimui ir kad pirmenybė visuomet turėtų būti teikiama prevencijos strategijai, o ne taisomiesiems veiksams. Todėl labai svarbu, kad valstybės narės ir Komisija nuosekliai ir griežtai užtikrintų aplinkos apsaugos teisės aktų taikymą, nes tai yra stipri atgrasomoji priemonė apsaugoti nuo žalos ateityje. Be to, būtų pageidautina vykdyti suinteresuotiesiems subjektams ir visuomenei skirtas komunikacijos kampanijas siekiant didinti informuotumą ir taip sustiprinti visuomenės atliekamą priežiūros vaidmenį. Kad piliečiai imtųsi šio vaidmens, būtina veiksmingai užtikrinti teisę kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais.

1.8. Galiausiai EESRK palankiai vertina galimybę į Aplinkosaugos reikalavimų laikymosi ir aplinkos valdymo forumą paskirti EESRK atstovus. Šiuo tikslu EESRK rekomenduoja trims jo nariams (po vieną iš kiekvienos grupės) veikia suteikti balsavimo teisę, o ne stebėtojo statusą.

1.9. EESRK prašo Komisijos užtikrinti, kad Aplinkosaugos reikalavimų laikymosi ir aplinkos valdymo forume būtų užmegztas reikšmingas ir veiksmingas dialogas su pilietinės visuomenės organizacijomis siekiant užtikrinti, kad jų balsas būtų išgirstas. Komitetas pabrėžia, kad užtikrinant aplinkosaugos reikalavimų laikymąsi labai svarbus yra pilietinės visuomenės organizacijų vaidmuo, nes jos vykdo teisinės valstybės, bendro turto ir visuomenės apsaugos stebėseną.

2. Bendrosios pastabos

2.1. Tiek EESRK nuomonėje dėl ES aplinkos nuostatų įgyvendinimo peržiūros ⁽⁴⁾, tiek nuomonėje dėl Teisė kreiptis į teismą nacionaliniu lygmeniu su ES aplinkos teisės įgyvendinimo priemonėmis susijusiais klausimais ⁽⁵⁾ pabrėžiama, kad nepakankamas, nenuoseklus ir nevienodas ES aplinkos teisės aktų įgyvendinimas yra rimta problema daugelyje ES valstybių narių.

2.2. Komisijos komunikate COM(2018) 10 final pateikiamas ES aplinkosaugos reikalavimų laikymosi gerinimo ir aplinkos valdymo tobulinimo veiksmų planas.

2.3. Plane numatomas glaudus Komisijos, valstybių narių ir atitinkamų specialistų (inspektorių, auditorių, policijos pareigūnų ir prokurorų) bendradarbiavimas siekiant sukurti pažangaus ir bendradarbiavimu grindžiamo ES aplinkosaugos taisyklių laikymosi kultūrą, nors tai tik menka dalis to, ką būtina nuveikti siekiant užtikrinti aplinkos teisės aktų įgyvendinimą.

2.4. Šios srities teisės aktų įgyvendinimui trukdo didelės kliūtys, susijusios su nuolatinėmis problemomis (pavyzdžiui, pasklidę vandens tarša, prasta miestų oro kokybė, nepatenkinamas atliekų šalinimas ir gyvūnų rūšių bei buveinių nykimas).

2.5. Komisijos teigimu, neįgyvendinimo sąnaudos siekia 50 mlrd. EUR per metus.

2.6. Užtikrinus veiksmingesnį šių teisės aktų taikymą, be jau minėtos ekonominės naudos, būtų galima pasiekti ir daug kitų privalumų (įskaitant visuomenės sveikatą ir visuomenei reikalingus ilgalaikius išteklius).

2.7. Be to, viena iš nepakankamo ES taisyklių įgyvendinimo priežasčių yra silpni reikalavimų laikymosi užtikrinimo ir veiksmingo Europos, nacionalinio, regioninio ir vietos lygmens valdymo užtikrinimo mechanizmai (įskaitant nepakankamą priežiūrą).

2.8. Šie nepakankami mechanizmai yra ir vienas iš nesąžiningos įmonių konkurencijos ir ekonominės žalos, pavyzdžiui, mokesčių įplaukų praradimo, veiksniai. Tai mažina visuomenės pasitikėjimą ES teisės aktų veiksmingumu.

⁽³⁾ OL C 129, 2018 4 11, p. 65.

⁽⁴⁾ OL C 345, 2017 10 13, p. 114.

⁽⁵⁾ OL C 129, 2018 4 11, p. 65.

2.9. Todėl Komisija siūlo parengti devynių punktų veiksmų planą ir įsteigti ekspertų grupę⁽⁶⁾ (Aplinkosaugos reikalavimų laikymosi ir aplinkos valdymo forumą).

2.10. Devynių rūšių veiksmai, kurių siūloma imtis veiksmų plane, išdėstyti tarnybų darbinio dokumento⁽⁷⁾ 1 priede.

3. Konkrečios pastabos

3.1. Sukurti pavyzdinę Europą ir užtikrinti visuomenės apsaugą

3.1.1. Atsižvelgiant į pasaulines aplinkybes, ES turėtų siekti pirmauti užtikrindama veiksmingą aplinkos ir savo piliečių apsaugą ir primygtinai reikalauti, kad šiam klausimui būtų teikiamas prioritetas. Turint omenyje, kad teisės aktai jau taikomi ir padaryta didelė pažanga, ES nepakankamai užtikrinamas šių teisės aktų laikymasis yra praleista galimybė parodyti, kad ji vadovaujasi savo vertybėmis, ir paskatinti realius pokyčius.

3.1.2. EESRK išpėja Komisiją, kad piliečių apsauga tam tikromis aplinkybėmis yra labai menka. Labai svarbu, kad ES teisės aktų būtų laikomasi visose valstybėse narėse, nes dėl netinkamų nacionalinės teisės aktų nuolat kyla grėsmė piliečių galimybėms visapusiškai pasinaudoti savo teisėmis ir visais ES teisės aktų teikiamais privalumais. Tai ypač svarbu taikant aplinkos teisės aktus, nes, pavyzdžiui, oro kokybės standartų nesilaikymas daro didelį poveikį žmonių sveikatai.

3.1.3. EESRK atkreipia Komisijos dėmesį į savo nuomonę⁽⁸⁾ ir tikisi, kad Komisijos veiksmų plane į šią nuomonę bus atsižvelgta. Be to, jis tikisi, kad veiksmų plane bus nagrinėjami ne tik su atliekomis ir laukine gyvūnija susijusių pažeidimų, bet ir, pavyzdžiui, nanomedžiagų ir endokrininę sistemą ardančių medžiagų reguliavimo, kontrolės ir valdymo klausimai.

3.1.4. Vis dėlto EESRK norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad jis teigiamai vertina Komisijos norą skatinti, pavyzdžiui, bepiločių orlaivių ir išmaniųjų telefonų programų naudojimą norint pranešti apie žalą aplinkai arba ją nustatyti ir raginti valstybes nares ir vietas bei regionų valdžios institucijas (taip yra, pavyzdžiui, Airijoje) arba pačioms jais naudotis, arba remti viešąsias iniciatyvas, kurios gali pagerinti aplinkos apsaugos taisyklių įgyvendinimą taikant tokio pobūdžio priemonę.

3.2. Bendroji rinka ir ekonominiai aspektai

3.2.1. Aplinkos teisės aktų taikymo nuoseklumas yra vienas iš pagrindinių veiksnių, kuriais grindžiama bendroji rinka. Nenuosekliai taikant aplinkos teisės aktus atsiranda nesąžininga nauda įmonėms valstybėse narėse, kuriose nepakankamai laikomasi reikalavimų. Tai lemia nesąžiningas rinkos sąlygas ir netinkamas paskatas ES įmonėms.

3.2.2. Būtinai nuoseklus ir užtikrintas taisyklių taikymas visose valstybėse narėse, kad reikalavimų nesilaikymo atveju būtų baudžiama vienodai visoje ES. Tai užtikrina teisinės valstybės apsaugą ir suteikia galimybę įmonėms remtis ES teise taip sukuriant vienodas sąlygas įmonėms visose valstybėse narėse.

3.2.3. Komunikate Komisija nurodo, kad nesilaikymo sąnaudos sudaro 50 mlrd. EUR per metus. Komisijos tyrime, kuriuo siekiama įvertinti naudą, gautą užtikrinant ES aplinkos teisės aktų vykdymą⁽⁹⁾, taip pat skelbiama, kad užtikrinant aplinkosaugos reikalavimų laikymąsi galima gauti didelės ekonominės naudos. Be naudos aplinkos, sveikatos ir teisinės valstybės požiūriu, turėtų būti ir aiškus ekonominis interesas užkirsti kelią tolesnei žalai užtikrinant veiksmingą priežiūrą ir tinkamai taikant ES aplinkos teisės aktus.

3.2.4. EESRK primena Komisijai, kad reikia daugiau žmogiškųjų ir finansinių išteklių, kad būtų galima patikrinti aplinkos apsaugos taisyklių ir valdymo įgyvendinimą, kaip jau paaiškinta nuomonėje „Veiksmų planas gamtai, žmonėms ir ekonomikai“⁽¹⁰⁾. Visų pirma trūksta lėšų, kurių reikia sutartiems tikslams, pavyzdžiui, biologinės įvairovės srityje, pasiekti.

⁽⁶⁾ OL C 19, 2018 1 19, p. 3.

⁽⁷⁾ SWD(2018) 10.

⁽⁸⁾ OL C 345, 2017 10 13, p. 114.

⁽⁹⁾ <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/219e8506-9adf-11e6-868c-01aa75ed71a1>

⁽¹⁰⁾ OL C 129, 2018 4 11, p. 90.

3.2.5. Be to, EESRK pageidauja, kad dvišalėse arba daugiašalėse derybose dėl prekybos ES nuosekliai užtikrintų lygiaverčių socialinių ir aplinkosaugos teisės aktų taikymą importuojamiems produktams.

3.3. Komisijos vykdymo užtikrinimo procedūros

3.3.1. Nors valstybėms narėms tenka pagrindinė atsakomybė už teisingą ES teisės įgyvendinimą ir taikymą, Komisija yra Sutarčių sergėtoja⁽¹¹⁾. Todėl ji privalo užtikrinti, kad aplinkos apsaugos priemonės būtų taikomos ir kad valstybės narės nesiimtų jokių priemonių, kurios galėtų trukdyti siekti Sąjungos tikslų aplinkos politikos srityje⁽¹²⁾. Tokiu būdu ji gali savo nuožiūra pradėti vykdymo užtikrinimo procedūras pagal SESV 258 straipsnį.

3.3.2. Atsižvelgiant į tarpvalstybinio mastu aplinkai daromą žalą, reikalavimų laikymasis vienoje valstybėje narėje yra labai svarbus visoms valstybėms narėms, siekiančioms apsaugoti savo piliečius ir išvengti žalos aplinkai savo teritorijoje. Todėl Komisija turi atlikti svarbų vaidmenį ginant šį bendrą ES interesą ir suteikiant teisę kreiptis į teismą kilus tarptautiniams konfliktams.

3.3.3. 2013 m. Europos Parlamentas ir Taryba pareiškė, kad „geresnis Sąjungos aplinkos *acquis* įgyvendinimas valstybių narių lygmeniu bus vienas iš pagrindinių prioritetų kelerius ateinančius metus“⁽¹³⁾. Komisijos komunikate „ES teisė. Geresnis taikymas – geresni rezultatai“⁽¹⁴⁾ pabrėžiama, kad svarbu pastangas sutelkti į svarbiausius ES teisės pažeidimus, kuriais daromas neigiamas poveikis piliečių ir įmonių interesams, ir jas prioritetizuoti, savo diskrecija naudojantis strategiškai. Aplinkos apsaugos taisyklių laikymasis yra ES gyvybiškai svarbus klausimas, nes jis daro tiesioginę įtaką bendrajai rinkai ir Europos piliečių sveikatai, todėl jam turėtų būti suteiktas aiškus prioritetas Komisijos vykdymo užtikrinimo procedūrose.

3.3.4. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pažeidimo nagrinėjimo procedūros teikia naudos ne tik jas neatidėliotinai taikant konkrečiu atveju⁽¹⁵⁾. Veiksmingos vykdymo užtikrinimo procedūros siunčia aiškų signalą valstybėms narėms, kad ES pirmenybę teikia savo piliečių ir aplinkos, kurioje jie gyvena, apsaugai.

3.3.5. Sisteminis persekiojimas reikalavimų nesilaikymo atveju taip pat daro stiprų atgrasomąjį poveikį, dėl kurio mažėja nesilaikymo atvejų platesniu mastu. Tai padėtų sustiprinti pasitikėjimą ES teise ne tik aplinkos apsaugos srityje, bet ir turėtų teigiamo šalutinio poveikio kitose ES teisės aktų srityse.

3.4. Teisės veiksmingumas

3.4.1. Pilietinei visuomenei atstovaujančios organizacijos daugelyje šalių nustatė, kad plačiai naikinama baudžiamoji aplinkos teisė, taip pat yra kliūčių piliečių prieigai prie aplinkosauginio teisingumo ir valdymo. Tai galėjo atsitikti dėl klaidingo tam tikrų ES politikos gairių aiškinimo (pavyzdžiui, dėl geresnio reglamentavimo strategijos, kuri skatina supaprastinimą ir eksperimentavimą, todėl suteikia galimybių laužyti taisykles).

3.4.2. Be to, daugelyje ES aplinkos politikos sričių valstybės narės veikia turėtų spręsti netinkamo teisės aktų įgyvendinimo problemą, o ne tariamai imtis perteklinio reglamentavimo. Šis perteklinis reglamentavimas nacionaliniu lygmeniu gali lemti klaidingą supratimą, kad valstybės narės turi didelių ambicijų, nors iš tikrųjų jos nevykdo savo pagrindinės prievolės pakankamai neužtikrindamos ES aplinkos teisės aktų įgyvendinimo, o dėl to yra nesilaikoma reikalavimų.

3.4.3. Nors komunikate pateikiamos trys reikalavimų laikymosi užtikrinimo veiksmų grupės, nė vienai iš jų nesiūloma priemonių. Visi siūlomi veiksmai yra skirti skatinti reikalavimų laikymąsi ir stiprinti pajėgumus valstybių narių lygmeniu. Nė vienas iš siūlomų veiksmų nėra susijęs su pačios Komisijos stebėsenos ir vykdymo užtikrinimo priemonėmis, todėl šis veiksmų planas yra labai švelnus ir neatrodo, kad padėtis aplinkos apsaugos reikalavimų laikymosi srityje gali labai pagerėti.

⁽¹¹⁾ Europos Sąjungos sutarties (ESS) 17 straipsnis.

⁽¹²⁾ ESS 4 straipsnio 3 dalis.

⁽¹³⁾ Sprendimas 1386/2013/ES dėl 7-osios ES aplinkosaugos veiksmų programos iki 2020 m. „Gyventi gerai pagal mūsų planetos išgales“ (OL L 354, 2013 12 28, p. 171).

⁽¹⁴⁾ OJ C 18, 19.1.2017, p. 10.

⁽¹⁵⁾ OL C 81, 2018 3 2, p. 88.

3.4.4. Taigi Komisija savo veiksmų plane nenumato ES lygmens stebėsenos ir vykdymo užtikrinimo priemonių. Netgi siūlydama paramos mechanizmus, ji praleido galimybę kiekvienam veiksmui nustatyti aiškius tikslus, kad įvertintų jų veiksmingumą. Finansinė parama nepriklauso nuo jokių valstybių narių praktikos pokyčių, todėl negalima iš anksto aiškiai numatyti rezultatų ir kyla abejonų dėl siūlomų priemonių veiksmingumo ir tinkamumo.

3.4.5. Be to, EESRK apgailestauja, kad neaptartas skundų ir patikrų, susijusių su ES teisės įgyvendinimu nacionaliniu lygmeniu, klausimas. EESRK reiškia didelį susirūpinimą, kad dėl politinės valios Komisijoje trūkumo skundų nagrinėjimas atidėliojamas. Siūlomos neprivalomos priemonės dar labiau sustiprina šį susirūpinimą.

3.4.6. EESRK nuomone, be tinkamo aplinkos teisės taikymo ir gero aplinkos valdymo, reikėtų atkreipti dėmesį ir į regreso vengimo principą aplinkos teisėje, kad būtų užtikrintas darnus vystymasis.

3.4.7. Komunikate pripažįstama, kad reikalavimų gali būti nesilaikoma dėl įvairių priežasčių, įskaitant apsirikimą, nepakankamą taisyklių išmanymą arba nepritarimą joms, investicijų trūkumą, oportunitizmą ir nusikalstamus ketinimus. Deja, Komisija tinkamai neaptaria visų šių priežasčių ir tik pasiūlo priemonių, kaip išvengti apsirikimo ir nepakankamo taisyklių išmanymo. Būtina parama valstybėms narėms negali būti vienintelė strategija pagerinti aplinkos apsaugos reikalavimų laikymąsi, nes neatsižvelgiama į daugelį priežasčių, nesusijusių su apsirikimu ir ribotais pajėgumais.

3.5. Teisė kreiptis į teismą nacionaliniu ir Europos lygmenimis

3.5.1. EESRK primena Komisijai, kad sistemingas reikalavimų nesilaikymas valstybėse narėse ir nepakankamas tinkamo vykdymo užtikrinimas pasitelkiant nacionalinius teismus yra aiški problema, susijusi su teisingumo vykdymu nacionaliniu lygmeniu.

3.5.2. EESRK ragina Komisiją atsižvelgti į jo nuomonėje dėl teisės kreiptis į teismą⁽¹⁶⁾ pateiktą rekomendaciją dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą stebėsenos. EESRK pabrėžia prašymų priimti prejudicinį sprendimą svarbą užtikrinant ES teisės nuoseklumą ir primygtinai ragina Komisiją parengti pranešimą dėl šios priemonės naudojimo nacionaliniuose teismuose ir jos taikymo masto.

3.5.3. EESRK pakartoja⁽¹⁷⁾, kad nevaržoma galimybė susipažinti su informacija apie aplinką yra labai svarbi visuomenei ir pilietinės visuomenės organizacijoms, kad jos galėtų atlikti savo, kaip visuomeninio gyvenimo sergėtojų, vaidmenį.

3.5.4. Nors EESRK pripažįsta, kad įvairių valstybių narių teisingumo sistemos skiriasi, jis apgailestauja, kad dokumente neaptariama nei teisė pareikšti ieškinį (*locus standi*), nei bylos sprendimo nacionaliniu lygmeniu išlaidos. Teisės pareikšti ieškinį ir išlaidų klausimai piliečiams ir vartotojams atstovaujantioms ar socialinius ir aplinkos interesus ginančioms organizacijoms sudaro rimtų kliūčių siekiant, kad jų Vyriausybės ir didelės įmonės būtų atskaitingos nacionaliniams teismams.

3.5.5. NET jeigu teisė pareikšti ieškinį suteikiama, EESRK pakartoja tai, ką jis jau nurodė savo nuomonėje⁽¹⁸⁾, kad daugumos pilietinės visuomenės organizacijų finansiniai ištekliai yra labai riboti, todėl dažnai susiduriama su nukentėjusių asmenų atsisakymu vykdyti teisingumą. Be to, šios kliūtys trukdo pilietinės visuomenės organizacijoms vykdyti savo darbą padedant tinkamai įgyvendinti galiojančius teisės aktus, o tai labai svarbu siekiant užtikrinti teisinės valstybės apsaugą.

3.5.6. Be to, EESRK išpėja, kad svarbu turėti sistemas, kurios padėtų išvengti piktnaudžiavimo teismų sistema. Į tai turėtų būti atsižvelgta suteikiant pilietinės visuomenės organizacijoms teisę laisvai kreiptis į teismą. Vis dėlto EESRK pabrėžia, kad teisės kreiptis į teismą suteikimas šioms organizacijoms užtikrinant vartotojų, sveikatos ir aplinkos apsaugą yra naudingas visai visuomenei. Todėl piktnaudžiavimo prevencijos priemonės turi būti konkrečios ir tikslinės, kad neapsunkintų svarbaus pilietinės visuomenės organizacijų darbo padedant įgyvendinti teisės aktus.

⁽¹⁶⁾ OL C 129, 2018 4 11, p. 65.

⁽¹⁷⁾ OL C 345, 2017 10 13, p. 114.

⁽¹⁸⁾ OL C 129, 2018 4 11, p. 65.

3.5.7. Tai, kad Komisija ir Europos teismai neužtikrina ES teisės taikymo, kelia pavojų teisei valstybei ir silpnina piliečių, valstybių narių ir įmonių pasitikėjimą ES teisės aktais. Taip užkertamas kelias piliečiams, pilietinės visuomenės organizacijoms ir įmonėms kreiptis į teismą, o dėl to didėja nepasitikėjimas Komisijos ir teismų veiksmingumu ir mažėja pasitikėjimas ES apskritai.

3.5.8. Be to, komunikate neaptariami du Europos lygmeniu svarbūs aspektai, susiję su galimybe kreiptis į Europos teismus:

- galimybė kreiptis į ES teismus, akcentuota Orhuso konvencijos šalių susitikime ir susijusi su ES institucijų vidaus veikimu (pavyzdžiui, Komisija per greitai nusprendžia nesiimti veiksmų dėl skundų);
- kai kurių nacionalinių teismų įpročiai atsisakyti pateikti klausimus dėl prejudicinio sprendimo ir vietoj to patiems imtis aiškinti ES teisę pažeidžiant Sutartis, kartais priimant groteskiškus sprendimus (pavyzdžiui, Prancūzijoje Valstybės Tarybos (*Conseil d'État*) pranešėjas pasakė teisėjams, kad neverta teikti klausimo dėl prejudicinio sprendimo Europos Sąjungos Teisingumo Teismui, nes šis niekada nenagrinėjo šios temos).

3.5.9. Todėl EESRK ragina Komisiją aiškiai įtraukti paminėtus aspektus, susijusius su teise kreiptis į teismą nacionaliniu ir ES lygmenimis, siekiant užtikrinti visuomenei naudingą holistinį požiūrį apsaugant žmonių sveikatą ir dabartines bei būsimas buveines.

Bruselis, 2018 m. gegužės 23 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento
dėl Europos našiosios kompiuterijos bendrosios įmonės steigimo**

(COM(2018) 8 final – 2018/0003(NLE))

(2018/C 283/12)

Pranešėjas **Ulrich SAMM**

Bendrapranešėjis **Antonio LONGO**

Konsultavimasis	Europos Sąjungos Taryba, 2018 2 21
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 187 ir 188 straipsniai
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2018 5 4
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 5 23
Plenarinė sesija Nr.	535
Balsavimo rezultatai	196 / 2 / 4
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK pritaria iniciatyvai įsteigti **Europos našiosios kompiuterijos bendrąją įmonę (toliau – bendroji įmonė „EuroHPC“)**, kuri atitinka Europos debesijos strategiją, ir yra platesnės ES strategijos (kuri apima kibernetinį saugumą, bendrąją skaitmeninę rinką, Europos gigabitinę visuomenę, atvirąjį mokslą ir pan.) dalis. Šia iniciatyva sukuriama aiški **ES pridėtinė vertė**, nes ją įgyvendinant pasitelkiama **esminės svarbos technologija**, padėsianti spręsti sudėtingiausias mūsų šiuolaikinėje visuomenėje kylančias problemas ir galiausiai padės kurti mūsų gerovę, didinti konkurencingumą ir kurti darbo vietas.

1.2. EESRK mano, kad pradinės 1 mlrd. EUR **investicijos**, skirtos pasaulinės klasės superkompiuteriams įsigyti ir eksploatuoti, yra svarbios, tačiau jos nėra pernelyg ambicingos, palyginti su jos konkurentėmis JAV ir Kinija. Vis dėlto EESRK yra įsitikinęs, kad norint išlaikyti pasaulinės klasės lygį našiosios kompiuterijos prietaikų srityje, bus būtina reikšmingai didinti investicijas (ES valstybėse narėse) ir kartu įgyvendinti stiprias Europos **mokslinių tyrimų ir inovacijų programas**. Kadangi lenktynės vyks ir toliau, nekyla abejonių, kad ir kitos DFP laikotarpiu reikės dėti pastangas, panašias į pasaulinių konkurentų pastangas.

1.3. EESRK pritaria, kad kuriant kitos kartos taupias mikroschemas būtina remtis **pramone**. Taip Europa taptų mažiau priklausoma nuo importo ir užsitikrintų prieigą prie tobuliausių našiosios kompiuterijos technologijų. EESRK atkreipia dėmesį, kad tokios kuriamos mikroschemos taip pat daro poveikį nedidelio masto kompiuterijai, nes aukščiausios klasės integruotas grandines galime pritaikyti (sumažinti) prie **masinei rinkai** (asmeniniai kompiuteriai, išmanieji telefonai, automobilių pramonė) skirtų prietaisų.

1.4. EESRK norėtų paraginti Komisiją akcentuoti stiprią pradinę padėtį, nuo kurios pradedama įgyvendinti ši iniciatyva, ir tai, kad ji yra esminės svarbos norint tęsti Europos **sėkmės istoriją**, pagrįstą dabartinais ramsčiais PRACE ir GÉANT, kurie jau daugybę metų padeda atitinkamai teikti aukščiausios klasės našiosios kompiuterijos paslaugas mokslo ir pramonės sektoriams, ir sujungti mokslinių tyrimų, švietimo ir nacionalinių tyrimų tinklus ir našiosios kompiuterijos kompetencijos centrus su saugiais didelio pajėgumo tinklais.

1.5. Todėl EESRK atkreipia dėmesį į ypatingą naujos bendrosios įmonės „EuroHPC“ **integravimo** į jau esamas struktūras ir programas svarbą, nes tai yra geriausias būdas bendrai naudotis Europos ištekliais. Pavyzdžiui, PRACE organizuojamas tarpusavio vertinimas turėtų būti tęsiamas siekiant išlaikyti pasaulinės klasės standartą.

1.6. EESRK norėtų paraginti **daugiau valstybių narių** prisijungti prie bendrosios įmonės „EuroHPC“ ir pasinaudoti pasaulinės klasės skaičiavimo našumu. Atsižvelgdamas į bendrosios įmonės sudėtingumą, EESRK prašo Komisijos dėti pakankamai pastangų aiškinant ir informuojant apie šio teisinio instrumento privalumus ir suteikiamas galimybes, visų pirma mažesnėms šalims, ir atsižvelgiant į galimybę įnešti įnašą natūra.

1.7. EESRK teigiamai vertina faktą, kad du Komisijos partneriai, su kuriais yra sudaryta viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės sutartis, galėtų tapti pirmaisiais privačiais nariais, o tai yra labai svarbu siekiant užtikrinti **pramonės sektorių**, įskaitant **MVĮ**, dalyvavimą. EESRK teigiamai vertina galimybę įtraukti daugiau partnerių, tačiau taip pat primygtinai prašytų, kad kiekvienas naujas partneris, visų pirma nepriklausantis ES, išpareigotų laikytis **abipusiškumo** principo. ES turėtų pasinaudoti galimybe, kurią suteikia našiosios kompiuterijos technologijos plėtojimas, kad sukomplektuotų Europos pramonės sektorių, kuris apimtų visą gamybos grandinę (projektavimą, gamybą, įgyvendinimą, taikymą). Europos Sąjunga turėtų nustatyti, kaip vidutinės trukmės laikotarpio tikslą, sudaryti galimybę planuoti ir įgyvendinti našiąją kompiuteriją su europinėmis technologijomis.

1.8. EESRK rekomenduoja **informuoti piliečius ir įmones** apie šią naują svarbią iniciatyvą, siekiant atkurti piliečių pasitikėjimą Europos integracijos procesu ir padėti Europos įmonėms, visų pirma MVĮ, suprasti šios iniciatyvos naudą. Be to, pasitelkiant konkrečią komunikacinę veiklą, kuria siekiama didinti susidomėjimą ir skatinti įgyvendinti su našiąja kompiuterija susijusius projektus, būtina įtraukti universitetus ir mokslinių tyrimų centrus.

1.9. EESRK rekomenduoja kuo labiau stiprinti skaitmeninimo proceso **socialinį aspektą**, kuris yra pagrindinė Europos socialinio ramsčio sudedamoji dalis. Aukšto lygio įrenginių įdiegimas ir naudojimas turi turėti akivaizdų ir išmatuojamą teigiamą poveikį visų piliečių kasdieniam gyvenimui.

2. Įžanga

2.1. **Našioji kompiuterija** (angl. **high-performance computing, HPC**) iš pradžių buvo naudojama klimato tyrimų, skaitmeninio orų prognozavimo, astrofizikos, dalelių fizikos ir chemijos srityse, o dabar ji taip pat naudojama daugumoje kitų mokslo sričių pradedant biologija, gyvybės mokslais ir sveikata, aukšto patikimumo degimo modeliavimu ir medžiagų mokslais ir baigiant socialiniais ir humanitariniais mokslais. Pramonėje našioji kompiuterija plačiai naudojama žvalgant naftos ir dujų telkinius, aeronautikoje, automobilių pramonėje ir finansų sektoriuje, tačiau dabar ji įgyja esminę svarbą užtikrinant individualizuotąją mediciną, plėtojant nanotechnologijas ir sudarant sąlygas vystyti ir naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją. Galiausiai našioji kompiuterija tampa vis svarbesne priemone remiant viešą sprendimų priėmimą šiuo tikslu modeliuojant scenarijus, susijusius su gamtinių reiškinių rizika, pramonine rizika, biologine rizika ir (kibernetinio) terorizmo rizika, todėl tai turi esminę svarbą nacionaliniam saugumui ir gynybai.

2.2. Kompiuterijoje slankiojo kablelio operacijų skaičius per sekundę (angl. **FLOPS**) yra kompiuterio našumo matas. Našiosios kompiuterijos skaičiavimo našumas reiškia viršutinę technologiškai įmanomą ribą. Aukščiausios klasės skaičiavimo našumas nuolat didėja dėl kaip niekad mažų integruotų grandinių (Moore'o dėsnis) ir dėl perėjimo nuo vektorinio prie paralelinio duomenų apdorojimo. Kas 10–12 metų skaičiavimo greitis didėja 1 000 kartų; todėl perėjimas vyko nuo gigalygmens (1985 m.) prie teralygmens (1997 m.) ir pasiekė petalygmenį (2008 m.). Tikimasi, kad nuo petalygmens prie eksalygmens ($\text{giga} = 10^9$, $\text{tera} = 10^{12}$, $\text{peta} = 10^{15}$, $\text{eksa} = 10^{18}$) bus pereita 2020–2023 m. laikotarpiu.

2.3. Iki šiol kiekviena ES valstybė narė pati investavo į našiąją kompiuteriją. Palyginti su savo konkurentais JAV, Kinijoje ir Japonijoje, akivaizdu, kad Europa į našiąją kompiuteriją investuoja gerokai mažiau, o finansavimo atotrūkis yra 500–700 mln. EUR per metus. Todėl ES neturi greičiausių superkompiuterių, o dabartiniai ES našiosios kompiuterijos įrenginiai priklauso nuo ne Europoje sukurtos technologijos. Į kitus našiosios kompiuterijos technologijos etapus gali būti pereinama **bendromis Europos pastangomis** investuojant daugiau, nei tai pavieniui gali padaryti valstybės narės.

2.4. Kitos kartos mikroschemų Europoje kūrimas padėtų pasiekti ES nepriklausomybę užsitikrinant prieigą prie aukščiausios klasės našiosios kompiuterijos technologijų. Tačiau Europos našiosios kompiuterijos tiekimo grandinę galima patobulinti tik turint aiškias pirmaujančios rinkos perspektyvas ir kuriant prie eksalygmens pritaikytą įrenginių ekosistemą. Viešasis sektorius turi atlikti pagrindinį vaidmenį siekiant šio tikslo, nes kitaip Europos tiekėjai patys neprisiims su įrenginių kūrimu susijusios rizikos.

2.5. Todėl Europos Komisija planuoja kartu su valstybėmis narėmis investuoti 1 mlrd. EUR į **pasaulinės klasės Europos superkompiuterio infrastruktūros** kūrimą. Numatoma, kad tokia bendra infrastruktūra ir bendras esamų pajėgumų naudojimas bus naudingas kiekvienam: tiek įmonėms, MVI, mokslo ir viešajam sektoriui, ir visų pirma (mažesnėms) valstybėms narėms, kurios neturi savarankiškos nacionalinės našiosios kompiuterijos infrastruktūros.

2.6. Našiosios kompiuterijos svarbą aiškiai parodė Europos Komisija savo 2012 m. strategijoje „Itin našus skaičiavimas. Europa pasaulinėse lenktynėse“⁽¹⁾. 2016 m. balandį Europos Komisija paskelbė **Europos debesijos iniciatyvos**⁽²⁾ įgyvendinimo pradžią. Šią iniciatyvą sudaro du pagrindiniai elementai: **Europos duomenų infrastruktūra** (EDI) su pasaulinės klasės superkompiuteriais ir didelės spartos ryšys, ir **Europos atvirojo mokslo debesija** (EOSC), kurioje yra pažangiausias duomenų saugojimo ir valdymo sąsajos, skirtos su debesija susijusioms paslaugoms teikti. Pirmasis elementas dabar turi būti įgyvendinamas **Pasiūlymu dėl Tarybos reglamento dėl Europos našiosios kompiuterijos bendrosios įmonės steigimo**⁽³⁾.

2.7. Pasiūlymas susijęs su **„EuroHPC“ deklaracija**, kurią 2017 m. kovo 23 d. skaitmeninės dienos proga Romoje pasirašė septynios valstybės narės: Prancūzija, Vokietija, Italija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Portugalija ir Ispanija. 2017 m. prie jų prisijungė Belgija, Slovėnija, Bulgarija, Šveicarija, Graikija ir Kroatija. Šios šalys sutarė sukurti integruotą europinę eksalygmens superkompiuterių infrastruktūrą. Kitos valstybės ir asocijuotosios šalys taip pat raginamos pasirašyti „EuroHPC“ deklaraciją.

2.8. Remdamasi poveikio vertinimu, Komisija⁽⁴⁾ nustatė, kad **bendroji įmonė** buvo geriausias pasirinkimas „EuroHPC“ įgyvendinti, nes tai sudarytų sąlygas veiksmingai derinti bendrus viešuosius pirkimus, atsakomybę ir superkompiuterių eksploatavimą.

3. Pasiūlymo esmė

3.1. Europos Komisija siūlo Tarybos reglamentą dėl Europos našiosios kompiuterijos bendrosios įmonės („EuroHPC“) steigimo. Šis naujas juridinis asmuo:

- veiks kaip **finansavimo struktūra** visoje Europoje išsilyjant, statant ir diegiant pasaulinės klasės našiosios kompiuterijos infrastruktūrą,
- padės įgyvendinti **mokslinių tyrimų ir inovacijų programą**, siekiant sukurti technologijas ir įrenginius (aparatinę įrangą), taip pat prietaikas (programinę įrangą), kurios tiktų šioms superkompiuteriams,
- teiks dalyviams finansinę paramą viešųjų pirkimų arba **mokslinių tyrimų ir inovacijų dotacijų** forma sklebdama atvirus ir konkurencingus kvietimus dalyvauti konkurse; suteiks Europos įmonėms, visų pirma mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI), geresnę **prieigą** prie superkompiuterių.

3.2. **ES indėlių** į „EuroHPC“ pagal dabartinę daugiametę finansinę programą sudarys apie **486 mln. EUR** suma, kurią papildys **panašaus dydžio valstybių narių** ir asocijuotųjų šalių indėlis. Privatūs iniciatyvos nariai taip pat gali įnešti savo indėlių **natūra**. Apskritai iki 2020 m. turėtų būti investuota apie 1 mlrd. EUR viešųjų finansų.

3.3. 2019–2026 m. veikiančios bendrosios įmonės „EuroHPC“ veiklą sudarys:

- dviejų pasaulinės klasės **beveik eksalygmens** superkompiuterių įrenginių ir ne mažiau kaip dviejų vidutinės klasės superkompiuterių įrenginių (petalygmens) **įsigijimas ir eksploatavimas**, prieigos prie šių superkompiuterių suteikimas įvairiems viešiesiems ir privatiems naudotojams nuo 2020 m. ir šios prieigos valdymas,
- **mokslinių tyrimų ir inovacijų**, susijusių su našiąja kompiuterija, programos įgyvendinimas, siekiant remti Europos superkompiuterių technologijų kūrimą, įskaitant pirmosios kartos Europos **taupaus mikroprocesoriaus** technologiją ir bendrą Europos **eksalygmens įrenginių** dizainą, ir skatinti prietaikų naudojimą, igūdžių tobulinimą ir platesnį našiosios kompiuterijos naudojimą.

3.4. Pasiūlymu siekiama iki 2022–2023 m. užtikrinti eksalygmens skaičiavimo našumą. Tarpinis etapas (50 % eksalygmens našumo) turėtų būti pasiektas iki 2019 m. Planuojama infrastruktūra **bendrai priklausys** ir ją eksploatuos jos **nariai**, t. y. visų pirma „EuroHPC“ deklaraciją pasirašiusios šalys ir privatūs nariai, priklausantys akademinėi bendruomenei ir pramonei. Kiti nariai prie šių bendradarbiaujančių šalių gali prisijungti bet kuriuo metu, įnešę finansinį indėlį (įskaitant įnašą natūra).

⁽¹⁾ COM(2012) 45 *final* ir OL C 299, 2012 10 4, p. 148.

⁽²⁾ COM(2016) 178 *final* ir OL C 487, 2016 12 28, p. 86.

⁽³⁾ COM(2018) 8 *final* ir 1 priedas.

⁽⁴⁾ SWD(2018) 6 *final*.

3.5. Pasiūlyme nustatyta, kad abi infrastruktūros rūšys bus sukurtos ir įgyvendintos paraleliai. Tokios infrastruktūros prieglobos paslaugas teiks dvi ES šalys, kurioms bus taikomi konkretūs kriterijai.

3.6. Bendrąją įmonę valdys valdančioji taryba, kurią sudarys bendrosios įmonės viešųjų narių atstovai. Ji turės pareigą formuoti strateginę politiką ir priimti finansinius sprendimus, susijusius su bendrosios įmonės vykdomais viešaisiais pirkimais ir mokslinių tyrimų ir inovacijų veikla. Narių balsavimo teisės ir procedūros bus nustatomos atsižvelgiant į jų finansinį indėlį. Bendrosios įmonės modelis yra pagrįstas patirtimi, susijusia su kitomis veikiančiomis bendrosiomis įmonėmis, pvz., ECSEL. Abi bendrosios įmonės yra panašios tikslų ir struktūros požiūriais. Pagrindinis skirtumas yra tas, kad „EuroHPC“ vykdys didelio masto viešuosius pirkimus, kurių nevykdo ECSEL. Šiuo skirtumu paaškinamas balsavimo teisių suteikimas, proporcingas dalyvių įnašo dydžiui.

3.7. Valdančiajai tarybai padės Pramonės ir mokslo patariamoji valdyba, kurią sudarys bendrosios įmonės privačių narių atstovai. Siekiant išvengti interesų konflikto, patariamoji valdyba atliks tik konsultacinį vaidmenį.

4. Konkrečios pastabos

4.1. EESRK pritaria šiai iniciatyvai, kuri yra konkretus žingsnis įgyvendinant Europos debesijos strategiją – strateginiam sprendimui sukurti atvirą, mokslui skirtą Europos debesiją vykdant ryžtingą politinį ir ekonominį išipareigojimą remti skaitmenines inovacijas⁽⁵⁾. Šia iniciatyva sukuriama aiški **ES pridėtinė vertė**, nes ją įgyvendinant pasitelkiama **esminės svarbos technologija**, padėsianti spręsti sudėtingiausias mūsų šiuolaikinėje visuomenėje kylančias problemas ir galiausiai padės kurti mūsų gerovę, didinti konkurencingumą ir kurti darbo vietas.

4.2. Bendriau tariant, našiosios kompiuterijos iniciatyva yra esminė platesnės ES strategijos (kuri apima Kibernetinio saugumo aktą⁽⁶⁾), bendrosios skaitmeninės rinkos strategiją (peržiūrėtą)⁽⁷⁾, Europos gigabitinę visuomenę⁽⁸⁾, atvirąjį mokslą ir pan.) dalis. Šia iniciatyva siekiama atkurti Europos skaitmeninį suverenumą ir savarankiškumą, kad ES taptų pagrindine žaidėja skaitmeninio vystymosi srityje ir darytų tiesioginį poveikį konkurencingumui ir piliečių gyvenimo kokybei.

4.3. EESRK mano, kad pradinės 1 mlrd. EUR investicijos, skirtos dviejų pasaulinės klasės beveik eksalygmens superkompiuterių įrenginių ir ne mažiau kaip dviejų vidutinės klasės superkompiuterių įrenginių įsigijimui ir eksploatavimui, yra reikšmingos, tačiau jos nėra labai ambicingos, palyginti su jos konkurentais. Vis dėlto EESRK yra įsitikinęs, kad norint išlaikyti pasaulinės klasės lygį našiosios kompiuterijos prietaikų srityje, bus būtina reikšmingai didinti investicijas (ES valstybėse narėse) ir tuo pačiu metu įgyvendinti stiprias Europos mokslinių tyrimų ir inovacijų programomas. Kadangi lenktynės vyks ir toliau, nekyla abejonių, kad ir kitos DFP laikotarpiu reikės dėti pastangas, panašias į pasaulinių konkurentų pastangas.

4.4. EESRK norėtų atkreipti dėmesį į tai, kad greitas kompiuteris pats savaime negarantuoja sėkmės. Aukščiausios klasės programinės įrangos patobulinimai ir stipria mokslinių tyrimų ir plėtros programa pagrįstos prietaikos taip pat yra būtinos siekiant realios pažangos. Šioje srityje ES apskritai neatsilieka nuo savo konkurentų, ir EESRK norėtų paraginti Komisiją akcentuoti stiprią pradinę padėtį, kuria remiasi ši iniciatyva, ir tai, kad ji yra esminės svarbos norint tęsti Europos **sėkmės istoriją**, pagrįstą dabartinais ramsčiais PRACE ir GÉANT, kurie jau daugiau kaip dešimtmetį prisiėmė atsakomybę suburti ir sujungti atitinkamai našiosios kompiuterijos sritis ir tinkalveiką.

4.5. Pagal 2010 m. sukurtą ir ES bendrai finansuojamą Europos pažangiųjų skaičiavimų srities partnerystę (angl. **PRACE**), kuriai priklauso 25 valstybės narės, mokslo įstaigoms ir įmonėms, pasitelkiant didžiausias nacionalines superkompiuterių sistemas Europoje, teikiamos aukščiausios klasės našiosios kompiuterijos paslaugos. 2017 m. PRACE suteikė prieigą prie tinklo septynioms eksalygmens sistemoms, kurių prieglobą vykdo penkios valstybės (Prancūzija, Vokietija, Italija, Ispanija ir Šveicarija), į PRACE nuo jos pradžios investavusios daugiau nei 400 mln. EUR. PRACE našiosios kompiuterijos išteklius paskirsto pagal kvietimus teikti mokslinėmis žiniomis pagrįstus pasiūlymus dėl tarpusavio peržiūros, siekiant ištirti akademinės bendruomenės ir įmonių, įskaitant mažąsias ir vidutines įmones, rengiamus projektus.

⁽⁵⁾ OL C 487, 2016 12 28, p. 86.

⁽⁶⁾ OL C 227, 2018 6 28, p. 86.

⁽⁷⁾ OL C 81, 2018 3 2, p. 102.

⁽⁸⁾ OL C 125, 2017 4 21, p. 51.

4.6. 2000 m. pradėjusiam veikti visos Europos tinkle **GÉANT** mokslinių tyrimų, švietimo ir nacionaliniai tyrimų tinklai ir našiosios kompiuterijos centrai sujungiami su saugiais didelio pajėgumo tinklais. Tinklas yra labai svarbus remiant atvirąjį mokslą šiuo tikslu suteikiant patikimos prieigos paslaugas. Tinklas GÉANT yra didžiausias ir pažangiausias MTTP tinklas pasaulyje, jungiantis daugiau nei 50 mln. naudotojų 10 000 institucijų visoje Europoje ir remiantis visas mokslines disciplinas. Pagrindinis tinklas veikia iki 500 Gbps sparta (2017 m.). GÉANT sukurta labai sėkminga „eduroam“ paslauga, leidžianti MTTP naudotojams prisijungti prie bet kurio belaidžio tinklo, kuriame yra „eduroam“ SSID, t. y. EESRK pasiūlyta schema, kuri naudojama kaip pavyzdinis visų europiečių prieigos prie belaidžio interneto modelis pagal strategiją „Junglumas – bendrosios skaitmeninės rinkos pagrindas. Kelias į Europos gigabitinę visuomenę“⁽⁹⁾.

4.7. Todėl EESRK atkreipia dėmesį į ypatingą naujos bendrosios įmonės „EuroHPC“ integravimo į jau esamas struktūras ir programas svarbą. Pavyzdžiui, PRACE organizuojamas tarpusavio vertinimas turėtų būti vykdomas toliau siekiant išlaikyti pasaulinės klasės standartą. Kitą geriausią praktiką reikėtų integruoti arba pritaikyti. Geriausias būdas bendrai sutelkti Europos išteklius – tai **integruotas požiūris** į „EuroHPC“, programą „Horizontas 2020“ arba BP nustatytą ją keičiančią programą ir susijusią nacionalinę veiklą. Šiomis aplinkybėmis EESRK teigiamai vertina Komisijos planą našiosios kompiuterijos srityje panaudoti bendrąją įmonę „EuroHPC“, siekiant koordinuoti programos „Horizontas 2020“ finansavimo priemonę (ir ją keičiančią programą). EESRK pažymi, kad infrastruktūra turi būti kuriama remiantis principu „iš viršaus į apačią“ pagrįsta schema, o geras mokslas, kurį skatina PRACE, turi būti vystomas laikantis principu „iš apačios į viršų“ pagrįsto požiūrio, kuris reiškia, kad mokslininkai turi būti varomoji jėga.

4.8. EESRK norėtų paraginti **daugiau valstybių narių** prisijungti prie bendrosios įmonės „EuroHPC“ ir pasinaudoti jos suteikiamais pasaulinės klasės našiosios kompiuterijos privalumais. Tinklaveika turi lemiama reikšmę našiąją kompiuteriją naudojant mokslo tikslais. Atsižvelgdamas į sudėtingą bendrosios įmonės struktūrą, EESRK prašo Komisijos dėti pakankamai pastangų aiškinant ir informuojant apie šios teisinės priemonės privalumus ir suteikiamas galimybes, visų pirma mažesnėms šalims, ir atsižvelgiant į galimybę įnešti įnašą natūra.

4.9. EESRK teigiamai vertina faktą, kad du Komisijos partneriai, su kuriais yra sudaryta viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės sutartis, pateikė pritarimo bendrosios įmonės „EuroHPC“ steigimui raštus: Europos našiosios kompiuterijos technologijų platforma (**ETP4HPC**) ir Didžiųjų duomenų vertės asociacija (**BDVA**). Šie partneriai galėtų tapti pirmaisiais privačiais nariais, o tai yra labai svarbu užtikrinant įmonių, įskaitant MVI, dalyvavimą. EESRK teigiamai vertina galimybę įtraukti daugiau partnerių, tačiau taip pat primygtinai prašo, kad kiekvienas naujas partneris, visų pirma nepriklausantis ES, išpareigotų laikytis **abipusiškumo** principo. ES turėtų pasinaudoti galimybe, kurią suteikia našiosios kompiuterijos technologijos tobulinimas, kad sukomplektuotų Europos pramonės sektorių, kuris apimtų visą gamybos grandinę (projektavimą, gamybą, įgyvendinimą, taikymą).

4.10. 12 petaflopų centrinių procesorių turinčio superkompiuterio **suvartojamos energijos** kiekis sudaro apie 1,5 MW. Atsižvelgiant į linijinio skaičiavimo pakeitimą eksalygmeniu, dabartinė našiąją kompiuterija pagrįsta technologija reikštų apie 150 MW energijos suvartojimą, o tai nėra priimtina; todėl svarbus „EuroHPC“ tikslas yra kurti taupias mikroschemas. EESRK atkreipia dėmesį, kad dėl šios priežasties taupios mikroschemos atliks svarbų vaidmenį siekiant ES energijos strategijos tikslų, nepaisant tikslo užtikrinti ES nepriklausomybę nuo importo. Atsižvelgiant į pirmiau minėtus tikslus, Europos duomenų tvarkytojo iniciatyva, kurią Europos Komisija pradėjo įgyvendinti 2018 m., ir kurią remia 23 partneriai iš 10 valstybių narių ir kurios finansavimui skiriama 120 mln. eurų, atliks svarbų vaidmenį įgyvendinant našiosios kompiuterijos iniciatyvą.

4.11. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad pažangiųjų taupių mikroschemų kūrimas taip pat daro poveikį mažo masto kompiuterijai (asmeniniams kompiuteriams, išmaniesiems telefonams, automobilių pramonei), nes aukščiausios klasės integruotas grandines galime pritaikyti (sumažinti) prie **masinei rinkai** skirtų prietaisų. Tai duos tiesioginę naudą visiems piliečiams ir galėtų atverti naujas rinkas ES pramonei. Todėl našioji kompiuterija įvairiais aspektais yra esminės svarbos šiuolaikinės visuomenės technologija.

4.12. EESRK rekomenduoja informuoti piliečius ir įmones apie šią naują svarbią iniciatyvą, kurios ėmėsi ES. Viena vertus, ji bus naudinga siekiant atgauti piliečių pasitikėjimą Europos integracijos procesu. Organizuota pilietinė visuomenė galėtų padėti skleisti tokią informaciją. Kita vertus, tikslinga kampanija padės Europos įmonėms, ypač MVI, sužinoti apie vykdomas iniciatyvas. Dėl šios priežasties svarbu konkrečiu būdu padėti MVI, kurios užsiima didelę pridėtinę vertę turinčia gamyba, gauti prieigą prie naujos infrastruktūros ir ja pasinaudoti.

⁽⁹⁾ COM(2016) 587 final ir OL C 125, 2017 4 21, p. 51, OL C 125, 2017 4 21, p. 69.

4.13. Be to, pasitelkiant konkrečią komunikacinę veiklą, kuria siekiama didinti susidomėjimą ir skatinti įgyvendinti su našiąja kompiuterija susijusius projektus, būtina įtraukti universitetus ir mokslinių tyrimų centrus. Toks procesas taip pat galėtų paskatinti kurti naujas mokyklų, profesinio ir universitetinio mokymo programas, siekiant pašalinti Europos kvalifikacinį atsilikimą nuo pagrindinių pasaulinių konkurentų ⁽¹⁰⁾.

4.14. EESRK rekomenduoja kuo labiau stiprinti socialinį skaitmeninimo proceso aspektą, kuris yra pagrindinė Europos socialinio ramsčio sudedamoji dalis ⁽¹¹⁾. Dėl šios priežasties Komitetas siūlo nustatyti visuomeninių uždavinių, kuriuos reikia įgyvendinti naudojant naują skaitmeninę infrastruktūrą. Aukšto lygmens įrenginių įdiegimas ir naudojimas turi turėti akivaidų ir išmatuojamą teigiamą poveikį visų piliečių kasdieniam gyvenimui.

4.15. EESRK mano, kad našioji kompiuterija ir kvantinės technologijos yra du strateginiai tikslai siekiant Europos augimo ir konkurencingumo. Todėl Komitetas rekomenduoja abi technologijas vystyti lygiagrečiai, siekiant užtikrinti, kad ES vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu galėtų pasinaudoti didžiausiu našumu ir galimybėmis.

Bruselis, 2018 m. gegužės 23 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

⁽¹⁰⁾ OL C 434, 2017 12 15, p. 30, OL C 173, 2017 5 31, p. 45.

⁽¹¹⁾ OL C 125, 2017 4 21, p. 10.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1343/2011 dėl tam tikrų žvejybos BVJŽK (Bendrosios Viduržemio jūros žvejybos komisijos) susitarimo rajone nuostatų“

(COM(2018) 143 final – 2018/0069(COD))

(2018/C 283/13)

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2018 4 16 Europos Sąjungos Taryba, 2018 4 12
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalis.
Atsakingas skyrius	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta plenarinėje sesijoje	2018 5 23
Plenarinės sesijos Nr.	535
Balsavimo rezultatai	187/3/10
(už / prieš / susilaikė)	

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 535-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2018 m. gegužės 23–24 d. (2018 m. gegužės 23 d. posėdis), 187 narių balsavus už, 3 – prieš ir 10 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2018 m. gegužės 23 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER*

ISSN 1977-0960 (elektroninis leidimas)
ISSN 1725-521X (popierinis leidimas)

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIUKSEMBURGAS

LT